قد انتقلت الی العبد الجانی المرجو من الله المغفرة فی البا[illegible]
هذه الکتاب المستطاب المسمی بسیف الامة اعلی الله مقام مؤلفه
[illegible]
[illegible] حفظه الله تعالی
[illegible]
[illegible] فی یوم الاربعاء
[illegible] فی سنة ١٣٠٩

منی ٥٤٧١
کتابخانه مجلس شورای ملی
کتاب سیف الامه (مجموعه)
شماره قفسه ٤٩٨٢ فهرست
شماره ثبت کتاب ٥٥٠٥٣
بازدید شد ١٣٨٢
خطی فهرست شده ٤٩٨٢

قد انتقلت العبد الجاني المرجو من ربه المغفرة في الي
هذه الكتاب المستطاب المسمى بسيف الامة اعلى الله مقام مؤلفه
لا والدي وعزة عيني وثمرة فؤادي المسمى بسيد موسى حفظه الله تعالى
من الآفة العاهة والبلية ووفقه لتحصيل الآخرة ورزقه فهم ما فيه
من المطالب العالية بمحمد وعترته الطاهرة ... في يوم الاربعا
عشر من ذي القعدة الحرام ثمانية يوم في سنة ١٢٠٩

فهرست کتاب بسم الله الرحمن الرحیم سیف الامه

الحمد لله رب العالمین والصلوة علی محمد سید الانبیاء وخاتم المرسلین وعلی آله وعترته معالم الهدی وامناء الدین
وبعد چون عبارات عبریه کتاب مستطاب هدایت نساب سیف الامه که منقول و ماخوذ از کتب اسفار انبیاء سلف
علی نبینا وعلیهم آلاف التحیة والصلوة فی الثناء ناموس منطق به زبان محققین ثابت است وافیه در ابطال کفریات ارباب ادیان
وحجج شافیه ان موجب الالزام جناب شاخ الارکان برهان الاسلام والمسلمین وحجة الملة والدین بحر شمس سما
العلم والعرفان وبدر فلک المعرفة والایقان والاحقف متع الله تعالی بدوام بقائه الی یوم القیام وخلد ظلاله علی
مفارق الانام بالمصطفین البررة الکرام فهرستی در عنوان کتاب بجهة ترجمه اعراب وحروف کلمات آن بنحوی که
در کتب انبیاء مرسوم وبترتیبی که در اصل کتاب مرقوم است وضع نموده که تا معشر اخوان طالبین بعد از ملاحظه فهرست
از خطای در الفاظ آنها محفوظ ومصون باشند احسن الله سبحانه احوالهم ویسر آمالهم وحرر ذا العبد المستعان بعطایا
ربه الاحد محمد بن احمد وفقه الله بما یحب ویرضاه وحفظه عما یبغضه وینهاه ومخفی نماند که مراد از اشباع حرف که در مطاوی
فهرست ذکر میشود آنست که اعرابی که آن حرف دارد بحرف آن اعراب خوانده شود مثلا مراد از اشباع ب مفتوحه
آنست که با خوانده شود واز اشباع ب مکسوره آنست که بی خوانده شود واز اشباع ب مضمومه آنست که بو خوانده شود و
علی هذه القیاس وان فتحه مشبه در لغت عبرانی مانند فتحه ممدوده وکسره مشبعه عربی خوانده میشود واما ضمه مشبعه ترکیب
وارا ادوار وهی مانند در ترجمه کلمات هر کلمه که ترجمه آن سابق شده ارجاع بسابق میشود وهر جا که یاب حرف فارسی باشد
اشاره بآن می شود وفارسی در لغت عبری نیامده است والله الموفق دلیل اول پاسوق که در باب اشم قوله موهوم بلغات
اُل باشباع الف مضمومه وسکون ل پشلیق باشباع ی مکسوره وسکون ش منقوطه واشباع الف مفتوحه وکسر ع مهمله وسکون ل
رشعتع الکسر ش منقوطه وفتح م وسکون ع مهمله واشباع ت مثناة مکسوره وخ مفتوحه منقوطه مر فوق در سنه بکسر لام وسکون و

یرام لحمی

برختیق بکسر ب موحده وفتح ر مهمله وسکون خ منقوطه مر فوق واشباع ت مثناة مکسوره وسکون ی اتو باشباع
وت مثناة مضمومتین وسکون و وهمنیرا ایتی بکسر و واشباع ه مکسوره وسکون ف موحده وکسر ر مهمله واشباع ت مثناة
مکسوره وسکون ی اتو لابق ود هرتی بکسر د واشباع ه مکسوره وسکون ر مهمله وکسر ب موحده واشباع ت مثناة
مکسوره وسکون ی اتوم لابق هم اتو باشباع ب موحده مکسوره وسکون م واشباع ا مضمومه وسکون وبات ذ بکسر م
وضم ا وسکون و مهمله رشیم بکسر ش منقوطه ون وسکون م عشر باشباع ع مهمله مضمومه وس مهمله مفتوحه وسکون ر مهمله
ریشام بکسر ن وس مهمله واشباع الف مکسوره وسکون م توالیتر باشباع ی مضمومه وسکون و واشباع ل مکسوره وسکون یا
و د مهمله اتی باشباع الف مضمومه وسکون ن بختیو بفتح ت مثناة واشباع ت ثانیه مکسوره وسکون ی و و لعقوبی
بکسر ل واشباع ق مضمومه وسکون و وی کذ ون باشباع ک عربیه مفتوحه وومضمومه وسکون و ول دلیل دوم
ویحی یعقوب ل باشباع ل مضمومه لیشر باشباع ی مفتوحه وس مهمله مضمومه وسکون ر مهمله شیط بکسر ش منقوطه وب موحده
وسکون ط مهمله م بکسره مشبعه برهند ا بکسر ی واشباع ه مضمومه ود مهمله مفتوحه وسکون ا ام خلق بضم ا وسکون م واشباع
ح مهمله مضمومه وکسر ق وسکون ق ثانیه امین باشباع م مکسوره وکسر ب موحده وسکون ن رقلو بفتح ر مهمله وسکون ق
واشباع ل مفتوحه وسکون و عد بفتح ع وسکون د مهملتین کی باشباع ک مکسوره وسکون ی بیتو باشباع ی مفتوحه
وب موحده مضمومه وسکون و اشیل باشباع منقوطه مکسوره وسکون ی واشباع ل مضمومه ولو بکسر و وضم ل وسکون و بفتح ت
باشباع ی مکسوره وسکون ق وفتح ه وسکون ت مثناة عمیم بفتح ع مهمله وکسر م وسکون ی وم دلیل سیم
ر و ذوت هبرا اتا و تیرو بفتح و وضم ی وفتح م وسکون ر مهمله ادنی بفتح ا وضم د مهمله واشباع ن مفتوحه وسکون ی
ادیشینی باشباع م مکسوره وکسر س مهمله وسکون ی واشباع ن مفتوحه وسکون ی با باشباع ب موحده مفتوحه و ذا
رو ذا رخ بکسر و و منقوطه مفتوحه وفتح ر وسکون ح مهملتین امشیحو باشباع م مکسوره وسکون س مهمله وکسر ع مهمله واشباع

ی مکسوره و سکون ر مهمله لموز باشباع ل مفتوحه و م مضمومه و سکون و هنوز فرنج باشباع ه مضمومه و سکون و کسر آفرج

مهمله جهرم بکسر م و فتح ه و سکون ر مهمله پاراق باشباع پ فارسیه مفتوحه و ر مهمله مفتوحه و سکون ق پاسوق دیگر

پاداش ویرا لالاوان امیت و پرشب بفتح و کسری و ش منقوطه و سکون ب موحده پیه برز بکسر ب موحده

و اشباع م مکسوره و سکون ه مهمله و فتح ب موحده و سکون ر مهمله بیران باتق و انامر بکسر و اشباع ا ت مثناة

مفتوحتین و کسر م و سکون ر مهمله بجوث بفتح ب موحده و ضم ب ثانیه و سکون ث مثلثه فوزش باشباع

ق مضمومه و سکون و کسر ز مهمله و سکون ش منقوطه همیشه باشباع م مکسوره و کسر م ثانیه و اشباع ن مضمومه و سکون و ایش بکسر او

سکون ش منقوطه دست بفتح د مهمله و سکون ت مثناة لم باشباع ل مفتوحه و م مضمومه پاسوق دیگر آف بفتح ا و سکون ف

خبیث باشباع ح مهمله مضمومه و کسر ب موحده و سکون ب ثانیه عمیم بفتح ع مهمله و اشباع م مکسوره و سکون ی و م

کل بضم ک عربی و سکون ل قذر بکسر ق و اشباع ذ مهمله مضمومه و ش منقوطه مفتوحه و سکون و بیا بکسر ب موحده و

فتح ی و خ بکسر د مهمله و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق و یم بکسر و ه و سکون م تک بفتح مثلثه ت مثناة و ک عربی

لر قلخ بکسر ل و فتح ر مهمله و سکون ق و کسر ل و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق الیس باشباع ی مکسوره و س مهمله مفتوحه

امی باشباع م مکسوره و سکون ی دریخ بفتح د مهمله و کسر ب موحده و ضمه مثلثه ر مهمله و کسر ن و اشباع خ مفتوحه

منقوطه فوق دلیل چهارم در پارش لعلی و ادی بمثل باتق امر باشباع ا مفتوحه و فتح م و سکون ر مهمله ال

بکسر ا و سکون ل آتزام بفتح ا و سکون ب موحده و اشباع ر مهمله مفتوحه و سکون م آتجر بفتح ا و ح مهمله و کسر ر مهمله

همیر باشباع ه مکسوره و پ فارسیه مفتوحه و کسر ر و سکون ه مهلیتین لظ باشباع ل مضمومه و سکون ظ مهمله سعم و

بکسر م و ع مهمله و ضم م سانا باشباع س مهمله و ن مفتوحتین رعنج بکسر ع مهمله ان و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق

ازراه باشباع ا مضمومه و سکون ر مهمله و کسر ا و سکون ه امش باشباع م مکسوره و سکون ن همتم بفتح ه و ا

الجوم

م مفتوحه و اشباع ق مضمومه و سکون م آتشر بفتح ا و کسر ش منقوطه و سکون ر مهمله آتا بفتح ا و ت مثناة مفتوحه اشتم باشباع

ش منقوطه مفتوحه و سکون م صفون باشباع ص مهمله مفتوحه و ف مضمومه و ن مفتوحه و ارتقا باشباع و مفتوحه و کسر

ن و سکون ق و اشباع ب موحده مفتوحه و اقدما باشباع و مفتوحه و کسر ق و سکون د مهمله و اشباع م مفتوحه دایما

باشباع و و ی و م مفتوحات پاسوق دیگری ارث کل مدبس شل کل مها هارض باشباع ه و ا مفتوحتین و کسر

مهمله و سکون ص مهمله آتشر آتا باسبقا زاره باشباع ر مهمله مضمومه و کسر ا و سکون ه لیا بکسر ل و اشباع خ مفتوحه منقوطه

م فوق اتثنا بکسر ا و سکون ت مثناة و کسر ن و اشباع ن ثانیه مفتوحه الزرعا باشباع ا مضمومه و سکون ل و

فتح ز منقوطه و سکون ر مهمله و فتح ع مهمله و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق کعفر بفتح ک عربی و ع مهمله و ف و سکون ر مهمله

هارض آتشر ام باتعن تخیل باشباع ی مضمومه و فتح خ منقوطه فوق و سکون ل ایش باشباع ا مکسوره و

سکون ش منقوطه المنث باشباع ل مکسوره و سکون م و اشباع ن مضمومه و سکون ت مثناة اث عقر هارض

بامرن کم بفتح ک عربی و سکون م زرعا بفتح ز منقوطه و سکون ر مهمله و فتح ع مهمله اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق ن

بلمنیه باشباع ی مکسوره و م مفتوحه و کسر ن و سکون ه پاسوق دیگر و تمیز بامر له باشباع ل مفتوحه و سکون ه ملنخ

بفتح م و سکون ل و فتح ا و سکون خ منقوطه فوق آدنی باتق هزله بفتح ه و سکون ر مهمله و اشباع ب موحده مفتوحه

مفتوحه و سکون ه آزیه بفتح ا و سکون ر مهمله و کسر ب موحده و سکون ه ارث زرع بامرتا الا ابه لا اشباع خ

و لا بفتح د و اشباع ل مضمومه و سکون ا یسفر باشباع ی مکسوره و س مهمله مفتوحه و کسر ف و سکون ر مهمله درب بکسر م و ضم

ر مهمله و سکون ب موحده پاسوق اخر و تمیز له ملنخ آدنی بامرن انتخ باشباع ه مکسوره و ن مفتوحه و سکون خ مفتوحه

م فوق هرا باشباع ه و ر مهمله مفتوحتین و یلدث بفتح و ضم ی و سکون ل و فتح د مهمله و سکون ت مثناة و ن بکسر ب

موحده و سکون ن و قرات بکسر د و سکون ق و اشباع ر مهمله مفتوحه و سکون ت مثناة شنو بکسر ش منقوطه و ضم و سکون و

[illegible]

پشمغیل کی لامرا شمع باشباع ش منقوطه مفتوحه فتح م وسکون ع مهمله آذ نی ال لامرا غنیخ باشباع ع
مضمومه وکسر ن وسکون ی و خ منقوطه م فوق باسوق اخر و هیز کسر و ضم ه وسکون و پهنیه باشباع ی مکسوره وسکون
پیره بکسر پ فارسیه و ر مهمله وسکون ا اذام باشباع ا و د مهمله مفتوحه خیش بسکون م یدو باشباع ی مفتوحه د مهمله مضمومه وسکون
تجل بفتح ت موحده و اشباع ک عربیه مضمومه وسکون ل تو ضم ب موحده وسکون و و تحل بفتح و ع مهمله وسکون ل
پین بکسر پ فارسیه ون کلل بلا مرفی لااهل اخو بکسر ا و اشباع ح مهمله مفتوحه وسکون و پشکش باشباع ی مکسوره وسکون ش
منقوطه و اشباع ک عربیه مضمومه وسکون ن پسوق اخر بیم فتح ب موحده وضم ی وسکون م مهو فتح ه وضم ه ثانیه و
سکون و کرت باشباع ک عربیه مفتوحه و فتح ر مهمله وسکون ت مثناة آذ نی ات آترام لامران پرت کسر ب موحده
و اشباع ر مهمله مکسوره وسکون ت مثناة بلمزه کسر ل وضم م وسکون ر مهمله لبرز عکا مثل لابق شتی باشباع ن مفتوحه
و فتح ت مثناة و اشباع ت ثانیه مکسوره ارث تا رتش لابقا هرث فتح ه وضم ر منقوطه وسکون ت مثناة امی تهر
باشباع م مکسوره وسکون ی و فتح ن و ه وسکون ر مهمله مفترم بکسر م وسکون ص مهمله و فتح ر مهمله و اشباع ی مکسوره سکن
عذ بفتح ع [illegible] وسکون دمهملتین [illegible] بفتح ه و اشباع ن و [illegible] وسکون ر مهمله تکد ل بفتح ه و اشباع ک عربیه
مفتوحه و د مهمله مضمومه وسکون ل [illegible] پراث بفتح ن و ه وسکون ر مهمله وکسر پ فارسیه و اشباع ر مهمله مفتوحه وسکون ت
مثناة **دلیل ششم** در پاداش [illegible] باشباع ن مفتوحه و ب موحده مکسوره وسکون ی [illegible] باشباع م و ق مکسوره وسکون ش
وسکون ر مهمله وکسر ب موحده و فتح خ منقوطه م فوق [illegible] بکسر م و فتح ا وکسر خ منقوطه م فوق و فتح ح مهمله [illegible] باشباع
ک عربیه مفتوحه و م مضمومه و ن مکسوره وسکون ی [illegible] باشباع ی مفتوحه و ق مکسوره وسکون م [illegible] فتح ل و اشباع خ مفتوحه منقوطه و
آذ نی لابق [illegible] بکسر ا و اشباع ل مضمومه وکسر ه و اشباع خ مفتوحه منقوطه م فوق [illegible] بکسر ا و اشباع ل مفتوحه وسکون و [illegible]
رنشمغش بکسر ت مثناة وسکون ش منقوطه و اشباع م مفتوحه و ع مهمله مضمومه وسکون ن پسوق اخر [illegible] بکسر ک عربیه و اشباع

[illegible]

خ مضمومه منقوطه م فوق وسکون ل آرشر لابق شتانی باشباع ش منقوطه مفتوحه و فتح ا وسکون ل و اشباع ت مثناة
مفتوحه [illegible] بکسر م و اشباع ع مهمله مکسوره وسکون م آذ نی [illegible] لابقا [illegible] بکسر ب موحده و اشباع ح مهمله مضمومه
وکسر ر مهمله وسکون ب موحده [illegible] بکسر ب موحده و اشباع ی مضمومه وسکون م [illegible] بفتح ه و اشباع ق و ه [illegible] وسکون
ل بلمزه تو لابقا [illegible] باشباع ا مضمومه وکسر س مهمله وسکون ف [illegible] باشباع ل مکسوره وسکون ش منقوطه و
وضم م و فتح ع مهمله ارث لابق قل باشباع ق مضمومه وسکون ل آذ نی [illegible] تا ی و آث [illegible] باشباع ش
باشباع ه مفتوحه وکسر ا وسکون ش منقوطه [illegible] بفتح ه و ک عربیه و اشباع د مهمله مضمومه و ل مفتوحه وسکون ه [illegible]
مثل لابق تو بسق ازاده بکسر ا وسکون ر مهمله وکسر ا وسکون ه [illegible] باشباع ع مهمله مضمومه وسکون د مهمله [illegible] لابق
امث باشباع ا مفتوحه و م مضمومه وسکون ت مثناة پاسوق اخر [illegible] آذ نی لابقا [illegible] بکسر ا و اشباع ل مفتوحه
وسکون ی [illegible] بفتح ه و اشباع ط مکسوره و ب موحده مضمومه آرشر لابق [illegible] باشباع ع مهمله مکسوره وکسر ب موحده و
و اشباع ر مهمله مضمومه پاسوق اخر [illegible] باشباع ن مفتوحه و ب موحده مکسوره وسکون ی [illegible] باشباع ا مفتوحه و ق مکسوره و
سکون م [illegible] باشباع ل مفتوحه وکسر ه وسکون م [illegible] باشباع م مکسوره وکسر ق و فتح ر مهمله وسکون ب موحده وسکون [illegible]
[illegible] بفتح ا وکسر ح مهمله و ه وسکون م [illegible] باشباع ک عربیه مفتوحه و م مضمومه و خ مفتوحه منقوطه م فوق [illegible] بفتح و اشباع
ن مفتوحه و فتح ت مثناة و اشباع ت ثانیه مکسوره وسکون ی [illegible] بفتح د مهمله و اشباع ب موحده مفتوحه و فتح ر مهمله و
سکون ی [illegible] بکسر ب موحده و اشباع پ فارسیه مکسوره وسکون و [illegible] بکسر و و اشباع د مهمله مکسوره وکسر ب موحده وسکون ر
مهمله [illegible] بفتح ا وکسر ل و ه وسکون م [illegible] لابق [illegible] بفتح ا و ص مهمله و اشباع ن مضمومه پسوق دیگر
در پاداش [illegible] بفتح و و اشباع ل مضمومه و ق مفتوحه وسکون م [illegible] لابقا [illegible] بکسر ب موحده
و اشباع ی مکسوره وسکون س مهمله وکسر ا وسکون ل [illegible] بفتح ک عربیه وضم م و فتح ش منقوطه وسکون ه **دلیل هفتم**

بابوقهای بیان پت هشتم کتاب شیای ... که بابت صنو بفتح ص مهمله و سکون ن و لغو باشباع ل و غ مهمله مضمومتین و سکون و
صنو لغو با سبقا و ... لغو بفتح ق و سکون و و اشباع ل و ق مضمومتین و سکون و قولغو با سبقا زرع بکسر ز منقوطه و ع
مهمله و سکون ر مهمله نشتم باشباع ش منقوطه مضمومه و سکون م زرع نشتم بابت بابوق اخر کی بابت بلعق بکسر ب موحده
و فتح ل و ع مهمله و اشباع ق مکسوره صنف باشباع ص مهمله و ف مضمومتین البلش باشباع الف مضمومه و سکون ب موحده و
اشباع ل و ش منقوطه مضمومتین و سکون ن آجرت بفتح الف و کسر ج مهمله و فتح ر مهمله و سکون ت مثناة ... بفتح
د مهمله و کسر ب موحده و ... مهمله ... بابت منلم باشباع ها و ع مهمله مضمومتین و سکون م هزم بفتح ها و کسر ز منقوطه بابوق اخر
ارشر بابت اامز باشباع الف مفتوحه و فتح م و سکون ر مهمله ایم بابت زنث باشباع ز منقوطه مضمومه و سکون ت مثناة ...
بفتح ها و م و اشباع ن مضمومه خ مفتوحه منقوطه فوق ... بفتح ها و ... بفتح ... صحیح ... و اشباع ح مهمله مضمومه
و سکون و لغیف بکسر ل و اشباع ع مهمله مفتوحه و کسری و سکون ف و زنث بابت ... بفتح ها و م و سکون ر مهمله
و کسر ک عربیه اشباع ع مهمله مضمومه ... بابت اابو باشباع الف مفتوحه و ب موحده مضمومه و سکون و تشمع بفتح ش منقوطه
ضم م و فتح ع مهمله بابوق اخر و ... بفتح و اشباع ها و ی مضمومتین الهم باشباع ل مفتوحه و کسر ها و سکون م و ... بفتح
د مهمله و ب موحده و سکون ر مهمله ... صنو لاضا و صنو لاضا و قولا قاو قولا قاو زرع ... زرع ... بابت ...
بفتح ل و م و ع مهمله و سکون ن ... بکسری و سکون ل و اشباع خ مضمومه منقوطه فوق و ... بفتح و و اشباع ک عربیه
منقوطه و اشباع ل مضمومه و سکون و ... باشباع الف مفتوحه و ح مهمله مضمومه و سکون ر مهمله ... بفتح و و کسر ب موحده و سکون ش
منقوطه و اشباع ب موحده مفتوحه و ر مهمله مضمومه و ... بفتح و و اشباع ن مضمومه و کسر ق و اشباع ش منقوطه مضمومه ...
بفتح و و اشباع ن مکسوره و سکون ل و اشباع ک عربیه مفتوحه و د مهمله مضمومه و سکون و دلیل هشتم باپوق که در بیان چهل و دوم کتاب
مذکور است ... بکسر ها و سکون ن ... بفتح ع مهمله و سکون ب موحده و اشباع د مهمله مکسوره ... بکسر الف و سکون ت مثناة

واشباع

واشباع م مضمومه و سکون خ منقوطه فوق ... اشباع ب موحده مضمومه و سکون و ... بکسر ب موحده و اشباع ح و ر
مهملتین مکسورتین و سکون ی ... باشباع ر مهمله مفتوحه و کسر ص مهمله و سکون ت مثناة ... بفتح ن و سکون
ف و اشباع ش منقوطه مکسوره ... باشباع ن مفتوحه و فتح ت مثناة و اشباع ت مثناة مکسوره و سکون ی
... باشباع ر مهمله مضمومه و ح مهمله مکسوره علو باشباع ع مهمله و ل مضمومتین و سکون و ... بکسر م
سکون ش منقوطه و اشباع پ فارسیه مفتوحه و سکون ط مهمله ... بفتح ل و ضم ک عربیه و اشباع ی مکسوره و
سکون م ... باشباع ی مضمومه و ص مهمله مکسوره بابوق اخر ... بابت ... بکسری و سکون ... و فتح ع
مهملتین و سکون ق ... بابت ... بفتح ی و سکون ش منقوطه و اشباع م مکسوره و
فتح ع مهمله ... بفتح ب موحده و اشباع ح مهمله مضمومه و سکون ص مهمله ... بابت بابوق اخر ...
باشباع ق مفتوحه و کسر ... باشباع ر مهمله مفتوحه و ص مهمله مضمومه و سکون ... بابت ...
باشباع ی مکسوره و سکون ش منقوطه و اشباع ب موحده مضمومه و سکون ر مهمله ... بفتح و کسر پ فارسیه و
سکون ش منقوطه و اشباع ت مثناة مفتوحه ... بکسر ک عربیه و اشباع ها مفتوحه و ل مضمومه ... بفتح
ی و خ منقوطه فوق و کسر ب موحده و اشباع ن مفتوحه ... بکسر ل و او م و سکون ت مثناة ...
با سبقا بابوق اخر ... بابت ... بکسری و سکون خ منقوطه فوق و کسر ها ... بابت ... باشباع ب موحده
مفتوحه و ر مهمله مضمومه و سکون ص مهمله ... بابت ... باشباع ی مفتوحه و فتح س مهمله و اشباع ی مکسوره و سکون
... با سبقا و ... بکسر و سکون ل اشباع ت مثناة مضمومه و ر مهمله مفتوحه و ت مثناة مضمومه
... بکسر الف و اشباع ی مکسوره و سکون م ... بکسری و فتح ی ... و کسر ح مهمله و اشباع ل مضمومه بابوق اخر ...
باشباع ها مفتوحه و ر مهمله مکسوره و ش منقوطه و ن مضمومتین و سکون ت مثناة ... بابت ... باشباع ب موحده

و ا مضمومه وَ تحاث ث بفتح و و ح مهمله و اشباع و مضمومه و ش منقوطه مضمومه و سکون ت مثناة آ ئنی بفتح او و اشباع
ن مکسوره و سکون ی یکه بفتح م و اشباع ک عربیه مکسوره و سکون و مهمله بطر م بکسر ب موحده و ط مهمله و
فتح ر مهمله و سکون م تشحن با اشباع ث مثناة مکسوره و سکون س مهمله و فتح م و سکون ح مهمله و اشباع ن مضمومه
اشمشع بابق الختم بکسر ا و سکون ت مثناة و کسر خ منقوطه فوقانی و سکون م با سوق اخر اشر د باشباع ش منقوطه مکسوره
و د مهمله مضمومه لدنی بابق اشر باشباع ش منقوطه مکسوره و سکون ر مهمله خداش باشباع ح مهملتین مضمومتین و
سکون س منقوطه تهلث بفتح ت مثناة و اشباع ه مکسوره و ل مضمومه و ت مثناة مضمومه معقص باشباع م مکسوره
و کسر ق و سکون ص مهمله مارحض بابق نزد باشباع ی مضمومه و سکون ر مهمله و اشباع د مهمله مکسوره تهیم بفتح ه
و اشباع ی مفتوحه و سکون م ام باشباع ا مکسوره و سکون م لا باشباع ل و ا مضمومتین ایم بابق وش بکسر و
و ضم ی و سکون ش منقوطه و زهم بکسر د و ه و سکون م با سوق اخر پشا باشباع ی مکسوره و سکون س مهمله و اشباع
ا مضمومه هذ بز باشباع م مکسوره و سکون د مهمله و اشباع ب موحده مفتوحه و سکون ر مهمله و عزاد بفتح د و اشباع
ع و ر مهملتین مفتوحتین و سکون د و حصم بفتح د و ح مهمله و کسر ص و اشباع ر مهملات و سکون م رشو بکسر ت مثناة
و ش منقوطه و سکون و قداز بکسر ق و اشباع د مهمله مفتوحه و سکون ر مهمله برن باشباع ی مفتوحه و ر مهمله و ن مضمومتین
یشو باشباع ی مضمومه و کسر ش منقوطه و سکون و سلع بکسر س مهمله و فتح ل و سکون ع مهمله مرش بکسر م و ضم ر مهمله و سکون
ش منقوطه هرم باشباع ه مفتوحه و ر مهمله مکسوره و سکون م پضواخ باشباع ی مکسوره و سکون ص مهمله و اشباع
مفتوحه و ح مهمله مضمومه با سوق اخر یلم باشباع ی مفتوحه و س مهمله مکسوره و م مضمومه کدنی بابق کوذ
باشباع ک عربیه مفتوحه و مضمومه و سکون د مهمله اتهلث باشباع ا مضمومه و سکون ت مثناة و اشباع ه مکسوره و ل مفتوحه
و ت مثناة مضمومه با ایم بابق یکد بفتح ی و اشباع ک عربیه مکسوره و د مهمله مضمومه با سوق اخر اله بکسر ا و ل

وسکون ه

وسکون ه یدوا بزم بفتح ه و کسر د مهمله و اشباع و مفتوحه و ر مهمله مکسوره و سکون م اعستم بفتح ع مهمله و اشباع س مهمله و ت مثناة
مکسورتین و سکون م و نو بابق عزوم بفتح ع مهمله و ز منقوطه و سکون و و اشباع ت مثناة مکسوره و سکون م نشو
باشباع ن مفتوحه و س مهمله و ق مضمومتین اخز بابق پوش بکسر ی و اشباع و و ش منقوطه مضمومتین لشت بضم ب
موحده و فتح ش منقوطه و سکون ت مثناة هنجم بفتح ه و ضم ب موحده و فتح ت مثناة و اشباع ح مهمله مکسوره و سکون
م بپس بفتح ب موحده و اشباع پ فارسیه مفتوحه و فتح س مهمله و سکون ل تا ترم باشباع ه مفتوحه و ضم ا
و سکون م و اشباع ر مهمله مکسوره و سکون م رسخ بکسر ل و فتح م و کسر س مهمله و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق آتم بفتح ا و
کسر ت مثناة و سکون م رلبس بکسر ا و اشباع ل مضمومه و کسر ه و ضم ن ۲ اهجر شم بفتح ه و کسر ح مهمله و سکون ر مهمله و اشباع
ش منقوطه مکسوره و سکون م رشتع بکسر ش منقوطه و اشباع م مفتوحه و ع مهمله مضمومه وَ اهعو رم بفتح و و ه و اشباع
ع مهمله مکسوره و سکون و و اشباع ر مهمله مکسوره و سکون م اهبث بفتح ه و اشباع ب موحده مکسوره و ت مثناة مضمومه
الزاث باشباع ل مکسوره و سکون ر مهمله و اشباع ا مضمومه و سکون ت مثناة با سوق اخرام بابق اعوز باشباع
ع مهمله مکسوره و کرد و سکون ر مهمله اشلم باشباع ک عربیه مکسوره و سکون م و اشباع ش منقوطه مضمومه و ل مفتوحه و سکون م
ر دعوز بابق رکعوذ بکسر ک عربیه و ع مهمله و فتح و و سکون د مهمله آذنی بابق با سوق اخر ا اث باشباع ر مهمله
مفتوحه و ضم ا و سکون ت مثناة زیث بفتح ر مهمله و اشباع ب موحده مضمومه و سکون ت مثناة و لو بابق اشمر
باشباع ت مثناة مکسوره و سکون ش منقوطه و اشباع م مضمومه و سکون ر مهمله پفتح باشباع پ فارسیه مفتوحه و ق مضمومه
و فتح ح مهمله اذ ینم باشباع ا مضمومه و سکون ذ منقوطه و فتح ن و سکون ی و م و لو بابق پشمع باشباع ی مکسوره و
سکون ش منقوطه و اشباع م مفتوحه و فتح ح مهمله با سوق اخر ذ هو بفتح و ضم ه و سکون و عم بفتح ع مهمله و سکون م بزذ
باشباع ب موحده مفتوحه و ز منقوطه مضمومه و سکون ز تاشه و شش بفتح و و اشباع ش منقوطه مفتوحه و س مهمله مضمومه و سکون ی بفتح

باشباع ه مفتوحه و کسر ف و فتح ح مهمله تَحَرُّم بفتح ت مثناة و اشباع ح مهمله مضمومه و ر مهمله مکسوره و سکون م کُلُم باشباع
ک عربیه مضمومه ل مفتوحه و سکون م اُبَیث باشباع الف مضمومه و کسر ب موحده و اشباع ب موحده ثانیه مفتوحه و سکون ت مثناة
کلیم بکسر ک و اشباع ل مفتوحه و ی مکسوره و سکون م هُجابا بضم ه و سکون ح مهمله و اشباع ب موحده مفتوحه و الف مضمومه ای
باشباع ه مفتوحه و ی مضمومه لوز باشباع ل مفتوحه و فتح و و سکون ز منقوطه وَاِن بفتح و و کسر ا و سکون ن مَصِل بفتح
م و اشباع ص مهمله مکسوره و سکون ل آشس اکبرم و اشباع ش منقوطه مکسوره و س مهمله مفتوحه وَاِن بفتح و و
کسر ا و سکون ن امرز بمعنی هشز باشباع ه مفتوحه و فتح ش منقوطه و سکون ر مهمله بلوق اعرامی بمعنی لخم
باشباع ب موحده مفتوحه و فتح خ منقوطه م فوق و سکون م یازن بفتح ی و ا و اشباع ز منقوطه مکسوره و سکون ن
زشت بمعنی یقتشب بفتح ی و سکون ق و اشباع ش منقوطه مکسوره و سکون ب موحده دا پشمغ بکسر و و اشباع
المکسوره و سکون ش منقوطه و فتح م و سکون ع مهمله لشا حز بمعنی دلیل دوازدهم معمل بکسر م و فتح ع مهمله دم و سکون ل
نقش بفتح ن و سکون ف و اشباع ش منقوطه مضمومه بزغ باشباع ی مکسوره و سکون ز مهمله و فتح ا پیشبغ باشباع ش
ی مکسوره و سکون س مهمله و اشباع ب موحده مفتوحه و سکون ع مهمله بدغش بکسر ب موحده و فتح د مهمله و سکون
ع مهمله و اشباع ت مثناة مضمومه یصدق بفتح ی و سکون ص مهمله و اشباع د مهمله مکسوره و سکون ق صَدق بفتح
ص مهمله و اشباع د مهمله مکسوره و سکون ق عبدی بمعنی لرم باشباع ل مفتوحه و فتح ر مهمله و اشباع ب موحده
مکسوره و سکون م وعو بفتح و و اشباع ع مهمله مضمومه و سکون و نتم باشباع ن مضمومه و ت مثناة مفتوحه و سکون م هو
بمعنی اشنبل باشباع الف مکسوره و سکون س مهمله و اشباع ب موحده مضمومه و سکون ل بلوق اعز الحسن
باشباع ل مفتوحه و کسر ح مهمله و سکون ن اَحلق بفتح ا و ح مهمله و کسر ل و سکون ق لو بمعنی برز باشباع
ب موحده مفتوحه دباقی بمعنی وارث بمعنی عصم بفتح ع و ضم ص مهملتین و اشباع م مکسوره و سکون م ثانیه
یکلق

یکلق بفتح ی و ح مهمله و کسر ل و سکون ق شَلَن باشباع ش منقوطه و ل و سکون ل ثانیه دلیل سیزدهم عمل بمعنی
رکن بکسر ک عربیه و سکون ن یخنبد خ بکسر ی و فتح خ منقوطه م فوق و کسر ب موحده و اشباع د مهمله مضمومه و خ
مفتوحه منقوطه م فوق عم بمعنی عز باشباع ع مهمله مفتوحه و سکون ز منقوطه قزیت باشباع ق مکسوره و سکون ز مهمله
و فتح ی و سکون ت مثناة کونیم بمعنی عرسم باشباع ع مهمله مفتوحه و ر مهمله مکسوره و سکون م پرخ باشباع
ی مکسوره و ر مهمله مفتوحه و الف مضمومه خ مفتوحه منقوطه م فوق بلوق اعزاکی بمعنی بهیث باشباع ه مفتوحه و ی مکسوره و
ت مثناة مفتوحه منعز باشباع م مفتوحه و ع مهمله مضمومه و سکون ز منقوطه کذا ل بفتح ل و اشباع ذ مفتوحه و سکون ل
منعز بمعنی لابیث باشباع ل مفتوحه و کسر ا و سکون ب موحده و اشباع ی مضمومه و سکون ن کبصر بفتح ب موحده
و ص و سکون ر مهملتین لو بمعنی محرش بفتح م و سکون ح مهمله و کسر ش مهمله مزرم باشباع م مکسوره و کسر ز منقوطه و
فتح ر مهمله و سکون م حِسل بکسر ص مهمله و سکون ل محرو بکسر م و ضم ح مهمله و کسر ر مهمله و سکون و کی بمعنی زرح بضم ز
و فتح ح مهملتین عرپشم باشباع ع مهمله مفتوحه و ر مهمله مکسوره و سکون ی و اشباع س مهمله مکسوره و سکون م مرکز رتم
بکسر ک عربیه و ز منقوطه و فتح ر مهمله و سکون م قرز اشباع ق مکسوره و سکون ر مهمله بلوق اعزکی بمعنی شنوح باشباع ش
ت مثناة مفتوحه و ن مضمومه و سکون و فتح ح مهمله یدز فتح ی و سکون د مهمله ادنی یهزه بمعنی هز بفتح ه و کسر ز منقوطه
وندش بفتح و و اشباع ن مفتوحه و د مهمله مضمومه و سکون ش منقوطه تا و باشباع م مضمومه و الف مفتوحه و سکون و تخنش بفتح
ت مثناة و سکون ح مهمله و اشباع ت مثناة مفتوحه و سکون ش منقوطه کهدرش باشباع ک عربیه مفتوحه و ه مکسوره و د مهمله
مضمومه و سکون ش منقوطه متشبن بفتح م و سکون ت مثناة و کسر ب موحده و سکون ن هم بکسر ب موحده و ضم م مدرس بفتح
م و سکون د مهمله و کسر م و اشباع ی مفتوحه اپرس باشباع الف مضمومه و کسر پ فارسیه و فتح ر مهمله و سکون س مهمله بیزه باشباع
ی و ز منقوطه مفتوحتین و سکون و دیقزه بمعنی بو بکسر ب موحده و اشباع ق مکسوره و سکون ر مهمله و اشباع ب موحده مضمومه و سکون و

گگارَنْز بالبق بِلَپْرِس بکسر ب واشباع پ فارسیه مفتوحه وکسر ر وسکون س مهملتین اَشْتِغ بفتح ه وضم س وکسر ح مهملتین اَلستخف
باشباع ل مکسوره وسکون س وضم ح مضمومه مهملتین وسکون ت مثناة وِ اَشْپِل بکسر و واشباع ه مکسوره وسکون ش
منقوطه واشباع پ فارسیه مکسوره وسکون ل کَنْگوات بفتح ک عربیه و او واشباع و مفتوحه و ت مثناة مضمومه
عَمْ باشباع ع مهمله مکسوره وسکون م اُرُبت بضم او سکون ر مهمله وضم ب موحده وسکون ت مثناة یزدا باشباع
ی ی و ز منقوطه مفتوحتین پاپوق اخر اَبْسَفَر بضم او اشباع م مکسوره وسکون ب موحده وفتح ض وسکون ر مهملتین
اَشکلُو باشباع م مکسوره وسکون س مهمله واشباع ک عربیه مفتوحه وسکون و خمخ باشباع ح مهمله وم مضمومتین وکسرت
مثناة واشباع خ مفتوحه منقوطه فوق رَشْتَغ بکسر ه وفتح ش منقوطه وسکون ح مهمله اَشپل الابق اکیع باشباع
ه وک عربیه مکسورتین وفتح ع مهمله لا رحق بالابق دلیل حم باهم اکی بالابق کُنْ باشباع ک عربیه مضمومه وسکون
ا مرز باشباع ا مفتوحه وفتح م وسکون ر مهمله رِایی بکسر او اشباع ل مکسوره وسکون ی آدنی بالابق رلخ بکسر ل وسکون
خ منقوطه فوق اَمَعید بفتح ه و ع مهمله وکسر م وسکون د مهمله اَمُصَپ بفتح ه وکسر م وفتح ص مهمله وکسر پ فارسیه اَشتر
بالابق هرزء باشباع ی مکسوره وسکون ر مهمله وکسر ا ایکپند بالابق بدون اشباع و و را بفتح و واشباع ر مهمله
مفتوحتین رِنخب بکسر ر مهمله وفتح خ منقوطه وسکون ب موحده صمدة بکسر ص مهمله وفتح م وسکون د مهمله یزاشم
باشباع ی و ر مهمله مفتوحتین و ش منقوطه مکسوره وسکون م رِخب بکسر ر مهمله وفتح خ منقوطه وسکون ب موحده حمرز
بفتح ح مهمله وضم م وسکون ر مهمله رِنخب بالابق کملن باشباع ک عربیه و م مفتوحتین وسکون ل رِ و اهق بکسر و
واشباع ه مکسوره وسکون ق اشب باشباع ش منقوطه مکسوره وسکون ب موحده قشب بکسر ق وفتح ش منقوطه وسکون
ب موحده وَ بقرا بفتح و واشباع ی مکسوره وسکون ق واشباع ر مهمله مفتوحه آزی بفتح او سکون ر مهمله وکسری عمل
بالابق رمضف بکسر م وسکون ص مهمله وکسر ف آدمی بالابق آ نخ بفتح او اشباع ن مضمومه وخ مکسوره منقوطه فوق

بخنه

بُخنه باشباع ع مهمله مضمومه وکسر م وسکون د مهمله ثمد باشباع ت مثناة مفتوحه وم مکسوره وسکون د مهمله یمز باشباع
ی مضمومه وم مفتوحه وسکون م ثانیه وَ عَلْ بالابق اَشْتُرت باشباع م مکسوره وسکون ش منقوطه وفتح م وسکون ح مهمله
واشباع ت مثناة مکسوره انوخ باشباع ا مفتوحه ون مضمومه وسکون و واشباع خ مکسوره منقوطه فوق باشباع ا
انسُث باشباع ن مکسوره وس مهمله مفتوحه وسکون ب موحده کلیلث بفتح ه وکسر ل وضم ل ثانیه وسکون ت مثناة
دلیل یازدهم خکز بفتح ح مهمله وضم ک عربیه وسکون ز مهمله حرزنخ بفتح ح مهمله وسکون ر مهمله وکسر ب موحده واشباع
خ مفتوحه منقوطه فوق عَلْ بالابق بَرنخ باشباع ی مفتوحه وکسر ر مهمله وسکون خ منقوطه فوق کبز باشباع ک عربیه
مکسوره و ب موحده مضمومه وسکون ر مهمله نُرخ باشباع ه مضمومه وکسر د مهمله واشباع خ مفتوحه منقوطه فوق وَ بدار خ
بفتح د و ه واشباع د مهمله مفتوحه وکسر ا مهمله واشباع خ مفتوحه منقوطه فوق باپوق اخر احسنح بکسر س مهملتین واشباع
مفتوحه منقوطه فوق رشنهم بکسر ش منقوطه واشباع ن مضمومه ون ثانیه مکسوره وسکون م عَجم بالابق تخنخ ا بفتح ت مثناة و
سکون ح مهمله وکسرت مثناة واشباع خ مفتوحه منقوطه فوق یقُل باشباع ی مکسوره وسکون ف واشباع ل مضمومه
رِلو بکسر ب موحده و ل سکون و اُ یو بضم او کسری و و بَملخ بفتح ه وکسر م وفتح ل وسکون خ منقوطه فوق باپوق اخر
رِننث بکسر ب موحده وضم ن وسکون ت مثناة رِلخم بکسر ب موحده واشباع ل مفتوحه وخ مکسوره منقوطه فوق وسکون ک
رِ بقر وَ نخ ابکسر ب موحده وسکون ق واشباع ر مهمله مضمومه وکسرت مثناة واشباع خ مفتوحه منقوطه فوق اَنسو باشباع ن
مکسوره وکسر س مهمله واشباع و مفتوحه رِشکل بکسر ش منقوطه وفتح ک عربیه وسکون ل بلخ ابکسر ا واشباع م مکسوره وکسر ن
واشباع خ مفتوحه منقوطه فوق رِکیم بکسر ب موحده وک عربیه وفتح ت مثناة وسکون م اُخر بضم او اشباع ف مکسوره
وسکون ر مهمله باپوق اخر تخت بفتح ت مثناة و ح مهمله وسکون ت مثناة اَبْنخ ابفتح او ضم ب موحده وکسر ن و
اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق رِاهی و بکسر ب وسکون ه وضم ی بُنخ باشباع ب موحده مفتوحه وکسر ن واشباع خ

مفتوحه منقوطه فوقانی رشیم بکسرت مثناة و اشباع ش منقوطه مکسوره و کسرت ثانیه و ضم م رلت پرم بکسر ل و اشباع س مهمله
مفتوحه و ر مهمله مکسوره و سکون م بجل ها ارحص لا بشفا دلیل شانزدهم ارکی تو باستقا ارو ریو بابق باکسر و اخر نحرا رفنی
باشباع ی مضمومه و ح مهمله مفتوحه و کسر ر مهمله دف و اشباع ن مکسوره وایل ان بفتح و کسر او اشباع س مهمله مفتوحه و ل مضمومه
آستنکهی بکسر م و فتح س مهمله و ن و اشباع المکسوره علتی باشباع ع مهمله مفتوحه و فتح ل و سکون ی مهمله ل بکسر ها و
سکون ق و اشباع د مهمله مکسوره و سکون ل و ایسار تر بفتح و کسر او اشباع س مهمله مفتوحه و کسرت مثناة و سکون ر مهمله
ادمستو باشباع م مکسوره و کسر م ثانیه و ضم ن و سکون و ها سوق اخر و آنی بفتح و واو اشباع ت مثناة مفتوحه ان شش
بکسر او ضم ن و سکون ش منقوطه کیعز کی بفتح ک عربیه و کسر ع مهمله و سکون ر مهمله و اشباع ک عربیه مکسوره و سکون ی
آلفنی بفتح او ضم ل و اشباع ف مکسوره و سکون ی اتیند اعی باشباع ا مضمومه و سکون م و ضم ی و اشباع د مهمله
مفتوحه و ع مهمله مکسوره آشر بابق بحکلا بفتح ی و سکون ح مهمله و اشباع د مهمله مفتوحه و سکون و تمتش بفتح ن و
سکون م و اشباع ت مثناة مکسوره و سکون ق شد باشباع س مهمله مضمومه و سکون د مهمله پیت بکسر ب موحده ا ل و
ثانی و سکون ت مثناة اتو اهیم بابق نهلخ بفتح ن و ها و کسر ل و سکون خ منقوطه فوقانی برا عش بکسر ب موحده
و اشباع ر مهمله مفتوحه و فتح ع منقوطه که کمل در لغت عبری گفته می شود و سکون ش منقوطه دلیل هفدهم علش باشباع ع مهمله و ن
مفتوحتین و سکون ن و عرارفل بفتح و ع مهمله و اشباع ر مهمله مفتوحه و کسر ف و سکون ل تسمو بفتح س مهمله و
اشباع م مکسوره و مفتوحه و سکون و ثانیه صدق بابق امشفاط باشباع ا مضمومه و م مکسوره و سکون ش منقوطه و اشباع
ف مفتوحه و سکون ط مهمله محنن بکسر م و ضم خ منقوطه فوقانی و سکون ن اکش او باشباع ک عربیه مکسوره و سکون س مهمله
و ضم ا و سکون و ها سوق اخر یتم باشباع ی مضمومه و م مفتوحه و سکون م ثانیه ارشمش بفتح ها و کسر ش منقوطه و فتح م و سکون
ش ثانیه تو بابق یکلا بفتح ی و کسر ک و اشباع ک ثانیه مفتوحه و دیرح بفتح د و اشباع ی مفتوحه و کسر ر مهمله و فتح ح

مهمله

مهمله دلیل هجدهم سکیع بکسری و اشباع ک عربیه مکسوره و فتح ع مهمله کنجا بفتح ک و کسر پ فارسیه و اشباع خ مفتوحه
منقوطه فوقانی ارکی بابق نحلق باشباع ت مثناة مضمومه و کسر خ منقوطه و سکون ل اشرر خا بفتح ا و کسر ش منقوطه
و سکون ر مهمله و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی و تو بفتح و ضم ت مثناة و سکون و لخ باشباع ل مفتوحه و سکون خ
منقوطه فوقانی ارشتیا بکسر ا و سکون ش منقوطه و کسرت مثناة و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی گکعن بفتح ک
و کسر ک ثانیه فارسیه و فتح ف و سکون ن پوریا باشباع پ فارسیه مضمومه و سکون و و کسر ر مهمله و اشباع ی مفتوحه
بیرکت بکسر ب موحده و فتح ی و سکون ر مهمله و فتح ک و کسرت مثناة بیتیا بکسر ب موحده و ت مثناة
و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی بنخ باشباع ب موحده مفتوحه و کسر ن و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی اشتل باشباع
ک عربیه مکسوره و سکون ش منقوطه و اشباع ت مثناة مکسوره و سکون ل زیم بکسر ز منقوطه و اشباع ت مثناة
مکسوره و سکون م سبب باشباع س مهمله مفتوحه و ب موحده مکسوره و سکون ب ثانیه تشوتی ارنجا بفتح ل و اشباع ش
منقوطه مضمومه و سکون و ول و اشباع ح مهمله مفتوحه و کسر ن و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی پاسوق اخر ازع
بضم ا و سکون ر مهمله و کسر ا ابهم باشباع ب موحده مفتوحه و ن مکسوره و سکون م لبار نخا بکسر ل و اشباع ب موحده
مفتوحه و کسر ن و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی شلم باشباع ش منقوطه مفتوحه و ل مضمومه و سکون م لمر باشباع ل و
م مفتوحتین راقش باشباع ر مهمله مفتوحه و کسر ق و اشباع ش منقوطه مضمومه کوییم لابابق ال بضم ا و سکون ل ا پیم
باشباع ا مضمومه و م مکسوره و ی مکسوره و سکون م یهکو بکسری و سکون ها و ضم ک عربیه و سکون و رق باشباع ر مهمله مکسوره
و سکون ق پاسوق اخر منتصو باشباع ی مکسوره و سکون ت مثناة و فتح ص مهمله و اشباع و مضمومه ملخ بفتح م و سکون
ل و کسر خ منقوطه فوقانی ارص بکسر ا و فتح ر و سکون ص مهملتین و زنم بفتح و ضم ر مهمله و فتح ز منقوطه و اشباع
ن مکسوره و سکون م شد باشباع ن مضمومه و فتح س مهمله و ضم د مهمله یحث باشباع ی مفتوحه و فتح ح مهمله و سکون ث مثناة

تمل آدُنی و تمل بالیقین تشیع بفتح م و اشباع ش منقوطه مکسوره و ح مهمله مضمومه یا سوق افز تنقیقا بفتح ن و ث ثانیه
و کسرت مثناة و اشباع ق مفتوحه ارث بالیقین تشره رتم باشباع م مضمومه و سکون س مهمله و ضم ر مهمله و کسرت مثناة
و اشباع م مضمومه و کشلی بفتح و ون و سکون ش منقوطه و اشباع ل مکسوره و ح مفتوحه منقوطه فوق اهمس باشباع
مکسوره و کسر م ثانیه و اشباع ن مضمومه عکوثم بفتح ع مهمله و ضم و کسرت مثناة و اشباع م مضمومه یا سوق افز شکلک
بفتح س منقوطه و او و سکون ل الامین بالیقین باشباع ن مکسوره و اینا بفتح و کسر او ت مثناة و اشباع ن مفتوحه
کو هم بالیقین تخلیتا بفتح ن و ح مهمله و اشباع ل مفتوحه و کسرت مثناة و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق و آخرا تکنا
بفتح و او و اشباع ح مهمله مضمومه و منقوطه مفتوحه و سکون ت مثناة و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق آفش بفتح ا
و کسر ف و سکون س مهمله ارص بالیقین یا سوق اخر تردعن بفتح ت مثناة و ضم ر و کسر ع مهملتین و سکون ن ارشوت
بکسر ب موحده و ش منقوطه و فتح و و سکون ت مثناة برزل بفتح ب موحده و سکون ر مهمله و کسر ز منقوطه و سکون ل
الکتل باشباع ک عربیه مکسوره و سکون خ منقوطه فوق و اشباع ل مکسوره تیسر باشباع ی مضمومه و کسر س مهمله و سکون ر مهمله
تقحصم بفتح ت مثناة و ن و ف و کسر ص مهمله و سکون م دلیل بیت دوم در کتاب صقنیاه بفتح ص مهمله و ن
سکون ن و اشباع ی مفتوحه و سکون ه قرب باشباع ق مفتوحه و ر مهمله مضمومه و سکون ب موحده یم بضم ی و سکون م
هکاول بالیقین قرد باشباع ق مفتوحه و کسر ر مهمله و اشباع د مضمومه حرز بفتح م و کسر ه و سکون ر مهمله یاد بالیقین یاوق
دیکراکی بالیقین اژ باشباع ا مفتوحه و سکون ز منقوطه ارشخ بکسر ا و ه و اشباع ف مضمومه و سکون خ منقوطه فوق
رال عجیم بالیقین نفا باشباع س مهمله و ف مفتوحتین برزا بکسر ب موحده و اشباع ر مضمومه و ثانیه مفتوحه مهملتین لقرا
باشباع ل مکسوره و سکون ق و اشباع ر مهمله مضمومه کولم باشباع ک عربیه مضمومه و ل مفتوحه و سکون م بیشم بکسر ب موحده
و ش منقوطه و سکون م آدُنی بالیقین اُتنابد باشباع ا مضمومه و سکون ل و اشباع ع مهمله مفتوحه و سکون ب موحده و ضم د مهمله

رشخم

رشخم بکسر ش منقوطه و فتح خ منقوطه فوق و سکون م اِحاد بکسر ا و اشباع ح مهمله مفتوحه و سکون د مهمله تخرش بفتح ی و سکون
خ منقوطه فوق و کسر ر مهمله و سکون ت مثناة آدُنی بالیقین لاش باشباع ل مفتوحه و ا مکسوره و سکون ش منقوطه ازن
بالیقین تیعسنا بفتح ی و ع مهمله و کسر س مهمله و اشباع ن مفتوحه رعز بکسر ع و سکون ر مهملتین و عُزنه بکسر و ضم ع مهمله و
کسر ن و سکون ه یعقوب بفتح ی و سکون ع مهمله و اشباع ق مضمومه و سکون ب موحده و کمش بفتح و او و
اشباع ک عربیه مکسوره و سکون ش منقوطه رنخنه بکسر ن و سکون ن ثانیه و اشباع ح مهمله مفتوحه و سکون ه لااُهلیا
بالیقین صبات بفتح ص مهمله و اشباع ب موحده مفتوحه و مضمومه و سکون ت مثناة دلیل بیت سیم اکی امینه ابرثوم
بالیقین با بوعز باشباع ب موحده مفتوحه و ب ثانیه مضمومه و کسر ع و سکون ر مهملتین گتنوز بفتح ک عربیه
و ت مثناة و ضم و و سکون ر مهمله و ذهی بکسر و و اشباع ه مفتوحه و ی مضمومه کل بالیقین زدم بکسر ز منقوطه و اشباع
مهمله مکسوره و سکون م دخل بفتح و ضم خ منقوطه فوق و سکون ل غرشه باشباع غ مضمومه و کسر ر مهملتین و سکون
ه رشع باشباع ر مهمله مکسوره و سکون ش منقوطه و اشباع ع مهمله مفتوحه یا سوق اخر امینه بالیقین اانح بالیقین با
اشباع ا مفتوحه شلح باشباع ش منقوطه مضمومه و کسر ل و فتح ح مهمله لحم باشباع ل مفتوحه و کسر خ منقوطه فوق و سکون
م ارث بالیقین الیا بکسر ا و ل و اشباع ی مفتوحه هتو بفتح ه و اشباع ن مفتوحه و مکسوره الفیق باشباع ل مکسوره
و کسر ف و سکون ن یو یوم آدُنی بکدل بالیقین وهنز بکسر و و فتح ه و ضم ن و سکون ر مهمله دلیل بیت چهارم
اکی لو بالیقین یعنه بفتح ی و سکون ع مهمله و کسر س مهمله و سکون ه آدُنی الهم بالیقین وا و از باشباع ه مهمله مفتوحه
و ه مفتوحه و سکون ر مهمله کی ایم بالیقین کلا باشباع ک فارسیه ل مفتوحتین شد باشباع س و ه مهملتین مضمومتین ل
بالیقین عبدا بفتح ع مهمله و اشباع ب موحده و د مهمله مفتوحتین و سکون و تشیعم بفتح ه و ن و اشباع ب موحده
و المکسورتین و سکون م دلیل بیت پنجم در بیان سیم کتاب عاموس بنظر رسیده و در کتاب اشم تیز مذکورات و احتمال دارد

نسخ کتاب ماموس مختلف باشد اسپلخ بفتح الف وکسر لام و سکون ل و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی تشنیم بفتح ش منقوطه
ون و اشباع ی مکسوره و سکون م یکذا و بابق اهنت باشباع ب موحده مکسوره و سکون ل اشباع ت مثناة مکسوره
ابم بابق تخلد باشباع ن مضمومه و ع مهمله مفتوحه و د مهمله مضمومه بپوق اخر پشتیق بفتح ه و اشباع ی مکسوره و سکون ش
منقوطه و فتح ا و سکون ق آزی بفتح ا و سکون ز مهمله و کسر ی ببیغ بفتح ب موحده و ی و سکون ع و مهملتین و
وطرف بفتح و و کسر ط و فتح ر مهملتین و سکون ف ارث بکسر ا و سکون ن لو بابق همیش بفتح ه و اشباع ی مکسوره
و کسرت مثناة و سکون ن کفر بفتح ک عربیه و اشباع ف مکسوره و سکون ر مهمله فل بابق اسم باشباع م مکسوره و سکون
م ثانیه عنث باشباع ع مهمله مضموم و ن مفتوحه و ت مثناة مضمومه بشلیتی اپم بابقا لخذ باشباع ل و خ منقوطه فوق
مفتوحتین و سکون د مهمله و یعنی بفتح و ی و ع مهمله و کسر ن و اشباع ن ثانیه مکسوره آدنی و یو مز بابقا
گشت بفتح ک عربیه و ضم ت مثناة و سکون ب موحده حزن باشباع ح مهمله مفتوحه و ز منقوطه مضمومه و سکون ن
ابزغ باشباع ا مضمومه و ب موحده مفتوحه و کسر ا و سکون ز مهمله عتل بابق المحث بفتح ه و اشباع ا و ح مهمله مکسوره
و سکون ت مثناة ملعنة بکسر ل و فتح م و ع مهمله و سکون ن یرحش باشباع ی مفتوحه و ر مهمله مضمومه و سکون ش مهمله
قرب باشباع ق مضمومه و کسر ر مهمله و ضم ب موحده بپوق اخر کی غذ حزن بابقن ملغذ بفتح ل و ضم م و کسر
ع مهمله و سکون د مهمله و نفح بفتح و و اشباع ی مفتوحه و کسر ف و فتح ح مهمله لقص بفتح ل و کسر ق و سکون ص مهمله
و لو بابق محزب بکسر ی و فتح خ منقوطه فوقانی و کسر ز منقوطه و سکون ب موحده اپم بابق اشتمه بالبقا باشباع
ی مکسوره و سکون ت مثناة و فتح م و سکون ه و فتح م و سکون ه حاب بفتح ح مهمله و کسر ف فارسیه لو اک
بالبقا فوز باشباع ب موحده مضمومه و سکون و یو باشباع ی مفتوحه و مضمومه لو بابق تاحر بفتح ی و ا و کسر
ح مهمله و سکون ر مهمله بپوق اخر امینه بابق عقل باشباع ع مهمله مضمومه و سکون ف و اشباع ل مفتوحه لو بالبقا

برشم

یرشا باشباع ی مفتوحه و کسر ش منقوطه و اشباع ر مهمله نقش بابق لو و صدق بالبقا بیم بکسر ب موحده و سکون ا
و ضم م نث باشباع ن مفتوحه و ت مثناة مضمومه تخمینه بکسری و سکون ح مهمله و کسری و سکون ه دلیل بمعنی زاله
بکسر ا و ضم ل و فتح ه میمس باشباع م مکسوره و کسرت مثناة و اشباع م مضمومه و سکون ن بلیا باشباع ی مفتوحه و ب
موحده مضمومه و سکون ا و قداش بفتح و و اشباع ق مفتوحه و د مهمله مضمومه و سکون ش منقوطه و جز پران بالبقا
رسل ا بکسر س مهمله و اشباع ل مفتوحه اکس باشباع ک عربیه مکسوره و س مهمله مفتوحه شتیم باشباع ش منقوطه مفتوح
و فتح م و اشباع ی مکسوره و سکون م هند باشباع ه و د مهمله مضمومتین اوث بابق اهلت باشباع ه مکسوره و ل مفتوحه
و ت مثناة مضمومه ملا باشباع م و ل و ا مفتوحات ارض بابق بپوق اخر را رخ باشباع ر مهمله مفتوحه و ضم ا
و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق یخل باشباع ی مفتوحه و خ مکسوره منقوطه فوق و ل مضمومه هرتم باشباع ه مفتوحه و
مهمله مکسوره و سکون م زرم بکسر ز منقوطه و فتح ر مهمله و سکون م سم بفتح م و اشباع مکسوره و سکون م غوز باشباع غ مهمله
و مفتوحتین و سکون ر مهمله بپوق اخر ششش بکسر ش منقوطه و فتح م و سکون ش ثانیه برح باشباع ی مفتوحه و کسر ر
فتح ح مهملتین عمد باشباع ع مهمله مفتوحه و فتح م و سکون د مهمله زدل بکسر ز منقوطه و اشباع مضمومه و ل مفتوحه لاز
بکسر ل و ضم ا و سکون ز مهمله حصح باشباع ح مهمله مکسوره و کسر ص مهمله و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق یرشلخ بفتح ی
و سکون ه و کسر ل و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق لیغتة بکسر ل و ضم ن و فتح ن و سکون ه ورق بکسر ب موحده
و فتح ر مهمله و سکون ق حنیخ بفتح ح مهمله و اشباع ن مکسوره و کسرت مثناة و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق بپوق
اخر زغم بکسر ب موحده و فتح ز منقوطه و ع مهمله و سکون م تقصعد بکسرت مثناة و سکون ص و فتح ع و سکون
د مهملات ارض بابق بالبقا بازیادتی ب موحده مکسوره تدش باشباع ت مثناة مفتوحه و د مهمله مضمومه و سکون
ش منقوطه کوتم بابق یفت باشباع ی و ص مهمله و ت مثناة مفتوحات ریشه بکسر ل و ی و فتح ش منقوطه و سکون

ح مهمله عجیج: بفتح ع مهمله و کسر جیم و اشباع ح مفتوحه منقوطه فوقانی رلیخ: با بیت ارث با سبق اشجع با کسر م و اشباع ش
منقوطه مکسوره و کسر ح مهمله و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوقانی محتشت: باشباع م مفتوحه و فتح ح و سکون ص مهملتین و
اشباع ت مثناة مفتوحه رُشش: باشباع ر مهمله و سکون ش منقوطه ربث: باشباع م مکسوره و کسر ب موحده و سکون ث
مثناة رانشج: باشباع ر مهمله مفتوحه و ش منقوطه مفتوحه و سکون ع مهمله عرث: باشباع ع مفتوحه و ر مضمومه مهملتین سکون
ت مثناة رینه بکسر ی و ضم س و سکون مهملتین عند با سبق صواز: بفتح ص مهمله و اشباع و مفتوحه و سکون ر مهمله رسل با سبق
ذیل بیت هشتم و ام زالا: با سبقا مه: بفتح م و سکون ه رش: بکسر ش منقوطه و ن هنر: اتم بفتح ه و اشباع ز منقوطه و ت
مثناة مکسورتین و سکون م امثل: باشباع ه مفتوحه و کسر اول عمل با سبق یمن: بفتح ی و اشباع م مکسوره و سکون ن
همشور: بفتح ه و م و اشباع ن مضمومه و سکون و و اشباع ر مهمله مفتوحه و عمل با سبق رسل: بکسر س مهمله و اشباع م مضمومه
دل مفتوحه با سوق اخر و بوز مراله رش با سبق بین: بکسر ب موحده و ن هیصهر: بفتح ه و سکون ی و کسر ص
مهمله و اشباع ه مفتوحه و سکون ر مهمله متعیم: م باشباع ه مفتوحه و ع مهمله مضمومه و کسر م و اشباع د مهمله مکسوره و سکون م عمل
با سبق آدون: بفتح ا و ضم د مهمله و سکون ن کلل: با رص با سبقا ذیل بیت نهم کی با سبق هش: باشباع ه مکسوره و
کسر ن و اشباع ن ثانیه مکسوره رسو بکسر م و اشباع و مکسوره ارث عبدی با سبقا رصیح: بکسر ص مهمله و فتح م و سکون ح
مهمله با سوق اخر امینه با سبق اش: باشباع ا مکسوره و سکون ش منقوطه رسمح با سبق رشم: بکسر ش منقوطه و ضم م ام
باشباع ا مضمومه و م مکسوره تحتانی و با سبق بضمیخ: باشباع ی مکسوره و سکون ص مهمله و اشباع م مفتوحه و سکون ح مهمله
ایث با سبق انا: باشباع ب موحده و ن مفتوحتین ارث با سبق بحل: بفتح ب و کسر خ منقوطه فوقانی و سکون ل
آدونی با سبق اکل: باشباع ک فارسیه و ل مکسورتین رشو: با سبق رس: بکسر س مهمله و ضم ی و سکون ن اه ع تمام شد
باشباع ه مفتوحه و ر و ع مهملتین مکسورتین بث: بفتح ب موحده و سکون ت مثناة بر شم: بضم ی و کسر ر مهمله و سکون
شی مفتوحه

ش منقوطه و اشباع ل مکسوره و سکون م امینه با سبق ملخ: بفتح م و سکون ل و کسر ک عربیه و سکون خ منقوطه فوقانی برد
باشباع ی مفتوحه و ر مهمله مضمومه لاخ صدیق با سبقا و نشیع: بکسر و ضم ن و فتح ش منقوطه و سکون ع مهمله هنو باشباع ه و
سکون و عن: باشباع ع مهمله مفتوحه و ن مکسوره و رخب: بفتح و ضم ر مهمله و کسر خ منقوطه فوقانی و سکون ب موحده
عمل تحمور: با سبقا با سوق اخر و زبحر ت: بفتح و و کسر خ منقوطه فوقانی و کسر ر مهمله و اشباع ت مثناة مکسوره رخت
بکسر ر مهمله و سکون او و فتح خ منقوطه فوقانی و سکون ب موحده امی فرا ایم: باشباع م مکسوره و سکون ی و کسر ف و اشباع
ر مهمله مفتوحه و ی مکسوره و سکون م و شش: بفتح و و اشباع س مضمومه و سکون س ثانیه مهملتین هرشل: باشباع م مکسوره
و سکون ر مهمله و اشباع ش منقوطه و ل مفتوحتین ام: باشباع ا مکسوره و سکون م و اهجر: تا بفتح و و اشباع م مکسوره و
سکون خ منقوطه فوقانی و کسر ر مهمله و اشباع ت مثناة مفتوحه قلت: بکسر ق و سکون او و فتح ش منقوطه و سکون ت
مثناة املیا: باشباع م مکسوره و سکون ل و اشباع ح مهمله و م مفتوحتین رده هیزه با سبق شلم: باشباع ش منقوطه مفتوحه و ل
مضمومه و سکون م لکوهیم با سبق امثل: باشباع ا مضمومه و م مفتوحه و کسر ش منقوطه و اشباع ل مضمومه میام: باشباع م مکسوره
و ی مفتوحه و سکون م و عقد یام: بفتح و و ع و سکون د مهملتین و اشباع ی مفتوحه و سکون م اهمی: اشباع ا مکسوره و سکون
ی و اشباع م مکسوره و سکون ی نهار: باشباع ن و ه مفتوحتین و سکون ر مهمله عمل با سبق افس: بفتح ا و سکون ف
و اشباع س مهمله مکسوره دار رص با سبق ذیل بیت دهم کی با سبق زبح: بکسر ز منقوطه و فتح ب موحده و سکون ح مهمله
له و فی الو هیم با سبقا صوا اوش: بفتح ص مهمله و اشباع و مفتوحه و ا مضمومه و سکون و و ت مثناة یار
بکسر ب موحده و ا و فتح ر و سکون ص مهملتین صافون با سبق بدون اشباع ن ال زهره براث
با سبق ذیل بیت یازدهم هیبت: باشباع ه مفتوحه و ی و ت مثناة مکسورتین سحق: بکسر س و ضم ح مهملتین و سکون ق
لخل: بکسر ل و ضم خ منقوطه فوقانی و سکون ل عم: بفتح ع مهمله و اشباع م مکسوره نقشتم: بفتح ن و اشباع

ق مکسوره و ن و ت مثناة مفتوحتین و سکون م کُلْهُمُونم با بیغا یا سوق خرد شعن بکسر ه و سکون س مهمله و اشباع
ب موحده مکسوره و فتح ع مهمله و اشباع ن مکسوره بکرد و رم بفتح ب موحده و م و اشباع ر مضمومه و ن ثانیه مکسوره
مهملتین و سکون م هر و ن باشباع ه مکسوره و فتح ز مهمله و سکون و و اشباع ن مکسوره کَعَنْا بفتح ک عربیه و ع
مهمله و اشباع ن مفتوحه و یغزس بفتح و و ی و سکون غ معجمه و کسر ز و سکون س مهملتین محصص بکسر ب موحده
و اشباع ح و ص مهملتین مفتوحتین و سکون ص ثانیه اشنی باشباع ش منقوطه مکسوره و فتح ن و سکون ی انخفش
بکسر ه و سکون خ منقوطه و فوق و اشباع ف مکسوره و فتح ش معجمه و اشباع ن مکسوره بار قز باشباع ب موحده
مفتوحه و کسر ا و فتح ف و سکون ر مهمله سی و پنجم فقرات صحیفه لقمان بن ... آتیا بفتح ا و ت مثناة
و اشباع ی مفتوحه اُمَتا بضم ا و فتح م و اشباع ت مثناة مفتوحه امتا مثل با بن مزغزع بفتح م و ز منقوطه و
سکون ع مهمله و فتح ز منقوطه و سکون ع مهمله زربث بکسر ب موحده و سکون ر مهمله و اشباع ی مفتوحتین
عُلیدا باشباع ع مهمله مفتوحه و کسری و اشباع د مهمله مفتوحه مدتدا بفتح ه و سکون د مهمله و م و اشباع د مهمله مفتوحه و
اشباع ت مثناة مفتوحه بیدتن بکسر ب موحده و فتح ی و د مهمله و سکون ب موحده و کسر ن امتا بفتح ا
و م و اشباع ت مثناة مفتوحه فقره دیگر بیا لما بکسر ب موحده و اشباع ع مهمله مفتوحه و فتح ل و اشباع م مفتوحه دنش
بفتح د مهمله و سکون ن و اشباع ش منقوطه مفتوحه و جزدین بفتح و و ج و سکون ز مهمله و اشباع د مهمله مکسوره و سکون
ن کرشا بفتح ک عربیه و سکون ر مهمله و اشباع ش منقوطه مفتوحه کبرث باشباع ک عربیه مکسوره و ب موحده مفتوحه
و ر مهمله مکسوره و سکون ن خلشا باشباع ح مهمله مفتوحه و سکون ل و اشباع ش منقوطه مفتوحه و دلمش بفتح و کسر
ه و سکون ل و اشباع م مکسوره و سکون ن اقشا باشباع ق مکسوره و ش منقوطه مفتوحه فقره دیگر محمد باشتر آتیع
الشریف فی الالسنة والافواه روحی و روح العالمین فداه کاکایا بفتح ک عربیه و ا و اشباع ی مفتوحه آغا بفتح او

ع مهمله مفتوحه یا یا بفتح یا و ا و اشباع ی مفتوحه دطمع باشباع د مکسوره و سکون ط مهمله و فتح م و سکون ع مهمله
بفتح ه و سکون و و اشباع ی مفتوحه و یاهیه بفتح و کسری و سکون ه و فتح ی و سکون ه کلکیا بفتح ک عربیه و اشباع
ل مکسوره و فتح ل ثانیه و اشباع ی مفتوحه فقره دیگر انزه بفتح ن و سکون ه و فتح ز مهمله و سکون ه آکد بفتح ا و ک
عربیه و سکون د مهمله سطا اِوَل بفتح م و اشباع ط مهمله مفتوحه و کسر ا و سکون و و ل اُث بضم ا و سکون ت مثناة
قصش بکسر ق و سکون ص مهمله سطا با بق شعبتر بکسر م و سکون ت مثناة و فتح ع مهمله و سکون ب موحده و کسر د مهمله
قططا بفتح ق و اشباع ط اول و ثانی مهملتین مفتوحتین و هوا بفتح ه و ل و اشباع و مفتوحه حتف بفتح ح و س
مهملتین و سکون ف اطن باشباع ط مهمله مکسوره و ن مفتوحه و ملطا بفتح د مهمله و سکون م و اشباع ل و ط مهمله مفتوحتین
فقره دیگر سکرپیا بفتح س مهمله و ک عربیه و سکون ر مهمله و اشباع ی مضمومه و ه مفتوحه و تشبحا بفتح و و ضم ت مثناة و
سکون ش منقوطه و فتح ب موحده و اشباع ح مهمله مفتوحه و آزل بفتح و و ا و اشباع ز منقوطه مکسوره و سکون ل
کبسها بفتح ک عربیه و اشباع س مهمله مکسوره و ه مفتوحه نفق بفتح ن و ف و سکون ق تقشه بفتح ن و سکون ف
و کسر ش منقوطه و سکون ه پهنا بکسر پ فارسیه و اشباع ه مفتوحه فقره دیگر عقفا بفتح ع مهمله و اشباع ف مفتوحه
عزا بفتح ع مهمله و اشباع ز منقوطه مفتوحه و نفقل بفتح و و اشباع ن مفتوحه و فتح ف و سکون ل عزرا بفتح ع
مهمله و اشباع ز منقوطه مکسوره و ز ثانیه مفتوحه و بطیلا بفتح و و اشباع ب موحده مفتوحه و کسر ط مهمله و اشباع ل مفتوحه
کزاد باشباع ک عربیه مضمومه و ز منقوطه مفتوحه و فتح د و اشباع د مهمله مکسوره شلطث بفتح ش منقوطه و ل و ط مهمله
و سکون ت مثناة شتیا بفتح ش معجمه و سکون م و اشباع ی مفتوحه و کزا بفتح و ک عربیه و اشباع ز منقوطه مفتوحه فقره
دیگر فخزاد بفتح ف و سکون خ منقوطه و فوق و اشباع ز مفتوحه و د مکسوره مهملتین هوا ایا بق اشکدل باشباع ع
المکسوره و سکون م و فتح ک عربیه و کسر د مهمله و سکون ل بن بفتح ب موحده و سکون ن کذوا بفتح ک عربیه

سکون ر مهمله و اشباع و مفتوحه اُث بابق قولا فاء هوا ابابقا کلخ باشباع ک فارسیه مضمومه و سکون ل و ضم خ منقوطه و ن
رِبوا ة بکسر ب موحده و اشباع و مفتوحه و سکون ه فقره دیگر اینتی باشباع ت مثناة مکسوره و سکون ی و اشباع ت مثناة
ثانیه مکسوره و سکون ی شعا باشباع ش معجمه و ع مهمله مفتوحتین و تحقّف بفتح و و ت مثناة و اشباع ت ثانیه مکسوره
و ق مضمومه و سکون ف تُشعُا بفتح ت مثناة و اشباع ش معجمه مضمومه و ع مهمله مفتوحه و ا رِب بفتح و و اشباع ا
مکسوره و کسر ر مهمله و سکون ب موحده نوا باشباع ن و و مضمومتین و ا مفتوحه شُشت باشباع ش منقوطه مفتوحه و فتح ت
مثناة و سکون ت ثانیه و تمسل بفتح و و ی و م و سکون ل کُل بابق آزغ بفتح ا و سکون ز و اشباع غ مهمله
مفتوحه قمکذا بفتح ق و اشباع م مفتوحه و ک عربیه مضمومه و د مهمله مفتوحه لازی بفتح ل و ا و سکون ز مهمله و اشباع ی
مفتوحه کَرَدا بفتح ک عربیه و اشباع ر مهمله مکسوره و د مهمله مفتوحه اُرمشتا بضم ا و کسر م و سکون ت مثناة و فتح ن و اشباع
ع مهمله مفتوحه و دیصمتع بفتح د مهمله و کسری و سکون ص مهمله و فتح م و سکون ع مهمله کَبَرا بفتح ک عربیه و اشباع ر مهمله مکسوره
و ر مهمله مفتوحه فقره دیگر رامُ باشباع ر مهمله مفتوحه و سکون م کوشش بفتح ل و اشباع و مکسوره و سکون ش معجمه نخلم باشباع
ت مثناة و ک فارسیه مفتوحتین و سکون م کوشه بفتح ل و سکون و و فتح س معجمه و سکون ه کتابیکا بفتح ک عربیه
ت مثناة و سکون ل و کسر ب موحده و اشباع ک فارسیه مفتوحه مخبتة بفتح م و خ منقوطه و ب موحده و سکون ذ منقوطه
شقشه بفتح ش منقوطه و اشباع ق اول و ثانی مفتوحتین و سکون ه ایم بابق خنه بفتح خ منقوطه و ن و اشباع
ن مکسوره و سکون ذ منقوطه شقشه بابق فقره دیگر شوّا بفتح ش منقوطه و ضم و و اشباع ی مفتوحه شوا باشباع ش معجمه
مفتوحتین بهی بفتح ب موحده و ه و سکون ی شقت بفتح ش معجمه و سکون ع مهمله و اشباع ت مثناة مفتوحه نوا
باشباع ت مثناة و و مفتوحتین لازغ بفتح ل و ا و سکون ز مهمله و اشباع ع مهمله مفتوحه پچا بفتح پ فارسیه و سکون
ت مثناة و اشباع ی مفتوحه و فوا بابق و عوا بفتح و و اشباع ع مهمله مفتوحه و سکون و و اشباع د مهمله مفتوحه

تشوّا

تَشوّا بفتح ت مثناة و ش منقوطه و سکون و و اشباع و مفتوحه و یَزحَم بفتح و و کسری و سکون ز مهمله و فتح ح مهمله و سکون
م آبَبا و ا بفتح ا و اشباع ب اول و ثانی مفتوحتین و مفتوحه عَلَبنوخ بفتح ع مهمله و سکون ل و ضم ب موحده و سکون
و و ح مهمله راحیبا باشباع ر مهمله مفتوحه و سکون ح مهمله و اشباع ب موحده مکسوره و ب ثانیه مفتوحه فقره دیگر تِشلُثا
بکسر ت مثناة و ش معجمه و سکون ک عربیه تقراة بکسر ت مثناة و اشباع ف و ر مهمله مفتوحتین و سکون ه وَرَزَب بفتح
و کسر ت مثناة و سکون ر مهمله و ب موحده کَمبوُرا بفتح ک عربیه و ضم ب موحده و سکون و و اشباع ر مهمله مفتوحه و یشترا
بفتح و کسری و سکون ش منقوطه و فتح ت مثناة و ر مهمله و اشباع و مفتوحه اسما باشباع س مهمله مکسوره و ا مهمله مفتوحه فقره دیگر
اشتا باشباع ش منقوطه مکسوره و ت مثناة مفتوحه اشقوا باشباع ش معجمه مکسوره و ق مضمومه و فتح و مُشتت بضم م
سکون ش و اشباع ت مثناة اول و ثانی مفتوحتین عَتق باشباع ع مهمله و ق مفتوحتین و عتق بفتح و و م و سکون
ع مهمله و اشباع ق مفتوحه اعق باشباع ع مهمله مکسوره و ق مفتوحه و دبق بفتح و و سکون د مهمله و اشباع ب موحده مکسوره
و ق مفتوحه مُشتنقا باشباع م مضمومه و سکون س مهمله و فتح ت مثناة و ن و اشباع ق مفتوحه فقره دیگر رعصا بفتح
ر و ع مهملتین و اشباع ص مهمله مفتوحه رمترسا بکسر م و فتح ت مثناة و سکون ر مهمله و اشباع س مهمله مفتوحه و نفصا
بفتح د و اشباع ن و ص مهمله مفتوحتین و خلشا بفتح و و ح مهمله و سکون ل و اشباع س مهمله مفتوحه و سبا باشباع
و مکسوره و س مهمله مفتوحه فقره دیگر قعصا بفتح ق و اشباع ع مهمله مکسوره و ص مهمله مفتوحه مشترفا بکسر م و سکون ت مثناة
و فتح ع و ر مهملتین و اشباع ف مفتوحه عَلِق بابق یدرس بفتح ی و کسر د مهمله و اشباع س مهمله مفتوحه ریسفا بکسر ر و فتح
س مهملتین و اشباع ف مفتوحه کَصُرفا بفتح ک عربیه و ضم ص مهمله و سکون ر مهمله و اشباع ف مفتوحه برترفا
بکسر ب موحده و سکون ت مثناة و ضم ر مهمله و اشباع ف مفتوحه نشتپا بکسر ن و سکون ت مثناة و فتح پ فارسیه و
و اشباع س مهمله مفتوحه فقره دیگر قصبعا بفتح ص مهمله و ضم ب موحده و اشباع ع مهمله مفتوحه نقشبتع بکسر ن و سکون ص مهمله

و فتح پ فارسیه و اشباع ع مهمله مفتوحه زرنزق بکسر ن و سکون س و کسر ر مهملتین و اشباع ف مفتوحه و زفرغ بفتح و و
کسر ن و سکون ق و فتح ر مهمله و اشباع ع مهمله مفتوحه و میثذغ بکسر و و سکون م و ضم ی و فتح ذ مهمله و اشباع ع مهمله مفتوحه
پهرغ بفتح پ فارسیه و اشباع ذ مهمله مکسوره و ع مهمله مفتوحه بشغ بفتح ب موحده و ضم ش منقوطه و اشباع ع مهمله مفتوحه
رشتغ بکسر ن و سکون ش معجمه و فتح ت مثناة و سکون ع مهمله و فتح ش معجمه و اشباع ع مهمله مفتوحه دلیل سی و چهارم
کوزا مزا آذوئی بامعنی سباذت بفتح س مهمله و اشباع ب موحده مفتوحه و ا مضمومه و سکون ت مثناة عذ باشباع
ع مفتوحه و سکون ذ مهملتین اخت بفتح ا و ح مهمله و سکون ت مثناة مخط بفتح م و ع مهمله و سکون ط مهمله هی باشباع
ه مکسوره و سکون ی و آوئی بفتح و و او و اشباع ن مکسوره و سکون ی مزعش بفتح م و سکون ر مهمله و اشباع ع مهمله مکسوره
و سکون ش منقوطه ارث بامعنی هشیم بفتح ه و اشباع ش منقوطه مفتوحه و فتح م و اشباع ی مکسوره و سکون م و ارث
نارص و اث هیام و ارث بامعنی هجبرا ه بکسر ه و اشباع ح مهمله و ب موحده و ر مهمله مفتوحات و سکون ه
بابوق دیگر و هز بفتح و و اشباع ه مکسوره و سکون ر مهمله عشت بفتح ع مهمله و سکون ش منقوطه و اشباع ت مثناة مکسوره
اث کل بکونیم بامعنی ابا باشباع ا مضمومه و ب موحده مفتوحه و ا مضمومه رحمدث بکسر ح مهمله و سکون م و
فتح د مهمله و سکون ت مثناة کل بکونیم بامعنی اطلیت باشباع ا مضمومه و م مکسوره و کسر ل و اشباع ت مثناة مکسوره
اث بامعنی اهیت بفتح ه و ب موحده و اشباع ی مکسوره و سکون ت مثناة هز بامعنی کبذ باشباع ک
عربیه مفتوحه و ب موحده مضمومه و سکون د مهمله امزا آذوئی سباث بامعنی بابوق اهر کا دول [illegible] بامعنی
رکبذ بکسر ک عربیه و ضم ب موحده و سکون د مهمله هیت هز بامعنی ناحران باشباع ه مفتوحه و فتح ا و ح مهمله
ر مهمله مضمومه و سکون ن پیش باشباع م مکسوره و سکون ی و ن هرشش باشباع ه مفتوحه و ر مهمله مکسوره و سکون ن امزا
آذوئی سباث بامعنی و هنخت بفتح و و اشباع ه مفتوحه و فتح ف و سکون خ مهمله اشباع ت مثناة مکسوره

[illegible]

دکش

دکش باشباع ک عربیه مکسوره و سکون س مهمله مملخت بفتح م و سکون م ثانیه و اشباع ل مفتوحه و فتح خ منقوطه فوق مضمومه
و سکون ت مثناة و اهشتد ت بفتح و و اشباع ه مکسوره و سکون ش منقوطه و فتح م و سکون د مهمله و اشباع
ت مثناة مکسوره خرت باشباع ح مهمله و فتح ر منقوطه و سکون ت مثناة مملخت مثل سابق بدون اشباع
ل و کسران بکونیم و نا فجش بامعنی رکوا بکسر م و سکون ر مهمله و اشباع ک عربیه و و مفتوحتین و زرخبه بفتح و
و ضم ر مهمله و کسر خ منقوطه فوق و سکون ب موحده و اشباع ه مفتوحه و یرد بفتح و و اشباع ی مفتوحه و کسر ر و ضم
د مهملتین دلیل سی و پنجم ال بفتح ا و سکون ل تامن بفتح ت مثناة و سکون ا و اشباع م مکسوره و ن مضمومه
رزع بکسر ب موحده و ر مهمله و فتح ع مهمله ال بامعنی ابطح باشباع ت مثناة مکسوره و فتح ب موحده و سکون
ط مهمله و ح مهمله مضمومه نالف بفتح ب موحده و ا و ضم ل و سکون ف امشوث باشباع م مکسوره و ش منقوطه
مضمومه و کسر خ منقوطه فوق و فتح و و سکون ت مثناة رحیخ بکسر ح مهمله و ق و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق
رشمز بکسر ش منقوطه و ضم م و سکون ز مهمله پتح بکسر پ فارسیه و سکون ت مثناة و فتح ح مهمله پنخا باشباع پ
فارسیه مکسوره و سکون ی و اشباع خ مفتوحه منقوطه فوق دلیل سی و ششم دنار غو بامعنی بهرز بکسر ب موحده و
فتح ه و سکون ر مهمله قذش باشباع ق مضمومه و سکون ذ مهمله و اشباع ش منقوطه مکسوره هزرکز باشباع ی مکسوره
و سکون ر مهمله و کسر ک عربیه و اشباع ز منقوطه مضمومه کوال بامعنی زیشو بضم ی و کسر ش منقوطه و نارض کاب
کبا باشباع ک عربیه مکسوره و ب موحده مفتوحه یوزم آذوئی بامعنی اکفرب باشباع ک عربیه مکسوره و ف
مفتوحه و ر مهمله مضمومه و سکون ب موحده پابوق اخریوزم بامعنی حشخ بضم ح مهمله و فتح ش منقوطه و سکون خ
منقوطه فوق و ارفل بفتح و و او کسر ف و اشباع ل مفتوحه یوزم غاغان و عرافل بامعنی دلیل سی و هفتم
کعر بضم ک عربیه و کسر ع مهمله و سکون ر مهمله بیام بفتح ب موحده و اشباع ی مفتوحه و سکون م و بیشهو بفتح

و وی و سکون ب موحده و کسر ش معجمه و اشباع ها مضمومه و سکون و و خلق با ابق هنهر ث بکسر ها و ن و اشباع ها مفتوحه و ها مهمله
مضمومه و سکون ت مثناة بحرب بکسر ب و ح مهمله و اشباع ر مهمله مکسوره و سکون ب موحده اتلک باشباع الف مضمومه و سکون م
و فتح ل و سکون ل ثانی **دلیل سی و هشتم** وعت بفتح و و اشباع ع مهمله مفتوحه و س مهمله مکسوره و ت مثناة مکسوره اثم
باشباع الف مضمومه و ت مثناة مفتوحه و سکون م لقوی اخاذ با رحق با ابعق بهر بکسر ب موحده و اشباع ها مفتوحه و
سکون ر مهمله پسرائیل با ابق ارلخ باشباع الف مضمومه و کسر م و فتح ل و سکون خ منقوطه فوق اخا و مهنیه با اسقا
رلکلم بکسر ل و اشباع خ مضمومه منقوطه فوق و ل مفتوحه و سکون م **دلیل چهلم** و ابش بفتح و و اشباع ها مفتوحه و
مکسوره و سکون ش منقوطه کبثر لال بفتح ک عربیه و سکون ب موحده و اشباع ر مهمله مکسوره و کسر ا و سکون ل اکثر
با ابق رااث باشباع ر مهمله مفتوحه او ت مثناة مکسورتین یکجا زون مثل ابن بازیابی ب موحده مکسوره انحل
بکسر ب موحده و فتح ت مثناة و اشباع ح مهمله مکسوره و ل مفتوحه در یاسوق برا اول باشباع الف مضمومه و سکون و ول
الهو باشباع ها مفتوحه و مکسوره صدق با ابق علیم باشباع ع مهمله مضمومه و ل مفتوحه و م اول و ثانی مکسورتین وحشم
بفتح و ول و سکون ح مهمله و اشباع ت مثناة مضمومه و سکون م حا زون با ابق و تاوی بفتح و و اشباع ع مفتوحه
و مکسوره و سکون ی و المشع بفتح و و اشباع ل مکسوره و سکون م و اشباع ش معجمه مضمومه و سکون ح مهمله قوش
بضم ق و سکون و و فتح د مهمله و سکون ش معجمه قدانثم باشباع ق و مفتوحتین و ش معجمه مکسوره و سکون م یاسوق اخر
و تدبع بفتح و کسر ت مثناة و فتح د و سکون ع مهملتین و تحل بفتح و ت مثناة و سکون س مهمله و کسر ک فارسیه
و سکون ل میش با ابق مس باشباع م مضمومه و س مهمله مفتوحه دا و ار باشباع د مهمله مفتوحه و و مفتوحه و سکون ر مهمله اشتو
بکسر ل و اشباع ها مفتوحه و ش منقوطه مکسوره و سکون و و المشت بفتح و و اشباع ل مکسوره و سکون ب موحده و ضم ن و
سکون ت مثناة پرشلم بکسر پ فارسیه و اشباع ر مهمله مضمومه و ش منقوطه مفتوحه و ل مکسوره و سکون م عقد با ابس تاتیخ

باشباع

باشباع م مفتوحه و کسر ش منقوطه و فتح ی و سکون ح مهمله نعقذ باشباع ن مفتوحه و ق مکسوره و سکون د مهمله و ها مهمله
دلیل چهل یکم بلمیش بفتح ها و ضم ک عربیه و کسر ها و سکون ن بمشع بفتح ها و اشباع م مفتوحه و ش منقوطه مکسوره و
سکون ح مهمله **چهل و دوم** فقرات اناجیل ات **دلیل ...** اشا باشباع ش منقوطه مکسوره و ت مثناة مفتوحه
آلفش بفتح ا و سکون ل و اشباع ف مکسوره و سکون ن هو اشباع ها مضمومه و سکون و علم باشباع
ع مهمله مفتوحه و سکون ل و اشباع م مفتوحه و حذ بفتح و و اشباع ح مهمله مفتوحه و سکون د مهمله حرب باشباع
ح مهمله مفتوحه و ر مهمله مضمومه و سکون ب موحده رشن با ابق آلفن بفتح ا و اشباع ل مفتوحه و ف مکسوره و
سکون ن ثنه باشباع ت مثناة و ها مضمومتین رشن با ابق آلفن بفتح ا و اشباع ل مفتوحه و ف مکسوره و
سکون ن ترا باشباع ت مثناة مضمومه و ر مهمله مفتوحه رشن آلفین ماریشح با ابعق بعد از بعثت و یک دلیل
چند فقرات دیگر در کتاب مذکورات از الجمله در کتاب شعیا یونم با ابق هنهو بفتح ها و ضم ها ثانی و سکون و
یشع باشباع ی مضمومه و فتح ش منقوطه و سکون ر مهمله اشه بفتح ها و اشباع ش منقوطه مکسوره و سکون ر مهمله هرز
با ابق بیزرض بکسر ب موحده و ا و فتح ز مهمله و سکون ص مهمله یهند بکسری و ضم ها و اشباع د مهمله مفتوحه اهر باشباع
ح مهمله مکسوره و سکون ر مهمله عزه باشباع ع مهمله مفتوحه و سکون ز منقوطه لن و باشباع ل مفتوحه و ن مضمومه یشعه بکری
و اشباع ش منقوطه مضمومه و ع مهمله مفتوحه و سکون ها یشت باشباع ی مفتوحه و ش منقوطه مکسوره و سکون ت مثناة
تحت باشباع ح مهمله و م مضمومتین و سکون ت مثناة و احیق باشباع و مفتوحه و کسر ح مهمله و سکون **و مخفی نماند** که چند
یاسوق دیگر در اواخر کتاب در طی اجوبه از کلمات ناصواب پادری نصرانی مذکورات و ترجمه آنها در اجوبه ذکر کردیم معلوم میشود
والله الهادی الی طریق الصواب و الیه المرجع و المآب ختم الله امورنا بالسعادة و العافیة بمحمد و آله رایات العلم و سادات البریه ۱۲۲۲
علیهم افضل الصلوات و اکمل التحیة و حرره بید الراجی المذنب غلام حسن عرف کوچک ابن المرحوم حاجی عبدالرحیم خان کاشانی در شهر

کتاب
این عاشق المال نور حسین سید موسوی است
و بمبلغ بیست ریال قدیم که او خریدم
از مال ... ختم ... ذیقعده ...
١٢٠٣

بسم الله الرحمن الرحیم وبه نستعین

الحمد لله الذی منّ علی عباده بارسال السفراء المقربین • ونجّاهم من الغباوة والغوایة بارشاد الانبیاء المکرمین •
ثم فضّلنا علی الامم الماضیة والقرون الخالیة بان جعلنا من امة سید المرسلین وفخر الاولین والاخرین واشیاع
امیر المؤمنین ویعسوب المسلمین واتباع اولاده الغر المیامین • ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له شهادة
تجعلنا من اهل السعادة والیقین • وتسلکنا فی سلک السابقین الاولین ونشهد ان محمدا عبده ورسوله المجتبی صلی الله
علیه واله المجیبین وملأ السموات والارضین ونشهد ان ذریته وعترته للملة والدین خلفاء
الله علی العالمین وحججه علی الخلق اجمعین اما بعد چنین گوید خادم پیروان پیغمبر وچاکر شیعیان ائمه اثنی عشر احمد بن
محمد مهدی ابن ابی ذر نراقی حشرهم الله تحت لواء خاتم الانبیاء یوم الجزاء که در این عهد میمون وقران همایون که گلزار
همیشه بهار طریقت احمد مختار صلی الله علیه واله از آبیاری عدل وانصاف اعلیحضرت قدر قدرت جمشید حشمت سکندر شوکت
دارا عظمت کیوان رفعت مشتری طلعت مریخ صولت سلیمان مسند عطارد فطنت [illegible] سلطنت محیی طراز
شریعت وهدایت سلطان سلاطین دوران وملجأ خواقین زمان ظل الله المبسوط فی بسیط الارض باسط بساط العدل

فی الافاق

فی الافاق بالطول والعرض رافع مراتب العلم الی غایة القصوی ومروج کلمة الله العلیا المجاهد فی سبیل الله خاقان
کشورگشا وصاحبقران ملک ستان شاهنشاه کامیاب کامکار وسایه بلند پایه حضرت آفریدگار السلطان بن ا
السلطان والخاقان بن الخاقان ابو المظفر السلطان فتحعلی شاه قاجار خلد الله ملکه وسلطانه ووصل بدولته صاحب
الزمان وزمانه [illegible] وزمانه سرسبز وخرم وبا شادابی وطراوت توأم است وبحبوحه دار السلام یعنی ساحت فسیح الساحت
مملکت ایران بیمن معدلت ودارائی آن شاهنشاه سپهر مکان غیرت باغ ارم وزیب وزینت صفحه جهان گشته ساکنان
فضای روح افزای تلک الجنة التی اعدت للمتقین دیده‌اند وواردانش ندای ادخلوها بسلام آمنین شنیده‌اند اهل
عالم را عهد امن وامان ونوع بنی آدم را محل آسایش واطمینان شده واین سبب مرجع کافه طوایف انسان ومجمع
جمیع اهل ملل وادیان گشته از آن جمله شخصی از پادریان فرنگ که هنری مارتین نام داشت گذارش بان گلزار افتاد وقدم
در آن گلشن نهاد عندلیبان بوستان فضل وکمال را دید که نغمه‌های دلربای مذاکرات فصول کتاب دانش وبینش
آواز با آواز داده وطیور اولی اجنحه آشیان علم وافضال رشک بدره نمود که در هوای روح افزای افادت وافاضت
بالهای همت گشاده‌اند زغن آسا او در آن چمن هوای ترانه گوئی بسر آمد وچون مگس در آن انجمن تمنای گشودن
بال وپر برآمد غافل از آنکه شعر ای مگس عرصه سیمرغ نه جولانگه تست • عرض خود میبری وزحمت ما میداری • پس
بخاطر او رسید که در معرض ابطال ملت بیضاء اسلام برآید وباین ترانه نغمه سراید وبتتبع یکی از پادریان فرنگ
فلیب نام نماید که سابق بر این در مملکت فرنگ رساله در رد اسلام نوشته وطرفه اجوبه بر هم رشته وعباراتی بهم پرداخته وعجب
دام مضحکه ساخته چنانچه نسخه از آن در خلال این کتاب مذکور خواهد شد پس مفرداتی چند از رساله فلیب برداشته وخود هم اندکی
بران افزوده رساله ترتیب داده هر چند سخنانش سست بنیان او در نظر ارباب دانش چون تار عنکبوت ودر نزد اصحاب بینش
جواب آنها را از ادراج [illegible] وسکوت بود ولیکن چون محتمل بود که تجافی از رد آن موجب شبهه عوام وکلمات

نا فرجام انزا الهام تصور نمایند خاطر خطیر همایون شاهنشاه اسلام پناه بر آن کلمات راغب و مایل و علاوه بر آن اشاره
لازم البشاره بندگان سپهر مکان شهریار معظم و شاهزاده اعظم بهنال بلند اقبال حدیقه سلطنت و شهریاری خورشید
عدیم المثال فلک ابهت و کامکاری مظهر آیت جمال و جلال سر و بلند قامت گلشن اقبال شاهین اوج
پادشاهی همای همایون فال هوای تأیید الهی شهریاری که آب تیغش ظراوت چمن ترقیت و دین و برق حسامش
آتش خرمن حیات مخالفان دین مبین بذکر عطایش دهان صدف در فشان و بوصف سخایش لب دریا در افشان
ظهور برق تیغش با رگیختن برهای دشمنان چون خنده برق و گریه باران توامان و طلوع طلیعه لشکر فیروزی اثر کش
با ظفر چون رعد و مطر همعنان سلیمان شانی که طیور ارواح و وحوش قلوب در دام تسخیر اطاعت او است و ریاح
صبا و جنوب متکفل بادروب کشتی اسفار رفعت و جلالت او سکندر شانی که خامیت کوه کوه زبر الحدید اسکندری
در قطعه اهن شمشیرش و هزار چون ارسطو ابجد خوان دبیرستان رای مدبرش ماحی آثار الجور و الظلام حامی ثغور
الاسلام الغازی فی سبیل الملة البیضا ذیب السلطنة العظمی مؤید بتایید حضرت آفریدگار عباس میرزای قاجار
ایده الله بجنود الرحمة و الاقبال و متع الله المسلمین بدعی موائد الکرم و الافضال با توالت الشهور و الاحوال بمحمد سید
الوری و آله خیر آل در این خصوص حاصل شد لهذا این بی بضاعت با عدم استطاعت صورت این نامه هدایت آغاز
سعادت انجام را حسن تالیف و ترکیب آراست و چهره زیبای آن را به پیرایه براهین عقلیه و ادله نقلیه از کتب سماویه و
صحف الهیه که بر پیغمبران عظام و انبیای کرام نازل شده بعد از تتبع و تفحص از همه آنها بقدر وسعت وقت پیراست و کلمات
ناصواب پادری نصرانی را عنوان و حقیقه و عناد او را کما هو حقه بیان نمود و چون هر یک از آیات سماویه مسطوره در کتاب
مستطاب این صحیفه از برای این امت مرحومه در معرکه مجادله با خصم تیغ بتشیری است قاطع و هر یک از ادله عقلیه مذکوره در
این صحیفه شریفه للمبدء و المآب از برای اثبات حجت بهایت بیضا حصنی حصین است و درعی ساطع از آن سیف الائمه ربان الملة

می‌باشد

مسمی نمود و آن را به پنج باب مرتب ساخت باب اول در تقدیم فوایدی چند که قبل از بیان مطلب دانستن آنها
لازم است باب دویم در اثبات نبوت خاتم انبیا و برگزیده اصفیا محمد بن عبد الله صلی الله علیه و آله باب سیم
در ذکر کلمات پادری نصرانی و شبهات آن و رد آنها باب اول در ذکر فوایدی چند که قبل از شروع در بیان
مقصود تقدیم آنها لازم است و آن شش فایده است فایده اولی بدانکه از برای صاحب مرتبه والای نبوت درجات
بلند بسیار و مقامات ارجمند بی شمار و منازل رفیعه بیحد و مناصب جلیله منیعه لا تحصی و لا تعد و خواص بیکران و لوازم
بی پایان است که بسی از آنها از عالم ادراک رعیت متجاوز و افهام اولی الاحلام است از وصول بانها عاجز
بلکه هر نبی را مقامات و حالاتی است که پیغمبران دیگر که مرتبه ایشان از مرتبه او فروتر است نمی توانند ادراک آن
مقامات را نمود و از اینست که صاحب مرتبه رفیعه خاتمیت فرموده ان لی مع الله حالات لا یسعها ملک مقرب
و لا نبی مرسل شعر احمد ار بگشاید آن پر جلیل • تا ابد مدهوش ماند جبرئیل • و بسی دیگر را اگر چه زمره از اولوا البقا
و طایفه از اولوا المناقب و المفاخر درک نموده و نبی را در آن مقام می دیده و لیکن هر کس را رتبه یافتن آن نبوده و فرد را
حوصله ادراک آن نیست و اینجمله از عرض است عریض مر بعضی مقامات و حالاتی است که درک آنها مخصوص او و بیانا
آن نبی و برخی را اخبار و کمل امت او نیز می توانند فهمید و لیکن دیگران از فهمیدن آنها محروم اند و هکذا او از جمله این مراتب
مراتب رفیعه ولایت و خلافت و تخلق با خلاق حضرت رب العزت و استغنا و عصمت و احاطت و جامعیت و خاتمیت
و شفاعت و رسالت و مطاعیت و صاحب مقام محمود و جمع میان قوس نزول و صعود الی غیر ذلک من المراتب و
المناصب و للمقامات و از این مراتب بعضی بعضی را مستلزم و برخی دیگر را انفکاک از برخی ممکن است و کثرت این مراتب بلند و
رفعت این مناصب ارجمند هم نسبت با نبیا متفاوت و چنین نیست که همگی را مقامات متحده در مراتب متساویه باشد
چه بعضی مقامات ببعضی انبیا مخصوص و در بعضی دیگر بعضی اکمل و اتم است و تلک الرسل فضلنا بعضهم علی بعض چنانچه اولی

که هر فردی از افراد امت پیغمبری بدرک جمیع مقامات آن و فهم جمیع مناصب او مکلف و باثبات جمیع درجات ثابته
از برای او مامور باشد چه بر ثبوت چنین تکلیفی دلیلی و برهانی چنین امری برهانی نیست بلکه این تکلیف خارج از حیز وسع
اکثر مکلفین است و لا یکلف الله نفسا الا وسعها و آنچه ابتدا در حق هر پیغمبری بر هر فردی از افراد امت دانستن آن لازم و
اثبات آن متحتم است مرتبه والای مطاعیت آن امت است از جانب رب العزت که در رتبه عظمای حالت باشد و از امت
که ابتدا خاتم انبیا در حق خود تکلیف زیاده از اقرار بکلمه اشهد ان محمدا رسول الله ننمود و ایشان را امر باقرار بمرتبه اشتغال و جامعیت و
مظهریت اسم اعظم عزّ ذلک نفرمود و این اقل مرتبه ایست که دانستن آن و اثبات آن از برای پیغمبر بر جمیع افراد لازم است
ولی باشد که بعد از اثبات این مرتبه مکلف باثبات بعضی جهات دیگر شود چنانچه بنابر مذهب حقه از این امت مردم بتسلیم
مامور باثبات مقام رفیع عصمت از برای جمیع سرافرازان بالکلیل نبوت هستند و همچنین امت پیغمبر آخر الزمان مکلف باقرار و
فهم مرتبه جلیله خاتمیت و اعتراف بثبوت منصب والای شفاعت کبری از برای سید انبیا محمد بن عبد الله صلی الله علیه و آله هستند ولیکن اثبات
این امر است بعد از اثبات مرتبه مطاعیت و رسالت است و همین مرحله است که معرکه جدال میان مسلمین و سایر فرق از نصاری
یهود و مجوس و غیرهم است و این پادری فرنگی در مقام انکار این مطلب است چه انتفاء آن مستلزم انتفاء سایر مراتب در حق
پیغمبر ما خواهد بود و مقصود ما هم در این کتاب نیست مگر اثبات این منصب از برای سید عجم و عرب یعنی منصب رسالت و مطاعیت از
جانب رب العزت باین معنی که بر جمیع مکلفین از افراد بشر از زمان بعثت آنحضرت تا انتهای دنیا از جانب آفریدگار عالم لازم و
متحتم شده است اطاعت و انقیاد محمد بن عبد الله صلعم در حلال و حرام و فرایض و احکام و اوامر و نواهی و عبادات اخروی و قطع و
منفعت و در احکام معززه و از عذاب الهی رستگار و در موقف حضور پروردگار مرضی الحال و مقبول الاعمال و بمثوبات ربانیه
مخصوص است و مخالف او مستحق عذاب ربانی و مستوجب عقاب یزدانی است و اما اثبات سایر مراتب پس بعضی از آنها بر این مرتبه
مترتب و بعضی دیگر در موضعی دیگر ثابت است و همچنانکه اشاره بآن شد محل نزاع و کلام و مقصد مطاعیت و رسالت آنحضرت است

نسبت

نسبت بطریقه لاحقه بر بعثت او از بنی نوع انسان و اما طبقات مقدمه بر آن زمان پس محل نزاع نیست و کلام در رسالت
آنحضرت بر ایشان نیست چه یا میگوئیم که احکام پیغمبر آخر الزمان از برای ایشان نیز ثابت بود **فایده دویم** بدانکه هر چیز را که ما حکم
بر اثبات کنیم و حکم بثبوت و تحقق آن کنیم یا از قبیل تکالیف و امور متعلقه بتکلیف است بی واسطه یا بواسطه یا از چیزهائی است که
ابدا اصلا و مطلقا مدخلیتی و تعلقی بتکلیفی از تکالیف و اوامر و نواهی نیست چون حکم بثبوت تدویر و ممثل از برای فلک زحل و
اثبات کرویت از برای ارض و هوا و امثال اینها پس آنچه از قبیل دویم باشد اگر مثبت از ابراهین عقلیه اثبات و حکم
بثبوت آن نماید شاید بعد از آنکه خصم از رد برهان عاجز و عقل را در ثبوت آن عاجز بیند اگر حکم عقل بسر حد بداهت و ضرورت
نرسیده باشد خصم منکر لجوج عنود باشد و گوید بلی اگرچه مقتضای برهان عقلی این است اما از کجا عقل من و تو خطا نکرده باشد
و شاید مطابق واقع و مخالف مقتضای برهان باشد و لیکن آنچه از باب اول بوده باشد بعد از حکم عقل بعنوان صریح
و جزم بثبوت یا نفی آن قابل انکار و منع و محل رد و دفع نمی تواند شد چه مکلف همان انسان بواسطه نفس عقل است
و مناط درک و فهم آن و اگر چشم از حکم او بپوشد یعنی پوشیده شود و او را در آن حکم معزول سازیم چه خواهد بود که مناط ثبوت
تکالیف و محط قبول اوامر و نواهی باشد و صحت کشف و شهود و عدم خطای حس و عیان و استصواب نقل نیز منتهی بعقل میشود
پس اگرچه حکم عقل مطاع و فرمان او لازم الاتباع تکلیفی نیز بغیر ممکن التعلق بلکه در اینجا سخنی تمامتر و کلامی بالاتر است و آن
این است که وجود واقعی تکالیف و ثبوت نفس الامری اوامر و نواهی عین وجود علمی و نفس ثبوت ادراکی انهاست چه تکلیف
من حیث هو تکلیف نیست مگر اعلام مکلف بمطلوب بودن یا ممنوع بودن فعلی پس چون او را باین اعلام شد تکلیف حاصل شد
بلکه در اینجا ثابت شد که بعد از حصول علم از برای مکلف بمطلوب بودن فعلی یا ممنوع بودن از فعلی خواه بعقل و برهان و خواه بحس و
عیان و خواه بنقل و بیان تکلیف او ثابت و خصم احتمال عدم تحقق تکلیف از برای او نمی تواند داد بلی چیزی که می تواند
بگوید این است که از برای من علم حاصل نشده در این صورت باید وجه عدم بر یک مطلب را بر مقدمات مستدل بیان نماید و

محصل مطلب در این فایده آنست که در مطالب تکلیفیه ملیه و مناهی بجز حکم عقل نیست و مستدل خصم را بجز انقیاد احکام او چاره
و جز ملاهی نه خواه حکم او بمحض ترتیب مقدمات عقلیه باشد یا بتوسط و راهنمائی مقدمات حسیه یا عادیه یا نقلیه که عقل بعد از
ترتیب آنها استخراج حکمی نماید **فایده سیم** بدانکه از آنچه در فایده اولی مذکور شد مقصود از کلام و محل بحث و نزاع در این مقام
معلوم شد و آن اثبات رسالت یعنی واجب الاطاعه بودن سید انبیا محمد بن عبد الله از جانب حضرت آفریدگار است
بعبارة اخری ایمن بودن مطیع او از مؤاخذه و عذاب الهی و مستحق بودن او مثوبات ربانیه را و استحقاق مخالف او عقاب
و عذاب سبحانی را و فایده دوم بیان نمود که حاکم در این محاکمه و رافع نزاع در این مرافعه بجز عقل نیست و حکم عقل را در این
بجز نفی آن دو اطاعت چاره نه خواه حکم او بمحض مقدمات عقلیه باشد یا بواسطه اموری دیگر از حسیات یا عادیات یا
تجربیات یا نقلیات یا کشفیات ولیکن این انحصار در صورتیست که مستدل در مقام اثبات مطلب از برای خود باشد
یا در مقابل خصمی باشد که منکر جمیع شرایع و ملل و کتب سالفه بوده باشد و اما اگر خصم را شریعتی و کتابی دینی و آئینی باشد
در مقام احتجاج با او می توانند که بتوسط و میانجی مسلمات و مقبولات او در قطع بحث و جدال و دفع قیل و قال او نمود
و از مکابرات او بالکلیه ایمن شود و مقصود ما در این مقام اگرچه الزام و اسکات خصم نصرانی و تمسک بمسلمات او ما را کافیست لهم
فی نفسه از برای خدا با وجود براهین و آیات و اخبار سلف و بواسطه قرائن و امارات و حالات حاصله از برای خود در مجالس
و خلوات از توسلات و استشفاعات به حد قطع و ظهور بل اظهر من النور علی الطور رسیده و لیکن تأکیداً للمطلوب با مسلمات
خصم اشاره ببعضی براهین منضمه مرهونه تا بالمرة از قلوب صافیه رفع ریب و شک شود و باین سبب در فواید آتیه اشاره
به بیان بعضی مطالب که خصم اظهار تسلیم داشته میشود **فایده چهارم** بدان ای صاحب بصیرت که بنی نوع انسان که اشرف
انواع اکوان است خالق حکیم ایشان را مدنی الطبع آفریده یعنی در زندگانی و معاش محتاج بتمدن و اجتماع با یکدیگر منفقند
چه زندگانی ایشان بقوت و غذا و لباس و مکان و سلاح بجهت دفع مضرت اعدا و داده و بسیطه و مرکبه و رافع انتقام و خوشی و ایمنی

ایها

اینها محتاج و تهیه جمیع اینها موقوف باجتماع و تمدن بلکه قطع نظر از این وجود تمدنی و اجتماعی ایشان ظاهر و روشن و از جمیع
در مقام منزل و مسکن حاصل است خواه بسبب ارادت توقف بقاء نوع و معاش ایشان یا مقتضای ماهیت طباع انسان بدان
یا بسبب از جریان عادت الله بر این میکوی و چون ترکیب این نوع از قوای مختلفه از سبعیه و بهیمیه و شیطانیه و ملکیه
و ظاهر و اختلاف امزجه و آراء و مشتهیات هر فرد با فردی دیگر روشن و باهر است لهذا اجتماع ایشان در یک مقام موجب
نزاع و جدال و قیل و قال و تصادم آراء و تزاحم اهواء و این منشأ حرب و قتال موجب اهلاک و اتلاف یکدیگر
بلکه قطع نظر از سبب اهم حله و وقوع محاربات و منازعات و قتل و اتلاف و خرب و اجحاف و نهب اموال و اسر اطفال
و عیال و قتل انس و رجال و شتم و ضرب و نزاع و حرب و غلب در میان این نوع هر گاه خالی از زارع و مانع باشند
محسوس و مشاهد و ملحوظ و معاین است خواه بسبب از اقتضای تفاوت قوی ایشان یا اختلاف اهواء یا دلوله شیطان
یا جریان عادت پروردگار سبحان و علاوه بر این در امور معاش در اکثر اوقات میان ایشان نزاع و اختلاف واقع
و هر یک طرفی را طالب و بدون محاکمه حاکمی نزاع غیر منفصل است پس بحکم عقل صریح بر خالق حکیم رئوف رحیم اینها
لازم و متحتم است که از برای ایشان در معاملات و محاربات راعی و در اختلافات و منازعات راضی مقرر فرماید
که ایشان را از قتال و جدال که موجبات اختلال و اضمحلال ممنوع و ایشان در اختلافات و تردیدات و تجربات بلد است
او رجوع نمایند و ترک این قرار از جانب آفریدگار و اهمال این نوع مختلفة الاهواء و الافکار و ایشان را بخود در معرض الوبال
و نصب سروری بر ایشان نپرداختن در نزد عقول جمیع عقلا قبیح و مذموم و مرتکب آن در نزد همه ملوم است و چنین امری
عقلا بر خداوند حکیم روا نمی دارد و سبحان الله پادشاهان ایران و روم و زنگ و سلاطین هند و خطا و فرنگ چون
مملکتی را مسخر در نصب حکام و تعیین ولات بر هر شهر مستعجل و ترک آن را غیر جایز و در مملکت داری و رعیت پروری حرام می دانند
چنانچه در این مرحله تقصیر و شهری را خالی از والی و امیر گذارند عقلا ایشان را ملامت و جهت او ان نسبت بنی مبالاتی و غفلت بلند

بلکه همین است حال حکام و ولاة هر شهری نسبت بجوسه قرای همان شهر در نصب ده خدا و رئیس بلکه حال هر صاحب کله بلکه
خود مالک رمه از رمه خود چه اگر آن کله را بی شبان و رمه را بی پاسبان در بیابان سر دهد هر عاقلی او را مذمت نماید
ذی شعوری او را نسبت بسفاهت می دهد پس چگونه پادشاه حق و حکیم مطلق و آفریننده عرب و دانای آشکار و نهان
این جمع کثیر و جم غفیر از نوع مختلفة الاهوا و الآراء را بی سرور و فرمانفرما و حاکم لازم الاقتدا و این کله کثیر الاعداد
را در بیابان دنیا بی شبان در چنگال گرگهای درنده طباع و اهوا رها می فرماید تعالی الله عن ذلک علوا
کبیرا و چون با این ضم شود آنچه مشاهد و عیان و مجمع علیه جمیع ارباب ملل و ادیان است از اعتراف و اقرار جمیع ایشان
بآمدن سروران و نصب سفیران در اعصار و امصار با حجت و بیان و معجزه و برهان بمطلب اکد و علم بان اوضح
اشد می شود چنانچه بیان آن مقدمه در صدر دلیل چهارم مذکور خواهد شد و با ملاحظه دلالت قرائن و امارات و بداهت
شواهد و علامات بر تحقق تکالیف معادیه الهیه و ثبوت عبادات و طاعات ربانیه که بیان آنها جز از جانب
معبود و بزبان رسول غیر ممکن بالمره حجاب شک و ریب متقشع و خلاف مطلوب در نظر عقل محال و ممتنع می گردد
چه اتفاق جمیع فرق متخالفه و طوایف متکثره بر وقوع تکالیف و تحقق آنها و ملاحظه خواص بسیاری از آنها
چون عزت و رفعت متمسک به برخی از آنها و نکبت و خذلان تارک بعضی و تقرب و استجابت دعوات بسی از
مطیعین و مهابت و حشمت گروهی از عابدین و عروج آنها بمعارج سنیه و صعود ایشان بمدارج رفیعه و نجات متوسلین و
فوز مطلوب متمسکین ایشان و دوام و استمرار تشتت به برخی و فساد پراکندگی مصر بر خلاف آن و رعایت و
فوز نعمت بر اکثر طوایف ملازم تکالیف خویش و حلول نقمت و شدت بر بسیاری از تارکین طریق شریعت و آیین
خود و نزول بلاها و نقمات بر طوایف مجدود و دوره و عذاب و سیاست بر گروه لاتعد از جانب پروردگار احدی بخوبی که
انکار آنها در زمره انکار محسوسات داخل و منع آنها از قبیل منع معلومات بدیهیه است الی غیر ذلک من الشواهد و القرائن

ولالاقی وجهه و علامات لایحه مستند بر اینکه این احکام و تکالیف و اوامر و نواهی بهم بافته و بی منشأ و سرهم بندی و
بی اصل نیستند و از جمله اموری که مؤید قوی از برای مطلوب وجود دلیل قطعی است بر وقوع تکلیف بر این نوع شریف
از جانب رب لطیف فی الجمله و بیان این مطلب است که هر عاقلی بلکه طفل ممیزی حکم قطعی میکند که هر که بجهة دانستن
رضای شخصی در امری اتیان بان امر کند و تحمل مشقتهای افزون و زحمتهای گوناگون بلکه بذل جان و صرف مال و عیال
و فرزندان در بجا آوردن آن امر بجهة اتیان بمطلوب آن شخص کند لامحاله آن شخص را احسان باو لازم و ترک مکافات
لایق و برای موافق با عقل و شعور غیر ملایم است همان ترا خود حکم میکنم و شاهد و گواه میگیرم و از تو سؤال میکنم که هر گاه مطلع
شوی بر اینکه شخص رضا و خوشنودی ترا در امری دانست و چنان یافت که تو آن امر را از او خواسته و بجهة محض خوشنودی
تو دامن سعی بر میان زد و غایت اجتهاد در بجا آوردن آن بکار آورد و گرسنگی و تشنگی بر خود قرار داد و روزان و
شبان مشقتهای بی پایان در آن متحمل شد بلکه همه اموال خود را در آن راه صرف و عیال و اطفال خود را فدا کرد آیا بر
خود می پسندی که از مکافات آن تجاهل و در پاداش آن تغافل ورزی اگرچه فی الواقع ترا در آن وجهه نسبت باو
تکلیفی نشده باشد و اگر کسی چنین کاری کند و چشم از همه جان فدائیهای آن بپوشد آیا آن را نسبت بنامردی و بی
قباحتی نمی دهی البته خواهی داد و تمام عالم در این حکم با تو شریک خواهند بود و همچنین در طرف مخالف هر گاه کسی چنین
فهمد که تو امری را خواسته مطلقا بان اعتنا نکند و پشت سر افکند بلکه مطیعان ترا ملامت کند و با ایشان بدی آغاز د
و ترا ناسزا گوید و با کسانی که طالب اطاعت و رضای تو هستند دشمنی نماید و ایشان را هلاک سازد یا انکه نسبت سلیمی از تو
باو رسیده باشد و همه روزه روزی او را داده باشی آیا او را سزاوار سیاست نمیدانی و دیگران او را مستحق ملامت و
نمی شمارند البته می شمارند اگرچه آن اطاعت و این مخالفت بعض تصور آنها باشد پس میگوئیم که ملاحظه می کنیم و می بینیم
که در هر عصری جمعی بسیار و خلقی بیشمار بجهة خوشنودی حضرت آفریدگار و طلب اطاعت پروردگار متحمل مشقتها و زحمات

وموارد مصایب و بلیات کشته شب را بعبادت روز کرده و روز را بطاعت بشب رسانیده گرسنگی و تشنگی را بر خود پسندیده بلکه
جمیع مال خود را صرف و عیال و اطفال خود را در راه او نثار کرده خونهای خود را در طلب رضای او بخاک ریخته و از سر جان
بجهة او گذشته لاف دوستی و محبت او را زده و برخی بر خلاف این با دوستان او عداوت کرده راه خلاف او
پیموده جان و اموال و زن و عیال بندگان او را نهب و غارت کرده پس بحکم آنچه مذکور شد لامحاله طایفه اولی مستحق
احسان و نعمت از جانب رب العزت و گروه ثانی سزاوار سیاست و نقمت اند و بدیهی است که استحقاق احسان یا مواخذه
از جانب شخصی بواسطه عملی بدون مطلوب بودن آن عمل یا مبغوض بودن متحقق نمیشود پس عمل طایفه اولی مطلوب حضرت
مولی و عمل گروه ثانی مبغوض اوست و مطلوبیت و مبغوضیت عمل از شخصی عین مکلف بودن آنست پس معلوم شد که نوع
انسان را فی الجمله تکلیفی از جانب پروردگار ایشان البته هست پس اگر کسی اعتراض کند و گوید که نصب رئیس و سرور بجهة
رفع از فساد و شر و رفع نزاع و جدال و بخواهشهای رعیت و شبانی گله و پاسبانی رمه از برای کسی لازم است که خود محیط بر
تمام مملکت و رعیت و گله و رمه و ممکن از حفظ همه بخودی خود نبوده باشد اما حق سبحانه و تعالی بر همه محیط و دانا و بر کل سلط و
توانا پس بر او دیگر چه احتیاج است و رئیس و مدبر دیگر در چه کار گوئیم با وجود آنکه ابیر علاوه از برای بیان تکالیف غیر معتدات چه
خداوند عالم محیط بر کل و قادر بر رفع هرج و مرج و شر و اجرا حکم در نزاع و بحث است ولیکن احاطه و قدرت تنهائی در ابنیه حکم
کافی و تحقق دفع و رفع لازم است و عدم ابنها در صورت انتفاء رئیسی از جنس خود مشاهد و محسوس و معاین و ملحوظ است چه
در میان اینها چه مفاسد حاصل و در میدان روسای چه مصایب و شرور محقق هست و عادت الله در حق این نوع بدفع و رفع
خود جاری گشته و رشته خلافت این قوم را بکف کفایت خلفای انسانیه گذاشته با وجود آنکه رفع منازعات و بیان
احکام مجادلات میان مخلوقات را بجز هم جنس ایشان نتوانند نمود الا منع ایشان از نزاع و اختلاف و این امری است که
خلاف آن ظاهر و انتفاء آن محسوس است و از آنجهة هر قوم بی رئیسی در معرض هلاک و بوار و هر طایفه بی مطاعی هو معرض از دوام

جدا الله وسبب آن است که بمقتضای حکمتهای کامله خود این نوع را نوع اختیاری داده و زمام قدرتی در کف کفایت ایشان نهاده
بلکه بمقتضای عدم تناهی مراتب وجود و استلزام وجوه صرف از برای جمیع انحاء وجود موجود شدن این نوع از مخلوق که دارای
نوعی از اقتدار و اوراشایه از اختیار باشد لازم است و ظهور مظهر دو اسم بزرگوار القادر و المختار در مظاهر کونیه محتوم است با تمام خلقه
ردع و منع اجباری قهری قسری از جانب آفریدگار منافی چه آن عین نفی اختیار و سلب اقتدار است پس اگر کسی اعتراض دیگر نماید
و گوید که از برای تاسیس قواعد بجهة رفع نزاع و مفاسد و نگاهداری بنی نوع از قتال و جدال از نصب رئیس مدبر و سروری دانا
و ماهر گریز و چاره نیست ولیکن چه ضرور که این سرور رسول و پیغمبر از جانب خداوند اکبر باشد چه همین امر از حکمای با هوش و فطنت و
سلاطین با فرهنگ و شوکت صورت پذیر گردد گوئیم با وجود آنکه از برای بیان تکالیف که اشاره به ثبوت آنها شد وجود حکیم و
سلطان بی فایده است و اینهم که ثابت شد که نصب چنین شخصی و برانگیختن آن بر خدا لازم و ترک نصب آن قبیح است و اطاعت
منصوب بطریق دفع مفاسد ممکنه الحصول و رفع منازعات محتمل الوقوع و خلو او از شوایب حیف و میل و اغماض و تقصیر و متابعت
هواهای خود واجب والا فواید مطلوبه بر وجه آن غیر مترتب و باید خدا اطاعت او را بر مردم واجب و انقیاد ایشان احکام او را
طالب باشد والا خدا از رفع فساد در غیر طالب خواهد بود پس اگر این سه مرحله در شخصی که ممکن است مفقود پس نصب سرور واجب
غیر متحقق و اگر آن شخص جامع این هر سه مرحله شد ثابت است یعنی خداوند عالم او را برانگیخته و نصب کرده در حالتی که بکمال و قابلیت ریاست
آراسته شده و بمفاسد و مصالح ضروریه عباد دانا گشته و خدا اطاعت او را بر مردم واجب ساخته پس مطلب ما ثابت چه در فایده
اول محل نزاع روشن شد و بیان شد که مقصود اثبات رسالت است که برانگیختن خدا شخصی کامل و سزاوار این مقام را بر مردم و
واجب کردن اوست اطاعت او را بر ایشان و مخفی نماند که بیان این فایده در این مقام از برای کسی است که خود طالب بصیرت
و حق یا در مقابل خصم منکر دین مطلق باشد والا در برابر این پادری نصرانی و در جواب آن این فایده غیر محتاج الیها چه او خود
بهمه انبیا معترف و لزوم بعثت نبی را مقر و قایل است که علیم الله و روح الله را پیغمبر خدا و توریة و زبور را کتاب منزل از آسمان میداند

فایده پنجم بدانکه چون مشیت الهی و اراده یزدانی تعلق گیرد بارسال رسولی بر قومی و امر نماید ایشان را باطاعت و انقیاد او نمیتوانند
که بمجرد گفتن آن رسول اطاعت او لازم و انقیاد او حتم باشد چه از بدیهیات اولیه و امور ضروریه است که عقاب و مؤاخذه
بدون نصب دلیل قبیح و غیر جایز بلکه فی الحقیقه آن بتکلیف ما لا یطاق راجع است پس بحکم عقل صریح باید البته آن
رسول نشانی و علامتی فرستد که آن رسول بآن شناخته شود لیهلک من هلک عن بینة و یحیی من حی عن بینة چنانچه
پادشاهان که حکام بر ولایات نصب می کنند البته یا خود همراه ایشان می کنند یا فرمانی باو میدهند والا هرج و مرج و فساد کلی
لازم آید و باید آن نشان و علامت چیزی باشد که بآن تمام مکلفین باطاعت آن پیغمبر بتوانند پیغمبری او را شناخت زیرا که
بعضی بواسطه کشف و شهود یا ملاحظه دقایق علوم او یا مشاهده صفات او کفایت نمیکند و آن چیزی که بآن هر کسی تواند پیغمبری و
رسالت او را بفهمد نیست مگر معجزه یا چیزی است که طریقه سنیه الهیه و قاعده متقنه ربانیه بر این جاری و هر یک از انبیا را معجزه
عطا فرموده که بواسطه آن رسالت ایشان بر مرسل الیهم معلوم و این مطلب در میان همچنین هم از کتاب و هم از کلام امام که یکی از
کتب خمسه توریة است تصریح فرموده بعد از اخبار موسی بآمدن پیغمبری بعد از آن و ذکر علامات او می فرماید که هر وقتی که او
بدنیا بیاید هر کس باو ایمان نیاورد من از او انتقام خواهم کشید پس می فرماید که اگر مردم گویند در وقتی که او بیاید ما با چون توانیم
دانست که او پیغمبر است و همان شخص است که خدای تو با وعده داده است با ایشان بگو علامت او این است که بشما از جانب او خبر
خواهد نمود و بر شما لازم است که آن وعده را بعمل خود سنجید هر گاه آنچه او گفته است بعمل آمده باشد یقین برسالت او هم رسانید
و ایمان بیاورید و اگر بعمل نیامده است بدانید که دروغ دعوی کرده است چه در این میان خبر از غیب را معجزه از معجزات است پس
پیغمبر موعود مقرر فرموده و در کتاب وحی از در اس بنی چنانچه خواهد آمد بگوش هند ید بنی اسرائیل فرموده که با وجود
اینکه نفس پیغمبران خود معجزه دادم اطاعت ایشان نکردید پس چنانچه فرامین سلاطین و نشانهای ایشان علامت احکامی
حکام و ولات است همچنین معجزات پیغمبران نیز علامت و نشان صدق دعوای رسالت ایشان است پس گویا که فرمان سلطان

ملزم و عاجز

ملزم و عاجز می سازد منکر آیات و اولی الامر چنین معجزه پیغمبر عاجز می کند و ملجأ بر تصدیق می نماید منکر رسالت رسول او را
که معجزه امری است که خارق عادت و بیرون از حیز قدرت بنده من حیث هو هو بوده باشد و نتوانند شد تحقق آن مگر از
جانب کسی که نسبت قدرت او بجمیع مقدورات علی السویه است چنانچه فرامین صادر نگردد مگر از مصدر عزت سلاطین پس
چون چنین چیزی با مدعی رسالت بوده باشد یقین می شود که مرسل از جانب پروردگار و اطاعت او لازم و حتم است پس
اگر گفته شود که چنانچه معجزه خارق عادت و بنده را خارج از حیز قدرت است همچنین طلسمات و نیرنجات و سحرها و شعبده ها و تسخیرات
و معالجات قویه دقیقه و صنایع عجیبه نیز خارق عادت هستند و بسی از غیر پیغمبران بانها دانا و بر اتیان بانها توانا و فرق
میان این دو صنف نیست پس چرا معجزه دلیل صدق پیغمبران بوده باشد بعضی چنین جواب گفته اند که فرق است میان معجزه
و سایر امور مذکوره باینکه معجزه خرق عادت کلیه است و باقی خرق عادت غیر کلیه و این سخن ناتمام است چه اگر مراد خرق عادت
کلیه بعد از کار فرمودن قوه و فعلیت استعداد تمام افراد نوع باشد معجزه بودن هیچ معجزه از برای کسی ثابت نخواهد شد و اگر مراد
خرق عادت کلیه است خواه بعد از فعلیت تمام قوه یا قبل از آن باشد بسی از غیر معجزات نیز چنین است چنانچه تفصیل این مطلب در رد
مبادی شبهات یاد خواهد آمد و بعضی دیگر جواب گفته که تفرقه میان معجزه و غیر معجزه بآنست که حصول اول بمحض افاضه و بمجرد
اراده و توجه صاحب معجزه است بدون صنعت جسمیه و الیت الات و وساطت اعمال و رفع موانع و اعداد قابل بخلاف بواقی که وجود
انها وجود صنعتی و حصول انها حصول اعدادی بواسطه رفع موانع و الیت اجسام و افعال و اعراض و موادات و باینچه است که معجزه از
حد تعلم خارج و دیگر ان بتعلم حاصل و بعضی در جزئیات حکمت طبیعیه مندرج و در تحت علم طبیعی کلی مندرج است و این تفرقه اگر چه صحیح و مطابق
واقع و لیکن انکار اچر واقع است چه سبب باشد اعداد و الیت از امور مذکوره بروجه اخفی بوده باشد که بجز ارباب صنعت یا صاحبان
نفوس کامله بآن نتوانند رسید بلکه میگوئیم که سبب باشد بریاضات قویه و مجاهدات عظیمه کسی خود را بمرحله از قوت نفسانیه رساند که
نفس او بمجرد توجه بامری از امور و بازدیکی شیت که اثر حله نیز چون اعجاز خارج از عرضه اعداد و الیت و وساطت جسمانیات است و

بعضی دیگر گفته‌اند تفرقه میان معجزه و سایر امور مذکوره اما در باب صنعت را چون سحر و طب و طلسم که تحقیقت حاصل و اما غیر ایشان
با عرف انها عارف می شوند و دیگری گفته که فرق است که عالمان فن سحر و شعبده معارضه انها می توانند نمود چنانچه هر
ساحری بالادستی دارد و سبب است که به تعلم فرا می توان گرفت و معجزه را معارضه نتوان کرد چه آن مسبب از اسباب عادیه
نا توان از او تعلم فرا گرفت و قصور این دو وجه نیز لیکن ظاهر و تحقیق مقام است که معجزه بمعنی عاجز کننده خصم و الزام دهنده
و ساکت کننده است و تحقیق بمعنی مذکور بدون وجود خصمی منکر یا شاکی ممکن نیست و تحقق انکار یا شک بدون دعوی [illegible]
مقارنه معجزه با دعوی نبوت جزو حقیقت معجزه است و انچه از خوارق عادات که از اولیا صادر و با دعوی غیر مقارن است اینرا
کرامت گویند و انچه قبل از بعثت پیغمبری رو دهد از خوارق عادات مترتبه بر وجود آن پیغمبر مثل انچه در حال حمل و ولادت پیغمبر
ما رو داد از قبیل کسر طاق کسری و خشکی دریاچه ساوه و جریان رود سماوه و خمود آتش آتشخانه و خوابها انها را ارهاص گویند چه
ارهاص بمعنی انتظار بردن است و این علامات موجب انتظار امر عظیمی است و چون عجز بدون خرق عادت غیر معقول است
بودن آن از جمله خوارق عادات نیز لازم یا بمعنی که صدور این امر از غریب و عجیب و موجب شگفت و استعجاب خصما گردد
و در میان مردم موجب شگفتی و تعجب شود که ببینند کار از دیگری آید خواه بدانی که احدی ممکن از مثل این فعل بعد از صرف استعداد
همت یا نه و نظر باینکه تحقق عجز با مطالبه خصم نوعی از معجزه را در صورت انطباق اعجاز با مطلوب خصم است پس بودن آن
مطابق مطلوب خصما در صورت تعیین ایشان نیز شرط است و الا الزام و اعجاز حاصل نخواهد بود چه ظاهر است که اگر کسی دعوی
رسالت کند و شفا دادن کور را معجزه خود قرار دهد و خصمی گوید که اگر تو رسول خدائی حجر را در تکلم کن او گوید من کور شفا
می دهم این معجزه نخواهد بود بلکه آن رسول ملزم و عاجز شده خواهد بود و از این است که بعضی در تعریف معجزه قید تحدی را
اخذ نموده‌اند و ظاهر است که عدم ترتب آن بر سببی ظاهر نیز شرط باشد چه اگر ترتب آن بر سببی ظاهر باشد خصم عاجز نخواهد شد چه او
خواهد گفت که من هم با تیان بان سبب چنین می توانم کرد پس از آنچه گفتیم محقق شد که معجزه عبارت است از خارق عادتی که
مقارن

مقارن دعوی رسالت بوده باشد و با طلب خصم مطابق مطلوب او باشد یعنی مقصور بر امر معین یا امور معینه باشد و مترتب
بر سببی ظاهر نبوده باشد و تعریف جامع این خواهد بود که المعجزة الخارق للعادة المقرون بالتحدی المطابق للمدعی
والمطلوب الخصم الغیر المقصور علی امر او امور خاصة و لا المترتب علی سبب ظاهر پس اگر کسی گوید که چنین امری شاید از ساحر
یا شعبده باز یا مرتاضی کاذب صادر شود از راه سحر یا شعبده یا ریاضت گوییم که انچه باعث حکم باین شد که باید با رسول معجزه
باشد یعنی همان دلالت می کند بر اینکه چنین امری بر دست کاذب محال است ظاهر شود زیرا که دانستی که بر خدا لازم است که
با رسول شان علامتی بفرستد که بان صدق او شناخته شود پس اگر آن علامت غیر از آنچه باشد که مذکور شد شناختن
علامت از برای اکثر غیر مقدور و اگر آن باشد و بر دست کاذب نیز تواند جاری شود باز علامت صدق نخواهد بود پس باید
علامت این باشد و بر دست غیر صادق خدا نگذارد جاری شود و چگونه ممکن است که جریان معجزه بر ید کاذب جایز باشد
و خدا معجزه را بر یدان جاری کند و مکلف را هیچ راهی از جرای تفرقه میسر نباشد و با وجود این تکلیف با طاعت پیغمبر صادق
و عدم اطاعت کاذب نموده باشد و این عین تکلیف ما لا یطاق است سبحان الله آیا تجویز می کنی در حق سلطانی
از سلاطین که شخصی در حضور او ابراز فرمانی کند از برای اهل ولایتی که من از جانب سلطان والی شما هستم و این فرمان
و اهل انکار او را علم بعیب آن فرمان نباشد و سلطان او را از این عمل تمکین نماید و علاوه بر این اهل آن ولایت را در اطاعت
او مؤاخذه نماید بعد از تجویز این عمل در حق سلطان در عدم اطاعت والی که او تعیین نموده باشد عذاب نماید و اگر
کسی چنین عملی کند او در الظلم و تعدی و ارتکاب قبیح متصف میدانند پس چگونه خواهد بود در حق حکیم علی الاطلاق و رئوف و
عطوف خلاصه اینکه بعد از اذعان بلزوم ارسال رسول از جانب خدا علامت بودن انچه ما گفتیم و او را معجزه نامیدیم محل شبهه
و تشکیک نمی تواند شد و از این است که در عبارت توریه که ذکر کردیم اخبار از امر آینده را خداوند با بنده علامت صدق
پیغمبر موعود مقرر فرمود اگرچه تحقق آن بواسطه کهانت و اخبار جن یا ارواح سحره محتمل است **فایده ششم** بدانکه علمای اعلام از

فرق اسلام شکر الله مساعیهم الجمیله در اثبات نبوت عامه و رسالت مخصوصه سید و سرور انبیا محمد بن عبد الله علیه صلوات الله
رب الارض والسماء ادله عدیده و براهین کثیره مذکور نموده اند و عدم تعرض ما درین کتاب بذکر آنها بجهة این است که بعضی از
آنها در نزد نظر دقیق نا تمام و خالی از تحقیق و تعرض بذکر وجه قصور آنها در این مقام غیر مستحسن و از برای مطلوب ما غیر مفید چنانچه بعضی از
علمای فرقه محقه اثنی عشریه بدلیل وجوب لطف بر حضرت باری یا دلیل وجوب وجود صاحب مرتبه استکفاء در هر عصری استدلال
بر وجوب وجود حجت و ولی در هر زمان نموده و پس از آن بضمیمه اجماع مرکب تحقیقه نبوت سید عجم و عرب اثبات کرده اند و حال
اینکه بعد از اغماض از آنچه بر دلیل ایشان بر وجوب این دو امر وارد و در نظر دقیق بسی از مقدمات آنها قاصر و فاسد است
میگوییم که ثبوت اجماع مرکب در این مورد و تحقق آن غیر ممکن چه اتفاق مخلوقین از ارباب ادیان مشهوره و اجماع موافقین
اصحاب شرایع و ملل معهوده بر احد امرین که یکی وجود حجت در این اعصار از اولاد سید مختار چنانچه مذهب فرقه محقه است و
دیگری عدم لزوم آن در جمیع اعصار همچنانکه طریقه دیگران است دلالت نمیکند بر عدم قول بفصل چه محتمل قطری از اقطار
عالم یا جزیره از جزایر طایفه گروهی بوده باشند از ارباب یکی از ادیان معهوده یا غیر اینها که قایل بوجود حجتی در هر عصری از
غیر اولاد نبی عربی بوده باشند و این هیچ مستبعد نیست چه عالم وسیع و احاطه بجمیع اهل آن و مذاهب ایشان متعسر بل متعذر است
و چه قدر مذاهب مشهوره در بعضی بلاد که در صقعی دیگر از آنها خبری و اثری نیست چنانچه در سالی که این حقیر بزیارت بیت الله
مشرف شده بودم با حاج مصری که در آن انبوه از اهل مغرب زمین همراه بودند مرا با عالمی از ایشان موانست و صحبت اتفاق
افتاده روزی در اثنای صحبت مذکور نمود که سبحان الله در این سفر در مکه معظمه چیزی شنیده ام که هرگز احدی تصور آن نکرده بود
و بخاطر احدی از علما و جهال ولایت ما خطور ننموده بود اگر چه یقین بکذب آن دارم و قطع دارم که این محض افترا است گفتم
آن چه باشد گفت در اینجا مذکور میشود که در سمت شرقی این بلاد قومی هستند که خلفای ثلث را دشمن دارند و با آنها تبرا میکنند
و بر فرض اینکه این اجماع مرکب را قبول کنیم مسلم نداریم حجیت آن از چه راه خواهد بود چه خصمی را رسد که گوید شاید هر دو فرقه خطا کرده

باشند و حق در این باشد که حجتی غیر از آنچه شیعیان میگویند موجود باشد و هیچیک از فرق با او بر نخورده باشند چه ظهور و بروز
مر فرقه ای قطعا غیر لازم و آنچه دیده که در علم فقه و اصول اجماع مرکب در فروع حجت میدانند بعد از اثبات دخول
معصوم است در احد فریقین و الا حجت نخواهد بود و اثبات آن در این مقام از جمله محالات است **باب دویم** در اثبات
رسالت سید انبیا و فخر اصفیا و علت غائیه ایجاد ارض و سما حبیب حضرت آله اشرف جمیع اشراف محمد بن
عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف صلی الله علیه و آله المعصومین من الزلل و الخطاء الی یوم الحشر و الجزاء
و دلیل بر این مطلب اگر چه متعدد و برهان بر این مدعی اگر چه بغایت متکثر است ولیکن ما در این کتاب مستطاب بچهار
دلیل که طالب حق را کافی و خصم منکر را جواب شافی و وافی باشد اکتفا مینماییم و من الله التوفیق و التأیید **دلیل اول**
دلیلی است که بچندین وجه تقریر میتوان نمود اول آنرا بر وجه بسط و اجمال بیان میکنیم پس آنرا بوجوه دیگر تقریر میکنیم
و اجمالی آن این است که میگوییم که دنیا که کلام در اثبات رسالت و واجب الاطاعه بودن است در حق عباد پس میگوییم
خالی از این نیست یا رسولی واجب الاطاعه از برای بندگان از جانب خداوند ایشان نیست یا هست اول باتفاق
ما و خصم باطل پس البته رسولی واجب الاطاعه دارند و آن واجب الاطاعه یا غیر از این رسل و پیغمبرانی است که دعوت
کرده اند و دعوت ایشان منتشر شده مثل محمد و ابراهیم و موسی و عیسی یا از ایشان است اول باتفاق خصم و ما مستلزم
آن تکلیف بالا یعلم را باطل پس واجب الاطاعه لامحاله از جمله این مدعیان نبوت است که اظهار دین و شریعت نموده
اند پس خالی از این نیست یا بعضی از ایشان رسول و واجب الاطاعه بندگان هستند یا همه ایشان نمی تواند شد
بعض ایشان باشد زیرا که آن بعض یا بعض لا علی التعیین است که راجع بتخییر است یعنی بندگان مخیر اند در اطاعت هر یک
که خواهند یا بعض معین شق اول باتفاق خصم باطل با وجود اینکه اگر تخییر باشد پس کسی که اختیار نبوت محمد را کند درست کرده
خواهد بود پس باید آن بعض معین باشد پس خالی از این نیست که آن بعض معینی که باید اطاعت او نمود و پیغمبر خود گرفت

بلازم است اطاعت او و اقرار بنبوت او بدون دلیل یا باید کسی باشد که دلیلی بر نبوت او باشد اول بالبداهة بالاتفاق
خصم باطل پس باید ان بعض بعضی باشد که دلیلی بر پیغمبری و وجوب اطاعت او باشد پس خالی از این نیست که ان بعض است که ان
دلیلی که دلالت بر نبوت او می کند در حق غیر او نیز یافت میشود یا نه اول بالضرورة باطل چه بعد از اشتراک در دلیل تعیین ان
بعض و تخصیص او بدیهی البطلان است پس باید ان بعض بعضی باشد که دلیلی که دلالت بر نبوت ایشان کند مخصوص بایشان
باشد و در دیگری جاری نشود و در این پیغمبران که دعوت ایشان منتشر شده و باتفاق خصم پیغمبری از ایشان بیرون نیست بهیچ یک
اختصاص بدلیلی که در دیگری جاری نباشد ندارند چنانچه مذکور خواهد شد پس وجوب اطاعت و اقرار به پیغمبری بعضی از ایشان دون
باقی همه باطل است پس باید همه ایشان پیغمبر باشند و پیغمبری جمیع خالی از این نیست که یا بعنوان ترتیب است یعنی هر
یک واجب الاطاعه باشند تا آمدن دیگری یا بعنوان غیر ترتیب مثل شرکت که همه پیغمبر بر همه کس باشند و همه باید احکام همه را
گردن نهند یا توزیع که هر کدام پیغمبر بر طایفه باشند غیر ترتیب باطل چه بعضی از ایشان تصریح بر ترتیب کرده اند و پیغمبر خلاف
واقع نمیگوید و در بعضی بعد از بعضی دیگر آمده اند پس نمیشود اطاعت متاخر بر خلق متقدم واجب باشد و بعضی رفع احکام بعضی را
نموده اند پس باقی ماند که همه ایشان پیغمبر باشند به ترتیب و هو المطلوب و اما وجه تفصیلی که متضمن بشرح و بیان انچه مذکور شد
هست اینست که میگوییم که دانستی که کلام در رسالت واجب الاطاعه بودن شخصی است پس میگوییم که خالی از این
نیست یا از برای ما رسولی واجب الاطاعه از جانب خدا هست یا نیست اول باتفاق خصم باطل و حال انکه اگر چنین
باشد بر ما تکلیفی نخواهد بود چه تکلیف موقوف بر رسول است و چون تکلیفی نباشد هر چه بکنیم مورد مواخذه نخواهد بود و بر
اطاعت کردن پیغمبر آخر الزمان احدی مواخذه وارد نخواهد امد بلکه بحکم انچه در فواید گذشت مستحق ثواب خواهیم بود
و بنا بر دویم یا واجب الاطاعه غیر از این پیغمبرانی است که دعوت کرده اند و دعوت ایشان در عالم منتشر گشته یا از ایشان
اول باتفاق خصم باطل و حال انکه اگر چنین باشد باز بر ما تکلیفی نخواهد بود چه رسولی که دعوت او بما نرسیده باشد امر باطاعت او

تکلیف

تکلیف ما لا یطاق است پس ما خالی از تکلیف خواهیم ماند و بنا بر دویم که رسول ما از این پیغمبران معهودین چون نوح و
ابراهیم و موسی و عیسی و محمد باشد یا اطاعت و اقرار به نبوت بعضی از انها بر بندگان واجب است یا اقرار بنبوت همه
اول باطل است زیرا که ان بعضی که اطاعت او بر ما لازم است یا غیر محمد است یا محمد پس بنا بر صورت اول که یکی از پیغمبران
غیر محمد باشد یا امر باطاعت او و وجوب اعتقاد برسالت او بی دلیل و برهان است یا با دلیل و برهانی قسم اول
باتفاق باطل چه واجب کردن چیزی بی دلیل و برهان تکلیف ما لا یطاق است و احدی از عقلا احتمال ان را
نمیدهد و بنا بر قسم دویم یا ان دلیل و برهان در محمد نیز جاری است یا تخصیص بغیر محمد دارد و هر دو شق باطل اما شق اول
بجهة اینکه با وجود جاری بودن دلیل در هر دو تخصیص وجوب اطاعت بغیر محمد ترجیح بلا مرجح بلکه تکلیف ما لا یطاق
است بعد از انکه دلیل در هر دو جاری باشد ترجیح احدهما را بدون جهت دادن ممکن نیست و اما شق دویم که تخصیص بغیر محمد
بجهة دلیلی باشد که تخصیص بغیر انحضرت داشته باشد بجهة اینکه در این پیغمبران پیغمبری که از برای او دلیلی بر نبوت او باشد
که در محمد جاری نباشد یافت نمی شود و دلیلی از برای ما که همین در غیر او جاری باشد متحقق نیست بلکه در این ازمنه که از شدت
مدت مسیح یکی از پیغمبران سابق میسر نیست چنین دلیلی غیر ممکن چه دلیلی که اکثر مردم توانند بان رسول و پیغمبر را شناخت چنانکه
مذکور شد منحصر است بمعجزه خارق عادت و بواسطه مرور ازمان اهل این زمان از فیض خدمت پیغمبران نمی توانند شد دلیل ایشان مشاهده
معجزات ایشان باشد بلکه منحصر خواهد بود در روایت و نقل معجزات و اخبار یا بعنوان تواتر یا غیر ان و از جمله
بدیهیات و معلومات است که اخبار معجزات و نقل خوارق عادات در پیغمبر ما محمد بن عبد الله صلی الله علیه و اله المعصومین
هر گاه بمراتب شتی و منازل لا تحصی اکثر و اظهر و اقرب از اخبار معجزات سایر انبیا نبوده باشد البته دون ان با
بیّن و ظاهر است به جمیع فرق مسلمین از اولین و اخرین که بسیاری از سایر فرق اکثر و زهد و تقوی و صدق و دیانت
بسی از ایشان بر ما واضح و ظاهر است بطرق بی نهایت و وجوه بی غایت معجزات انحضرت را نقل و در رسایل و

کتب خود ضبط نموده که با قطع نظر از حصول علم بدیهی بقدر مشترک اینها قطع داریم که از اخبار جمیع فرق نصاری
بمعجزات عیسی یهود بمعجزات موسی یا غیر اینها تا بامرتبه از وضوح و ظهور نخواهد رسید و لا اقل از این اوضح و اظهر نخواهد بود
و یقین میدانیم که اگر امروز در میان نصاری مثلا تتبع کنیم علم ما بمعجزات عیسی زیاده از علم ما بمعجزات محمد نخواهد بود پس
بسبب ثبوت معجزات بحسب اخبار و حکایات محمد بن عبد الله صلی الله علیه و آله و سلم برابر اینها لا اقل علی السوا پس وجود
دلیل خاص بغیر محمد باطل است پس منحصر شد در اینکه بر ما واجب شد اقرار به پیغمبری و وجوب اطاعت همه نمی توانند
که آن بر سبیل غیر ترتیب باشد چنانچه گذشت پس بر ما واجب خواهد بود اطاعت همه بر سبیل ترتیب و هو المطلوب
پس اگر گفته شود که چگونه نسبت اخبار معجزات پیغمبر آخر الزمان با سایر پیغمبران مساوی است و حال آنکه معجزه عیسی مثلا
باعتراف مسلمین و اخبار نصاری هر دو ثابت و معجزه محمد با اخبار مجرد مسلمین که مدعیان هستند مستند پس اول متفق علیه و
ثانی مختلف فیه است و ظاهر است که متفق علیه و مختلف فیه در یک مرتبه نمی باشند گوییم این اعتراض ناشی از عدم
تعمق است زیرا که اعتراف مسلمین متوقف بر نبوت خاتم المرسلین است چه بدیهی است که ایشان معجزه عیسی را ندیده اند و
نه معجزه او را از بینندگان او خبری داده اند بلکه بسبب اعتراف ایشان اخبار قران و نقل پیغمبر آخر الزمان است
و اعتقاد ایشان مستند به و مقدمه منتجه از برای این مطلب است چه میگویند معجزه عیسی حق اخبر بها محمد و کلما اخبر به محمد فهو ثابت
قطعا لانه نبی فمعجزه عیسی ثابتة قطعا پس اگر فی الواقع چنین باشد که ایشان می گویند و محمد پیغمبر صادق باشد مطلب ثابت و
نزاعی نیست و اگر فی الواقع او رسول نباشد و رسالت او محل تردید و تشکیک باشد اصلا مسلمین را اعتراف بمعجزه عیسی نیست
چه اعتراف ایشان متوقف بر صدق محمد و علم بصدق او متوقف بر ثبوت نبوت او پس هرگاه نبوت او ثابت نباشد
معجزات عیسی نیز ثابت نخواهد بود چه مستند باخبار مخبر غیر ثابت الصدق بلکه کاذب در بعضی دعاوی خواهد بود و خود نبی
واضح است که انضمام مخبر غیر ثابت الصدق با طائفه نصاری موجب اظهریت اخبار ایشان از جمیع فرق مسلمین نمی شود

ومنحصر نشود

ومنحصر نشود تا قلیلین بمعجزات عیسی نصاری که مدعیان هستند و محصل کلام آنکه قول مسلمین بمعجزه عیسی نیست مگر بجهة اخبار قران
مثلا و کلام الهی و التتمه ان اگر اینچنین است و محل شک نیست فارتفع النزاع و اگر چنین نیست من از کجا بدانم که معجزه از
عیسی صادر شده بجز نقل نصاری پس اگر خصمی گوید که منحصر نیست راه اثبات نبوت غیر محمد بمحض نقل معجزات بلکه
ممکن است اثبات آن بوجهی دیگر و آن این است که گفته شود که چون اطاعت این مدعیان معهودین کلا او بعضا واجب شد
و نمیدانیم که آیا همه را باید اطاعت کرد یا بعضی را و اگر بعض باشد کدام یک هستند متفق علیه را باید گرفت و مختلف فیه را
دست برداشت و شکی نیست که وجوب اطاعت عیسی مثلا متفق علیه بین النصاری و المسلمین است و وجوب اطاعت
محمد مختلف فیه و واضح است که با وجود متفق علیه اخذ بمختلف فیه جایز نیست جواب گوییم که طرفه اشتباهی کرده و به عجب
مغالطه تمسک جسته اول بیان کن که محل نزاع ما و تو در وجوب اطاعت کردن است به عیسی یا محمد را یا وجوب
اطاعت کردن کسانی که پیش از محمد بوده اند شکی نیست که مطلقا نزاعی در ثانی نیست چه احدی وجوب اطاعت
محمد را در قبل از بعثت آن نمیگوید و واجب است پس نزاع در وجوب اطاعت کردن اهل زمان بعد از ادعای محمد است
و کدام مسلم گفته که عیسی در آن زمان در احکام شریعت واجب الاطاعه است بلکه دین او را منسوخ و اطاعت او را
حرام و مطیع او را در احکام عاصی می دانند پس کدام متفق علیه در دست است و از اینجا جواب شبهه دیگر نیز معلوم می شود
و آن شبهه این است که محمد بن عبد الله یا پیغمبر است یا نه اگر پیغمبر است عیسی مثلا نیز پیغمبر است چه او تصدیق به پیغمبری او نموده
و اگر پیغمبر نیست باز عیسی یا دیگری از مدعیان پیغمبر است چه بعد از فرض وجوب وجود پیغمبری و انحصار او در این مدعیان
و نفی رسالت پیغمبر آخر الزمان منحصر میشود رسالت در دیگران و جواب آن این است که محل نزاع را گم کرده چه محل نزاع
مطلق پیغمبری نیست بلکه رسالت بر موجودین بعد از زمان ادعای محمد است و بنابراین میگوییم محمد پیغمبر است و عیسی مثلا پیغمبر
متنازع فیه نیست چه محمد تصریح کرده بانتهاء زمان رسالت عیسی و رسول بودن او بر این قوم و همچنین جواب شبهه

دیگر که مشهور و معروف است و در مقام مناظره و مباحثه مسلمین کفار بان نسبت بمحمد ظاهر می شود و آن اینست که رسالت و
نبوت عیسی مثلا یقینا ثابت است و تو که مسلم امتی معترفی پس بر تست اثبات نسخ دین او و بعثت محمد و این بعینه همان شبهه ایست که
جاثلیق بسلطان سریر ارتضا و هشتم اوصیای سید انبیا علی بن موسی الرضا عرض کرد و جواب آن اولا اینست که محل
نزاع را اخذ کرده و آن رسالت بر وقتی است که بعد از بعثت محمد موجود نبوده و کدام مسلم ثبوت این رسالت را برای عیسی معترف
و ثانیا اینست که اعتراف مسلم بنبوت عیسی موقوف بر نبوت و حقیت محمد است چه مسلمین را اصلا مستندی بر نبوت عیسی
نیست مگر تصریح محمد پس اگر محمد رسول است عیسی نیز رسول است و اگر فی الواقع محمد رسول نباشد رسالت عیسی نیز مجهول و
بر خصم است اثبات آن و همین است مراد حضرت امام از آنچه در جواب شبهه جاثلیق فرمودند که ما معترف بنبوت عیسایی
هستیم که بنبوت محمد خبر داده و معترف بوده و غیر از این عیسی را رسول نمیدانیم و غرض آن بزرگوار اینست که اگر محمد پیغمبر بوده
و عیسی معترف به پیغمبری او بوده ما نیز نبوت عیسی را قائلیم چه محمد از آن خبر داده و خبر پیغمبر مطابق واقع میباشد و اگر عیسی قائل
برسالت محمد نبوده و او پیغمبر نبوده ما هرگز قائل بنبوت عیسی نیستیم چه هیچ دلیلی بر ثبوت آن نداریم پس مراد حضرت از این
عبارت که ما عیسایی را پیغمبر میدانیم که معترف برسالت محمد بوده این است که اگر آن عیسای معهود که پسر مریم بود این اعتراف
را داشت ما برسالت او قائلیم چه اعتراف آن مستلزم صدق محمد است و الا قائل نیستیم چه عدم اعتراف او مستلزم عدم ثبوت
صدق محمد است و در این مقام از برای بعضی از اجله فضلای معاصرین از اصحاب ما که کتابی که در اصول فقه نوشته غفلتی عارض
شده چه حکایت کرده است که بعضی از علمای نصاری شبهه جاثلیق را از برای بعضی از علما ایراد کرده و آن همان جواب
حضرت را داده و آن نصرانی انکار کرده که کلام در عیسی معین معلوم که پسر مریم است است و دو عیسی نبوده که یکی معترف برسالت
محمد باشد و یکی نباشد تا توان این سخن را گفت بلکه عیسی شخص معینی است و شما که مسلمین هستید از انبیا میدانید و آن فاضل این
رد نصرانی را قبول کرده و آن عالم را ملزم دانسته و در مقام جواب بر استصحاب بنبوت عیسی برآمده غافل از آنکه این بیان

جواب حضرت است و مراد او چیست و از اینکه این شبهه اصلا دخلی باستصحاب ندارد و حال آنکه ردی که بر استصحاب نموده
نیز ناتمام است چنانچه ما نیز در کتاب مناهج الاحکام بیان نموده ایم پس اگر خصمی در این مقام متفطن بحجیت استصحاب گردد و شبهه را
چنین کند که باعتراف شما قبل از بعثت محمد عیسی مثلا رسول بوده پس باید بمقتضای استصحاب ما رسالت او را در بعث [illegible] داشته
باشیم تا زوال و نسخ آن ثابت گردد پس بر شما ست اثبات جواب گوییم که آنچه مذکور شد از توقف تسلیم رسالت عیسی بر
واقعیت رسالت سرور انبیا این شبهه را نیز مندفع میسازد علاوه بر اینکه نمیدانیم که چه تمسک خصم تمسک بحجیت استصحاب
می شود فان [illegible] و کان جاز ان یدوم و ان لا یدوم پس حکم بدوام آن راهی ندارد اگر خصم گوید شما استصحاب را نیز
حجت میدانید گوییم قول ما بحجیت استصحاب بواسطه احادیث مصرحه بانه لا ینقض الیقین بالشک ابدا و باجماع علمای ما ست
و حجیت این هر دو دلیل فرع نبوت و واقعیت رسالت پیغمبر ما ست پس ما دامی که واقعیت آن فرض نشود استدلال
باینها نتوان کرد تایید و مخفی نماند که بعد از بیان این دلیل را خواهیم کرد که در احتجاج شیخ طوسی که حضرت امام همام علی بن
موسی الرضا نیز ذکر این تقریر در مجمع مامون عباسی احتجاج بر جاثلیق نصرانی فرموده اند و او را ملزم و ساکت فرمودند ما حصل آن
آنکه فرموده اند که ای جاثلیق آیا تو بنبوت عیسی قائل هستی یا نه گفت البته اگر نباشم کافرم گفت بدلیل یا بی دلیل گفت البته با دلیل
گفت دلیل تو چیست گفت آیات و معجزات آنجناب فرمود آیا خود معجزه او را دیده گفت نه بلکه باخبار متواتره بمن رسیده است
فرمود از مسلمین بتو رسیده گفت نه فرمود از که گفت بلکه نصاری نقل کرده اند فرمود هرگاه باخبار نصاری که امت عیسی اند معجزه عیسی
ثابت شود چرا باخبار مسلمین معجزه محمد ثابت نشود و چه چیز است که موجب تفاوت است و مخفی نماند که اگر گفت که چه آنکه معجزه او
مجمع علیه است میان مسلمین و نصاری و از محمد مختلف فیه است و نتوان مجمع علیه را که اگذارد و مختلف فیه را اخذ کرد میگوییم علاوه بر آنچه
مذکور شد پس بر تو لازم است که دست از عیسی برداشته بموسی اکتفا کنی بلکه اگر بموسی اکتفا میکرد میگوییم بر تو لازم است دست از موسی برداشته
بابراهیم اکتفا کنی و هکذا تاکید بر اینکه میتوانیم این دلیل را بنوع دیگر تقریر کنیم تقریر اول میگوییم خالی از این نیست یا اطاعت عیسی از

محمد از پیغمبرانی که دعوت ایشان ظاهر شده بر ما واجب است یا نه پس اگر اطاعت غیر از او واجب نباشد البته اطاعت او واجب

خواهد بود چه مفروض و مسلم خصم است که مارا رسولی واجب الاطاعة است پس هرگاه غیر محمد نباشد البته او خواهد بود و اگر اطاعت

غیر از او واجب باشد یا بواسطه دلیلی خواهد بود یا بی دلیل اگر بواسطه دلیلی باشد یا بواسطه دلیلی است که مختص بغیر محمد است یا بواسطه

دلیلی است که در محمد نیز جاری است اول باطل است زیرا که چنین دلیلی متحقق نیست چنانکه بیان آن گذشت و خواهد آمد

و دویم مثبت مطلوب است زیرا که بعد از آنکه دلیل جاری در او نیز باشد البته اطاعت او نیز واجب خواهد بود و اگر بی دلیل باشد

باز اطاعت محمد واجب خواهد بود چه هرگاه بی دلیل باید اطاعت غیر محمد را کرد چرا بی دلیل اطاعت او واجب نباشد

تقریر دیگر و این همان تقریر اصل دلیل اول است با فی الجمله توضیحی با خدا از برای ما رسول واجب الاطاعة فرستاده یا

فرستاده و غیر از این کسانی است که دعوای نبوت کردند و دعوت ایشان ظاهر شد یا از این کسان است دو قسم اول

بالاتفاق باطل است علاوه بر آنکه اگر کسی فرستاده یا فرستاده غیر از این کسانی است که دعوت ایشان بما رسیده ما را

تکلیفی نخواهد بود و اطاعت هر کدام بنیم بر ما مواخذه و حجتی نخواهد بود و اگر از این کسانست که این دعیان نبوت باشند یا اطاعت و

قبول احکام همه ایشان بر ما لازم است یا بعضی اگر واجب اطاعت همه باشد مطلب ثابت چه اطاعت همه در یک زمان غیر

ممکن است بجهة تناقض احکام ایشان و حکم بعضی منسوخ بر ثبوت بعضی دیگر پس اطاعت همه بنوع ترتیب خواهد بود و اگر واجب

اطاعت بعضی باشد یا واجب اطاعت بعض لا علی التعیین است و مرجع آن تخییر است یعنی هر کدام از ایشان را اطاعت کنی از عهده

تکلیف برآمده پس اطاعت کردن جناب ختمی مآب بمقتضای تکلیف خود عمل کرده خواهیم بود و بر ما بحثی وارد نخواهد بود یا

واجب اطاعت بعض معین است و نمی تواند شد که واجب اطاعت بعض معین بدون دلیل بر تعیین باشد چه آن ترجیح بلا مرجح و بطلان

آن بدیهی و واضح است بلکه تکلیف بما لا یطاق و هو باطل بداهة بالاتفاق پس باید و آن معین بحسب دلیل و برهان باشد

و کدام دلیل و برهان است که اختصاص و اراده یکی از ایشان و دون دیگری جاری نیست چه دلیل و برهانی که در این قطعه زمان مناط

و منافی و مناص و مرجح تواند شد نیست مگر ثبوت معجزات و خوارق عادات و نسبت بآن اگر به پیغمبر آخر الزمان اکد و اوضح نباشد

اخفی و ابعد نیست چنانچه گذشت و اگر مناط ملاحظه صفات و اخلاق و اعمال و افعال آن رسول باشد شک و شبهه

نیست که آنچه در این عهد و زمان از صفات و اخلاق و طریقه اعمال پیغمبر آخر الزمان از زهد و تقوی و تسلیم و رضا و حلم و

صبر و تواضع و فروتنی و کثرت عبادت و تحمل مشقت و سایر محامد من هذا القبیل بما رسیده مثل آن از سایر پیغمبران بما رسیده

و هم چنین اگر ملاحظه دقایق علوم و حقایق حکم و مصالح و امثله آن باشد آن بدیهی است که هر مسئله از مسائل حکمیه و کلامیه

و امور متضمن بمصالح و مفاسد را که دست زنی در آیات قرآنیه و احادیث نبویه و آل به بیان آن بر وجه اتم و اکمل شده و حقایق

ارشاد شرایع و احکام آنحضرت بنحوی است که هر قومی که از آن اطلاع هم رسانند مراعی امر معاش و معاد ایشان بر وجه الحق بمنظم می شود

بدانکه این دلیل بنوع مذکور که پروردگار رحیم بالهام بامن منت عظیم بر این بی بضاعت نهاده در مقابل خصمی که از

اهل شرایع و ادیان و قایل بشریعتی و دینی و ملتی و امتی باشد چاره پذیر نیست و خصم را از قبول و تسلیم آن گریزی نه اما اگر

خصم کسی باشد که اصلا قایل بشریعتی نباشد و منکر همه پیغمبران و دلیل باشد یا از راه جدل یا عناد در مقام انکار بر آید یا آدمی در

مقام اثبات مطلب از برای خود باشد و طالب تحصیل قطع و یقین نجات خود و طلب ایمنی از مواخذه عذاب الهی نماید

تمسک ببطلان بعضی شقوق باتفاق خصم چنانکه مذکور شد فایده با و نمی بخشد بلکه چنین شخصی باید اقامه دلیل و برهان از برای

از دو وجه دیگر کند وجه اول آنچه در طی دلیل مذکور اشاره بآن شد و مجمل آن این است که فی الواقع یا خدا بر ما رسولی مبعوث

نکرده یا کرده و غیر از این داعیانی است که دعوت آنها بما رسیده در این دو صورت ما را تکلیفی نخواهد بود و هرگاه تکلیفی

نباشد محل مواخذه نخواهیم بود و از اطاعت پیغمبر آخر الزمان بحثی بر ما وارد نخواهد بود بلکه بحکم آنچه در مقدمات گذشت مستحق

احسان نیز خواهیم بود و اگر رسولی بما فرستاده و یکی از این پیغمبران موجوده است لازم می آید که اطاعت محمد واجب باشد به

بیانی که گذشت و اما بیان آن بر وجه تفصیل آنست که بحکم عقل خالی از این نیست یا آنکه نوع انسان را از جانب پروردگار

ایشان بتکلیفی و حکمی و وعده و وعیدی و پیغمبر و رسولی نیست یا هست پس اگر مسلمان ایشان را تکلیفی و حکمی نباشد و مانند سایر حیوانات
بحر و بر خالی از تکلیف و خود سر باشند معلوم و بدیهی است که تکلیفی بعدم اطاعت انجناب مقدس و مؤاخذه در انقیاد احکام و
اعتراف بنبوت آن ذات اقدس نخواهد بود و مطیع او خالی از بیم عذاب بلکه چنانکه مذکور شد مستحق ثواب است کو غیر
مطیعین نیز مورد سیئات و عذابی نباشند غایت امر تساوی فرعیتین خواهد بود چنانکه امام همام و برگزیده ملک علام
ششم اوصیای سید انام جعفر بن محمد الصادق علیهم الصلوة والسلام در مناظره ابن ابی العوجاء زندیق فرموده که اگر امر چنین باشد
که قوم کوئی و حال اینکه چنین نیست که شریعتی و تکلیفی نباشد ما و تو مساوی خواهیم بود و اگر چنین باشد که ما میگوئیم و حال اینکه
چنین است پس وای بر تو و اگر از برای نوع انسان حکمی و تکلیفی از جانب خدا باشد یا از برای ایشان از زمانیکه پیغمبر و رسولی
که مبین آن تکالیف و احکام باشد نفرستاده یا فرستاده است پس اگر رسولی بایشان نفرستاده باشد و آن احکام در پس
پرده خفا بوده باشد پس بر مثل صورت اولی است و بر بنده کان تکلیف و حکمی نیست چه با وجود عدم بیان آن احکام
بانها تکلیف ما لا یطاق است و ببداهه عقل حکیم را چنین تکلیفی محال است و اگر رسولی که بیان احکام نماید فرستاده یا است
که آن پیغمبر از کسانی است که دعوت آن بما رسیده و با وجود اینهمه تفحص و تتبع اسمی از آن نشنیده ایم و از شخص و جا و مکان و
زمان آن ما را اطلاعی نیست یا از کسانی است که دعوت او را شنیده ایم و از احوال او مطلع شده ایم پس اگر از قبیل اول
باشد بر مثل صورت اولی است و موجب انتفاء تکلیف و خود سر بودن این نوع است چه تکلیف باطاعت در اینصورت تکلیف
ما لا یطاق است و اگر از قبیل ثانی باشد پس شکی نیست که منحصر خواهد بود در اینصورت لازم الاطاعه و رسول و در عین نبوت که دعوت
ایشان ظاهر شده چون ابراهیم و موسی و عیسی و محمد و امثال ایشان چه داعی از جانب خدا و مبین تکالیف که با وجود فحص تام و
بذل غایت جهد دعوت ایشان بما رسیده منحصر است در امثال اینها پس در صورت وجود تکلیف و بعثت نبی بر ما اطاعت یکی
از ایشان یا همه اینها قطعا لازم است و باطاعت اینها از عهده تکلیف خود یقینا بر آمده ایم و از عذاب الهی رسته ایم پس میگوییم

تکلیف

تکلیف باطاعت یکی از اینها یا همه ایشان بدون بینه و برهان بحکم صریح عقل بدیهی البطلان چه ارسال رسولی و امر
باطاعه آن بدون علامت و نشان قبیح و تکلیف غیر صحیح است بلکه راجع بتکلیف ما لا یطاق و آن باطل بالبدیهه
والاتفاق است پس لا محاله باید مرجح و تعیین مطاع و رسول از این داعیان و نشانی باشد که اکثر امت بلکه همه ایشان
درک آن توانند نمود و آن نیست مگر معجزه و خارق عادات پس لا محاله بر مکلفین اطاعت صاحبان معجزات از این
داعیان بسوی خالق از ضمن ثبوت واجب و لازم خواهد بود و بواسطه حرمان اهل این زمان از فیض صحبت و حضور
داعیان و ملاحظه و مشاهده معجزات ایشان بالبدیهه ملجا و مناص و علامت و برهان یقین بمعجزات ایشان بواسطه
اخبار مخبران و نقل ناقلان خواهد بود و چه بجز این در این جزء زمان از برای اکثر بنده کان فارغ از حیز بشر و امکان
و تکلیف بمعرفت نبی از میان ایشان بغیر این طرق متعذر است پس معین است که صاحب معجزت بحسب اخبار و روایات
از این داعیان نبوت مطاع و رسول بنی نوع انسان و اطاعت او واجب بر ایشان است و چون معلوم شد که من
ثبت عنه المعجزة بواسطة الخبر والحکایة متواترا او محفوفا بالقرینة من هؤلاء المدعین للنبوة اطاعت او لازم و انقیاد اوامر
و نواهی او محتم است میگوییم که چنانچه بتفصیل مذکور شد هر گاه ثبوت معجزات پیغمبر آخر الزمان بواسطه اخبار مخبرین و نقل
ناقلین اظهر و اشد از ثبوت معجزات سایر ایشان نبوده باشد اخفی نخواهد بود و میدانیم که اگر با طوایف یهود مثلا معارضه کنیم
و از ایشان تفحص نمائیم از برای موسی بیش از آنچه از معجزات سید انبیا معلوم کرده ایم معلوم نخواهد شد پس نسبت ثبوت معجزات
بهمه علی السواء خواهد بود پس اعتراف بنبوت جمیع لازم و اطاعت همه بترتیب چه اجتماع در حیز امتناع است واجب خواهد بود
پس محمد بن عبد الله پیغمبر واجب الاطاعه خواهد بود و از آنچه بیان شد معلوم شد بعنوان قطع و جزم که هر که از مکلفین جناب
مقدس محمد بن عبد الله را رسول خود قرار کرده و در احکام الهیه اطاعت او نماید و اوامر و نواهی او را امتثال شود یقینا از
عهده تکلیف خود بر آمده و در روز جزا و نشور در موقف حضور رب غفور تام الحجه معذور و از استحقاق مؤاخذه الیمه برکنار و

دو درست زیرا که چون حضرت بیچون از او پرسد که چرا تو آنجناب را اطاعت ننمودی خواهد گفت که اگر مرا تکلیفی از جانب
تو ثابت است ولیکن رسولی که بیان آن نماید نفرستادی یا فرستادی و غیر از این انبیای معروفه است که دعوت ایشان بی تو
کرده‌اند و احکام و شرایع را نشنیده‌ام پس چه تقصیر بلکه مرا چه تکلیف و بر من تکلیفی نخواهد بود و اعمال من مورد مؤاخذه نخواهد شد پس آن تکلیف
و آن موقوف ببلوغ دعوت است و اگر رسول تو این انبیای معروفین و مبلّغین بدعوت تو پس اساس شریعت چیزی اگر بدون مناط
وجوب طاعت یکی از ایشان را بخوانند متعین از من خواستی تکلیف ما لا یطاق و آن از تو چون تو حکیمی مهربان جایز نیست و
اگر با مناطه و باعث خواستی آنچه امروز از برای من از مناط وجوب معرفت واجب الاطاعه ظاهر و مقدور بود اگر نسبت بثبوت و
وضوح آن بجناب اقدس احمدی اوضح و اظهر نبود لا اقل از جمله ایشان اخفی و پست تر نبود پس اگر آن مناط باشد بجز اعتراف به
نبوت همه گریزی نداشتم و مقتضای اعتراف بنبوت همه وجوب اطاعت احکام این پیغمبر است در این زمان چه او لاحق بر همه و
حکم فرموده باختصاص نبوت دیگران بزمان قبل از بعثت آن پس بر من چه بحث وارد می آید و هر صاحب عقلی بلکه هر کرا اندک
شعوری باشد حکم صریح میکند و یقین می داند که بعد از اعتذار این بنده عاجز باین اعتذار در موقف سؤال حضرت آفریدگار از
اطاعت سید ابرار جای مؤاخذه و عتاب نمی ماند و عذر او مقبول و حجت او تمام است بلکه بعد از انضمام آنچه گذشت از علم و
با اینکه هر که بمحض طلب رضا و ملاحظه اطاعت و فرمانبرداری دیگری تحمل مشاق و زحمات کرده بلکه بذل مال و جان نماید البته مستحق
احسان و ثواب او است استحقاق این بنده مثوبات الهیه را ثابت و واضح می شود بلی از این دلیل مؤاخذه مخالف او یقین نمیشود
چه میتواند بگوید بر من ثبوت تکلیف و بعث رسل معلوم نیست همین مرحله است که از آن بثبوت تکلیفیه تعبیر می شود **وجه دویم** و آن
مثبت نبوت مطلقه است الا آنکه آنچه در فایده چهارم مذکور شد بوضوح پیوست که جهل که از دان این نوع از مخلوق که صاحب آرا
مختلفه و اهوا متشتته و مورد مجادلات و منازعات و محل منافسات و مقاتلات مستند از صاحب اختیار حکیم مهربان قبیح است و
دور صریح است بلکه بر او بعضی واجب لا بد است که دعوت او در میان نوع ظاهر شود و احکام او در میان ایشان منتشر گردد پس حکم و
لازم است

لازم است بکلی نیست که صاحب دعوت ظاهره و احکام منتشره مخصوص هستند بانبیای معروفین و رسل معهودین پس یقینا ایشان
کلا او بعضا پیغمبر خدا و واجب الاطاعه این نوع مختلفة الاهوا هستند پس بطریقی که مکرر مذکور شد میگوییم که خالی از آن نیست
یا عیسی و موسی مثلا و بالجمله غیر از محمد بن عبد الله ص آن پیغمبر مبعوث و واجب الاطاعه از جانب خدا هستند و بر ما اعتقاد به
رسالت و نبوت ایشان کلا او بعضا واجب است یا نه پس اگر ایشان پیغمبر نباشند اعتقاد و اعتراف برسالت
ایشان بر ما لازم نباشد البته محمد بن عبد الله ص واجب الاطاعه از برای ما و اعتقاد و اقرار بنبوت او بر ما لازم خواهد بود زیرا که
دانستی که از اعتقاد و اعتراف به پیغمبری و وجوب اطاعت بعض یا کل از این صاحبان دعوت ظاهره که منحصرند بانبیا
معروفین چاره نیست پس هرگاه غیر از محمد دیگری واجب الاطاعه نباشد لا محاله منحصر خواهد بود واجب الاطاعه در او و
اقرار برسالت او ظاهر و واضح خواهد بود و اگر اعتقاد و اعتراف به پیغمبری دیگران چون عیسی یا موسی یا ابراهیم مثلا لازم
باشد باز البته و یقینا اعتراف و اعتقاد بنبوت محمد بن عبد الله ص لازم خواهد بود و وجوب اعتراف برسالت ایشان
مستلزم وجوب اعتراف برسالت آن سرور نیز خواهد بود زیرا که آنچه باعث و سبب وجوب اعتراف بنبوت ایشان میشود
بعینه بلکه بطریق اولی در حق آنحضرت محقق و ثابت است چه چیزی که تواند شد باعث وجوب این اعتقاد در حق ما باشد
نیست مگر نقل معجزات و روایت صدور خوارق عادات از ایشان و شکی نیست که اگر این سبب در حق سید عجم و عرب
اقوی و اظهر بمراتب چند مرتبه نباشد اقوی و پست تر نخواهد بود چه خود می بینیم و بوجدان خود رجوع میکنیم و میدانیم که نقل معجزات از
آن سرور بمراتب بیش از نقل معجزات سایر انبیا او فر و اکثر است چنانچه در دلیل گذشت بیان کردیم که خصم لجوج چه امری را باعث
و سبب وجوب اعتقاد برسالت عیسی یا موسی می داند که در حق محمد محقق نیست اگر سبب صدور معجزات است که ماخوذ بمعجزه
هیچیک را مشاهده نکرده‌ایم و بخدمت هیچیک مشرف نگشته‌ایم و اگر نقل معجزات و حکایات آنهاست ملاحظه کن به بین نقلهٔ
معجزات کدام یک پیغمبر و رواة خوارق عادات کدام اکثرند و جواب اعتراض بمسلم بودن معجزات آنها چه آن مجمع

طوایف یا معقول بودن نبوت انها پس الحمد لله صحیح ظاهر شد و ملخص انکه بعد از ثبوت وجوب وجود نبی با نچه در فایده چهارم
گذشت میگوییم یا از برای ما رسول معینی کسی که باید اعتراف برسالت او کنیم غیر از محمد نیست یا هست و علی التقدیرین وجوب اطاعت
و لزوم اعتراف به نبوت او چنانچه گذشت ثابت می شود اما بر تقدیر نبودن دیگری پس واضح است و اما بر تقدیر بودن بجهة
انکه وجوب اعتراف بنبوت پیغمبری بدون دلیل تکلیف ما لا یطاق است پس البته باید این وجوب بجهة سبب و دلیلی باشد
و هیچ سبب و دلیلی نیست مگر انکه او نیز تام او در حق محمد بن عبد الله ثابت و محقق است پس وجوب اعتراف بنبوت این زمان
مستلزم وجوب اعتراف بنبوت او خواهد بود و هو المطلوب دلیل دویم انکه در فایده چهارم و پنجم معلوم شد که
بر خداوند حکیم مهربان نصب پیغمبری واجب الاطاعه رسولی از برای بنی نوع انسان لازم و از برای رسول بینه و برهانی لازم است
و دانستی که ان بینه و برهان عبارتست از معجزات و خوارق عادات پس هر که دعای رسالت از جانب حضرت رب العزة
نماید و بر طبق ان معجزه و خارق عادت اورد تصدیق او لازم و اعتراف بنبوت او واجب است و سید انبیا محمد بن عبد الله صلعم
ادعای رسالت نمود و بر طبق دعوای خود معجزات بسیار و خوارق عادات بی شمار آورد پس اقرار و اعتراف برسالة انحضرت
بر کافه رعیت واجب است اما ادعای او رسالت را پس امریست بر معتقد و منکر واضح و ظاهر و احدی را در ان شبهه و تشکیکی نیست
و اما اتیان او بمعجزات پس امریست متواتر که هر که در مقام فحص و تتبع برآید و در مقام تفتیش در آید بر او واضح و لایح میگردد
چه کافه مسلمین و قاطبه مومنین خلفا عن سلف اکثر انها را نقل نموده و در کتب و دفاتر مجلد و مرتب نموده اند بحدیکه انتشار
و نقل انها از نقل بودن رستم و اسکندر و وجود خطا و کاشغر بیشتر و اکثر است و میدانم اگر با وجود این اخبار متکثره و حکایات
متواتره و قرآن متضمنه علم بمعجزات انحضرت حاصل نشود بهیچ چیز معجزات سایر انبیا معلوم خواهد شد ایا حکایت یهود معجزات
موسی را یا روایت نصاری معجزات عیسی را اظهر یا اکثر از حکایت و روایت مسلمین است معجزات خاتم انبیا را ایا زمان
انها اقرب بعهد ناقلین یهود و نصاری اگر با قرآن منضمه با انها پیشتر است پر واضح است که هیچیک چنین نیستند اگر گویند

مسلمین

مسلمین نیز معجزات موسی و عیسی را حکایت میکنند بخلاف معجزات محمد صلعم گوییم جواب این گذشت و خلاصه انکه ایا شنیده
که مسلمین خود خبر از مشاهده معجزات ایشان دهند و ایا مسلمانی در عهد موسی و عیسی بوده بلکه نیست قبول انها و حکایت
انها مگر بواسطه اخبار پیغمبر آخر الزمان و اعتراف ایشان براستی و صدق ان سید انس و جان پس اگر در این اعتقاد و
اعتراف محقق بودند ثبت المطلوب و اگر محق نیستند و خاطی هستند چه فایده از اخبار پیغمبر ملخص کلام انکه نقل مسلمین
معجزات انبیای سابقین را و قبول داشتن ایشان بسته بتصدیق پیغمبری پیغمبر ایشان است و الا مطلقا و اصلا قبول
معجزه از عیسی و موسی ندارند و اگر قرآن که معجز از معجزات ایشان است کلام خدا نیست و دروغ است موسی و عیسی را نیز
معجزه ثابت نیست و اگر قطع نظر از این فقره شود و گوییم حکایت مسلمین معجزات ایشان را نه بمحض اخبار پیغمبر ایشان است
پر واضح است که دیگر چیزی نخواهد بود مگر انکه منتهی شود باز بنقل یهود یا نصاری که بمراتب شتی از مسلمین کمتر هستند
و بالجمله اگر اخبار کافه مسلمین که شرق و غرب و شمال و جنوب عالم را فرو گرفته اند با وجود نهایت زهد و تقوی و
ورع بسیاری از ایشان و انضمام قرآن متضمنه و اشتمال کتب متعدده و صحف متکثره موجب حصول علم بصدور
معجزه از انحضرت نشود علم بمعجزه هیچیک از انبیا حاصل نمیشود و قول اینکه مسلمین مدعیان هستند و زینه در نقل معجزات سایر انبیا
جاری است چه معجزه عیسی را بجز نصاری احدی نقل نکرده زیرا که یهود و سایر ملل مخالفه ایشان غیر از مسلمین معجزه او را انکار
دارند و مسلمین در عهد او نبودند و نقلی که می کنند یا از زبان نصاری شنیده اند یا بواسطه اخبار پیغمبر آخر الزمان است و از نصاری
شنیدن اگر مفید است از مسلمان شنیدن هم مفید خواهد بود و از پیغمبر شنیدن در وقتی مفید است که او صادق و رسول باشد
بلکه ظاهر است که اگر با همه اخبار معجزه سید ابرار ثابت نشود علم حاصل نخواهد شد بهیچیک از وقایع سابقه چون طوفان نوح
و تسلط سلاطین عجم و آمدن فرعون و نمرود و خروج اسکندر یا بودن رستم و بلاد و امکنه چون خطا و الغور و چین و هند چه اخبار از
انها بقدر عشری از اعشار و اندکی از بسیار اخبار معجزات سید ابرار نرسیده حال انکه می بینیم علم به یک یک از انها از برای ما

حاصلست پس تشکیک در معجزات سید انبیا نیست مگر از راه لجاج و عناد بی‌معنا که کسی که در صحرائی نشو و نما یافته باشد و
از وقایع سالفه خبری نشنیده باشد یا گاهی نامی بگوش او خورده باشد علم از برای او بآنها حاصل نمیشود مگر آنکه داخل ارباب
حکایات و تواریخ شده باشد و از اخبار و روایات آنها اطلاع یابد همچنین اگر کسی از اسلام همین نامی شنیده باشد و از کناره
و دور سخنی شنیده باشد علم از برای او بمعجزات خاتم انبیا حاصل نمیشود مگر آنکه عصبیت و عناد را بکنار نهد و پا بدایره مسلمین نهد
و از اطراف و جوانب فحص نماید و در دور ایستادن و انکار کردن ضرری بحال مطلعین بهم نرساند و از اینجهت که از بدو
اسلام تا این زمان اینقدر از فرق کفار از یهود و نصاری و مجوس و هنود و سلاطین مغول و تاتار بعد از اطلاع و استعلام در زمره
مسلمین داخل و بسعادات ابدیه متصل شده و تا حال نشنیدیم که مسلمانی از زمره مسلمین خارج و در حزب کفار داخل گردد و
علاوه برین آنکه معجزات آن سرور بر دو قسم اند یکقسم معجزاتی هستند که در زمان آنحضرت بودند و در این زمان باقی نیستند
چون رد شمس و شق قمر و تسبیح حصی و حجر و کهف منور السن و اجابت شجر و تکلم آهو و سوسمار و شتر و نالیدن ستون در مفارقت او
و زنده یافتن بزغاله مسمومه و اشباع خلق کثیر بطعام قلیل و جاری ساختن آب زلال از میان انگشتان و خبر دادن از احوال
غایبان و انتفاء سایه از جسد انور او و ملازمت قطعه ابر محاذات فرق منور او و روشن ساختن جبهه مطهر او راه را در شب تار و
رام شدن حیوانات ناهموار بلمس ید آن بزرگوار الی غیر ذلک و این قسم از معجزات که محتاج بنقل حکایات و اخبار و روایات است
و قسم دیگر معجزاتیست که در این زمان باقی و در میان مردم بالفعل موجود و احتیاج به اخبار و حکایات ندارد و آن قرآن مجید است
که حضرت رسول در مقابله با جمیع فصحای اطراف و بلغای آن عصر داد آن نمود و تحدی کرد با وجود بلوغ آنها بغایة
مرتبه فصاحت و نهایت درجه بلاغت یک آیه مثل آن نتوانستند آورد و وجه اعجاز قرآن بسیار و از همه اظهر که بر خاص و
عام ظهور تمام دارد و احدیرا مجال انکار در آن نیست آنکه آنحضرت همین کلام را معجزه خود قرار داده با جمیع طوایف عرب از
موجودین در آن زمان و لاحقین با ایشان همین کلام تحدی فرمود پس در همان کلام فرمود که ای فصحاء و سخنوران عرب اگر

قبول

قبول قول من ندارید ده سوره مثل این قرآن بیاورید و هرکرا میتوانید بخوانید و از او یاری بجوئید بغیر از خدا پس
اگر نتوانستید و اجابت شما نکردند بدانید که از نزد خدا نازل شده چنانچه فرموده قل فاتوا بعشر سور مثله مفتریات وادعوا من
استطعتم من دون الله ان کنتم صادقین فان لم یستجیبوا لکم فاعلموا انما انزل بعلم الله پس امر او تنزل داده و سهل کرده
فرمود یکسوره بیاورید مثل قرآن و جمع شوید و همه و یکدیگر را کمک کنید پس اخبار صریح فرمود که نخواهید توانست بیاورید و فرمود قل لئن
اجتمعت الانس والجن علی ان یاتوا بمثل هذا القرآن لا یاتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیرا یعنی بگو که اگر انس و
جن جمع شوند که مثل این قرآن را بیاورند نخواهند آورد اگرچه بعضی معاون یکدیگر شوند و همه پشت یکدیگر دهند و این غایة
مرتبه اعجازست خواه تو نهایت مرتبه فصاحت و بلاغت و اشتمال بر حقایق و دقایق حکمت از اسلم دار یا نه زیرا که خالی
از این نیست که یا فصاحت و بلاغت و اشتمال بر دقایق حکمت او باین مرتبه هست که با وجود تحدی احدی مقابله با آن نمی
تواند کرد و آیه مثل آن نمی تواند آورد اگرچه همه مجتمع شوند و استظهار یکدیگر کنند یا نه پس اگر باین مرتبه باشد خود معجزه بودن ظاهر
پس دانستی که معجزه نیست غیر از چنین امری و اگر فی الواقع باین مرتبه نباشد و آیاتی بان می آورد و ممکن باشد و با وجود این تحدی
آن و ... و همه فصحا و بلغا از آوردن مثل آن عاجز شوند معجزه بودن آن اظهر و خارق عادت بودن آن اوضح خواهد
بود زیرا که بدیهی است که هرگاه مرد ضعیفی ادعای نبوت کند و گوید که معجزه من اینست که بقدر ده زرع از زمین سنگ را بلند
برمیدارم و دیگر از آن عاجز شوند معجزه خواهد بود و هم چنین هرگاه گوید معجزه من آنست که یکمثقال سنگ را بدست برمیدارم و احدی
دیگر نمیتواند و همه خصما مجتمع شوند و نتوانستند یکمثقال را بردارند این نیز معجزه خواهد بود بلکه اعجاز این اظهر و معجزه بودن آن اظهر و
معجزه در این صورت نه برداشتن آن مدعی نبوت است یکمثقال را بلکه انتفاء قدرت سایرین است بر برداشتن یکمثقال با جمله معجزه
بودن قرآن از این راه امریست بدیهی که احدی را در آن راه تشکیک نمی تواند بود بلکه همان خبر دادن در آن کلام
در نهایت خاطرجمعی و اطمینان باین مطلب که مثل آن را نخواهند آورد اگرچه همه پشت بهم دهند با وجود کثرت خصما و فصحا و بلغا و

ونیاوردن ایشان مثل آنرا خود معجزه‌ایست روشن و خارق عادتیست مبین و حال اینکه فی الحقیقه فصاحت و بلاغت
قرآن بمثابه‌ایست که اگر کسی در علم فصاحت و بلاغت مهارتی داشته باشد میداند که اعظم از فصاحت و این نوع از بلاغت
و این اسلوب غریب و این نظم عجیب در قوه فصحاء عالم و در عهده بلغای بنی آدم نیست حتی اینکه جمیع فصحای قحطان و بلغای
عدنان آنرا بسحر نسبت دادند چنانچه در قرآن عظیم ازان خبر داده که گفتند ان هذا الا سحر مبین و در احادیث و تواریخ مسطور است
که کفار قریش فصحای ایشان چون خود از مقابله قرآن عاجز شدند نزد ولید بن مغیره که از حکام و امرا و فصحای ایشان بود رفتند
و گفتند ای امیر چاره کن در سخن محمد که ما را عاجز و زبون کرده ولید آمد بخدمت آنحضرت و گفت ای محمد شعرهای خود را بخوان
حضرت فرمود کلام من شعر نیست گفت هرچه هست بخوان پس حضرت سوره مبارکه حم سجده را خواندند چون باین آیه
رسید که فان اعرضوا فقل انذرتکم صاعقة مثل صاعقة عاد و ثمود بدن ولید بلرزیدن آمد و موهای بر جسدش راست
شد و برگشت قریش چون این حالت را ازاو دیدند ترسیدند که مبادا مسلمان شده باشد ابوجهل که برادرزاده او بود نزد وی
آمد و گفت ای عم ما را سرشکسته کردی و رسوا ساختی و بدین محمد در آمدی گفت نه ولیکن سخن صعبی ازاو شنیدم که بدن من
لرزید گفت شعر بود گفت نه گفت خطبه بود گفت نه اما حسن و حلاوتی دارد که وصف نمی‌توان کرد گفت کهانت است
گفت نه گفت پس آنرا چه نام کنیم گفت بگذارید تا در آن فکری کنم روز دیگر نزد او حاضر شدند گفت جادوست که دلها را برباید
و در روایت دیگر رسیده که چون حضرت آیه ان الله یامر بالعدل والاحسان را تا آخر برای او خواند عرض کرد که مکرر کن حضرت مکرر
فرمود گفت بخدا قسم که حسن و حلاوت دارد و شاخهایش میوه‌دار هستند و پایه‌اش بار آورست و نیز در احادیث وارد است که ابن
ابی العوجا و دسته دیگر از ملاحده باهم جمع شدند و اتفاق کردند تا یکسال از هم متفرق و در خانه خود نشسته تا سال دیگر یک ربع
مثل قرآن را بیاورند و در سال دیگر در مکه معظمه جمع شده کلام خود را بر یکدیگر عرض نمایند چون سال دیگر هنگام میعاد رسید هیچکی از ایشان معتم
ابراهیم مبعث شد یکی ازانها گفت من چون آیه یا ارض ابلعی مائک و یا سماء اقلعی را دیدم دانستم که این کلام امکان معارضه

نتوانکرد

نتوانکرد و دیگری گفت من چون باین آیه فلما استیاسوا منه خلصوا نجیا رسیدم از معارضه قرآن مأیوس و نا امید گردیدم سیم گفت
من هنوز در آیه ان الذین تدعون من دون الله لن یخلقوا ذبابا ولو اجتمعوا له متفکرم چهارم گفت ازان زمان
تا حال من در مثل آیه قل لو کان فیهما آلهة الا الله لفسدتا متالمم در این اثنا حضرت امام جعفر صادق برایشان گذشت
و این آیه را برایشان خواند که قل لئن اجتمعت الانس والجن علی ان یاتوا بمثل هذا القرآن لا یاتون بمثله ولو کان
بعضهم لبعض ظهیرا و در حدیث دیگر است که در ان عهدها چون هر که سخن فصیحی میگفت از ابر لوحی ثبت کرده بکعبه می
آویخت چون آیه یا ارض ابلعی نازل شد همه فصحا از بیم رسوائی آمدند و سخنان خود را از طاق کعبه فرود آوردند و بالجمله
اعجاز قرآن هم از راه عجز از مقابله و هم از راه اشتمال بر اعلی مراتب فصاحت و بلاغت امریست که قابل انکار نیست
و هر فقره یا آیه ازان در میان هر کلامی از کلمات فصحا از اشعار و خطب و غیره یافت شود چون خورشید در میان
ستارگان ممتاز است و هر آیه ازان که در وسط هر خطبه فصیحه یا غیر آن در آید چون یاقوت رمانی و لعل بدخشانی
درخشان است و از جمله وجوه اعجاز قرآن عدم اختلاف در آنست با وجود نزول آن در ازمنه متطاوله بتدریج و حال
آنکه هر کتابی که چنین باشد البته در فقرات آن یا در معنی یا در فصاحت یا در غرایب اسلوب اختلاف بسیار میدارند
چنانکه میفرماید لو کان من عند غیر الله لوجدوا فیه اختلافا کثیرا و نیز از جمله وجوه معجزات قرآن که خواص را بان
اطلاع حاصل است اشتمال آنست بر اصول معارف و دقایق حکم که اگر کسی دیده او بنور معرفت روشن شده باشد
میداند که با وجود غایت ایجاز و نهایت اختصار محتوی است بر جمیع اصول معارف و حقایق و منطوی است بر مهم قول
اسرار و دقایق بنحوی که حکما با بعضی عرفا ماهرین با وجود سعی و اهتمام در استخراج دقایق معارف حقیقیه و جهد لا کلا
در استنتاج نتایج از مقدمات یقینیه عشری از اعشار آن در اندکی از بسیار آن نتوانند رسید و هیچ مطلبی از مطالب حقه
یافت نمیشود که حکما و علما در دفتری مطول آنرا شرح و بسط نمایند که بیک مختصر آیه از آیات قرآنیه همان مطلب را اوضح

نشود و بیان استشهاد گویند چنانچه این مطلب از کتب حکمای اسلام ظاهر و هویدا می گردد و حال آنکه آنحضرت در ولایتی نشو
و نما یافته بود که نه در آنجا حکیمی بود و نه عالمی و نه آنحضرت را سفر بولایتی دیگر اتفاق افتاده بود و از جمله وجوه مؤیده اعجاز
قرآن تاثیر استماع آن در نفوس است چه آن بدیهیست که چنانچه کسی نفس آن فی الجمله از کدورات عالم طبیعت مصفی شده باشد و
لمعات انوار عالم حقیقت بر او جلوه کرده باشد بمجرد استماع آن کلام معجز نظام اثری از آن در نفس خود مشاهده می کند که ورای
آثاریست که در کلمات بنی نوع انسان مشاهده می شود و از الجمله نیز اشتمال آنست بر قصص انبیاء سابقین و احوال
متمردة سالفین با وجود اینکه بتواتر ثابت شده است که پیغمبر در نزد هیچ معلمی درس نخوانده بود و رجوع بهیچ کتابی از کتب
نکرده بود و قصص امم سابقه را در هیچ موضعی نخوانده بود و مع ذلک قرآن مشتمل است بر قصص و حکایات ایشان بنحوی که
جمیع طوایف با وجود شدت عناد نتوانسته سر موئی خلاف واقع پیدا کنند و ایضاً از جمله آن وجوه اشتمال آن آیات بر اخبار از
مغیبات بسیار چنانچه تتمه از آنها در رد کلام پادری مذکور خواهد شد و همچنین اشتمال آن بر آداب قویه و شرایع مستقیمه و محاسن
صفات و مکارم اخلاق و مصالح عباد بنحویکه صاحب دانش و بینش یقین میکند که این تاسیس و تقویم ممکن نبود مگر از جانب
حکیم دانا و نیز از جمله وجوه اعجاز قرآن که مخصوص از آن معجزات خواص سوره و آثار آیات آنست در شفای و جلب منافع و
دفع مضار و امن از مخاوف چه بسیار ارباب حاجات که بواسطه توسل بآیات قرآنیه بمطالب خود رسیده و چه بسیار از
امیدواران که بتمسک بسور فرقانیه امید خود را شاهد کرده و چه قدر مرضای عسیر العلاج که باستشفای بکلمات مقدسه آن
مرض ایشان بصحت مبدل گردیده و چه قدر فقرای تهی دست که باستشفاع بسور مطهره آن از ذل فقر رهائی یافتند و بسی
ترسناکان که بتحصن بحصن حصین قرآن در مهد امن و امان خوابیده و امثال این حالات که از برای غیر رسیدگان بآن ظاهر
نمی شود و از این وجوه مذکوره بعضی اگرچه مستقل در اثبات اعجاز نباشند و لیکن بعضی از آنها تمام و بعضی دیگر تایید تمام
می نمایند بنحویکه از ضم بعضی ببعضی از برای منصف طالب حق اصلا شک و شبهه باقی نمی ماند چنانچه از ضم این معجزه ظاهره

باهره

باهره با حکایات سایر معجزات متواتره بقیه خوارق عادات صدق رسالت و نبوت سید کاینات بر هر ذی شعوری بنحوی واضح
و یقین میشود که اصلا در آن مجال تردید و تشکیک باقی نمی ماند و چون با این همه جمله مراحل دیگر از امور داله بر نبوت
آنسرور و مؤیده آن که علمای اعلام و حکمای اسلام هر یک دلیلی بر اسه برهانی تام بر رسالت او قرار داده اند منضم
گردد مطلب اوضح و ابده میگردد و از جمله آن امور اوصاف و اخلاق آن برگزیده خلاق است چنانچه در دفاتر
و کتب ثبت و اکثر آنها بنقل متواتر ثابت است و هر که بملاحظه صفات و اعمال و افعال و اقوال و کردار و گفتار
و سلوک آنحضرت را نماید می بیند که آنسرور مجتمع بجمیع صفات کمالیه و حاوی جمیع آداب حسنه و شیم مستحسنه و مستکمل
جمیع مراتب علمیه و عملیه است بنحویکه هیچیک از انبیای سابقین باین مرتبه نبوده اند و یقین حاصل میکند که اگر پیغمبری از جانب
خدا بر خلق مبعوث شده این شخص مقدس است بلکه مطلع یقین به پیغمبری او می کند و از آن جمله دقایق
حکم و مراتب علمیه الهیست که از کلمات آنحضرت و اولاد طاهرین او با وجود عدم تلمذ هیچیک در نزد استادی و عدم تعلم ایشان
در پیش معلمی بنحوی که هیچ دقیقه از دقایق مراتب علمیه و حکمیه نیست که از کلمات مقدسه ایشان خارج باشد و از الجمله احتوا
شریعت مقدسه آنحضرت بر مصالح عباد در معاش و معاد بنحویکه هر عاقلی یقین می کند که تاسیس این شریعت و تاصیل این
طریقت نیست مگر از جانب دانائی کامل و بینائی ماهر مطلع از حقایق امور و عالم باسرار و دقایق اشیاء با وجود عدم رجوع
آنحضرت بکلی باستادی و از الجمله آنکه تمسک و توسل بآنحضرت و اولاد معصومین او و استشفاع بایشان چه قدر حاجتمندان
را بحاجات خود رسانیده و چه بسیار مریضان را خلعت صحت پوشانیده و چه بسیار گرفتاران مضایق و مهالک را که از
مضیق و مهلکه بساحل نجات رسانیده و چه بسیار ترسناکان را که از مخاوف رهانیده و امثال اینها با وجود اینکه انتقادی در کتب
و اساطیر مسطور و در السنه و افواه مذکور است که از برای متتبع علم قطعی حاصل میشود و کم کسی است از اخیار و صلحای امت که خود
او امثال اینها را ادراک نکرده باشد و بنور این سعادت نرسیده باشد و از الجمله آنکه ملازمت شرایع و احکام آنحضرت و

مرتبت مکارم و آداب او آدمی را بمنازل رفیعه و مراتب عظیمه رساینده چه بر جمعی رسیده است که بسیاری از امت آنحضرت
بواسطه ملازمت احکام و آداب او و متابعت شرایع و احکام و عبادات او بمرتبه استجابت دعوات و درجه صدور کرامات
رسیده اند و از این تحقیق محقق میشود که اگرچه این شریعت از جانب رب العزت لوای ملازمت آن آدمی را بمراتب زیادی
و از آنجمله آن فخر حرم بطحا و آن ماه طالع از افق مکه و منا در هنگامی که یتیمی بود بی معین و یاوری و روز بروز لشکر اندوه کارگر
وقتی که امی بود و تادیب از معلمی نیافته و از استادی درس شرایع و احکام نشنیده در میان عرب و عجم و ترک و دیلم بر
خواست و علم نبوت برافراخت و کوس دعوت بنواخت و ادعای امری عظیم کرد و جمیع عالم را دعوت نمود بچیزی که خلاف
طریقه ایشان بود زیرا که ایشان را امر نمود به پرستیدن خداوند دیان و زجر کرد از عبادت اوثان و وضع کرد برایشان تکلیفات
شاقه مشکله و منع کرد ایشان را از اهوا و آرای باطله و ردع کرد از متابعت آبا و امهات در زمانی که کفر و شقاوت
جمیع عالم را فرو گرفته بود و عرب مشغول بعبادت صنم و پرستیدن آتش شیوه عجم یهود در ضلالت و نصاری در جهالت افتاده
و دیالمه در خونریزی و زنج و صقالبه در فرشته پرستی هندوان بعضی در عبادت شمس و قمر و برخی در پرستیدن گوساله و جز و جمله در
زمانی که جمیع فرق انام از جاده هدایت و ارشاد منحرف و همه خواص و عوام از طریق معرفت مبدء و معاد منصرف آن برگزیده
عالمیان علم مخالفت با همه افراخت و مذهب همه را فاسد انگاشت و در صدد خرابی دولتهای ایشان برآمده و در معرض ابطال و
اضلال ملتهای ایشان دامن برمیان زده و جمیع عالمیان از برای معارضه او علم برافراشتند و کل طوایف ایشان از برای
الزام او تدابیر و حیلها ساختند اجلاف عرب و عجم با او در صدد جنگ و جدال برآمدند و ابطال ترک و دیلم در معرض خونریزی با
و قتال اهل بیت او کمر بستند احبار یهود آهنگ مکالمه و لجاج و قسیس نصاری بنیاد مباحثه و احتجاج کردند و حکما و اهل ...
در مقام استدلال و برهان برآمدند و ملاحده و سوفسطائیه بنا بر قیل و قال گذاشتند و بالجمله گروه مختلفه بر سر آنحضرت و اهل ملت و
شریعه او هجوم آوردند و هر یک بنحوی بنای منازعه و جدال گذاشتند بلکه اقربای آنحضرت نسبت با و در غایه بغض و عداوت و

بودند

خویشان او در نهایه کینه و شماتت و مخالفت بودند با وجود فقدان انصار و اعوان و با عدم معاشرت ارباب علم و دانش و عدم
مصاحبت با اصحاب بصیرت و بینش جمیع این طوایف مختلفه را هر یک در فن خود مخذول و منکوب و ذلیل و مغلوب نمود
و بر همه غالب و فائق آمد و گردنکشان امم و گردنکشان بنی آدم طوعا و کرها داخل دین او شدند و اطراف عالم از شرق و غرب
با دایان آوردند و صیت دعوت او مشتهر در کل مواضع و اعصار گردید و نور هدایت او منتشر در جمیع ممالک و اقطار شد
ریشه کفر و عناد را از بلاد کنده و غرت شرک و فساد را از میان عباد برافکند ظلمانیها را نورانی و جسمانیات را روحانی
گردانید و بنیاد شریعتی در میان مردم استوار نمود که مشتمل است بر حکم و مصالح چند که بالاتر از آن متصور نیست و آنچه طوایف
انام محتاج باو بودند از شرایع و احکام و بیان حلال و حرام همه را بر وفق حکمت و طبق مصلحت قرار داد و بحمد الله تعالی از آن زمان
آن سرور الی زماننا هذا قوت دین و شریعت او در تزاید و بنیاد آیین و طریقت او در تصاعد بوده و هیچ عاقلی شک
نمیکند که صدور امور مذکوره از شخصی متصف بصفات مسطوره ممکن نخواهد شد مگر بتایید ربانی و قوت یزدانی و از پیش
خود با وجود عدم معین و انصار و فقدان مال و ضیاع و عقار و امی بودن موسس این اساس نمیتواند شد و امری که بنای او
بر کذب و افترا باشد باین استحکام نمیتواند بود و از آنجمله آنکه از ایام رحلت آنجناب و اوصیا و اطیاب او تا امروز مراقد مطهره و
مدافن معطره ایشان مهبط فیوضات و محل استجابت دعوات و ظهور خوارق عادات و کرامات بی نهایات است و کم
سالی است که در جوار قبور مقدسه ایشان کرامتی پیدا و خارق عادتی هویدا نشود و آنچه در این خصوص نقل شده و در دفاتر
ثبت شده چنانچه کسی جمع نماید کتابی عظیم میشود و چنانچه خود داعی از ثقات بسی کرامات و خوارق عادات که در اماکن
مقدسه و مشاهد مشرفه مشاهده کرده بودند یا از واسطه ثقه شنیده بودند استماع نمودم و بسی خود از آنها را مشاهده کردم که ذکر آنها
موجب تطویل مقام میشود و بذکر دو امر که یکی از آنها را خود مشاهده نمودم و دیگری را از ثقه که مشاهده نموده بود شنیدم در
این مقام اکتفا میکنم اول آنکه در ماه جمادی الاول سنه یکهزار و دویست و یازده بعد از مراجعت از زیارت بیت الله الحرام

شب جمعه در مقابر قریش که امروز بکاظمین اشتهار دارد در روضه مقدسه امامین همامین موسی بن جعفر الکاظم و محمد بن علی الجواد
علیهم السلام نماز مغرب و عشا را که ادا کرده به تعقیب مشغول بودم تا تقریبا چهار ساعت از شب گذشته در ان وقت صدای بعضی
زنان در روضه مقدسه بلند شد و صدای ایشان بسیار شد و غوغائی می نمودند که مانع حضور قلب در عبادات می شد من
ببعضی رفقا گفتم اعراب چه قدر بی ادب هستند که در چنین شبی در چنین موضعی اینقدر صدا را بلند می کنند و چون غوغای ایشان
بسیار شد من برخواستم نزدیک در روضه رفتم تا استفسار سبب ان را بکنم دیدم شیخ محمد کلیددار روضه مقدسه در نزد در ایستاده
و چهار نفر زن در نزد ضریح مقدس ایستاده اند و یکی از انها گریبان سه نفر دیگر را در دست دارد و ادعای همیان زری که از او
مفقود شده بر ایشان می کند و ایشان انکار می نمایند ان زن گفت یا امامی که این دو بزرگوار که در اینجا متعلق
مدفونند بر برائت خود گواه بگیرید من از شما مطمئن بشوم و شما را رها می کنم یکی از ان زنان امده دست بر ضریح مقدس
گذارد و گفت ای پیشوایان دین یا موسی بن جعفر و محمد بن علی شما می دانید که من از همیان این زن مطلع نیستم و شما را
بر این مطلب گواه اوردم نزد این زن پس ان زن مدعیه گفت بر من از تو مطمئن شدم و دیگری امد او نیز چنین
تکلم کرده یکبار رفت از زن سیم امد و ضریح را گرفته همان کلام تکلم نمود و بمجرد اینکه سخن او تمام شد ان زن از زمین بلند
شده بر زمین بیهوش شد همان لحظه شیخ محمد امر کرد تا او را کشیده در یکی از صفهای رواق خارج روضه او را خوابانید
خبر امد ملاحظه کردم رنگ او چون خون بسته سیاه شده و چشمهای او چون دو پیاله خون و زبان او بسته شده بیهوش افتاده
بود و خویشان او مطلع شده جمع شدند و تا سحر زبان او بند بود در سحر همین قدر زبان او گشوده شد که گفت همیان این زن
در فلان موضع است بیاورید و بوی رفته از اورده بوی دادند و خویشان او چند گوسفند اورده بجهت او قربان کردند و این
زن چنین بود تا افتاب بیهوش شد و در ان وقت قبض روح او شده وفات نمود دویم انکه حاجی جواد نام که از تجار
کبار بود و چندی در شوشتر من رای سرکار تجر بود و نقل کرد که سید علی نامی بود که حاکم شوشتر من رای بود و جهت خود او را با پیره

بودم

بودم و بسیار شرارت داشت و با زوار ان بقعه مقدسه بد رفتاری می نمود حاجی جواد گفت روزی جماعتی از زوار از سمت
اذربایجان امده بودند و سید علی در درب صحن مقدس بجهت گرفتن وجهی که بر هر یک مقرر کرده بود نشسته از هر یک هر چه
ان وجه را میگرفت و پای ایشان را نشانی می کرد که مشتبه نشوند در ان میان جوانی با زن خود امده بود و وجه ادا نموده خواستند
داخل صحن شوند سید علی خواست ان زن را نشان کند ان جوان گفت هر وقت می اید باز این وجه را می دهم و نشان
نمی خواهد سید علی متغیر شده گفت باید او را نشان کنم حاجی جواد گوید من با او گفتم ان که از وجه دادن مضایقه نکنند تو را
با جهت می کنی متغیر شد ان جوان چون چنین دید بزن خود گفت داخل صحن شو زن خواست داخل شود ان شریر چوبی
هر در دست داشت بسینه او کوبید ان زن بقفا افتاد و لباس بدن او مکشوف شد ان جوان که چنین دید گریه بر او غالب
شد گریه کنان رو بر روضه مقدسه کرده گفت ای بزرگوار ان ملاحظه کنید که در در خانه شما با ما چه نوع سلوک می کنند اگر شما
می پسندید ما نیز راضی هستیم و زن را برداشته مراجعت نمود و من نیز بخانه امدم هنوز ننشسته بودم که از خانه سید علی طلب
من امدند چون رفتم دیدم جمعیتی بسیار در انجا مجتمع شده مادر و زن او مرا طلبیده گفتند بیا حال سید علی را ملاحظه کن چون پیش
که تو راضی طبیبی چون دیدم مانند مرغ بسمل بر زمین می غلطید و از درد دل فریاد میکرد پس بمن گفت که برو ان جوان
را راضی کن من امدم و هر چه باید با او گفتم و ان جوان هم جوابی گفت چون وقت نماز مغرب داخل شده بود من بروضه
مقدسه امدم دیدم مادر و دختر و زن سید علی امده سرهای خود را برهنه کرده و گیسوهای خود را بضریح مقدس بسته شفاعت سید علی
را می کنند من شروع بنماز کردم در نماز بودم که صدای شیون از خانه سید علی بلند شد و زنان او را از مردن او خبر کردند
و ایشان را از انجا بردند و بالجمله از ملاحظه همه این امور که در این دلیل مذکور شد هیچ عاقلی تجویز ان نمی کند و شبهه در رسالت و نبوت
انحضرت باقی نمی ماند بلکه بعضی از انها هم متدین منصف را کفایت می کند و از اینجهة بسیاری از علمای اسلام هر یک از این
امور را دلیلی علی حده قرار داده اند دلیل سیم وان دلیلی است که از برای اثبات هر شرع شریعتی و متدین بدین ملتی کفایت میکند

و آن این است که شکی در این نیست که ارسال خدا مر رسل را و بعث او انبیا را بهر زمانه و کرت و عقب و لا فت تخصیص او
بعضی از ازمنه و امم را ببعث نبی و رسول در آن عهد و در آن عصری دیگر بدون باعث و سبب نه چنانچه در ازمنه متطاوله
بعد از نوح پیغمبری که صاحب دین و شریعت باشد مبعوث نگردید تا زمان ابرهیم و هم چنین بعد از آن تا زمان موسی و همچنین
تا زمان عیسی و البته این تخصیص نیست مگر بجهتی از جهات و سببی از اسباب و آن نیست مگر اندراس شریعت سابقه و انطماس
احکام ملت سالفه و طغیان نوع انسان و شیوع معاصی و کفر در میان ایشان و یکی نیست که شیوع کفر و فساد و معصیت و عناد
در زمان بعثت پیغمبر آخر الزمان از همه زمان بعثت موسی و عیسی اگرچه اکثر عرب بالمره رفع ید از توحید خداوند نموده بتان و
اصنام را خدایان خود قرار داده سجده آنها را می کردند و جمیع طوایف عجم آتش را بجای خدائی فرا گرفته او را پرستش می نمودند
اهل هند بعبادت شمس و قمر و گاو و خر اکتفا نموده بود و که در زمان بعث عیسی را و کفر و جحود پیش گرفته که این رب خداوند
عالم حضرت عیسی را برانگیخت و نصاری خدای واحد را مثلث نموده ثالث ثلثه خدا قائل شدند و شریعت ملت را یکبارگی از دست
دادند چنانچه تا حال هم بان شیوه رفتار میکنند و پلوس نامی که فرنگیان او را پولوس خوانند بمقابله شمعون الصفا که از
اوصیای حضرت عیسی بود در خواست و اکثر نصاری متابعت او نموده و بالمره دین و شریعت عیسوی را خراب نموده محرمات را
حلال کرده ختنه که بنص تورته و انجیل واجب بود از میان برداشت بدل در روز یکشنبه عطلی قرار داد و عیدها و قربانیها
و شنبه را بر طرف کرد و شریعت موسی را بالمره از دست داد و حال آنکه در فصل هشتم انجیل متی مذکور است که حضرت
عیسی فرمود که مپندارید من آمده ام که دین و ناموس انبیا را خلل رسانم و برهم زنم بلکه آمده ام که آنرا اتمام کنم و با تمام رسانم
و در فصل نوزدهم همان انجیل منقول است که شخصی از حضرت عیسی پرسید که من چه عمل کنم تا آنکه بهشت روم حضرت عیسی در
جواب او فرمود که احکام دین تورته را عمل آور که بهشت یابی و با وجود این پلوس ملعون که امروز فرنگیان او را پولوس
حواری تعبیر میکنند همه آن احکام را ضایع و تباه ساخت چنانچه در فصل پنجم کتابی که بجماعتی از پیروان خود که ایشان را

غلاطس

غلاطس مینامند نوشته ثابت میشود که در آنجا با ایشان میگوید ای پیروان من محکم باشید در آنچه من شما را تعلیم نموده ام و باز دیگر
گردنهای خود در ریسمان احکام شریعت کج مکنید زیرا که من پلوس بشما میگویم که اگر خود را ختنه کنید عیسی که خداست بشما ها
هیچ نفعی نخواهد بخشید زیرا که من شهادت میدهم که هر که خود را ختنه کند از قبیل قرضداری میشود که باید همه احکام شرع را
بعمل آورد و اگر آنها را عمل آورد از عیسی که خداست خالی خواهد بود یعنی عیسی از او بیزاری میشود و در فصل اول کتابی که بجماعت
کلوسیس که طایفه از پیروان او بوده اند نوشته است و میگوید ای پیروان من باخبر باشید که مبادا کسی شما را
فریب دهد از راه فریب و پوچی که موافق خدمتهای مردمان است تا اینکه میگوید شما در گناهان و زیادتی گوشت ذکر خود
مرده بودید او شما را با آن گناهان و زیادتیها را انعام کرده بخشید زیرا که محو نمود احکامی که برای ضرر و دشمنی با ما بخط
نوشته شده بود او همه آنها را از میان برداشته با خود در آن داری که بر آن چار میخ کشیده شد نیز چار میخ کشید و بدین
سبب هیچکس دیوان شما را بسبب خوردن و آشامیدن هر چه میخواهید یا بسبب نگاه نداشتن عیدها و شنبه و روزهای
اول هر ماه که در احکام دین مقرر فرموده شده بود نخواهد کرد و در فصل سیم کتابی که بجماعت کالطیش که ایشان
نیز طایفه از پیروان او بودند نوشته که هر کس که عامل دین و احکام دین است در زیر لعنت میباشد تا اینکه میگوید که
مسیح خدا آزاد کرد ما را از لعنت احکام دین بسبب لعنتی کردن خود زیرا که در احکام دین نوشته شده است که ملعونست
هر کس که بدار کشیده شود و در فصل دویم نامه که باهل روم نوشته میگوید که بسبب اعمال شرعی هیچ بشری در نزد خدا
عادل شمرده نخواهد شد بلکه بشریعت بزرگ گناه می شود اما حال عدالت خدائی در خارج از شریعت نمودار شده است
الی غیر ذلک و بالجمله اکثر طوایف نصاری تابعیت از او و بعد از آن جرایم نامی را که بعد از حضرت عیسی بسیصد و هشتاد
سال در زمان دمشق پاپا آمده ترویج طریقه پلوس نموده کردند و ایشان بالمره احکام شریعت را از میان
ایشان برداشته زنان یکدیگر را برهم مباح نموده و ختنه نکردن و شراب خوردن و گوشت خوک را خوردن

واستنجا نکردن و غسل نکردن و واداشتن ختنه و ناخن و شارب نگرفتن و هیچ چیز را حرام ندانستن و هر حرام گوشت را از قبیل
خوک و زاغ و شب پره و لاک پشت و مار آبی و سگ آبی و غیره را حلال دانستن و زنان یکدیگر را بوسیدن
و مباشرت کردن و بت‌های چوبی و سنگی و طلا و نقره و غیر اینها بشکل صلیب ساخته و داشتن و در کلیساها در برابر آنها سجده
کردن و استغاثه نمودن و غیر اینها از سنتهای مؤکده ایشان قرار داده‌اند چنانچه امروز همه اینها در میان نصاری خصوص
اهل فرنگ و طایفه روس شایع و متداول است و بالجمله در زمان قبل از بعثت پیغمبر اکثر طوایف نصاری از دین
و شریعت خارج و از شریعت عیسویه در میان ایشان بجز نامی باقی نمانده بود و از اینها همه معلوم می‌شود که قبل از بعثت
پیغمبر آخر الزمان کفر و فساد و شرک و عصیان اکثر عالم را فرو گرفته شرایع سابقه بالمره مندرس و احکام الهیه بالکلیه منطمس
گردیده بود پس بنابر آنچه مذکور شد که تخصیص بعضی از زمان بعث رسل بجهة ظهور کفر و انطماس شریعت بود این زمان
انسب ازمنه از برای بعث رسل اولی و احری بفرستادن پیغمبری از آن الزم بود پس لامحاله باید در آن زمان پیغمبری مبعوث و
دعوت او در میان مردم شایع گردد و هیچکس بجز آن بزرگوار اعلان بدعوت و منع از کفر و معصیت ننمود پس لامحاله آنحضرت
پیغمبر خواهد بود **دلیل چهارم** آنکه در جمیع کتب انبیاء سابقین از توریة و زبور و انجیل و غیرها خبر بجهة آنسرور رسیده
و مژده آمدن او را داده‌اند بعضی بنام مقدس او تصریح و بعضی اوصاف و علامات او را مذکور نموده که متتبع و متفحص را در آن
شبهه و تشکیک باقی نمی‌ماند و حقیر جمعی از علما و احبار اهل ذمه را احضار و اکثر کتب انبیای سلف را با ایشان در میان
نهاده در خصوص آنها گفتگو نموده بعضی از آنها را اگرچه تأویل بعیدی می‌نمودند اما همه اتفاق بر صراحت بعضی دیگر نموده بعضی از آنها
جواب گفتند که انتظار محمد و ما را احتیاجی نیست و لیکن محمد بر غیر بنی اسرائیل مبعوث است بلکه بر بنی اسماعیل که عرب باشند و بر عجم
مبعوث است هم چنانکه مذهب بعضی از طوایف نصاری نیز قریب باین است چه معظم ایشان سه فرقه‌اند ملکانی و نسطوری و
یعقوبی و بعضی لوانی را فرقه چهارم گرفته‌اند و ادوا که فرقه از یعقوبیه هستند عیسی را پیغمبر می‌دانند نه خدا و نه پسر خدا و در بعض

چند نفر

عبدالله قایلند و میگویند مبعوث بر عرب نه بر عجم و اسرائیلیان و این طایفه گویند مهدی ظهور خواهد نمود و عالم را خواهد گرفت
و عیسویان را خواهد کشت و پادریان و مادریان و کشیشان و خلفا را و آنانی را که در عین پریشانی می‌باشند عذاب خواهد نمود
و جزیه از نصاری قبول نکند الا دین حق و کیش و همه طایفه انجیل را کتاب آسمانی می‌دانند بخلاف سایر طوایف چنانکه
مذکور خواهد شد و بالجمله بعد از گفتگوی با دمیان بعضی دیگر گفتند بلی چنین است این عبارات صریح است و لیکن چون در مقابل
اینها بعض عبارات دیگر هست که امر شده است در اینها به بنی اسرائیل که ملک نسبت بگویند تا آمدن ماشیح و او هنوز نیامده است
باین سبب ما انتظار ماشیح را میکشیم تا از حضرت ابراهیم و حال آنکه ماشیح بر حضرت عیسی بر پیغمبر ما می‌تواند صادق باشد چنانچه وجه
آن بعد از این مذکور خواهد شد و بعضی دیگر در خصوص بعضی اوصاف گفتند که ما می‌دانیم وجود این وصف را در پیغمبر شما
و بعضی بسکوت و حیرت گذرانیدند و بالجمله موقوف نبوت انبیای سلف را بعد از تتبع و ملاحظه اینها چاره از اعتراف برسالت
و نبوت محمد بن عبدالله نیست و اگر بنا بر تمسک بدین خود باشد یا از محض عناد و لجاج تدین است یا اظهار و تسلیم از خوف
امر دنیای خود می‌دیدم چنانچه بتحقیق حقیر از قوای کلام بعضی از احبار یهود استنباط نمودم بلکه هر عاقل صاحب انصافی را خواه از اهل
شریعتی باشد یا نه بعد از تتبع در این کتب و صحف و تأمل در مقدمه دیگر از تسلیم رسالت آنسرور چاره دیگری نیست و آن مقدمه
اینست که اگر کسی را اندک عقلی باشد تأمل کند می‌داند که امریکه اکثر بلکه همه عقلای عالم و عظمای نوع بنی آدم بر آن اتفاق
کنند و عقل ایشان بآن حکم کند البته موافق واقع و مطابق حقیقت است چه بدیهی عقلا بآن گذرانیده میکنند که همه عقول خالیه از
شوایب غفلت و شبهه آنرا مسلم و قبول دارند و شکی نیست که اکثر بلکه تمام دانایان و عقلای بنی نوع انسان و اعیان و قول
ایشان بوجوب متابعت دینی از ادیان و لزوم طاعت پیغمبری از پیغمبران اتفاق و اجتماع نموده احدی از ایشان در آن
تشکیک نکرده بلکه احدی خلاف آنرا احتمال نداده بلکه هیچ فردی از افراد انسان و هیچ طایفه از طوایف ایشان بدین که
متابعت طریقه پیشوایان خود نکرده و طوق اطاعت نبیّ از رسل الهی را بگردن نگرفته و چون با این مقدمه منضم شود آنچه تشکیک در آن

بت مکر مثل شق قمر و رجوع خورشید و ماه و آنکه در زمین از جمله صدور معجزات و خوارق عادات و استجابت دعوات و حصول
کرامات و تهذیب نفوس و تخریب ملاهی و امثال آنها از این طایفه مدعیین نبوت و رسالت فی الجمله مطلب اوضح و اجلی است از آنکه
نبوت بعضی از مدعیان نبوت اظهار میکرده و بالجمله از اخبار انبیای سلف به بعثت آن صاحب مجد و شرف و ذکر آن بزرگوار
در کتب ایشان پس صحت نبوت او و حقیت رسالت او می شود و اظهر ادله و اول براهین بزرگوار سید اولین و آخرین در
کتب انبیای سابقین تصریح قرآن مجید است بر این مطلب چنانکه می فرماید الذین آتیناهم الکتاب یعرفونه کما یعرفون ابناءهم
یعنی اهل کتاب می شناسند محمد را صلی الله علیه و آله بواسطه ذکر او در کتب ایشان چنانکه فرزندان خود را می شناسند و نیز فرمود
الذین یتبعون الرسول النبی الامی الذی یجدونه مکتوبا عندهم فی التورية والانجیل یعنی آن کسانی از اهل کتاب که متابعت و پیروی
میکنند رسول امی را که می یابند او را نوشته و ثبت شده نزد ایشان در تورات و انجیل و نیز می فرماید و اذ قال عیسی بن مریم یا بنی
اسرائیل انی رسول الله الیکم مصدقا لما بین یدی من التورية و مبشرا برسول یاتی من بعدی اسمه احمد یعنی یاد آور ای
اهل کتاب آنچه را که فرمود عیسی بن مریم که ای بنی اسرائیل من پیغمبر خدایم بسوی شما در حالتی که تصدیق کننده ام آنچه پیش از من آمد
از تورات و بشارت برسولی که بعد از من باید که نام او احمد باشد وجه دلالت اینها بر ذکر آن سرور در آن کتب این است که هر ذی
شعوری تصدیق میکند که در وقتی که همه کتب انبیای سلف حاضر و موجود بود و عالمان و دانایان باینها مجتمع و همه بر مخالفت و رد
و ابطال قول آن حضرت متفق الکلمه و از هر گوشه و کنار در صدد اظهار عیب و نقص و ابراز کذب او باشند و غایت بذل جهد و
اطفاء نور او نمایند و نهایت سعی در ابطال قول او نمایند و علاوه بر این اکثر تابعین و معتقدین او نیز بر احوال آن کتب متعهد و
مطلع باشند شخص در غایت جلسات و نهایت جرئت در کتابی که بجهت صدق خود آورده و علی رؤس الاشهاد بر همه بخواند
در حضرات متعدده باواز بلند گوید که نام من در فلان کتاب و فلان کتاب است و پیغمبر بشارت بآمدن من داده و همه مرا
چون فرزندان خود می شناسید البته ذکر او در آن کتب می باشد و سخن او در این مطلب صدق و مطابق واقع می باشد و اگر ذکر او در

مخالف

مخالف و من الف رسوا و کذب او بر همه ظاهر شده و مطلب خلاف آن ثابت و معتقدین از متابعت او نادم می شدند و
علاوه بر این الحمد اگر این مطابق واقع نمی بود باید ایشان تکذیب او نمایند و گویند کجاست نام تو و این تورات و این انجیل و در چه
جای از اینها اسم تو مکتوب است و اگر چنین چیزی می بود البته نقل میشد و بما میرسید و اگر اهل اسلام نقل میکردند باید طوایف دیگر
نقل کنند و دست بدست بدهند و از تمسک خود نمایند و محتاج بحرفهائی چند که اینها را بزعم باطل خود در رد بر دین اسلام میگویند
نباشند چنانچه امر نصرانی در اثبات معجزات موسی و عیسی تمسک بهمین میشود که در کتب خود ایشان و مصاحبان ایشان ثبت است
و اگر مطابق واقع نمیبود تکذیب ایشان را میکردند و همین قدر اگر چه طالب حق و صاحب انصاف را یقین بذکر آن حضرت
در آن کتب میشود و لیکن ما در اینجا عباراتی که از کتب انبیای سلف چون تورات و انجیل متی و یوحنا و مرقس و زبور داود و نبوت
اشعیا که صحیفه سخنان است و کتاب دانیال و کتاب زکریا و اشعیا و ارمیا و حبقوق و کتاب حزقیل از دراس بنی و سلیمان بن یحیی
و یکر بوخنا که امرا الحلیتی نامند و معینا و ملاخی و عاموس و شیفعال و میخا و زکیای نامحوم و نول و یحای عزیر که همه از جمله پیغمبران
بنی اسرائیل اند ذکر میکنیم و اگر چه ترجمه بعضی از اینها بعربی یا فارسی در بعضی از کتب اسلامیان مذکور و لیکن چون اصل کلام
آن کتب بهمان عبارات ادخل در رد و اثبات و ادل بر مطلب بود ما در این کتاب بسیاری از آنها را که بزبان عبری
بود بهمان زبان نقل کردیم و اگر چه بعضی از علمای یهود که در این زمان بشرف اسلام مشرف شده بود بعضی از آن عبارات
را در کتابی که بر رد یهود نوشته ذکر کرده بود و لیکن ذکر بسیاری از آنها ننموده بود و بر جمعی از آنچه را هم که ذکر کرده بود بترجمه
اکتفا کرده بود و علاوه بر آن استخراج آن عبارات از اصل کتب ایشان اتم در الزام و اوجب در اتقان و ایقان بود و
خود همه آن کتب را جمع نموده و کتب لغات معتبره ایشان را نیز جمع و جمعی از اخیار اهل فن را نیز احضار و در تصحیح و تفسیر آنها با ایشان
گفتگو نمودم و آنچه همه بر آن اتفاق نموده بعینه آنچه از اناجیل اربعه و سایر کتب نصاری استخراج کردیم در این کتاب ثبت نمودم
و عبارات و آنچه بر مطلب تصریحا او تلویحا از کتب مذکوره بسیار است و در این کتاب نزدیک بشصت موضع از آنها ذکر میشود

اول عبارتی است که در سفر اول توریة در اخر پاراش رخ لخا خدا تعالی در حکایت خطاب بحضرت خلیل الرحمن

میفرماید و ان اینست که اوُلِ یِشْمَاعِیل شِمَعْتِیخَا هِینِه بِرَخْتِي اُوتُو وِهِپْرِتِي اُوتُو وِ

هِپْرِبِتي اُوتُو بِمِئُود مِئُود شِنِیم عَاسَار نِسِیئِیم یُولِید وُنِتَتِّیو لِگُوی گَادُول

معنی این عبارت را از قراری که والد ماجد حقیر که کتاب توریة را بر جمعی از علمای یهود قرائت کرده بودند و در نزد ایشان

گذرانیده و غایت معرفت بلغات ایشان داشتند در کتاب انیس الموحدین ذکر فرموده اند اینست که ای ابرهیم از باب

اسماعیل شنوانیدم ترا اینک افرین کردم او را و بر ومند و بزرگوار و بسیار کردم او را البسیار و ماود یعنی احمد احمد

و از ان احمد بهم رسند دوازده بزرگوار و امام که پیشوا باشند بر قوم عظیمی و والد ماجد فرموده اند که من در باب این عبارت با

علمای یهود بسیار گفتگو کردم و قدرت بر جوابی نداشتند و بعضی دیگر از علما تصریح باین تفسیر نموده و گفته اسم سامی الحضرت در توریة

بطریق صحیح مُوذ مُوذ است و بطریق دیگر اُوذ ماود و در توریة بلغت جبلی منذ منذ و بنابراین تفسیر دلالت این این

بر مطلب واضح و صریح در مدعا خواهد بود ولیکن انچه در بعضی از کتب لغت عبری مسطور و علمای یهود که حقیر دیدم مذکور ساختند

اینست که بهم اوذ ماوذ بمعنی غایت الغایت بسیار است و بنابر معنی این یاپوق این خواهد بود که بسیار کردم او را بسیار

بسیار و بسیار و از او بهم رسد دوازده بزرگ سر کرده او را سر کرده امت بزرگی خواهم نمود و در انصورت اگر چه صراحت اول

نباشد ولیکن باز در ان اشاره بمطلب خواهد بود بواسطه منت گذاردن بتولد دوازده بزرگ از نسل او چه ظاهر است که

مراد از ایشان ائمه اثنی عشر باشند زیرا که دوازده نفر دیگر که خصوصیت و جهت اجتماعی داشته باشند از اولاد ابرهیم بنابر نبوت

و هم چنین منت گذاردن بخصوص گردانیدن حضرت اسماعیل سر کرده امت بزرگی چه این محقق نشد مگر در حق حضرت پیغمبر اخر

الزمان دویم پاسوقی است که در پاراش وَیِّخِی یعقوب از توریة است و ان حکایت است از انچه حضرت یعقوب

در هنگام رحلت خود بقبیله یهودا فرموده و ان اینست که لُوْیَاسُور شِبِط مِي یَهُودَا اُومْحُوقِق مِبِّین

رقلاو

رَقْلاو عَذْ کِي یَابُو شِیلُو وِلُو یِقْهَت عَمِیم یعنی تاج پادشاهی و سلطنت از قبیله یهودا و لباس

امامت از دوش ایشان نخواهد افتاد تا بیاید انکسی که خدا همه چیز بیعت اوراخواهد فرستاد و او انکسی است که همه امتها

انتظار او را می کشند چه این عبارت دلالت میکند بر انکه چون پیغمبر موعود بیاید سلطنت امامت بنی یهودا بیرون

خواهد رفت و تا او نیامده است سلطنت و امامت در میان بنی یهودا خواهد بود و حال انکه امروز در هیچ صقعی سلطنت و

امامت در بنی یهودا نیست پس معلوم است که ان پیغمبر موعود امده است و نمیتوانند گفت که ان عیسی بوده باشد چه او از قبیله

یهودا بود و علاوه بر انکه تصریح فرموده اند که همه امتها انتظار او را میکشند و حال انکه عیسی چنانکه در انجیل متی مذکور است

میفرماید که من فرستاده نشده ام مگر برای بنی اسرائیل و در فصل چهل و چهارم انجیل لوقا می فرماید چنانکه تو را فرستاده

شده بسوی اهل عالم همچنین عیسی فرستاده شد باهل بیت المقدس پس انتظار همه امت او را راه ندارد و نه تا حال که یهود

انتظار او را می کشند چه او از اخر انبیای یهود امی دانند پس متعین شد که مراد حضرت محمد بن عبد الله است چه در این بالبداهه پیغمبری دیگر نیامده

و والد ماجد حقیر در این پاسوق با بعضی از علمای یهود مباحثه کردند ان یهودی در جواب گفت که این پیغمبر موعود صاحب

الزمان است که بعد از این خواهد امد و والد فرموده اند که پس باید حال سلطنت و امامت در میان یهود باشد در جواب گفت

که کاه است سلطنت بعضی از بلاد با اولاد یهودا باشد و یهود در انجا سلطنت داشته باشند والد فرموده اند با وجود انکه این سخن

محض کذب است اطراف مشهوره عالم که در انجا سلطانی هست معلوم است بر فرض تسلیم شاه صاحب الزمان از اولاد یهودا

پسر یعقوب می اید و چون او پادشاه خواهد بود پس هرگز سلطنت از میان یهودا بیرون نخواهد رفت چون کلام باینجا

رسید ان یهودی دیگر جوابی نگفت و ملزم شد سیم پاسوقی است که در اول پاراش وِذُوتْ هَبِرَاخا از توریة است

یعنی پاراش وقت رحلت و ان پارا اسم است که موسی در وقت رحلت خود بر قوم خوانده و ان اینست که

وَیُومَر اَذُونَای مِسِّینَای بَا وِزَارَح مِسِّیعِیر لامُو هُوفِیع مِهَر پَارَان یعنی موسی گفت که خدا

آشکار شد از سینا و درخشید از کوه ساعیر و تجلی نمود و فیض بخشید از کوه پاران و مراد از این پاسوق ظهور حضرت
موسی و عیسی و محمد است صلی الله علیه و آله چه محل ظهور احکام الهیه و نزول وحی بر موسی کوه سینا و محل بعثت حضرت عیسی
بوده چه آنحضرت بعد از تولد در قریه بیت اللحم بواسطه خوف از هیرودس پادشاه یهود با مادر خود بغیر بیت المقدس
بولایت اولاد عیص رفته حوالی مصر و در آنجا مبعوث شده مراجعت نموده در قریه ناصره بنای دعوت کردند و محل ظهور
نور محمدی صلی الله علیه و آله پاران بود که مکه باشد چه پاران کوهی است در حوالی مکه بدو منزل و بنم میش از عدن و جمهور
مفسرین یهود نیز پاران را مکه تفسیر نموده اند و در بعضی عبارات تورته نیز دلالت بر این است چنانچه در سفر براشیت تورته
در پاراش وَیرا الاو پاسوق چند میفرماید که ترجمه آنها این است که چون حضرت خلیل مامور به بیرون کردن هاجر شد
نانی و ظرف آبی برای هاجر و اسماعیل مهیا ساخت و ایشان را روانه بئر سبع نمود و چون آب ایشان تمام شد اسماعیل را
زیر درختی آرام گرفته هاجر از آنحضرت کناره گرفت بگوشه مشغول گریه شد که نمی توانست فرزند خود را با آن حال ببیند در آن حال
فرشته از آسمان آمد و ندا کرد هاجر که مترس و خوش باش خدا شنید آواز فرزند ترا برخیز و بگیر پسر را اوراکه بزرگ میگردانم
خدا او را و خدا نمود هاجر چاه آبی را و هاجر رفته از آن چاه آب آورده باسماعیل خورانید و بود خدا با آنحضرت و
بزرگ شد و بود تیرانداز پس میفرماید وَیِشِب بمدبر پاران یعنی مسکن گرفت اسماعیل در بیابان
پاران و واضح است که مسکن اسماعیل در مکه بود و در پاسوق کتاب حبقوق نبی که ذکر آن خواهد شد تصریح فرموده
بآنکه رحمت الهیه از جانب جنوب بیت المقدس خاص از کوه پاران نازل خواهد شد همیشه خواهد بود و در جنوب
بیت المقدس جائی که کسی احتمال کوه پاران در آن بدهد غیر از مکه معظمه جائی نیست و از اینجا فساد دعوی جلب پادری
که یکی از علمای نصاری بوده و سابق بر این در فرنگ رساله در رد اسلام نوشته معلوم میشود چه در آن رساله گفته است که
کوه پاران در بیابان تیه است و مراد از آشکار شدن خدا در مواضع ثلثه فرستادن نعمتهای خود است در آنها بر بنی اسرائیل چه

بیابان

بیابان تیه مرکز مسکن اسماعیل نبوده و در جنوب بیت المقدس نیست علاوه بر اینکه تتمه پاسوق مذکور و پاسوقی که بعد از آن است
اصلا با این معنی سازگار نیست چه تتمه آن پاسوق است که وَآتا مِرِبْبُوت قُودِش مِیمِینُو اِش دَت لامُو
و پاسوق بعد از آن این است که اَف حُوبِب عَمِّیم کُل قِدُوشَاو بِیادِخا وِهِم تُوکُّو لِرَگلِخا یِشا مِدَبِّروتِخا
دَبِّرُوتیخا معنی مجموع آنکه با او است چندین هزار خاصان یعنی فرشتگان و در دست راست او دین است چون آتش
یعنی روشن و نزد او عزیز مذکور بهاء و امتهای بسیار و همه مقدسین و معصومین در دست اویند و شعاع بردارند از قدم او و هرکه
بپاهای او نزدیک شود میشی بپای وس او برسد چنانچه بعضی از پادریان فرنگ تغیر کرده اند و در عهد او خواهد بود آنکس که از همه
عادلتر باشد و گویا اشاره به انوشیروان باشد چنانکه حضرت پیغمبر فرموده ولدت فی زمن الملک العادل و برداشته شود سخن
های ترا و گویا مراد از این نسخ دین موسی باشد و این فقرات صریح در اینست که ظهور آن بعد از این خواهد بود نه آنکه مراد از
موسی و پیامبران باشد و هم چنین از این ظاهر شود فساد آنچه یهود عنود و علمای بنی اسرائیل در جواب اول پاسوق اول گفته اند
که مراد اینست که اول خدا بر کوه پاران تجلی کرد بر بنی اسماعیل و ایشان را تکلیف بنگاه داشتن تورته کرد و ایشان قبول نکردند
و بعد از آن بر ساعیر تجلی کرد بر فرزندان عیص برادر یعقوب و ایشان نیز قبول نکردند و بعد از این هر دو بر طور سینا تجلی کرد
بر بنی اسرائیل و ایشان قبول کردند علاوه بر آنکه این مخالف ترتیب ذکری است و متبادر از این ترتیب آنست که ابتدا
تجلی سینائی بود و بعد ساعیری و بعد پارانی و با وجود این که این منافات تمام دارد با آنچه عبارت کتاب حبقوق که در ترتیب
هزار و پانصد سال بعد از موسی بوده بر آن دال است در تجلی پارانی چنانکه خواهد آمد چهارم چند پاسوق است که در اول
پاراش لِخ لِخا از تورته است و آنها اینست وَیُومِر اَدُنای اِل اَبرام لِخ لِخا مِئَرصِخا و مِمُّولَدتِخا و مِبِّیت
آبیخا اِل هاآرِص اَشِر اَرئِکا وَاِعِسخا لِگوی گادول وَاَبارِخِخا وَاَگَدِّلا شِمِخا وِهِیه بِراخا ... اَدمات
کُل ها آرص ... وَ ... وَسَمتی اِت ... آرص

رونیا دو

آشر انم یو خل انیش لمنوت ات عفر ها ارص گم زرعکا یمانه یعنی فرمود خدا با براهیم بعد از
جدا شدن لوط از نزد او که بکشا چشمان خود را و ملاحظه کن اطراف اینجا را که در ان مقام داری از اطراف جنوب و
شمال و مشرق و مغرب که جمله ان زمین را که تو می بینی بتو بدهم انرا و بذریه تو و اولاد تو تا اخر عالم یعنی جاوید و بگذارم نسل
ترا مانند خاک زمین چنانچه کسی خاک را تواند شمرد نسل ترا نیز تواند شمرد و بعد ازین در همین پاراش میفرماید و نوشته
لوه ملنخ ادونای اربه ات زرعخ ولا یشا فرم ونب ویومر لوه ملنخ ادونای
ینناخ هارا ویولدت بن وقارات شمو یشمعیل کی شامع ادونای ال عن
وهو یهیه پرا ادم یادو بکل ویدکل بو وعل پنی کل احاو یشکون
و این پاسوق حکایه از گفتگوی است که با هاجر شده بعد از انکه از ساره فرار کرده در سر چشمه در بیابانی نشست و فرشته او
نازل شد یعنی گفت با و یعنی با هاجر فرشته خدا که بسیار کنم بسیار کردنی نسل ترا که شمرده نشود از بسیاری و گفت با و فرشته خدا که تو
الحال آبستنی و خواهی زائید پسر بخوان نام او را اسماعیل که شنید خدا درویشی ترا و ان فرزند خواهد بود پرا ادام یعنی بهره مند
و دست او در همه و دست همه در او و بر روی برادران خود ساکن گردد یعنی دست او در همه و دست همه در او را تو کوم یکی از
مترجمین توریه است چنین ترجمه کرده که او بر همه سلط و همه با و محتاج خواهند بود و جوابهم نصرانی که از مترجمین توریه است بزبان
لیتنی پرا ادم را معنی کرده است بحر یکه ترجمه ان توانا است و همه را چنین تفسیر کرده و دست او در بالای همه کس خواهد بود و دست همه
کس بسمتی با و خواهد ورزید و اما انچه خود را در همه ولایت برادران خود خواهد زد و انچه از کتب لغت ایشان ظاهر میشود
و موافق انچه ظاهر تفسیر است پرا ادم یعنی وحشی صحرا نشین است و معنی پاسوق این است که این پسر تو وحشی خواهد بود و دست او
بالای همه کس خواهد شد و زود باشد که اجل و اشرف و اعظم از همه برادران شود و بعد از ان میفرماید و بسیار کنم ورثه او را تا از
کثرت و بسیاری شمرده نشوند و بعد ازین پاسوقها فقراتی چند و کذارش جهاد کردن حضرت ابراهیم را با پادشاهان زمین کنعان

وان نوای

وان نوال می فرماید و بعضی چیزهای دیگر پس میفرماید بیوم ههو کارت ادونای ات ابرام بریت لمور
لزرعخا ناتتی ات ها ارص هزوت می نهر مصریم عد هنا ها زهکا دول نهر پرات
یعنی در ان روز شرط کرد خدا با ابراهیم بدادن این زمین بذریه تو از نهر مصر تا نهر فرات و مخفی نماند که در این پاره تنها
خدا حکایت فرموده است وعدهائی که بخلیل خود و بهاجر مادر اسماعیل داده و از جمله وعدها عطا فرمودن تسلط او و ملک
همه اطراف ان زمین است از چهار جانب بلکه از رود نیل تا فرات بذریه ابراهیم جاویدان و همیشه و این ظاهر است که
هیچیک از فرزندان ابراهیم را غیر از ذریه اسماعیل این عطاها متحقق نشد چه هر گز بنی اسرائیل را تسلط بر اطراف عالم
خصوص ساحل فرات حاصل نشد بلکه بانجا عبور نکردند چه جای جاویدان و همیشه بودن پس معلوم است که این بشارت
و منت و شرط در ذریه اسماعیل متحقق شده و نیز از جمله وعدها بسیار کردن نسل هاجر است و مکین دادن فرزند او را در مقام
همه فرزندان دیگر ابراهیم و محتاج کردن سایر فرزندان بفرزندان او و مسلط ساختن او را بر دیگران و این خود واضح
که حضرت اسماعیل خود چنین نشد پس مراد عطا فرمودن این عطایا است بفرزندان اسماعیل و از برای سایر فرزندان
اسماعیل تا ظهور پیغمبر اخر الزمان این عطاها متحقق نشد چه عرب را اصلا تسلطی بر ساحل فرات نبود بلکه انجا در تصرف سلاطین
عجم بود تا زمان تسلط مسلمین را انجا پس همه این وعدها در خصوص اولاد اسماعیل بوده و این بدیهی است که تسلط بتقلب
عدوان خصوصا با عصیان پروردگار با دعای دروغ بر نبوت و رسالت و تغییر شریعت حقه الهیه از عطای پروردگار نمی باشد
و موجب بشارت بخلیل و هاجر و منت گذاردن بر ایشان نمی شود پس یقین است که تسلط اولاد اسماعیل بر این اطراف
و مسلط شدن ایشان بر بنی اسرائیل و خیمه زدن ایشان در مساکن ایشان شرافتی است و بزرگی است ایشان را که خدا
بایشان عطا فرموده و از جانب حضرت آفریدگار است و متضمن اطاعت خدا است و همین مطلب ما در نهایت وضوح
ظاهر و ثابت است علی الخصوص انکه می فرماید که زود باشد که اجل و اعظم از همه برادران شود نظر کن ببین تا محمد از

اولاد اسماعیل کوچک برادر اولاد اسحق و یعقوب بزرگی یافته و این در نهایت صراحت است در مطلب **پنجم** آنچه در سفر بریشیت
از توریه است که بعد از آنکه حکایت میکند از امر رب جلیل خلیل خود را بذبح فرزند خود و اطاعت او میفرماید که چون تو این
کار کردی و دریغ ننمودی بجهت خاطر من فرزند یگانه‌ات را برکت خواهم داد ترا و نسل ترا بسیار خواهم کرد مانند ستارگان آسمان و مثل ریگی
که در کنار دریاست و میراث خواهد برد نسل تو شهرهای دشمنان ترا و مبارک می کنم بذریه تو همه قبایل روی زمین را حال تامل کن ببین
اگر نه محمد بن عبد الله پیغمبر بر حق و مبعوث بر کافه خلق باشد چگونه تصدیق این خبر متحقق میشود حال آنکه موسی و عیسی بنا بر آنچه در
توریه و انجیل مسطور است بجز بر بنی اسرائیل **ششم** آنچه در سفر پنجم توریه در پاراش شوفطیم بعد از ذکر وصایای حضرت موسی
بقوم خود می فرماید نابی میقربخا ماحیخا کاموني یاقیم لخا ادونای الوهیخا الاو تشماعون یعنی
پیغمبری از میان شما از برادران شما مثل من بر پا کند خدای خالق شما بشنوید از او قول او را و بعد از آن می فرماید که ککل
اشر شالتا معم ادونای الوهیخا بحورب بیوم هقاهال لیمور لو اوسیف لشموع ات
قول ادونای الوهای و ات ها اش هگدوله هزوت لو ارءه عود و لو اموت
ویومر ادونای الی هطیبو اشر دبرو یعنی خبر مبعوث شدن آن پیغمبر بمن رسید در
روزی که در پای کوه سینا مجتمع بودند و بدرگاه احدیت عرض کردند که ما را دیگر طاقت شنیدن این آواز خدای خالق
خود و دیدن آتشها یعنی صاعقه و برق که در حین نزول کلام الهی می شنیدند نیست چه می ترسیم که از مهابت آن بمیریم فرمود
خدا که نیکو گفتند این قوم و گویا بنی اسرائیل چنین تصور کرده بودند که بر هر پیغمبری که وحی نازل شود باید نزول الواح با صاعقه
برق باشد لهذا استدعا رفع این حکم نموده خدا بر ایشان رحم نموده فرمود نابی اقیم لاهم میقرب
احیهم کاموخا و ناتتی دباری بفیو و دبر الیهم ات کل اشر اصونو یعنی
پیغمبری مبعوث میگردانم بایشان از میان برادران ایشان مثل تو و بدهم کلام خود را بدهن او و سخن گوید بایشان

آنچه را

آنچه را فرمان دهم او را **مخفی نماند** که این پاسوق دلالت میکند بر موعود بودن پیغمبری از غیر بنی اسرائیل بلکه از برادران ایشان
و رتبه او از رتبه موسی کمتر نیست و صاحب شریعت تازه است و نزول وحی بر او نه بطریق نزول الواح با صاعقه و آواز است
و هیچیک از این علامات بر پیغمبرانی که بعد از موسی بوده‌اند صادق نمی آید بجهت آنکه هیچیک چون موسی نبودند و همچنین ماشیح که یهود قائلند
چون موسی نخواهد بود بدلیل آنکه در آخر توریه مذکور است ولو قام عود نابی بیسرائیل کموشه یعنی برنخیزد پیغمبری از بنی
اسرائیل مثل موسی علاوه بر آنکه همه آن پیغمبران حتی عیسی از بنی اسرائیل بودند لیکن هیچیک از اینها نخواهد بود و این احوال
تمام بر خاتم انبیا صادق است **هفتم** پاسوقی است که در سیمان چهل و هشتم کتاب شعیای پیغمبر مذکور است که حق فرماید کی
صولاصا و صولاصا قولا قا و قولا قا زعیر شام زعیر شام کی بلعگی صافا اوبلاشون احرت
یدبر ال ها عام هزه اشر امر الیهم زوت همنوحا هنیحو لعایف و زوت همرگیعا
ولا ابو شموع ویهیه لاهم دبر ادونای صولاصا و صولاصا و قولا قا و قولا قا و زعیر
شام زعیر شام لمعن یلخو و کاشلو احور و نشبارو و نوقشو و نلکادو و خرات
از علامات پیغمبر موعود یعنی فرمان دهد بعد فرمان اندازه کند بعد اندازه اندک اینجا اندک اینجا و بزبانی باشد که فهمیدن
آن مشکل باشد و بزبان دیگر سخن گوید مر این قوم را آنچه امر کند بایشان آسایش است برای خستگان و این است آسایش
و شنیدن آن خواهش ایشان نیست و حال آنکه باید برای ایشان سخن خدا فرمان دهد بعد فرمان اندازه کند بعد اندازه
اندک اینجا اندک اینجا باین سبب بر طرف شوند یعنی نافرمانان او و پست شوند و شکسته شوند و بتله افتند و گرفته شوند
مخفی نماند که چون این پاسوق ضم شود با آنچه بعد از این از نبوت حبقوق خواهد آمد که محمد شان قولا قاوست که در کتاب
شعیا صریح در مطلب می شود و قطع نظر متضمن علاماتیست که تمام بر پیغمبر ما مطابق است چه می فرماید فرمان دهد بعد فرمان
اندک اینجا اندک اینجا یعنی احکام آن پیغمبر مثل توریه دفعه واحده بر او نازل نشود بلکه بتدریج در زمان طولانی روز بروز

نازل شود مثل نزول قران بر پیغمبر ما که در بیست سال متجاوز بر آنحضرت نازل شد و مراد از اندک اینجا اندک اینجا این است که نزول
وحی بران پیغمبر قدری در مکانی و قدری در مکانی دیگر خواهد بود چون قران که قدری در مکه و قدری در مدینه و قدری در
اسفار و قدری در حضر نازل شد یا اینست که در هر شریعتی قدری با ان خواهد بود چون شریعت اسلام که متضمن شریعت ابراهیم
و موسی و عیسی است و نیز می فرماید بلغت دیگر سخن گوید یعنی غیر از عبری و صدق ان بر پیغمبر ما واضح است و از عبری شکل آن نیز بجهة
اشتمال بر اعرابات و تصریفات و علامات که در عبری نیست و محتاج بعلم لغت و صرف و نحو و معانی است و نیز می فرماید انچه گوید آسایش است و
پیغمبرانست که مبعوث است بلت سمحه سهله چنانکه خود تصریح فرموده اند و صدق همه بر آنحضرت ظاهر است چه خواهش کفار نبود
شنیدن سخن آنحضرت حق گوشهای خود را می گرفتند باین سبب رسید بایشان انچه رسید از کشته شدن و اسیری و نهب و
غارت و نیز در همین بیان از همین کتاب است که میفرماید کی بِلَعق صافا اِبلاشان اَحِرت یدبِر ال
هاعام هزه یعنی بار دیگر بلغت و زبان دیگر با شما سخن خواهم گفت و بعد از شعیا خدا با اهل یهود بزبان دیگر سخن نگفت مگر
جناب محمد چه انجیل نیز چون سایر کتب بزبان عبری بود علاوه برانکه نصاری انجیل را کتاب خدا می دانند هشتم
پاسوقهائی است که در بیان چهل و دویم کتاب شعیا مذکور است و انها اینست که هِن عَبدی اِتماخ بو بحیری
راصِنا نفشی ناتتی روحی عالا و مشپاط لگوییم یوصی لا یصعق و لا یشا و لا
یشمیع بحوص قلو قان راصوص لا یشبر و پشتا کها لا یخبنا لامت یوصی مشپاط
لا یکه و لا یاروص عد یاسیم باآرص مشپاط و لتوراتو ائیم یحیلو اینها نیز خبرات از
علامات پیغمبر موعود یعنی اینک بنده من اعانت کنم او را برگزیده من پسندیده جان من بدهم وحی خود را برا او شریعت از
برای قومها بیرون آورد و فریاد کند و مرتبه خود قرار ندهد و شنوانده بیرون سخن خود را نی خورد شده را نشکند فتیله کتان تیره
را خواموش نکند براستی بیرون آورد شریعت را ضعیف نشود و شکسته نشود تا بنهد بر زمین شریعت خود را و بکتاب و شریعتهای او

جزیرها امیدوار باشند و مخفی نماند که معنی شریعت بیرون آوردن انست که شریعت تازه داشته باشد و شکسته نشود تا بنهد بر زمین
شریعت خود را دلالت میکند که مامور بجهاد باشد و امیدوار بودن جزیرها بشریعت او دلالت بر مبعوث بودن او بر تمام
عالم می کند و صدق انهمه بر پیغمبر ما ظاهر است چه صاحب شریعت و وحی تازه بود و بر همه مبعوث بود و با کفار جهاد
کرد و شکسته نشد تا ایشان را مسلمان کرد و جزیه بر ایشان نهاد و ضعیف نشد و در هیچ جنگ شکست نخورد و پادشاهان صاحب
شوکت را منقاد ساخت و با انهمه مرتبه بر خود قرار نداد بر خاک می نشست و بر خر برهنه ردیف سوار می شد و با بندگان
و مسکینان صحبت می داشت هرگز صدا بلند نکرد و شریعت او باطراف زمین و جزیرها رسید و بر هیچ پیغمبری از پیغمبران
سابق صدق ندارد حتی عیسی چه بنص انجیلی که حال دارند شریعت تازه نداشته و مامور بجهاد نبوده اند و مبعوث بر کل
نبودند و همچنین بر یوشع که یهود انتظار او می کشند چه او در شریعت موسی می دانند و سخافت بعضی از علمای یهود در
بین که چون دیدند که هیچیک صدق ندارد حمل کرده است انرا بر کورش مجوس که پادشاهی بس است بود که بعد از بخت
النصر بزمین بابل مسلط شد و بنی اسرائیل را رخصت رجعت بزمین کنعان داد و هیچ احمقی خود را باین راضی نمیکند که
کسی را که خدا برگزیده خود و پسندیده جان خود گوید بر کافر بت پرستی حمل نماید نهم انچه باز در همان بیان
از همان کتاب است که می فرماید هاریشو نوت هینه بائو و حداشوت آنی مگید
بطرم تصمحنا اشمیع ادخم شیرو لدونای شیر حاداش تهلاتو مقصه هاارص
یوردی هیام ومِلوا ائیم و یوشبیهم یشئو مدبار و عارا و حصریم تشب
قیدار یارونو یوشبی سلع مروش هاریم یصواحو یعنی پیشینیان امدند و آینده کار را
پیش از آمدن و ظاهر شدن بشما اعلام می کنیم و پیشتر از انهم مدح کنند از برای خدا مدح نو و تسبیح کنند او را در اطراف
زمین و دریاها و جزیرها و بیابانها و شهرها و خانهها و مکانهائی که مسکن اولاد قیدار است که پیغمبر ما صلعم و سایر عرب باشند

[illegible]

وساکنان سر کوهها و بلندیها فریاد کنند و عزت از برای خدا قرار دهند و تسبیح خدا را در جزیرها معلوم کنند و بعد از چند فقره دیگر
میفرماید الله هه وازیم عشیتیم و لو عزو بم نا نوبیح آحوز بو دشی بوشنه هبو تحیم
بیاسل ها اودم ریم ملیخا ایم الو هنو یعنی این سخنان را که خبر داده ام البته خواهم کرد و کجا خواهم آورد پس
شرمنده و سرنگون و روسیاه شوند الجماعت که پناه به بت میبرند و میگویند به بتان ریخته که شما خدایان مایید و این
فقرات صریح است در آنکه اساس مدح و تسبیح تو برپا شدن و در بلندیها فریاد کردن که اذان گفتن در بلندی باشد
و شریعت شعله اهل همه عالم او در آن تمامًا از عرب و اولاد قیدار خواهد بود و بهتان را خواهند شکست و بت پرستان
روسیاه و سرنگون خواهند شد و قیدار پسر اسمعیل بود چنانچه در آخر باب راش حی شاره از سفر براشیت تورته مذکور است
و انطباق اینها بر پیغمبر ما ظاهر و واضح است بلکه دلیلی است صریح بر مطلوب بلکه طالب حق را ازین دلیل اوضح کار
نیست و در لغت بنی اسرائیل قیدار را بمعنی عرب تفسیر میکنند دهم آنچه باز در همان اشعیا از همان کتاب است و آن
این است که بحر و یشم شاحو و ناعیو ریم هبی نو لزادوث می عیو زکی ایم عبدی
وحرش کملاکاحی اشلاح می عیو زکیم شو لام و عیو زکیو دا دو نای را دوث
ربوت و لو تیشمو ریا فرح ادیم و لو اشمع یعنی ای جماعت اعمی و کور و کر بشنوید و ببینید
که نیست اعمی و کور و کری مثل بنده من که بفرستم او را اسلم و فرمانبردار است هر چیز را می بیند و می شنود نهایت نه یاد می شنید
می انکارد و خدا می خواهد بسبب راستی او بزرگ کند کتاب را و بعد از آن میفرماید و هو عم بازو زو وشاشو
فیح بحو زیم کولام او بوات کلایم هحبا او ها یو لا و ز و ان مصیل مشیسا و این
او مز ما شو می با رجم یا ز بن ز و ث یقشیب و اشمع لناحوز یعنی این قوم بنی اسرائیل
همه تاراج شده و غارت زده و پریشان احوال و مبتلا افتاده یعنی اسیر شوند و جوانان ایشان در خانها پنهان شوند
وغارت

و غارت کرده شوند و خلاص کننده برای ایشان نباشد و نباشد کسی که شفاعت ایشان را کند کیست در میان شما که این را
بشنود و گوش کند و اطاعت کند باخرین و صدق این فقرات نیز بر پیغمبر آخر الزمان در نهایت وضوح و اُمّی بودن
او و از میان امیین بر دن امدن او در نهایت و ظهور و مسلم بودن او مسلم کل و آنچه در فقرات آخر بیان شده مصداق
حال بنی اسرائیل است در ظهور اسلام و غارت و قتل شدن ایشان مشهور و شفاعت نکردن کسی ایشان را در مقدمه قتل
بنی قریضه در شب ظاهر شد چنانچه در تواریخ و سیر مسطور است و مراد از آخرین که می فرماید که کیست که بشنود و اطاعت کند
باخرین همان آخرین است که در اول وحی مذکور شد که پیشینیان آمدند و آینده کان را پیش از آمدن شما معلوم میکنیم یازدهم
آنچه در سیمان چهل و چهارم کتاب شیعیا است و ترجمه آن این است که آفرید کار اشاره بنور خاتم الانبیا آمی فرماید که این است
بنده من که من او را نگاه خواهم گرفت و این است حبیب من که روح خود را در بالای او قرار داده ام این است آن کسی که خبر فاش من
را بعجم خواهد داد و انطباق این اوصاف بر پیغمبر آخر الزمان در کمال وضوح است دوازدهم آنچه در سیمان پنجاه و سیم
کتاب شیعیا مذکور است در وصف پیغمبر موعود که میشمل لغشو یبزا اشباع بدعتو یصدیق صدیق عبدی
لا رذیم و عو نو نام هو ا یسبول لاحیم احلق لو یا رتیم و ایت عصو میم یحلق شالال
یعنی اینقدر جفا بکشد و خورش بیند که سیر شود و در عقل و دانش خود آن معصوم و بنده من نیکو کار خواهد ساخت است بسیاررا
و او گناهان ایشان را بدوش خواهد گرفت و با بخشیده من اولاد بسیار را خواهم داد و غنیمت را که از کفار خواهد گرفت بسبب
خواهد کرد و گناهان بدوش گرفتن کنایه از شفیع بودن است و مصداق مجموع این بر پیغمبر آخر الزمان و عدم انطباق اینها
بر دیگری واضح است سیزدهم آنچه در سیمان پنجم کتاب شیعیا که اکثران کتاب اخبار را از امور آینده است مذکور است
که خدا تعالی می فرماید عل کن ربخبد و حاعم عاذ فیرنت کو یم عاریم بیرا و فا نفی کی از ابرا بی
همین خاطر قوم بزرگی ترا عزیز خواهند داشت و تعریف خواهند کرد و شهر جماعت قوی از تو خواهند ترسید کی با اشیا

ماعوذ زلدان ماعوذ ذماو فون یقتر لوحیس میند رتم میل موز رو کی زوح غار لپسم کده رم
قیز معنی قوت خواهی بود از برای درویش و تقویت از برای مسکین در وقتی که پامال شده باشد پناه خواهی بود از کرد
باد و سایه خواهی بود در وقت شدت گرما که گرد باد چون سیل خواهد بود که زور به دیوار آورد پس بعد از چند پاروی بگیر مغزها
کی ماخوخ بدا ذونای باماز هجر و ناد ذوش متو آو تحتاو کهی ذوتش متقین ریهو یده مرنا
پهرس یا داد یقر بو کاشز بپادش بستوخ لپسموت و هیش پیل کهوا تو عمیم آ
آد بو تیا دا او میند صرمیکا و خومو تیخا مشیخ هیش پیل هیکیم لا آرض بهی آت
قدرت خدای که در زیر او خواهد شد شهر ماب و شهر مواد را در کتاب کاوین گفته شهر قدیمی است از عراق
عرب که در لب آب است و بنابراین مراد مداین تختگاه سلاطین عجم خواهد بود و بعضی بکر پولایات یهود خبر یان تفسیر کرده‌اند
وان شهر از قبیل کاه در زیر گردان فوره خواهد شد و پهن خواهد کرد دستهای خود را در ان شهر ماب چون کسی که در وقت
شنا کردن دستهای خود را پهن میکند و صاحب بزرگی آن شهر را است و خفیف خواهد کرد و دستهای او را کوتاه خواهد
نمود و اثار بلند ایوان استقامت ان شهر خواهد افتاد و سرنگون خواهد کردید در زمین تا آنکه از قبیل شده از قبیل گرد و
غبار زمین شوند حال ای منصف نظر کن و ببین که این اوصاف بجز بر محمد بن عبد الله که صادق می اید چه قوم عرب که بزرگترین
اقوام اند او را ستایش کردند و شهرهای پر جمعیت چون شام و مداین را از او ترسیدند و بعد از شعیا پیغمبری که ترس او در دلها
قرار گیرد مبعوث و او بود که فرمود نصرت بالرعب و قوت درویش و تقویت مسکین پناه بودن و سایه بودن آنحضرت
از برای بی پناهان ظاهر است و تامل است که چنین از بعد شعیا بر خواسته و اما تتمه پس صریح است در آنحضرت چه شهر مداین
را امت او گرفتند و پست و خراب کردند و دولت خود را در انجا پهن کردند و شرفات ایوان ان شهر در شب میلاد آنجناب
افتاد چنانچه صباحی کاشانی در وصف آنجناب گفته **شعر** شد از اعجاز مولود همایون تو در عالم • شکفته‌ها لبی پیدا و باشد از نهان

نم رود

نم رود سماوه خشکی دریاچه ساوه خمود نار آتشخانه کسر غرفه کسری **چهاردهم** آنچه در سیمانیست یوم کتاب شعیاست که مضمونش
کی کو امرو آلی بمعد آشز یلکد و رای آرخب حمز پار آشم رخب حمور رخب کمال و
وهمیق سیب قشب رب قاشب و یفرا اری عمل مشف آذونای ا توخحی غومذ ناما
یونام و عل میشمره قی ا توخحی نیاب کل بلوت شعیا میفرماید که امر خدای بمن گفته شد که برو و کسی را
نگاهبان کن که هرچه ببیند بگوید پس دید ... و دو سواره یکی بر الاغ و دیگری بر شتر سوار و نیک نظر کرد شیر فریاد
که منم پاسبان این خانه که روز و شب بحراست ایستاده‌ام و الاغ سوار اشاره بحضرت عیسی است و شتر سوار حضرت رسول
و شیر اسد الله الغالب علی بن ابی طالب و در کتاب عیون اخبار الرضا مرویست که حضرت امام رضا بجمعی از
نصاری فرمود که شعیای پیغمبر در حق خود گفته است که رایت راکبین اضاء لهما الارض احدهما علی حمار والاخر علی جمل
یعنی دیدم دو سوار یکی بر خر سوار بود و یکی بر شتر و راکب خر عیسی است و راکب شتر محمد و جعفر در تخصیص با بعضی از علمای یهود سخن
گفتم بعضی از ایشان گفتند که راکب حمار یا شیخ است و راکب شتر را نمیدانم کدام است پیغمبری از بنی اسرائیل بوده و لیکن دیگری از
ایشان گفت ما آنچه از اکابر خود شنیده‌ایم اشاره بمحمد بن عبد الله است که بر بنی اسماعیل مبعوث خواهد بود و علی ای حال این
دلیل است واضح و حضرت امام رضا بعد از حدیث مذکور بان نصرانی فرمود که حضرت عیسی نیز خود بدین شهادت داده
که میگوید در انجیل که حقا اقول لکم انه لا یصعد الی السماء الا من نزل منها الا راکب البعیر خاتم الانبیاء فانه یصعد الی السماء
و ینزل یعنی حق است که با شما میگویم بالا نمیرود باسمان مگر کسی که پایین آمده باشد از آسمان مگر شتر سوار که خاتم پیغمبران است
بدرستی که او بالا رود باسمان و پایین آید **و مخفی نماند** که این عبارت بارفت در انجیل یوحنا مذکور است و مخیر ملاحظه نمودم
و لیکن فی الجمله تحریفی نموده اند چه در ان مذکور است که عیسی فرمود که حال از زمین شما بر می آیم و قبول نمیکنید خبرهای آسمانی را
چون قبول میکنید به اینکه هیچکس باسمان بالا نمیرود مگر آنکسی که از آسمان پایین آید که او ابن انسان است که تا با فعل در

اسمان است و این آنیس ظاهر است که مراد آمنه باشد چه در لغت ایشان در آخر هر اسم سین داخل میکنند و آنیس در لغت ایشان
بمعنی مرد زیر دست یعنی پسر مرد و محرفین انجیل باین معنی تغییر کرده اند و بعضی پسر انسان تغییر کرده اند **پانزدهم** آنچه در زبور
چهل و پنجم زبور حضرت داود است که می فرماید حگور حرِبخا عَل یارِخ گِبور هودِخا وَهدارِخا
یعنی ای از همه کس بیچاره تر شمشیر خود را بر روی ران خود ببند بعد از چند کلمه دیگر میگوید حِیصِّخا شِنونیم عمیم
تحتِخا ایپلو بِلو اُویِوِ همِلخ یعنی در زیر دست تو جمعی خواهند افتاد و تیرهای تو تند و تیز است در دلهای
دشمنان پادشاه بعد از چند فقره دیگر میگوید بنوت ملاخیم بیقروتِخا نیصوا شیگل لیمینخا بِکتم اوفیر
یعنی بنشیند دختر پادشاه در دست راست تو و استقلال او از آن است که دختر پادشاه است پس بعد از چند فقره دیگر
میگوید تحت ابوتِخا یهیو بانِخا تشیتمو لسریم بکل هاارص یعنی بعوض پدر و مادر فرزندان
خواهی داشت و ایشان را والی خواهی کرد در کل روی زمین تا اینکه بعد می فرماید یعنی امتها ترا اقرار خواهند نمود و انطباق
این فقرات برسید کائنات از اوضح واضحات است چه او شجاع ترین مردم بود و شمشیر خود را بست و جمعی بسیار در زیر دست
او افتادند و تیرهای او بدلهای دشمنان پادشاه که پیغمبر آخر الزمان باشد تند و تیز بود و دختران پادشاه در پهلوی او
نشست و فرزندان داشت که همه والی و صاحب اختیار بودند در کل روی زمین و وجود فرزندان او و شرح
و معاجز او همه امتها باو اقرار نمودند و یا نمایند در ظهور حضرت صاحب الامر **شانزدهم** آنچه در مزمور پنجاه و پنجم زبور است
که ابتدای آن این است کیلو اویب یحرفینی و اِسّا لو مِسَنئی عالَی هِگدیل وَ اِسّاتِر میمِنّو
وَاَتّا اِنوش کِعِرکی اَلوفی و مِیُدّاعی اَشِر یَحدّاو نَمتیق سود بِبیت
اِلوهیم نِهَلِّخ بِرَغِش یعنی آنکه میاید خواهد گفت که هرگاه دشمن من بدی بمن می گفت البته تحمل می نمودم
و اگر بیگانه بمن افترای بست روی خود را از او می پوشیدم اما تو محرم منی و سردار منی و خویش منی که همراه خویشها

خوردی

خوردی و با کسیکه در خانه خدا می گردیدم بعد از آن فقراتی می فرماید که ترجمه‌اش این است که ای خدا ابلاست خلاص کن
روح مرا از آنان که بمن نزدیکی می جویند زیرا که ایشان از زیان جمع کثیر همراه من می باشند و از خدا نترسیدند و
و کتاب او را باطل نمودند و سخنان خود را در باب ایلی تغییر دادند اما تو که خدای منی او را در چاه عذاب خواهی انداخت
زیرا که قاتلان و منافقان روزهای خود را نصف نخواهند نمود و من از صاحب امید و الام و تفسیر این فقرات را
نموده‌اند و بعضی از مفسرین زبور ترجمه نموده اند و ایلی را تغییر بعلی نموده چه بسیار عین را بالف و الف را لام بدل می کنند چنانچه از عاموس
به آموس و از عامر باَمر و از کنعان بکنسان تغییر نموده اند و بنابراین صریح در مطلب می شود و مراد از محرم و سردار یکی از خلفای
ثلث است که مدتی در مکه که خانه خداست در خدمت پیغمبر بسر برده و محرم خانه او بودند چه بعضی پدر زن و بعضی داماد آن حضرت
بودند و احکام کتاب خدا را تغییر دادند و وصیای رسول را در باب علی تغییر دادند بعضی دیگر ایلی را بروغن زیتون تغییر نموده‌اند
و خود واضح است که این معنی مطلقا ربطی بمقام ندارد و بعضی از علمای یهود این فقره که متضمن این لفظ است اسقاط نموده‌اند
و بنابراین هم فی الجمله اشاره خواهد بود **هفدهم** در مزمور نود و هفتم زبور میفرماید در شأن پیغمبر آینده عانان و عرافل
سَویواو و صِدِق و مِشپاط مِخون کِیساُو یعنی می‌پوشد ابر باد در دور او خواهد بود و ما صدق این است که متواترات است
که پیوسته ابری بر بالای سر حضرت رسول بود و بحیرای راهب بهمین علامت آنحضرت را شناخت و مؤید این مطلب است آنچه
آنچه در مزمور صد و بیست و یکم است که میفرماید یومام هَشِّمِش لو یَکِّکا وِیارِح بَلایلا یعنی آفتاب در روز و ماه در
شب ترا نخواهند سوزانید و نیز فی الجمله اشاره بآنحضرت است آنچه در مزمور صد و بیستم است که می فرماید آنچه ترجمه‌اش این است که
پیغمبر موعود میفرماید وای بر غریبی من که بطول انجامید و ساکن شدم با آنها که در عربستان هستند یعنی با اهل عرب **هیجدهم** در مزمور
صد و بیست و هشتم می فرماید اِشتِخا کِگِفِن پوریا بِیَرکِتی بِیتِخا بانِخا
کِشِتیلی زِیتیم ساویو لِشُلحانِخا تا اینکه میگوید اوُرِی بانیم لِبانِخا شالوم این فقرات

مطابق است با احوال حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب یعنی فرزند کهف است خود را خواهی چو زوجه تو مثل درخت
انگور میوه دهنده است در کنج خانه تو و فرزندان تو تو بچه های درخت زیتونند در دور سفره تو خواهی دید فرزندان فرزندان
خود را عدالت کننده در اسلام و تا اینجا بعضی از عبریون تغییر نموده اند و در نسخه زبور که حقیر دیدم بعد از شالوم نوشته بود علی اسرائیل
و معنی چنین خواهد بود که خواهی دید فرزندان فرزندان خود را که اسلام را بر بنی اسرائیل ظاهر کنند و الله سبحانه اعلم و تعبیر از فرزندان
او بتو بچه درخت زیتون دلیل قوی است بر مطلب چه در احادیث شجره زیتونه که در آیه مبارکه نور است و الزیتون را بحضرت فاطمه
تعبیر نموده اند فقره دهم آنچه در مزمور دوم زبور حضرت داود علیه السلام است که می فرماید لاما راگشو گویم و لئومیم
یهگو ریق یتیصبو ملخی ارص و رو زنیم نوسدو یاحد عل ادونای
و عل مشیحو ننتقا ات موسروتیمو ونشلیخا ممنو عبوتیمو یعنی چرا قبایل و طوایف جمع شدند
و اجماع کردند و خیالهای پوچ کردند و پادشاهان زمین و بزرگان با هم اتفاق نمودند و مشورت کردند بجهة دشمنی صاحب
و تعیین کرده شده از جانب او زیرا که گفتند بیایید احکام ایشان را باره کنیم و دین ایشان را از خود دور نماییم تا آنکه بعد از فقرات
دیگر میفرماید شئل ممنی و اتنا گویم نحلاتیخا و احوزاتخا افسی ارص ترعم بشبط
برزل کخلی یوصر تنفصم یعنی بطلب از من که من بتو خواهم داد همه امتها را و در تصرف تو همه انتهای زمین
خواهد بود و پس ایشان را بچوب آهنی یعنی بشمشیر حکومت خواهی کرد و از قبیل ظرف کوزه گری همه ایشان را خواهی شکست و بعد از این
فقرات میگوید آنچه ترجمه اش اینست بنابر دشمنی تو از راه حق گمراه شدند و در باره تو حیلها کردند و اجماعها خیال کردند و چون
این فقرات بر پیغمبر آخر الزمان و تعیین کرده شده از جانب او که وصی او باشد در نهایت وضوح است بیستم در مزمور صد و نهم
زبور است که میفرماید آنچه ترجمه اش اینست که مثل تو دیگر نباید که از اولاد هرون نباشد و می توانند شد این مگر پیغمبر آخر الزمان
چه قوم یهود و نصاری عیسی مسیح را از اولاد هرون می دانند بیت یکم در بیان اول این کتاب میگوید فقرات که

[illegible marginal note]

ابتدای

ابتدای این است که فاروتب یوم ادونای هگادول فارو واو مهر ماود قول یوم ادونای مر صورح شم گیبور ... خدا
و در آن روز تلخ خواهد بود و دلیر مضطرب خواهد شد و در آن روز دل تنگی و پریشانی احوال کرد باد و صدای عظیم خواهد بود در
شهرهای معمور و کنگرهای بلند و مردم چون نابینایان راه خواهند رفت جهت عصیان خدا و ریخته می شود خون ایشان
در زمین و بدنهای ایشان مثل سرگین پایمال خواهد شد و نقره و طلای ایشان ایشان را خلاص نخواهد کرد و در بیان
سیم این کتاب فقره مذکور است که خلاصه ترجمه آن اینست که بجهة جمع کردن همه قومها بر شریعت خود و همه پادشاهان از برای ریختن
کین بر ایشان غضب خود بر ایشان و گرمی خشم من بسوزد همه را و بعد از این فقره میفرماید کی از ات عمیم
سافا برورا لقرو کولام بشم ادونای لعابدو شخم احاد یعنی آن وقت برمیگردانم بقومها لب پاکیزه
برای خواندن همه ایشان بنام خدا و عبادت کردن ایشان بیک روش و واضح است که در دولت و نبوت
پیغمبر آخر الزمان بود که شهرهای معمور بجهة عصیان خدا خراب شد و خونها ریخته شد و همه پادشاهان برطرف شدند چون
پادشاهان عرب و عمان و عجم و روم و شام و مصر و هند و همه برای این بود که همه قومها بر شریعت خدا جمع شدند و بعد از آن
برگشته شد همه قومها ایشان لبهای پاکیزه بواسطه اسلام تا همه خدا را بخوانند و عبادت همه بیک روش است بیت دوم آنچه
در بیان دوم کتاب ملاخی پیغمبر است چه در آنجا قبل از این فقره که نحرت ادونای لااپش اشر یعشنا عر و عنه
ما هل یعقوب و مگیش منحا لادونای صباوت فقرات میفرماید که ترجمه اش اینست که ای بنی اسرائیل شما گمراه
شدید و از راه راست بیرون افتادید و گمراه کردید بسیاری را در شریعت و تباه کردید شرط لاوی را و من قرار دادم از برای شما
خواری و مذلت را نسبت بجمیع طوایف زیرا که شما نگاه نمی دارید طریقه مرا و چشم می پوشید در اجرای شریعت من بعضی را بر
بعضی ترجیح میدهید بیت دویم آنچه در بیان کتاب ملاخی است که ابتدا می فرماید کی هنه هیوم با بوعر
کتنور و هایو کل زدیم و عل عوسی رشعا یعنی زمانی خواهد آمد که چون تنور آتش گرم باشد و جمیع گمراهان

وستمکاران مثل کاه خواهند بود پس میفرماید و در این روز ایشان خواهند سوخت بنوعی که نخواهد ماند از ایشان ریشه و رگی و طلوع
خواهد نمود شما که از من میترسید آفتاب عدالت و شفا در زیر بال او خواهد بود پس بعد از کلمه چند میفرماید هنه آنوخی
شولح لاخم ات الیا هنابی لفنی بوا یوم هگادول وهنورا یعنی در آن روز عظیم خواهم فرستاد ایلیا پیغمبر را
که محل مطلب از این کلام فرستادن ایلیاست چه مراد از او علی بن ابی طالب است چنانکه در احادیث ما تصریح شده
و ایلیا بمعنی علی است و همین ایلیاست که جمیع انبیا در انتظار او بوده اند چنانچه در انجیل مذکور است که چون یحیی آمد
یهود علمای خود را نزد او فرستادند که آیا تو ایلیائی گفت من ایلیا نیستم و در همان انجیل است که عیسی فرمود این آمدنیست
ایلیا خواهد آمد و محال است که در وقت یحیی آمده بود و آنچه بعضی دیگر میگویند که مراد الیاس است نیز غلط است چه الیاس
در قریب بزمان داود آمده بود و ملاخی در زمان حضرت عیسی بوده است پس قریب نبوده است که الیاس آمده بود که
بالجمله بملاحظه اینها و آنچه مکرر حضرت امیر المؤمنین فرموده که منم ایلیا شکی باقی نمیماند که مراد آنحضرت است و می توان این
فقره را اخبار از زمان ظهور حضرت صاحب الامر گرفت چه در آن روز پیش از ظهور حضرت صاحب حضرت علی بدنیا خواهد آمد
چنانچه احادیث ما بر آن متفق است **بشارت چهارم** آنچه در سیمان نهم کتاب عاموس پیغمبر مذکور است در آنجا که می فرماید کی لا
یعسه آدنای دابار کی ام گالا سودو ال عبادا و هنبیایم یعنی نمیکند خدا چیزی مگر اینکه آشکارا میکند راز را
از برای بندگان خود بعد از آن میفرماید آنچه ترجمه اش این است که من قرار دادم از برای شما ای بنی اسرائیل مویه و ذلت
را یعنی طایفه بنی اسرائیل که دیگر بر نخیزند و آواره شوند از آن زمین و دیگر برپا داشته نباشد از برای ایشان
که آنچه بر آن پیغمبر خدا در این کتاب و آنچه گذشت در سیمان دویم ملاخی نازل شده از قرار دادن خداوند عالم خواری و
مذلت بنی اسرائیل را نسبت بجمیع طوایف و افتادن ایشان بنوعی که هرگز بر نخیزند و آواره شوند بواسطه پیغمبر آخر الزمان
شد چه هرگز نشد که همه بنی اسرائیل نسبت بجمیع طوایف ذلیل شوند و دیگر بر نخیزند همان است که خدا تعالی در قرآن عظیم از آن

خبر داده چنانچه می فرماید و ضربت علیهم الذلة والمسکنة الایه پس پیغمبر آخر الزمان موجب ذلت و مسکنت ایشان شده
بر انگیخته شده از جانب خدا و خبر قرآن موافق اخبار سایر کتب انبیاست و مصداق آنها نمی تواند شد زمان عیسی با
و نه ماشیح که یهود منتظر اویند چه هر دو از بنی اسرائیلند و دولت ایشان عین عزت بنی اسرائیل است **بشارت پنجم**
آنچه در سیمان هشتم کتاب عاموس است می فرماید بتیلخو شنیم یحداو بلتی ایم نوعادو
ازی بتغز و طرف انلو هیکن بتن کفیر قول ... تو بلتی ایم لا عادو
هر دو همراه هم در آن وقت آنچه می خواهند می شود نتوانند بجا آورند می توانند بود بشر در میدان حسد
و چیزی بدست نیاورد تا آنکه بعد از چند فقره میگوید فریاد خواهد نمود شیر و کیست که ترسان نشود و ظاهر است که
مراد از دو همراه که می آیند محمد و علی باشد و شیر اشاره بعلی باشد که اسم او حارث و حیدر و غضنفر است که هر سه
بمعنی شیرند **بشارت ششم** آنچه در سیمان دویم کتاب حبقوق است می فرماید ویعنینی آدونای ویومر کتوب
حازون وبار علهلوحوت لمعن یاروص قوره بو کی عود حازون لموعد و
یافیح لقص ولا یخذب ام یتمهمه حکه لو کی بوا یابو ولا یاحر
عو فلا لا یاشرا نفشو وصدیق بامونا تو یحیی یعنی بنویس وحی را و واضح بنویس بر لوحها
از آنجهت که آسان باشد بر قاری خواندن آن که پیغمبری بوعده ایست که گفتگو کند از انجام و دروغ نگوید اگر
دیر کند امیدوار باش بآمدن او که البته آمدنی است و دیر نمی کند هر که بخت روی کند با او شایسته نباشد
جان او با او و مرد صالح بجهت ایمان آوردن باو زندگی کند یعنی ماند که صدق این با پوقا بر پیغمبر آخر
الزمان بنهایت وضوح دارد چه او خبر از انجام که قیامت باشد داد زیرا که پیشتر از کتاب آنحضرت ذکر قیامت و
احکام آخرت و تفصیل امور آن عالم و تمام مردم را دعوت بآخرت میفرمود و فی الحقیقه گفتگوی پیغمبر از

انکه باید تدارک سفر آخرت را درست کردند اشت وهیچیک از انبیاء بنی اسرائیل حتی عیسی خبر از کیفیت انجام ندادند
ونظر مودند که امور عالم و آدم بکجا خواهد انجامید و نمی توانند ماشیح باشد چه فرموده و ریمی کند و ماشیح بنا بر قول ایشان
متصل بقیامت خواهد بود و باجمله بر احدی غیر از پیغمبر آخر الزمان نمی تواند صادق باشد و از انجهة است که بعضی از علمای
یهود بسیار حیران شده اند بعضی وا گذاشته اند و هیچ نگفته اند ابن عزرا گفته در وقتی که مشیت اقدس قرار گرفتن
نمی ظاهر خواهد شد و متقدمین ایشان در کتابی که ارا کها را میگویند در خصوص این پیوقها بسیار گفتگو کرده اند و نوشته اند
بر کسی منطبق کنند آخر بزبان عبری عبارتی گفته اند که ترجمه اش اینست که این آیه سوراخ می کند و فرو میرود تا قعر دریا
بعد از ایشان مفسری دیگر که او را رشی گویند گفته آنچه ایشان گفته اند که سوراخ می کند و فرو میرود تا قعر دریا یعنی چنانچه
قعر دریا پایان ندارد همچنین فهمیدن این آیه پایان ندارد و دروغ گفته حاشش را الکم کرده اند **بحث هفتم** پاهو وقت
که در سیمان سیم کتاب حبقوق است و آن اینست که می فرماید الوه میتیمان یابو و وقادوش مهر
پاران سلا کیسا شامییم هدو و وتهلاتو مالاآ هاآرص یعنی رحمت خدا و پیغمبر معصوم از جانب
جنوب خواهد آمد و خاص از کوه پاران همیشه خواهد بود و خواهد پوشانید آسمانها را از شرافت و ستایش و صلوات
او پر خواهد کرد زمین را و در جانب جنوب بودن مکه معظمه که محل بعثت پیغمبر آخر الزمان است نسبت به بیت المقدس
که مکان نزول وحی بر حبقوق است ظاهر است و دانستی که پاران هم در مکه است و همیشه بودن عبارت است از دوام
شریعت او و پوشانیدن آسمانها از شرافت کویا اشاره بمعراج باشد و پر کردن ستایش و صلوات او زمین را یا اشاره
بمبعوث بودن او بر تمام خلق است یا خبر از ذکر نام او مکرر بر زبانها و صلوات مراد در اذانها و اقامه ها و نمازها
و خطبه ها و در سایر اوقات در منابر و مساجد و محافل و غیر اینها و بعد از این پاسوقی است که ترجمه اش اینست که او از قبل
نورست و شاخها در دست اوست و پنهان خواهد بود شجاعت او و در پیش پیش او مرگ خواهد رفت و از پی

اشاره

اشاره بجهاد است چنانچه مرگ کفار در پیش پیش او میرفت پس فقرات چند میفرماید راوخا باخیلو هارم ررتم
میتیم نما و ادشمش یارح عامد زوولا لاو رحیصخا یهلکو لنوفه برق حنیتخا یزعم لعقنه
آرص یافت یا دوش گویم یاصا تا لیشع عمخا ات مشیحا ماحصتا روش میبیت
راشا خ عار زوت یسود عده سواره صلا یعنی چون ترا ببینند کوهها ترسناک شوند و دریاچه خشک
شود و آفتاب و ماه اطاعت کنند و بنور تیرهای تو و روشنی نیزه تو بر راه خواهند رفت و بخشم تو زمین را پایمال خواهی کرد
و بیرون آئی بخلاص امت همراه مسیح خود و بکشی سر کرده خانه ستمکار را و خالی کرده پهنای انرا از پایین تا بالا و
لعن کرده بتاجهای او ترسیدن کوهها یا مراد پادشاهان است همچنانکه بعضی گفته اند یا اهل کوهها و خشک شدن دریاچه
واضح است چه مولود همایون آنحضرت دریاچه ساوه خشک شد و اطاعت آفتاب و ماه ظاهر است که اشاره برد
شمس است و شق قمر هر دو بامر جناب محمدی و تیر و نیزه او باعث ترویج دین و روشنی عالم شد و صدق همه در غایت
ظهور است ملاحظه کنید این عبارت را و ببینید که اول کسی که بآنحضرت ایمان آورد وصی او بود پس همراه بیرون آمدن آمد
بحث هشتم آنچه در سیمان چهارم از کتاب ذکریا علیه السلام است که میفرماید اوذمر الا وشین هزیتیم هاوعل
یمین همنورا و عل سمولا و یومر الیشین بن میضا زاهب هغومدیم عل ادون کل هاآرص
یعنی حضرت ذکریا در عرش نوری دید و در دو طرف آن نور دو شمع روشن دید از جبرئیل پرسید که این دو نور چیست
جبرئیل گفت اینها دو فرزند آن اند که آن آلی و امام و واجب الاطاعه کل اولی زمین است در حضرت او ایستاده اند
میکنند و بعد از آن می فرماید آنچه ترجمه اش اینست که ذکریا بطرف بالا نگاه کرد کتابی را دید که پرواز می کند از جبرئیل
پرسید که این چیست گفت این کتابیست که ظاهر خواهد شد در تمام روی زمین بجهة آنکه دیوان هر دزدی چنانچه آنجا گوشش
بشود و دیوان هر کسی که قسم دروغ بخورد موافق آن بشود و خدا آن کتاب را بخانه هر دزدی و هر کسی که قسم دروغ بخورد خواهد فرستاد

وظهور این فقرات در مطلب و اثبات نبوت جد بزرگوار ان دو شمع و حقیقت قرآن که عالم میان وزدان و دروغ گویان
و اغلب قسم بان می خورند مانند روز روشن است بلی در نسخ کتاب ذکریا که بعبری دیدیم لفظ الی را ساقط کرده بودند و همین
لفظ امیصهار است چنانچه نوشته شد و امیصهار بمعنی داماد است پس معنی آن چنین شود که گفت این دو فرزند داماد و واجب
الاطاعه کل روی زمین است و بنا بر این هم کفایت می کند چه چنین دو فرزند داماد و واجب الاطاعه محمد بن عبد الله نیستند
علاوه بر آنکه صدق دو زیتون چنانچه در قرآن و احادیث رسیده همان حسنین اند و بعد از ذکریا بجز حسنین چنین دو فرزند
داماد و بجز قرآن چنین کتابی ظاهر نشده و وعده ظهور هم داده نشده و عیسی و ماشیح که نصاری و یهود آمدن انها را
میگویند نه چنین دو فرزندی دارند و نه صاحب کتاب تازه در رجعت خواهند بود و در انجیل حال هم مطلقا دیوان
دروغ گویان و وزدان نیست بیت و نهم آنچه در سیان نهم کتاب ذکریا است که حق فرماید کی هنی مبی
اث عبدی صمح یعنی من خواهم فرستاد بنده خود را که از سمت مشرق ظاهر شود و در سیان ششم می فرماید هنه ایش
صمح شمو ؤمتحتاو یصمح ؤبانا اث هیکل ادونای معنی همان بنده مشرقی است اسم او
مشرقی باشد و در زیر فرمان او بیت الله بنا گذاشته شود نظر کن ای طالب حق که بعد از ذکریا پیغمبری بجز عیسی نیامده و او در
بیت اللحم متولد شد که از قرای بیت المقدس است که محل وحی بذکریا بود و ظهور او در ساعیر شد که غربی بیت المقدس است و
محمد صلی الله علیه و آله از مکه ظاهر شد که شرقی جنوبی بیت المقدس است و خانه کعبه در زیر فرمان او بنا شده و ما هیچ کی بنا یادی که گفته
که خانه خدائی بنا کند پس با وجود چنین تصریحی طالب حق را چه شبهه باقی می ماند سی ام آیه و فقرائی است که در سیان نهم کتاب
ذکریا است که گیلی مئود بت صیون هاریعی بت یروشلیم هنه ملکخ یابوا لاخ
صدیق ونوشاع هوّ عانی ورُوخب عل حمور وعیر ... رخبت می فرایم وسوس
می روشلیم ونیکرتا قشت میلحاما ودبر شالوم لگویم ومشلو میام عد یام

ایپی ناهار عد آفسی آرص یعنی شاد باش ای ولایت اسلام و خوشحالی کن ای ولایت بیت المقدس که اینک
می آید پادشاه تو از برای تو راست گو و شفاعت کننده گناهکاران فقیر باشد و سوار شود بر الاغ و نیست کند اسب سواری را
از میان یهود و لشکر را از بیت المقدس و بشکند کمان جنگ را و ظاهر کند اسلام را در میان عجمان و برسد حکم او از دریاها
بدریاها و رودخانها تا انتهای زمین و معنی این فقرات بنوع مذکور بنحوی است که موافق با معانی الفاظ اینهاست و یکی از
علمای نصاری و دیگری از یهود اینها را تغییر کرده اند با آنچه فی الجمله مخالفه با آنچه ما تغییر کرده ایم دارد و آن دو تغییر نیز با هم
اندک تغایری دارند و لیکن هیچیک مضر باستدلال نیستند اما مفسر نصرانی چنین تفسیر کرده که یعنی خرم باش ای دختر اسلام
و خوشحالی کن ای دختر بیت المقدس اینک پادشاه تو میاید بتو که معصوم و شفاعت کننده باشد و فقیر خواهد بود و الاغ
سوار شود و نیست کند لشکر را از افرایم یعنی سبط یهود و از طرف خواهد کرد اسب را و خواهد شکست کمان جنگ را و حیران ما علی الله
را عجم بدهد و اختیار او از دریاها و از همه رودخانها تا انتهای زمین خواهد بود و اما مفسر یهودی چنین تفسیر کرده که شاد باش
ای طایفه و جماعت بیت المقدس و خوشحالی کن ای جماعت اسلامیان که اینک پادشاه تو میاید که راست گو و فرح دهنده
دهنده باشد تا آخر کلام آنکه بجای خبر زمان عدالت میجان بد هد گفته و بیان کند اسلام را از برای همه کس و بنا بر این تغییر
صراحت اینها در مطلب واضح است و انطباق او بر پیغمبر ما اینهاست وضوح دارد چه او تصریح فرموده که خدا تعالی مرتبه شفاعت گناه
کاران امت را باو عطا فرموده و آیه ولسوف یعطیک ربک فترضی نیز برآن دال است و آنحضرت فقیر بود و مرتبه فقر او
و بر الاغ سوار می شد و الاغ سواری آنحضرت به یعفور مسمی بود و ریاست لشکرکشی و جمع لشکر را از میان یهود بر طرف و اسب
را بر طرف کرد و از میان یهود به سبب ممانعت او از سوار شدن و در اطراف عالم یهود ذلیل شدند در اسب زینی سوار شدن
بنا بر تغییر دوم و سیم که مطلق گفته که بر طرف سازد اسب را و بخصوص بیت المقدس نگفته اند بار مطلب ظاهر است چه در مکه و مدینه
و میان اعوان و انصار او اسب یافت نمی شد الا نادرا آن در کالمعدوم و لشکر یهود در آنجا نابود کرد اینند و کمان جنگ

نگشتن که کنایه است از بسیار جنگ کردن یا گشتن که مدار ان مخصوص او بود و ظاهر شدن اسلام در میان عجمان یا در میان همه و او
واضح است و بنا بر تقسیر دویم نیز که جای این که گفته و خبر زمان عدالت را نجات به او نیز ظاهر است زیرا که خبر زمان عدالت را
او داده چه فرموده ولدت فی زمن الملک العادل که مراد انوشیروان عادل است که از عظمای سلاطین عجم بوده و اختیار و تسلط او
بهمه اطراف زمین رسیده و این صفات همه در ان سرور محقق بود و نمیتوانند مراد از ان عیسی باشد چه او چنانچه در انجیل مسطور است
میگوید من مبعوث گشته ام بر بنی اسرائیل علاوه بر انکه عیسی هرگز کمان جنگی نگشت و خبری از زمان عدالت نیز بعجم یا از روم
نداد و اسلام را ظاهر نکرد بلکه پادشاه نبود که توانند نظر باید که پادشاه و نوپاید سی و یکم پاسوقی است که در فصل چهل و ششم
کتاب ارمیات که او خبر می دهد که کی زِبَح لِیذُوناَی اِلُوهِیم صِوَاوُوت بِاِرَص صافُون اِل نِهَر
پراث یعنی ذبح و قربانی کرده میشود شخصی از برای خدای رب العالمین در زمین شمال در دوم نهر فرات و انطباق
این بر حضرت ابا عبد الله الحسین فرزند پیغمبر آخر الزمان واضح است و مدح ان و صعف ان بقربانی خدا مستلزم حقیقت امرات
چنانچه واضح و ظاهر است سی و دویم آنچه در پنجاه یم کتاب اغاز کتاب ارمیات که می فرماید بیلتی سحوق
لکل عمی نِقینَاتام کل هیوم مشیین حتنی نمر و رنیم هر و بی نکنا و یقرص لها صاص شینی
هنخیش یا آ و زی یمی ثیدم مسخکه قوم خود و استهزا همه از روز پر کردم او سیر کرد مرا از تلخیها مراد که با جر تلخوراند و بشکستند از ریگ
دندان مرا و غلطانیدند مرا در خاکستر کلامی است که ارمیا از زبان پیغمبر موعود خبر می دهد و انطباق او بر پیغمبر آخر الزمان که محل
استهزا و سخریه قوم خود شد و بسنگ دندانهای او را شکستند سی و سیم فقراتی است که در صحیفه حقان بن نحاس است که از
بنبوت هلیله تعبیر میکنند و در ان تصریح به نام نامی و اسم گرامی او یا اوصاف ان بزرگوار شده و با انچه صاحب کتاب
محضر الشهود که از اعاظم علمای یهود در این زمان بود و بشرف اسلام مشرف شد ذکر نموده علمای یهود بقدر وسع و طاقت سعی در اخفای
کتاب مذکور نموده و چنان کرده اند که کسی از ان خبر نداشته باشد و لیکن نظر بانکه باید حق ظاهر شود شنیدند و در محضر الشهود مسطور
کرده

که نسخه ازان در دار العباده یزد بنظر والد فقیر که اعلم از جمیع طایفه خود بود رسیده و چون فهمید اکثر فقرات ان صعوبت تمام دارد
و ابهام بسیار دارد و در معانی ان تامل کرد بسیار بر فقیر کرد و بعضی در پرده ابهام ماند پس میگوید که فقیر در انها تامل کرد و بعضی دیگر از فقرات ان
را فهمید و مؤلف گوید که با وجود این صاحب محضر الشهود بسیاری از فقرات را گفته ابهام دارد و متعرض انها نشده پس انها مانده
و حقیر در حین تالیف این کتاب در صدد تفحص و تحصیل ان صحیفه بر امده و در کتابخانه علامه یهودی که در این عصر در میان یهود در
غایت اشتهار و مرجع اکثر بود بدست آمد و باتفاق جمعی از علمای یهود کتب معتبره لغت عبری را جمع آوری نموده در ان فقرات
تامل شد تا اینکه بعضی فقرات دیگر ان حل شد و بعضی دیگر بر ابهام باقی ماند و انچه تا یا فی الجمله تفسیر شده در اینجا ذکر میشود از ان
فقرات این است که میگوید در وحی اول از ان صحیفه اَتیَا اُمتَا اُمتَا مِرَعَزعَ بِرزیاتا عَایدا هَدَ تَدَاثَا یبَدَبِن ایمتا
یعنی بیایند گروهی و طایفه که از جا بکنند و حرکت دهند بر یه را یعنی تمام خلق را کرده شود خرابیها یا بمرسد خواهرشی یا
ساخته شود دین تازه بدست پسر کنیز از جا کندن تمام خلق اشاره است به بعثت بر کل خلق چه این بعثت مخصوص پیغمبر
است و پیش از ان پیغمبری که بر تمام خلق مبعوث باشد فرستاده نشده بود و کرده شود خرابیها که معنی عایدا هد مدایات
بنا بر تفسیر محضر الشهود اشاره بخبرهایی است که در اسلام واقع شد چه ممالک بسیار بدست ایشان منقرض و خراب شد
و ولایات بنی قریظه و بنی النضیر و بنی قینقاع ویران شد و خانهای پادشاهان عجم و روم سرنگون گشت و آتشخانها
و بتخانها و عبادتخانهای طوایف برکنده شد و بنا بر تفسیر خواهش که از بعضی از علمای یهود نقل شده مراد رفع فتنه و جدال
خواهد بود که در جاهلیت در میان بود و هر طایفه را با هم نزاع و هر گروهی را با یکدیگر جدال بود و بظهور اسلام برطرف شد
و بنا بر تفسیر ساخته شدن دین تازه که بعضی از علمای یهود انرا بان تفسیر نمود مطلب واضح است و پسر کنیز اشاره بحضرت پیغمبر است
چه آنحضرت از اولاد اسمعیل و او پسر هاجر کنیز ساره بود که بحضرت ابراهیم علیه السلم داد وَجَالَمَا دِنشَا وَجَرَ دِبِن
گرشَا کَیبَار یِقِین هَانِشَا وَهَلِیقِین یَقِشَا یعنی ان پسر کنیز دنیا را فراموش و حرکت دهد و از خود دور کند و جبابران

راست کننده و شکننده و خوار کننده و ظهور او بعد از بعثت آنحضرت واضح است و بعد از این فقرات چند است که در معنی انها ابهام
و معنی محصل بدست نمی اید و ظاهر است که بعضی از انها اخبار از اوردن فیل بجهة تخریب خانه کعبه و عدم قبال فیل است
و اخبار از بی رونق ماندن خانه کعبه و بابر یا ماندن ان چندی تا امدن ان پسر بزرگ بعد میگوید محمد کایا آغا بابا
و یطلع هونیا و یتهبه کلپلیا یعنی ان پسر بزرگ محمد بزرگ صاحب اقتدار چوب خواهش کرده شده
که فروشنده بجهة او باشد کل و جمله او چوب کنایه از خوب و صالح است چه این کنایه در لغت عبری متعارف است
چنانکه در توریة مذکور است که وقتی موسی جاسوسان بکنعان می فرستاد سفارش کرد که به بینید در انزمین چوبی است یا نه
عملا لی یهو و گفته اند یعنی به بینید در انزمین مرد صالحی است یا نه و فروشنده بوده کنایه از نسخ ادیان باطله و باره فقره
و جدال و مراد از بودن کل و جمله را بحث بر کل است و می تواند کلیلیا از تاج و اکلیل باشد یعنی و بجهة او باشد اکلیل و تاج و مثنیا
یا صاحب اکلیل نبوت و تاج کرامات و صفوت نهزه آکد مطا اول اثه فص مطا مشعید قطاطا
و هو احسف طینا و ملاطا یعنی روشن کند چون برسد نشان قیامت برسد کننده جنگ ها باشد و با کند حسف
طینا یعنی از زغال کل بیرون امده و نشان قیامت رسیده گویا اشاره بمرتبه خاتمیت است و می شود اشاره بمعجزات ان
انحضرت از تفاصیل نشان قیامت باشد و بودن ان حسف طین اشاره باشد که ملکوت چم که حضرت دانیال
از ان بحسف طین یعنی سفال تعبیر کرده ملکوت انحضرت باشد یا مراد از ان است که انحضرت باشد چه عبرا در عبارات دانیال
بسفال گل تعبیر کرده است سکز یا و شمیا و آزیل کسیها تفق نفشه یها یعنی محکم کند سخن را و مدح
و تسبیحات را و بر دو و بر برون اید جان امیر و محکم کردن سخن اشاره باشد که معجزه انحضرت سخن باشد و سخن را
بجائی رساند که اساس ان محکم باشد و از هم نریزد و محکم کردن مدح و تسبیح عبادت محکم کردن عبادت و نماز باشد
و مراد از رفتن و بر امدن گویا غلبه او در جنگها باشد و مراد از بیرون امدن جان امیر کشته شدن سرداران سپاهی باشد

نهزه اکد دا لمطاحد

که جلبا

که بجنگ انحضرت آمدند و میتواند معنی این باشد که بیرون رود از دنیا و بیرون رود علاقه از انکا و از رفتن او جان امیری که او
نصب کرده و امیر نامیده که حضرت امیرالمومنین باشد بیرون اید و ضعیف شود و امارت او غصب شود و خانه نشین شود
عفاعوا او ناقل عزیزا او باطلا کو زاودپی شلطت شمیا وکزا امی یوشاند یعنی را و بر انداز یعنی او باطل
کند بت را و مسلط شود آسمان او بگذرد و پوشانیدن و بر انداختن یعنی اشاره بمودن ملت اوست ملت سهله
یا برطرف کردن نایره قتل و غارت و ناخوشیها که در زمان جاهلیت بود و مسلط شدن بر آسمان کنایه از معراج
انحضرت فخرا ودی هوا ایلکدل بن کذوا اث قولا قا و هوا کلخو یواه یعنی او از زغال
که عرب است بزرگ کند پسران بت پرستان را او است نشان قولا قا و همه او در شادی است بزرگ کردن اولاد
بت پرستان ظاهر است چه حضرت پیغمبر بعد از انکه پدران ایشان را کشت و ایشان ایمان آوردند همه را بمراتب عالیه
رسانید و نشان قولا قا و بودن اشاره است با نچه شعیا در کتاب خود ذکر کرده چنانچه گذشت و فی الحقیقه چون این
فقره مبهم شود با ان چون در اینجا متضمن اسم سامی است از برای طالب حق کافی است و احتیاج بچیز دیگر ندارد و بعد از ان فقره
دیگر میگوید که خبری که معنی محصل و اشتباه نباشد بدست نمی اید پس میگوید تا کو دا لا زیا کر یدا امشنه دا دی
گدیرا یعنی لشکر او لیس مثل شیر کشیده شود و جام که حرکت ده دو بر شود خرابه میتواند شد و مراد از لشکر او لیس کنایه از کثرت
خوردن انسرور باشد و از تیچ جنگی و همه فقره ظاهر است و میتواند شد این فقره و سه فقره ما بعد ان اشاره بزمان ظهور حضرت
صاحب باشد و مراد از لشکر اولیس کسانی باشند که زنده شده باشند از اصحاب پیغمبر و شهدا در خدمت او و خلافت
اوصیا او و رام کوهش تا کام کوشه کتکتا محبتة شقا فاه ایم ضفنه شقا فاه یعنی بلند شود اهل
محمد و بپوشد تاج لباس او غیدیا باشد چون برف دیت کنند غلطها را و از پیش او بکوئی اید و انطباق او و واضح
سغدی لباس و لیلی لا یخ است شو و یا ش دا بهی شعتاتا و الا زعا یشتیا و تا و ا دعا و دا اشو

وتکدل کلیو

شده اند ظاهر است که همه این فقرات خبر از وقعه کربلا باشد و مراد از شش نفر برگزیدگان شهدای کربلا باشش نفر از اولاد
امیرالمومنین که در انجا شهید شده اند و چسبیدگان همه اصحاب باشند و مراد از تجهیز بریده حضرت سیدالشهدا و در زعاف کرفته
قاسم بن الحسن است و تتمه ظاهر است و میتواند شد شش آرزومند شش نفر که آرزوی خلافت داشته که حضرت امیر و امام حسن و
امام حسین و امام رضا و حسین شهید در فخ و زید بن علی باشد والله اعلم و تتمه فقرات این وحی تا حال خبری از ان معلوم
نشده و وقت اقتضای زیاده از این تتبع از ان نمیکرد و امید است که بعد از این انشاء الله تتبع کرده شود سی و دوم
انچه در بیان دوم کتاب حکای پیغمبر علیه السلام است که از اطاهر ان زاد و در لغت فرنگیان با ژی تعبیر کنند و ان این است که
میفرماید کو اسر ادنای سوا دوث عود معطر هی و ارنی مز عیش ارث ترشا یم و ارث ما
و ارث هیام و ارث بها را با ه و هیز عحتی ارث کل هکو میم او نای حمدث کل هکو یم او
لث ارث هیت هزکا و وذ اسر ادونای سوا دوث لی کاذول یهه کو و ذبیت
اکر ان بین یو تر نا رث ان امر ادنای سوا دوث و نا فحتی آریش قملا حوث و شمدی
خو ذق ملکوت هکو یم و نا فحتی مر کاوا و رو جنها و یار و یعنی سهل مانده است که من بحرکت ا درم
آسمانها و زمین را و دریا را و اطراف عالم را و بحرکت درهم عجم را و پایدان کسی که جمیع عجم در انتظار او باشد و پر سازم اینخانه
را از خوبیها و خوبیهای خانه اخرین به از خانه اولین است و من سرکون خواهم ساخت در انزمان تختهای پادشاهان
را و جبروت پادشاهی عجم را خواهم گشت و بر طالب حق ظاهر است که تمیز عجم را انداد مگر محمد بن عبدالله و هم حنین جبروت عجم
نکشت مگر بواسطه انحضرت و تختهای پادشاهان سرکون نشده مگر در دولت ان بزرگوار و خانه اخرین اشاره بخانه
کعبه است که بهتر از بیت المقدس است سی و چهارم انچه در بیان هفتم کتاب میخا می باشد فقراتی چند می باشد که ابتدای
انها این میباشد آل تا هلتنی برع آل حیث کحوا با کوف یشو خوف حتحا شموز فینع بیجا فده اعلی

و یرحم آبابا وا علبودح را ضیب یعنی باز گرداند مرده را و ان ساعت نیک بزمین مقدس است و یکویی و
برگرد و توبه و رحم کند پدر بجوی فرزند عزیز را باز گردانیدن مرده می تواند شد اشاره باحیای اموات که در معجزات ان
حضرت منقول است باشد و می تواند شد کنایه از احیای نفوس و قلوب میته باشد و مراد از برگشتن توبه بازشدن در توبه باشد
و رحم کردن پدر کنایه از رافت و مهربانی انحضرت باشد با امت خود و اگر خبر از زمان ظهور حضرت صاحب باشد تطبیق
اظهر خواهد بود و کلمه اخر که رحیبا باشد یعنی کی این فقها شود دانسته شاعا و تنسقوف تشوعا و اپرب نووا
ثانت و تمل کل ازعا یعنی بپاید ساعت که پایدار شود فرح و بسیار شود و جمع نبوت و پر کند و پر کند جمله
زمین را میتواند شد این فقره خبر از زمان بعثت انحضرت باشد و پایدار شدن فرح اشاره باستمرار دین او و مرتبه خاتمیت
باشد و بسیار شدن نبوت اشاره بکثرت نزول جبرئیل و ملائکه بر زمین و تبدیل فرود امدن دین و احکام او یا کثرت وحی
الهامات و کرامات و علوم ائمه و اوصیاء انحضرت و پر کردن جمله زمین نبوت او بر کل یا انتشار صیت نبوت و دین او
بتمام زمین باشد و می تواند شد خبر از زمان ظهور حضرت مهدی باشد و مراد از کثرت نبوت در انزمین رجعت انبیا باشد
رتلت لقارا ه و برتب کبوزرا او یشتر و اپرا یعنی بسیار شود شرافت و بسیار شود جبروت و خریده شوند
اسیران یا گشوده شوند بستگان بعقود از این فقرات واضح و تطبیق انها بر هر دو احتمال ظاهر است شیتا شیقا و شتاتا
عافا و معقا عیقا و دبقا مشتقا یعنی بشش آرزومند جان بشش آرزومند بدشواری فشد بعد از دشواری و چسبیدگان
برحمت بعشد و عصا مزنا و ناصا دحلتا و پا یعنی بخشی بخشد و برکت بخشد و بجذاب فتنه کننده شود و هو
خورده شود فعیضا مشعر فا علی بدرا دنفا کفر فا برشو فا زتلیپا یعنی بجز از قعا بریده شود برکنار رود خانه
در صحرا مثل امن کرده شده و کشته شده گرفته می شود در زغاف صبو عا زیفشعا لنزفا و لغز عا و تمو دعا یرا
یشو عا زنشعشعا یعنی جز جهای رکینی که جای فرزندزادگان است سوخته شود و اشکار شوند نشان بود که باز پرو

کهرنا برشونا نیتیا

شده اند

می فرماید دوست مدار او را که در ظاهر دوست می نماید و اعتماد مکن بر آن سردار که ترا امر داده است و از آن زن که در بغل تو خوابیده
دهن خود را نگهدار زیرا که دشمن پیغمبر آینده عیال و زن او باشد و بعد از آن فقراتی می فرماید که ترجمه آن این میباشد
که از زنان پیغمبر آینده میگوید که من نگاه میکنم و خدای من بفریاد من خواهد رسید ای زن دشمن من که دشمنی خوشحال
مباش از افتادن من که برخواهم خاست بعد از آنکه در تاریکی نشینم و صاحب روشنی ماست و در آن محل خواهد دید زن دشمن
که دشمن من است و بسیار شرمنده خواهد شد بجهت آنکه در دل خود گفت که خدای تو کجاست و چشم من بآن زن خواهد افتاد و
در آن وقت خواهم دید او را که پایمال شود مثل گل در کوچها و مخفی نماند که دشمنی زن الجناب که عایشه باشد و سرداری آن
و جنگ کردنش با وصی الجناب یعنی علی بن ابیطالب ظاهر و واضح است سی و ششم فقراتی است که در فصل دوم
کتاب یوئیل پیغمبر است که از پیغمبران بنی اسرائیل است مذکور است و اول آن این است و تا ریعو جهر قدشی ارز
رکذ و کل نوشوی ها ارص کی با یوم آدونای کی قاروب یوم حوشخ و افلا یوم عانان و عرفل
یعنی صدا بلند کنید در کوه مقدس و بترسانید اهل زمین که روز صاحب می آید و نزدیک شده روز تاریکی هوا و غلظت
معنی سایر فقرات آنکه در آن روز امت بسیار و شجاع عالی که امتی از اول مثل ایشان نبوده و بعد از آن نیز نخواهد بود در کوهها پخش
خواهند شد در پیش آن آتش سوزان و در عقب آن شعله فروزان خواهد بود و زمین در آن وقت چون باغ باصفا و مانند
البستان خواهد بود و در برابر آن امتها در عذاب خواهند بود تا اینکه در آخر میگوید که آن نور خدا آواز خواهد داد در پیش لشکر خود
زیرا که لشکر او بسیار است و بسیار شجاع و اطاعت کننده صاحب خود و انطباق بسیاری از اینها بر پیغمبر آخر الزمان و لشکر آن
و بیرون آمدن از کوهستان مکه و پهن شدن اینها بر کوهها و اطراف عالم ظاهر است والله اعلم سی و هفتم آنچه در فصل اول
کتاب ناحوم است که از پیغمبران بنی اسرائیل است که اخبار از پیغمبر موعود میدهد آنچه فقره اول آن این است کو رعز بیام و
و بلیش ... یعنی دریا را خشک خواهد نمود و کوهها را بحرکت خواهد آورد و زمین را

تزلزل

تزلزل می سازد و دشمنان او بتاریکی گرفتار خشکی دریا اشاره است باآنچه سابق مذکور شد از خشکی دریا پیاده و
و حرکت کوهها می تواند اشاره بتزلزل شدن پادشاهان باشد و می تواند اشاره باشد باآنچه در احادیث ما وارد شده
که در شب تولد الجناب کوه ابوقبیس و عرفات متزلزل شد سی و هشتم آنچه در کتاب حزقیل که آن را یهودان
بحزقیل و فرنگیان زکیال و ازکیال خوانند که فقره اول آن این است و ... احاد
ما ارص ... یعنی که من اهل اسلام را جمع خواهم نمود و از هر جا که
پراکنده شده باشند بر زمین ایشان خواهم آورد و یک پادشاه فرمانفرمای ایشان خواهد بود و دیگر ایشان محکوم حکم دو پادشاه
نخواهند شد و خود را بسبب بت پرستی و کارهای گناهان زشت ملوث نخواهند ساخت و من ایشان را از اینها
پاک خواهم ساخت و من خدای ایشانم و بنده من داود پادشاه ایشان خواهد بود و چوپان منفرد همیشه همگی ایشان
و در حجتهای من راه خواهند رفت و حکمهای مرا محافظت خواهند نمود و ظاهر است که مراد از یک پادشاه فرمانفرمای
همگی مردم یک شخص است که واجب الاطاعه کل آدم باشد و مبعوث بر همه اینها باشد و ظاهر است که این نمی تواند شد بنا
بر اعتراف یهود و نصاری مگر خاتم انبیا محمد بن عبد الله ص و چون حزقیل مدتی مدید بعد از داود بود و لهذا نمی تواند شد
مراد از این داود پدر سلیمان باشد پس باید حمل کرد بر کسی که حکم آن مثل حکم داود باشد پس اشاره خواهد بود با فضل اولاد
حضرت امیر المؤمنین که فرموده حکم میکنیم مثل حکم داود و می تواند شد از مواضعی باشد که تحریف در آن شده که بجای احمد
ماذ و یا مثل آن از اسماء پیغمبر آخر الزمان و می تواند شد که این اشاره باشد بزمان حضرت صاحب با بعضی فقرات
این است ... سی و نهم آنچه در فصل چهاردهم کتاب عزیر مذکور است که چون خاتم الانبیا بیاید همه اینها را بشکنند و
ظاهر است که صدق و انطباق این نیست مگر بر محمد بن عبد الله چهلم آنچه در فصل نهم کتاب دانیال مذکور است و آن این است
و ... صدق ... فاذ ... دون

و نوا ای دیم ... فراشیم و ... و عن موسی داود ... روشلیم عد
ماشیح ناقید یعنی جبرئیل بحضرت دانیال خبر داد که بعد از چندین سال پیغمبر پیغمبران مبعوث خواهد شد و بیت المقدس دیگر اسلام
بنا کرده خواهد شد و ... در شهر خواهد شد و از امت او نیست هر که منکر او باشد و انطباق این الفاظ بر مطلب
واضح است والله اعلم چهل و یکم آنچه در فصل دوم کتاب دانیال است از خواب صنم که بخت النصر دیده بود و تعبیر
آن بر پنج دولت که از آن بر پنج ملکوت تعبیر میکند که ... ملکوت آن بالاتفاق ملکوت بخت النصر و مجوس و یکی
رومی است و در دو ملکوت دیگر میان طوایف خلافت و آنچه در فصل هفتم کتاب دانیال است از خواب چهار حیوان
که خود دانیال در سال اول بلشصر دیده و آنچه در فصل هشتم کتاب دانیال است از مشاهده غوچ و بز در سال سیم پادشاهی
بلشصر و آنچه در فصل نهم کتاب دانیال است از مقدمه هفتاد هفته چه در اینها اشارات قویه است بظهور پیغمبر آخر الزمان
و همچنین در کتاب ... بظهور الجناب ... فقرات آن در آن کتاب ملاحظه ولیکن در این
وقت آن کتاب حاضر نبود و فقرات آن در نظر نبود و در ... آن نسخه حاضر و موجود نبود و ملا ماری نام از علمای یهود در
این اوقات وارد ... شد و آن کتاب را داشت کتاب از او طلبیده شد و وعده داد بیاورد و در شب از این شهر رفت
و مخفی نماند که جماعت یهود بعضی از آنچه را که مذکور شد حمل بر ماشیح که منتظر او هستند می کنند بواسطه ذکر ماشیح در بعضی از فقرات
کتب ایشان و نصاری آنچه را در خصوص ماشیح رسیده حمل بر عیسی میکنند چون ماشیح بمعنی مسیح است و مسیح اسم عیسی است و در این
که با وجود آنکه حمل بسیاری بر ماشیح منتظر یهود یا بر عیسی بن مریم ممکن نیست آنچه را که اسم مخصوص لفظ ماشیح رسیده باشد
بر مطلوب هیچ یک ... چه همچنانکه بعضی از محققین کلام عربی تصریح کرده ماشیح اسم کسی مخصوص نیست بلکه هر بزرگ صاحب شأنی
را ماشیح می گویند چنانچه در توریه در پاراش ویقرا که اول سفر سیم توریه است از برای اولاد هرون در دو جا گفته که من
هماشیح بگو من اسم اولاد حضرت هرون است یعنی آن کوهن بزرگ و در مزمور صد و چهارم زبور داود خدا می فرماید

دست

دست مگذارید بمسیحان من و با پیغمبران من بد مکنید و در مزمور هشتاد و هشتم می فرماید که من پیدا کرده ام داود بنده
خود را او را بروغن مقدس خود مسح نموده ام و در فصل اول کتاب پادشاهان دوم در فصل طالوت منفرد
در اخوان حضرت داود از آن جوان پرسید تو مردم کجائی جواب داد من مردی غریبم حضرت داود فرمود چرا
نترسیدی و دست دراز می کردی و می کشتی مسیح خدا را چهل و دوم آنچه در فصل بیست و چهارم انجیل
متی است که میفرماید و ... فارقلیط ...
... حاج ...
لاصیصات ... یعنی از برای آن خاطر می آید از برای شما پیغمبری که فارقلیط
نام دارد و الیها و خلیفها و جانشینان بعد از او و دانا و پیشنماز باشند از اینها هلاک شوید و بجزیه افتید و از کشته
شوید و از اینها بگریزید بشهر شما اگر قبول من او بکنید اعتقاد داشته باشید که بیت خدا چهل و سیم آنچه در فصل شانزدهم
انجیل یوحنا است که عیسی میفرماید آنچه ترجمه آن این است که مصلحت شما در آن است که من بروم زیرا که اگر من نروم فارقلیط
نخواهد آمد و در وقتی که او بیاید الزام خواهد داد دنیا را از جهت خیر از گناه و از حجت که با ایشان خواهد گرفت و از قیامت زیرا
که من میروم نزد پدر و بعد از این شما مرا نخواهید دید و آنچه را بعضی از محرفین انجیل در توجیه این فقره نقل کرده اند که مراد
حضرت عیسی است که بعد از سه روز از قتل خود رجعت نموده بحث نمودن چیست چه ظاهر میشود که فارقلیط غیر از عیسی است و دیگری که
دیگر مرا نخواهید دید و فارقلیط در زبان لاتینی بمعنی المطلب است چهل و چهارم آنچه باز در همان فصل بعد از آن فقرات حضرت
عیسی میفرماید که من الحال از برای شما بسیار چیزهای بسیار دارم که با شما بگویم اما شما حالا نمی توانید اینها را حفظ کنید در آن
وقت که آن روح راست که فارقلیط است که من از او در اینجا شما را خبر داده ام بیاید شما تعلیم خواهد کرد بجهت حق و راستی را
زیرا که آنچه خواهد گفت از جانب خود نخواهد گفت بلکه هر چه از جانب پروردگار خود بشنود همان را خواهد گفت و دست که

هر چه آینده است تا قیامت بشما خبر خواهد داد و ان روح راستی مرا جلیل خود خواهد ساخت مراد از هر چه آینده است تا قیامت
یعنی از احکام امور اینده تا قیامت و مراد از جلیل ساختن عیسی بیرون اوردن اوست از ابهامی که یهود نسبت با آنحضرت
گفتند چهل و پنجم در فصل چهاردهم از همان کتاب است که حضرت عیسی بحواریین گفت که اگر شما مرا دوست میدارید احکام مرا نگاه دارید
از پدر که فارقلیط روح راستی دیگر را بشما خواهد فرستاد و مخفی نماند که نصاری چون شریعت عیسی را ابدی می دانند و پیغمبری دیگر را
نیستند لازم می اید که اینها کذب باشد غایت انچه میگویند است که این روح را بروح القدس تاویل میکنند و نمی فهمند که
این حکم منافی است با انچه ایشان اعتقاد دارند که ذات ان روح القدس با ذات عیسی یکیست والا لازم می اید وجود دو خدا و
ان نزد ایشان کفر است بنابراین چگونه میگوید من نزد او می اید یا روح راستی دیگر چه لفظ دیگر صریح در تباین است
هم چنین سایر انچه گفته پس معلوم است بیغمبری دیگر می اید و همین قول ایشان باطل و انچه در این فقرات است از بیان
احکام قیامت و الزام کردن از قیامت و بیرون آوردن عیسی از تهمت بر پیغمبر آخر الزمان واضح است چهل و ششم انچه در
فصل سیم انجیل متی مذکور است که در وقتی که عیسی خبر آمدن رسول عربی را بامت خود میداد میفرمود من شمارا غسل توبه باب
میدهم و یکسی که بعد از من خواهد امد از من پر زورتر است و من رتبه ان ندارم که کفشهای او را بردارم او است که شمارا بروح
القدس غسل خواهد داد چهل و هفتم انچه در فصل اول انجیل یوحنا مذکور است که از زمان حضرت یحیی میگوید که امت ان
کسی که بعد از من خواهد امد و پیش از من آفریده شده و نصاری نمی توانند بگویند که این حضرت عیسی است چه در فصل انجیل لوقا
نوشته اند که در وقتی که مریم بعیسی حامله بود آمد بخانه زکریا و بدیدن الیصابات مادر یحیی در حالتی که الیصابات نیز بیحیی حامله بود
چون بهم رسیدند مریم سلام کرد یحیی در شکم مادر از خوشحالی حرکت امد و الیصابات از روح القدس ممتلی شد و بمریم گفت و تبارک
هستی در وقتی که صدای سلام تو بلند شد جنین در شکم من حرکت کرد و تهلیل نمود پس معلوم میشود که یحیی در وقتی این خبر را می داد عیسی مبعوث نبود
بلکه مبعوث هم شده بود دیگر چگونه میگوید بعد از من خواهد امد و مخفی نماند که انچه در اینجا از بیست و پنجم تا سی ام از اناجیل نقل شده

بیست و پنجم را که عبارت انجیل نقل شده فاضل محدث مرحوم ملا محمد باقر مجلسی علیه الرحمة در بعضی از مولفات خود نقل کرده
ولیکن حقیر هر چند در اصحاح اناجیل اربعه تفحص کردم از انها نیافتم و اما ان پنج دیگر را بنوعی که نقل شده از فرزاریت که در ترجمه
انجیل که بعضی از علمای نصاری که مسلمان شده بود ذکر کرده و انچه خود ملاحظه نمودم هم در موضع هم در بیان فی الجمله
تفاوتی دارند لهذا انچه خود در انجیل یافتم نیز نقل میکنیم اما انچه در بیست و ششم و بیست و هفتم از شانزدهم انجیل یوحنا
نقل شده پس در فصل سی و پنجم ان انجیل است و اول ان این است که عیسی میفرماید که هرگاه بیاید ان فارقلیطی که خدا
بشما خواهد فرستاد ان روح قدسی است که از جانب خدا است و او برای من شهادت خواهد داد و شما مشاهده خواهید کرد
چرا که همیشه با منید این سخن را گفتم تا تشکیک نکنید پس بعد از چند فقره میفرماید حق را بشما بگویم بهتر است از برای شما که من
بروم چرا که اگر من نروم فارقلیط نخواهد امد اما هرگاه که من رفتم او می اید و الزام خواهد داد عالم را بر سر چیز گناه و نیکوئی و
حکم پس بعد از فقراتی دیگر میفرماید و من سخن بسیار دارم که میخواهم بگویم ولیکن شما حال طاقت ان ندارید چون ان روح
راست بیاید پس ان جمیع حق را بشما تعلیم خواهد کرد و چه او پیش خود سخن نمیگوید بلکه هر چه بشنود میگوید و شمارا از آینده خبر میدهد
و مجد مرا اظهار میکند و مخفی نماند که انچه در فقره که انچه بشنود میگوید مصداق وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی
و مراد از آینده احوال قیامت است و مجید کردن عیسی ظاهر است چنانکه گذشت و اما انچه در بیست و هشتم از فصل چهاردهم
ان کتاب نقل کرده در فصل سی و سیم ان کتاب است باین نحو که بعد از سوال فیلپس که یکی از حواریین است در جملی
که یهود اراده گرفتن عیسی را داشتند عیسی میفرماید اگر مرا دوست دارید حفظ کنید وصایای مرا و من از خدا می طلبم که از
برای شما فارقلیطی دیگر بفرستد تا روح راستی را تا ابد در شما ثابت کند و اما انچه در بیست و نهم از فصل سیم انجیل متی ذکر کرده
در فصل پنجم ان انجیل و در فصل نهم انجیل لوقا نیز هست و ان باین نحو است که در وقتی که یحیی امد به بیت یورشلیم گفت توبه
کنید که نزدیک شده است ملکوت سموات امنیت که شعیا خبر داده است می اید پس میگوید که همه اهل یورشلیم و کل یهود برا و جمع شدند

درگوره زدن داو تعمید میکرد و اینها اشتر زاد و زهرا زدن و غسل توبه میداد و اعتراف بگناهان خود میکردند بعد از ان یحیی می گوید که
که خود را بزرگ نشمارید و نگوئید ما فرزندان ابراهیم هستیم من میگویم که خدا قادر است که از این کوهها پسران از برای ابراهیم بیرون
آورد و ان اینست که داس در بیخ درخت گذاشته خواهد شد و هر درختی که میوه صالح نداشته باشد بریده خواهد شد و با تش انداخته خواهد
شد پس من شمارا غسل توبه باب میدهم و یکسی که بعد از من خواهد امد از من پر زورتر است و من رتبه انرا ندارم که کفشهای
او را بردارم او است که شمارا بروح القدس غسل خواهد داد و باتشی که در دست او خواهد بود چون آتشی است که بان خرمن را
پاک کنند و گندم او را انبار می دارد و کاه او را میسوزاند باتشی که هرگز خاموش نمیشود و مخفی نماند که مراد او عیسی نباید عیسی و از
یحیی نباید چنانکه گذشت علاوه بر اینکه در دست عیسی چیزی نبود و کاه را نسوزانید بلکه ان در دست پیغمبر آخر الزمان بود
چه خرمن را پاک کرد و بد را از آتشی فرستاد باتشی که خاموش نمیشود بلکه انچه از اول فرمود که اینست که داس در بیخ درخت گذاشته
می شود و هر درختی که میوه صالح ندارد قطع خواهد کرد و باتش خواهد انداخت صریح است در اینکه عیسی نیست چه او درختی قطع نکرد
و انچه در سی ام از فصل اول یوحنا نقل شده باین نحو است که همین است آنکسی که بعد از من خواهد امد و پیش از من بوده است چهل و نهم
در فصل سی و چهارم انجیل یوحنا میگوید عیسی که فارقلیط ان روح راستی را که خدا می فرستد بسوی شما تعلیم خواهد نمود شمارا هر چیز
و بیاد شما خواهد آورد هر چه من گفتم سلام من بر شما باد و داع میکنم شمارا چهل و نهم در فصل هفتم انجیل متی مذکور است که از ربع
یعنی عیسی از ناصره بیرون امد بکفرناحوم در لب دریا ساکن شد تا انکه میگوید از ان زمان عیسی ابتدا کرد به بشارت
دادن و فرمود توبه کنید که نزدیک شده ظهور ملکوت الهی و همچنین در فصل بیست و ششم این انجیل است که حواریین فرمود بروید و بگوئید
که نزدیک شده ملکوت سموات و همچنین در فصل سی و هشتم انجیل لوقا مذکور است که بحواریین گفت که بمردم بگوئید نزدیک شده
ملکوت خدا و ظاهر است که مراد خود عیسی نیست چه او مبعوث شده بود دیگر نزدیک شدن معنی ندارد پس باید خبر باشد از پیغمبری دیگر
که بعد از او باندک فاصله ظاهر شود و ان نیست مگر پیغمبر آخر الزمان پنجاهم در فصل چهل و دویم انجیل مرقس مذکور است که دنیا منقضی

نشود مگر انکه قائم بر پا شوند امتی و ملک شوند مملکت را پنجاه و یکم در فصل هفتاد و ششم انجیل لوقا است که عیسی میفرماید هرگاه ببینید
لشکرها یورشلیم را احاطه کرده بدانید که خراب یورشلیم نزدیک شده و در انوقت یهودیان بکوهها خواهند گریخت انهائی که از اهل
شهرند بیرون می گریزند و آنهائی که در خارج شهرند داخل نمیشوند چه این ایام انتقام است تا برسد وقت انچه خدا خواسته است
وای بر زنان ابستن و شیرده در ان زمان چه در زمین شدت و تنگی بسیار خواهد بود و این قوم به دم شمشیر گرفتار خواهند شد و باسیری
خواهند رفت و یورشلیم جای امتها خواهد شد تا کامل شود روزگار و زمان امتها برسد و علاماتی در خورشید
و ماه و ستارگان حاصل شود و زمین را تنگی برسد و چون اینها شود بشارت کنید که خلاصی شما نزدیک شده نگاه
کنید بدرخت انجیر و هر درختی چون شکوفه کرد میدانید تابستان نزدیک شده همچنین چون شما اینها را ببینید بدانید
ملکوت آتیه نزدیک شده و حق میگویم این گروه از جا نخواهند جنبید تا اینهمه واقع شود ممکن است آسمان و زمین زایل
شوند و سخن من زایل نخواهد شد پنجاه و دویم در فصل هشتم انجیل متی است که عیسی فرمود که ملکوت خدا از شما منتزع خواهد
شد و گرفته خواهد شد و بامتی دیگر داده خواهد شد پنجاه و سیم در فصل بیست و هفتم انجیل مرقس عیسی میفرماید که هر که استنکاف کند
که اعتراف کند بکلام من از این گروه فاسق خطا کار پس خواهد آمد پسر انسان با مجد خدا و ملائکه مقدسین او و او در او
خواهد کرد و مراد از پسر انسان پیغمبر آخر الزمان است چه در زبان انجیل بسیار اهل انجیل اطلاق میکنند و گویا پیغمبر باسم پدر انحضرت بیان
بود که چون پدر او عبد الله نام داشت و بر همه کس عبد الله صادق بود محل اشتباه می شد و حضرات نصاری چون کلام بین که صاحب
کتاب لغت است و بادری الجلو که صاحب کتاب کرد فیلاس است دست و پائی کرده انسیس را به مرد تعبیر کرده اند و گفته اند
پسر مرد و در انجیل عربی گفته ابن الانسان و حال انکه انسیس بمعنی انسان نیست با وجود انکه بر این تقدیر است هم مطلب
ثابت می شود چه باید پسر مرد بیاید و مخالفین عیسی را رسوا کند و نصاری بجز معاودت عیسی قایل نیستند و او پسر مرد نبود و
چندین مکان از اناجیل خبر از امدن ابن انسیس را داده و در فصل سی و هشتم همین انجیل میگوید ابن انسیس با الیا پاینده

این انجیلس رحمت ناکب شده و در ماهیه بینه و معلوم است که بعد خواهد امد رنجهی خواهد کشید والیا مراد علی است چنانچه بعد از این مذکور خواهد شد که در ترجمه انجیلس ابدال بالف کرده اند بنجاه و چهارم انچه در فصل بیست و دوم از کتاب دیگر یوحنی که ان را اپکلیپسی نام کرده اند و ان فصل آخر ان کتاب مذکور است و ان کتابی است که یوحنی بعد از مردن و نور روحانی که از ادا[د] جزیره که باد موس گویند دیده و با او سخن گفته نوشته است در انجا میگوید که این سخنان که من بتو گفته ام در نهایت راستی و حق می باشند زیرا که صاحب و سپهر ارواح ملک خود را پیغمبران فرستاد که اعلام نماید با متابعان خود انچه را که باید در این زودی بعمل اید و میفرماید هست که من بزودی می آیم و بجز پیغمبر آخر الزمان کسی نیامده و دیگر بر ایام نصاری قایل هستند که فرض امن در آخر الزمان متصل بقیامت است و در این زودی نگویند بنجاه و پنجم انچه در فصل سیم از همان کتاب اپکلیپسی است روح یوحنا میگوید که اظهار انکه در ان کتاب نوشته شده است بشما میگوید کسی که او امین است و خود شاهد امین و راست است و اول از مخلوقات خدا تعالی است و براستی که هست که بزودی خواهد امد و پیداست که یکی از اسمای پیغمبر آخر الزمان امین است و کفار هم او را محمد امین می نامیدند و گواه بودن او واضح است چه بنص قران او شاهد بر همه پیغمبران است و اول از مخلوقات بودن او مصدوق اول ما خلق الله نوری است و زود امدن او هم ظاهر است و همینها با اعتقاد نصاری نمی تواند مسیح باشد چه ایشان عیسی را مخلوق نمی دانند و میگویند افریده نشده بلکه متولد شده و همچنین بشود و نیز در فصل پنجم همین کتاب میگوید من کتابی دیدم در دست شخصی که در بالای منبری از نور نشسته بود و ان کتاب از اندرون و بیرون نوشته بود و بهفت مهر ان زده بود و کسی نبود که تواند ان کتاب را باز کند در ان وقت یکی گفت که اینک شیر فتح کرد انکه این کتاب را هفت مهر او را باز خواهد کرد گویا کتاب اشاره به قران و هفت مهر هفت بطن قران و شیر فتح کننده اسد الله الغالب علی بن ابی طالب است که دانای همه بطون قران است بنجاه و ششم انچه در فصل سیم کتاب سیکیاس که یکی از پیغمبران بزرگ نصاری است میفرماید من خواهم فرستاد ملک خود را که مهیا کند راه را او پیش

مهیا شد

مهیا شد خواهد آمد به بیت الله فرمانفرمای او که شما در تفحص او هستید و خواهد آمد ان ملک میثاق که شما خواهشمند او هستید هر او در زمان ملک اول عیسی است و دوم فارقلیط که محمد باشد و اطلاق ملک بر پیغمبر در لغت ایشان ثابت است چه کالوین که صاحب لغت یونانی و عبرانی و شش لغت دیگر است و در نزد نصاری کمال اعتبار دارد در لغت آ[نجلوس] که معنی لغت است میگوید انجلوس معنی ملک و ملک بمعنی پیغام آورنده است از جانب خدا بنجاه و هفتم انچه در فصل چهارم از کتاب وحی از دراس نبی که او نیز از پیغمبران معتبر در نزد نصاری است مذکور است که در خطاب به بنی اسرائیل میفرماید بعد از اظهار منت بر انها و انکه اب رودخانه اموز روس کم تلخ بود و درختی که در بیابان تیره بود من بجهت شما شیرین کردم پس دیگر چکنم ای اولاد یعقوب زیرا که در شما اولاد یهودا هم گوش نمیشنوند فرمانبرداری کنند پس شما را بجماعت و سلسله های دیگر تفویض خواهم داد و بانها اسم اعظم خود را خواهم بخشید زیرا که احکام مرا انکار دارند پس بعد از خطابهای دیگر مشتمل بر تهدید و تقریع گناهان و ذکر انکه روزهای عید و اول ماهها که در امروز زمان من تقرب می جستید و سنتهای شما را اطلاق داده ام میفرماید اگاه هی بنی اسرائیل که من خانهای شما را بامت آینده تسلیم خواهم نمود و ان امت چنان امتی هستند که با وجود انکه کلام مرا که شما در طور سینا شنیده اید نشنیده اند هر چه من بتوسط پیغمبر و کتاب خود با ایشان بگویم با ان ایمان خواهند آورد و با وصف انکه معجزاتی که من بشما نمودم با ایشان نخواهم نمود عمل خواهند آورد هر چه را من با ایشان بفرمایم و پیغمبران گذشته مرا ندیده فرمان انها را بخاطر آورده بانها عمل خواهند نمود و کودکان ایشان هم که من انها را مکلف نکرده ام با زیر و رو و خوشحالی در احکام من حکم خواهند نمود هر چند که مرا بچشم جسمانی ندیده اند اما بچشم قلب مرا بر ایشان قبول میکنند پس در این اثنا انکه از جانب خدا این پیغام را باز دهمن نمی داد که به بنی اسرائیل رسانم بولی گفت ای برادر نگاه کن و ببین جلالت را و از دور نظر کن با ان امت که از سمت مشرق می آیند و بخشعانی میفرماید من با ان امت خواهم داد حکومت و پادشاهی یازده نفر را دهمی نامند که ان یازده نفر هاشم است و عبد المطلب پیغمبر و دوازده ...

عبد المطلب ابراهیم و اسمعیل گفته اند و نبید است چرا که ازدراس مقارب عهد عیسی است و خواهم داد دلالت بر آینده میکند و از انجا معلوم میشود فساد قول یهود و نصاری که نتوانستند انکار کنند برا انکه گفته اند این یازده نفر باین ترتیب است ابراهیم اسحق یعقوب اوریا اناس میکیا جوال آبدیه یونس ناحوم حبقوق صفنیا اجی ذکریا ملکیا علاوه بر انکه عناد ایشان دیده انها را پوشیده که از این غافل شده اند که تصریح شده که این امت حکومت انها از غیر بنی اسرائیل خواهد بود و دور انها غیر از بنی اسرائیل خواهد بود و از مشرق بلاد از دراس خواهند بود و این انبیا همه از بنی اسرائیل اند طرفه تر انکه انبیای بنی اسرائیل چندین هزار بوده اند چه خصوصیتی باین یازده نفر داشت و ایشان هم عمده ترین انبیای بنی اسرائیل نبودند زیرا که از تورته و کتب نصاری ثابت میشود باتفاق یهود و نصاری که مردان و ذی الکفل که او را ازکیل نامند و اشمویل و شعیا و ارمیا و دانیال و داود و سلیمان و یحیی عمده تر بوده اند و از انچه مذکور شد معلوم شد که نتوانسته است حضرت عیسی باشد چه انحضرت خود در انجیل متی می فرماید که من فرستاده نشده ام مگر بر بنی اسرائیل و نیز در فصل پنجم همین انجیل میفرماید که مپندارید که من امده ام دین موسی را برهم زنم بلکه امده ام انرا با تمام رسانم بنجاه و هشتم انچه در فصل دویم کتاب ازدراس نبی است و ان اینست که میگوید من که ازدراسم حکم از جانب خدا تعالی در کوه اوریب رسیده بود که بنزد بنی اسرائیل روم چون بنزد ایشان رفتم قول مرا رد کردند و رسالت مرا قبول نکردند بنابر این بشما میگویم ای امت که می شنوند انچه من در این کتاب بفرمان الهی نوشته ام و انرا می بینید باید که در انتظار چوپان حقیقی پیغمبر خود باشید زیرا که او استراحت ابدی را بشما خواهد بخشید زیرا که نزدیک است پایه کسی که در آخر زمان خواهد امد بنجاه و نهم انچه فاضل محدث مرحوم ملا محمد باقر مجلسی در بعضی از مولفات خود ذکر کرده از کتاب زند و پازند که استخراج جاماسب حکیم است نزد بعضی و شرح استا است که از اساتیع زردشت است و از تصانیف زردشت است نزد مجوس نقل کرده ابتدای ان اینست بنام ایزد پیام ایزد بخ افریدون یعنی سلام خدا او را بزرگ فرخ باد رحمان هوش برد و علیم ایشان بزرگ مثل افتاب و فر که سنبری است سخن گوی دانا خواننده مرد بگذار که

پادشاه

پادشاه و قهار است پس از ان اهاجر کننده دوزخ و بهشت برین و پل صراط سخن گو از دل او با خدا است آخر دنیا پیدا شود تا دین حق بهمه شما برجا دهد امید داری او بر وی دگر به گنه پیش او نام او بیمن است مثل نور است پیشانی پیش او بگذارند اگر پادشاه باشند و اگر خزانه دار اگر مرد بد و اگر خوب او است آخر رسولان دولت او پایدار است شصتم انچه یکی از علمای مشهور از بنی اسرائیل گفته و این نقل او را در چندین کتابهای معتبر نوشته اند و معتقد استند و ان اینست که گفته روزی بخدمت الیاس که در غیب است رسیدم انحضرت فرمود شش الفین هو علما و محارب یعنی شش هزار سال عمر این عالم است و بعد خراب می شود شنی الفین توهو شنی الالفین تورا شنی الالفین ماشیح یعنی دو هزار سال تاریکی خواهد بود و دو هزار سال تورته خواهد بود و دو هزار سال هم ماشیح و سابق بر این مذکور شد که ماشیح اسم شخص مخصوصی نیست بلکه هر بزرگ صاحب شانی را ماشیح گویند و مبدء دو هزار سال اخر نمی تواند شد از زمان عیسی باشد چه از زمان موسی تا زمان عیسی تقریبا یکهزار و پانصد سال بود و علاوه بر این مکرر نقل شد از انجیل و ابن نصرانی نیز اعتراف خواهد کرد که عیسی فرمود من نیامده ام تورته را بر هم زنم و نمی تواند ان ماشیح باشد که یهود میگویند چه حال از زمان تورته زیاده از سه هزار سال گذشته و ماشیح نیامده با وجود انکه یهود ماشیح را مروج تورته می دانند پس نیست مگر پیغمبر آخر الزمان که از موسی تا انحضرت تقریبا دو هزار سال بود پس بنابراین باید انحضرت پیغمبر بر حق باشد شصت و یکم انچه در کتاب جاماسب نامه که انرا اسرار الملجم نیز گویند و جاماسب در ان کتاب احوال حوادث آینده را نوشته مذکور است و ان کتاب را مجوس حقی دارند ولیکن فاضل محدث ملا محمد باقر مجلسی طاب ثراه در یکی از مولفات خود نقل میکند که وزیر کرمان نه جزو انرا برای من فرستاده بود که بر پوست نوشته بود و اکثر خطوط ان بخط یونانی و معقلی و قلم داودی بود و بعضی بخط فارسی و مترجم ان بعضی مندرس شده بود میگوید در ان کتاب از زبان زردشت نقل میکند در فصل کاهبارها و کاهنبارها نیز گویند بکاف فارسی و باصطلاح ایشان کاهنبارها ان شش روزی است که عالم را آفرید میگوید در روز اخر آفرینش عالم که بزعم ایشان گبو عرب باشد و در اخر ان فصل احوال پادشاهان و اسپارا

میگوید که چند نفر ند و در چه زمان اهر سند و من ایشان چت و کجا می باشند و چه بر سر ایشان می اید تا پیغمبر اخر الزمان دکوید این
پیغمبر عرب اخر پیغمبران است که در میان کوههای مکه پیدا شود و بر شتر سوار شود و قوم ایشان همه شتر سواران باشند و با ید کان
خورد و با روش بنده کان نشینند او را سایه نباشد و در پشت سرش مثل میش و پیشه و دین او اشرف دینها باشد و کتاب او باطل
کرده اند هر کتاب اسمانی را و دولت او زیک را بر باد دهد و دین مجوسی و پهلوی را بر طرف کند و نا رسد و اتش کده ها را خراب کنند
و تمام شود روز کار بیش دادیان و کیان و اشکانیان **و مخفی نماند** که همچنانکه در کتب انبیای سلف و غیر هم تلویح و تصریح بذکر بیا می
پیغمبر اخر الزمان شده همچنین بذکر اوصیا و خلفا انجناب نیز بکلام او بعضا اشاره شده است و ان نیز از جمله موید است بلکه مثبت
مطلوبست چه ولایت و امامت ایشا موقوف و بسته بر نبوت انجنابست و اسم از قبیل انی است که از معلول پی بعلت برده
می شود و چون حقیقت ایشان ثابت شود حقیقت انجناب نیز ثابت می شود بتحقیق از ذکر ایشان گذشت که در توریه و غیره ذکر
دوازده نفر و یا زده نفر شده بود و بیان نمودیم انطباق از ابر ائمه اثنی عشر و بطرز اهم چنین ذکر ذبیح در کتاب فرات شده
و ذکر ایلیا و حسین چنانکه گذشت و نیز از الجمله انجیلی است که یوحنا که از جمله حواریین حضرت عیسی است و از او بحنا یی
الهی گویند در فصل بیست و یکم کتاب انجلیبتی میفرماید که بهشت دوازده در دارد که هر کدام از یک گوهری است و در هر
کدام از ان درها اسم هر یک از ان دوازده نفر نقش شده کان از جانب الکنی که ان دوازده نفر در فرمانبرداری او
بجمیع مخلوقات تقدم دارند نوشته شده است و بعضی از انها بسبب ذبح شدن در راه خدا بکو سفند تشبیه شده اند و از
الجمله حضرت شعیای پیغمبر در کتاب خود در سیمان ست و ششم و پنجاه و هفتم در بیان اعلان اهل اخر الزمان می فرماید ابتدا از بیان
بیست و ششم میکوید با بوقانی چند که اول انها اینست یهوه هو نو شر هیشیر هرز بیر حص یهود ا هر عرعاذ
لا تو کنو غاغ خومت واحل وخلاصه معنی این با بوق یا با بوقهای بعد که در ذکر بعضی رد ابد اکه در ان روز خوانده
خواهد شد در زمین یهود ا یعنی بیت المقدس و حوالی ان تسبیح و ستایش تو و خواهند گفت این کلیست که شهر محکم
ما بات

ما بات پس کذاشته شود دران حصار و پیش حصار یعنی بر شیر حاجتها ن باز کنید درها را از برای انکه داخل شوند جماعت نیکو
کار که حق را نگاه می دارند و خطاهای کهنه گذشت تا اینکه میفرماید بدانید که اوست که سرنکون خواهد ساخت اسانی را
که در بلند یها ساکنند و ان شهری که خود را از همه شهرها بلندتر می شمرد سرنکون خواهد ساخت و پایمال خواهند کرد ان شهر را پاهای
فقرا و قدمهای مساکین زیرا که راههای متقین راست میباشند و جاده او از برای راه رفتن راست است پس میکوید
شعاعهای نور خدا اسم تو و یاد داشت تو خواهش ما بوده است و نفس ما در شبها آرزومند ظهور تو بود هم و با چه روح
ازبرای تو در وقتی که صبح طلوع کند بیدار خواهد شد ای نور خدا در وقتی که دیوانها را در زمین بکنی تعلیم خواهند گرفت از
تو ساکنان زمین عدالت را پس با من جهت رحم بان منافق نخواهی کرد ما در انوقت هم عدالت یاد نخواهد گرفت
بجهت انکه در زمینی که بمقدسان تعلق داشت عملهای قبیح بجا آورد پس ای نور خدا بلند شود ان تا بعد ها قوت تو
نه بینند اما به بینند و ندامت بر بد عاسدان تو و اتش غضب تو دشمنان ترا بخورد ای نور خدا از زمان که ما بی تو بوده ایم
همه کس ما را در تصرف خود کرفته بود و با نچه تسلی ما همین یاد تو بود پس انانی که اهل جهنمند رجعت نخواهند نمود و از این
راه ای نور خدا اخر بود حجم خواهند شد آنانی که ما را در تصرف خود گرفته بودند نحوی که یاد آنها از زمین کم شود ای نور خدا
تا زه جلالت بهم رسانیده بلکه جلالت تو از ابتدا بود و انها که تابع تو اند در وقت تنگی جستجوی ترا کرده اند و در وقت
شدت حدیث تو بین ایشان بوده و اینست که در وقت خوشی خواهند گفت ما در غیبت تو از قبیل زن حامله بودیم که از درد
زائیدن آزاد باشد و در رحمتی باشد و با وجود این اقرار داریم که بسبب نفهمیدن جباران که در زمین بودند ان بود که ما در زمین
عدالت بجا نیاوردیم و اگر انچه تو بواسطه کلام خدا فرمودی عمل می آوردیم مدتی بود که جباران را از روی زمین محو کرده بودیم
در زمان خوشی امده بود پس ان لحظه ما کشیدیم از ظالمان بسبب اعمال خودمان بود زیرا که عملهای خود را خالص نکرده بودیم
ظهور ترا با تا خیر می انداختیم پس میفرماید یحو متیخا نوه لا تی یقو مون تا تنظو ادر رز تی شو خنعا

فارکی تل اور رون تنیخا و ارا ص رفا ایم ایتیل یعنی زنده شوند مرده های تو و اموات تو برخیزند و ستایش تو
کنند ساکنان خاک که شبنم تو شبنم روشنائی داراست پس در سیمان بست و هفتم در با بوق بست و دوم می گوید
لخ عمیم بو نخدار گحا ایکسو ر دلاتخا بعد کمعاجی کمعت رنقع عذ بعوزر زاعم کی ایمنه
اذونای یوص یمقومو لیفقد عون یوشب ها آرص عالات وقیلنتا ها آرص ات
دامیها و لو تحشی عود عل هر و قیها این خطاب شعیا است بقوم خود یعنی ای قوم من داخل حجرها
سکناهای خود شوید و در بر روی خود ببندید سهل ملتی تا زمان خشم بگذرد زیرا که اینست که نور خدا بیرون خواهد آمد
از برای انکه دیوان گناهکاران ساکنان زمین را بکند و رد کنندان گناهان از برای ایشان و در ان زمان اشکار
خواهد کرد زمین خون خود را و نخواهد پوشانید کشتگان خود را بیوم مهو یفقود اذونای بحرب بو تحقاش
و هکذو لاو رخ حدا فا عل لیو یاتان نا حاش با ریح و عل لیو یاتان نا حاش
عقلتون و ها رغ ات هتنیم اشر بیام بیوم مهو کیرم حمر عنو لا یمی در ان روز انتقام
خواهد کشید نور خدا بشمشیر قوی و بزرگ و سخت خود از لیو یاتان و لیو یاتان از خرزاری که جرائم نصرانی در هر جا
اسامی عبری نوشته و معنی دارد یکی اجماع و اتفاق و دیگری بست برادری ان دو نفر بیکدیگر از برای خدعه و مکر و حیله
بهر حال میفرماید انتقام کشد از لیو یاتان که چون الفی بود که دست بکردن هم کرده چیزها را از طرف بالا بزیر میکشیدند
و ان لیو یاتان کره در کره و کج و پرپیچ بود پس در ان روز ان نور خدا خواهد طلبید باغ خود را و خدا یعنی مصداق خود را
پس در با بوق بعد میفرماید و خواهد گفت من که از او محافظت میکنم و عوض میدهم از برای انکه او خود مصداق او یا تان
بد بکری خورانید پس اگر مصنف تامل نماید در این فقرات می بیند که بعد از ان احوال ان جبری است که میخواهد حق
فرزندان خود را نموده مقدمه لویا تان که جهت مصداق ان اتفاق و عهد و پیمان و برادری غاصبین حقوق ال بابا صاحب
ازبات

ازبات خصوص ان خون ره جشنا چنانچه حضرت امیر المؤمنین در خطبه شقشقیه و منهجه که مصداق کره در کره و پرپیچ و ماث
و طلبیدن باغ مهر که اشاره بباغ فدک است که لیو یاتان بدیگران خورانیدند صریح در مطلب مشود خصوص چون با انها
ضم شود انچه را که حضرت شعیا در سیمان سی و دوم کتاب خود میفرماید که اول با بوق انها اینست که این لصدق ذا یملخ
ملخ او لی صار یم لمیش باذ یا بو زیم تا اخر با بوقها که خلاصه معانی انها اینست که ان اینست که بعد از
پادشاهی خواهد کرد ان پادشاه در ان زمان شاهزادگان در دیوان مقدم خواهند بود و در ان روز رحمان خواهد شد که ان مرد
و گویا اشاره بلیو یاتان باشد چون کسی می شود که از طوفان بگریزد و خود را از رعد و برق و با دبیابان سا زد و
و ان پادشاه از قبیل رودخانه در وقت تشنگی شدید و سایه سنگ عظیم در میان بیابان خواهد بود و در ان زمان چشمها خیره
نخواهد شد و گوشها زود خواهد شنید و دلها ادراک خواهند نمود و زبان لالان فصیح تکلم خواهند کرد و جاهل و نادان میشوا
گفته نخواهد شد و منافق بزرگ نامیده نخواهد شد تا اینکه میفرماید در ان زمان از برای منافق بدترین وقتها خواهد بود زیرا که
خیالها با تفاق رفیق خود کرده است از برای انکه ضایع کنند مظلومان را بسخن مردم فریبانه نظر کن ای مصنف با نچه تصریح
و منعه در انتقام از مقدم بودن شاهزادگان در دیوان چه در ان روز ائمه اثنی عشر رجوع خواهند فرمود و از ذکر کشتن لیو یاتان
و وصف منافق و انکه فرمهه با تفاق رفیق خود از برای ضایع کردن مظلومان بسخن مردم فریب گفته چه بجهه انها مصداق
انها ظاهر و هویداست و بر احوال ابا بکر و عمر منطبق و هم چنین مصداق انچه در سیمان یازدهم است که ابتدای ان در اواخر
کتاب مذکور میشود و اخر ان اینست که در وصف ان نور خدا بعد از انکه خبر میدهد از اخر الزمان میکوید ان نور خدا
بعدالت دیوان مساکین را خواهد کرد و بر استی انتقام مظلومان را خواهد کشید ایمان کمربند او خواهد بود و عدالت میان
بند او و در زمان او گرگ و بره در یکجا ساکن خواهند شد و پلنگ و بزغاله در یکمکان خواهند چرید و گوساله و شیر و میش با هم
خواهند چرید و شیر با گاو میش هم کاه خواهند خورد و طفل شیرخواره دست در سوراخ مار خواهد کرد و چون با انها ضم شود انچه

در بيان چهل و دويم و چهل و نهم فرموده ظهور و صراحت شده چه حضرت شعيا عليه السلام در بيان چهل و دويم همين كتاب ميفرمايد كه ابتدا
هاى آن سابق بر اين مذكور شده و اما ميگويم من از چيزهاى تازه خبر ميدهم و پيش از آنكه وقوع بهم رسانند شما را اعلام ميكنم بخوانيد
از براى خداوند تعريف و ستايش تازه كه ستايش او در انتهاى زمين و در درياى جزاير و در زمينهاى آن جزاير است و در
بيان چهل و نهم ميفرمايد در مقامى كه خدا تعالى خطاب باين نور كرده ميفرمايد آنچه خلاصه آن اينست پروردگار شنيد دعاى ترا
و در روز شفاعت كمك و مى نظر مينمودم ترا و ترا ميثاق قرار دادم از براى اينست تا زنده سازى زمين را و در او ارث تصرف
خودم را آنهائى را كه بتاراج رفته بود و تا محبوسين را بيرون آورى از زندانها و بآنهائى كه بظلمات غيبت گرفتارند بگوئيد كه
ظهور كنند تا اينكه ميفرمايد زيرا كه رحم كننده ايشان حكومت ايشان خواهد كرد و جادهاى من عزيز خواهند بود و اينك اينها
كه از دور خواهند آمد از سمت درياى مغرب، آنچه در اينجا فرموده كه از سمت درياى مغرب خواهند آمد و در فصل چهل و دويم فرموده
كه ستايش او در انتهاى زمين در درياى جزاير است مطابق است با آنچه شيعه ميگويند كه آنحضرت در انتهاى زمين در درياى
مغرب در جزيره خضرا است و جزاير بسيار است بلكه اهل فرنگ نيز بعضى از آن جزاير خبر داده اند و حكايات بعضى در خصوص آن
جزاير شايع است و اگر نه خوف تطويل بود حكايات شيعيان و فرنگيان را در اينجا نقل ميكردم ولكن كلام بسيار طول كشيده
انشاء الله بعد از اتمام كتاب شايد جزوى در آخر مشتمل بر آن حكايات ملحق كنم و از الجمله در اواخر اين فصل در واقعه حضرت سيد
الشهدا امام حسين كه سابق بر اين هم از نبوت ميلد و چهل و ششم كتاب ارميا نقل شد تصريح باين نيز در كتاب شعيا
مذكور است كه خدا مى فرمايد اى فرزند حبيب من بخاطر رسانى كه در اين زحمت و مصيبت كه بعضيها بسيار گرفتار شده كه من
ترا فراموش كرده خلاص نخواهم نمود خواستم كه بواسطه تو بجهت ارباب مخلوقات تمام كنم با آنچه ترا اخلاص نكردم اما چنان مدان كه
من ترا فراموش كردم اگر مادر فرزند را فراموش كند من ترا فراموش ميكنم پس اينست كه من بيد قدرت خود ترا در دانش
علم انداخته بودم با ده نفر ديگر كه از آن در شهر علم بوجود مى آيند ديوارها و حصارهاى آن شهر خواهيد بود و آنان كه ميخواهند بشما

منقطع

منقطع كنند ممكن نيست كه اراده خود را باتمام رسانند بلكه نفاق و اعمال خود گرفتار از دنيا خواهند رفت تا اينكه ميفرمايد بعد از
كلامى كه اشاره بمعنى تحقق شود است كه بسبب منافقين خراب و بيابان شده بود و در آن وقت از دور مجنتى كه بتو خواهم داد از براى
سكناى ايشان تنگ خواهد بود با وجود اينكه آنانى كه در آنروز ترا از قبيل آب مى آشاميدند از روى زمين محو خواهم نمود كه اين
زمان از آن فرزندانى كه در وقتى كه خود را بى اولاد مى پنداشتى از تو بوجود آمده اند بگوش خود خواهى شنيد كه بتو خواهند گفت
كه وسعت همه زمين كم است از براى اينكه در آن ساكن شويم پس وسيع ساز و از پس تو در دل خود خواهى گفت اينها را از براى
من كه متولد كرده اند و حال اينكه من خود را بى اولاد مى پنداشتم زيرا كه در وقتى كه دل از دنيا بر كندم و اولاد خود را كشته و عيال
خود را اسير و دربدر گردان ديدم گمان مى كردم كه از من كسى در دنيا نخواهد ماند زيرا كه همه كس دست از اعانت من بر داشته مرا
تنها واگذاشته پس اينها كه حال مى بينم كجا بودند پس من كه خداوندم ترا ميفرمايم بتو بلا اينكه هنوز مانده است كه پايدان زمانى
اى بنده من كه من دست قدرت خود را بسوى جهان دراز خواهم نمود و در ميان انها لواى خود را بلند خواهم ساخت تا پسران
ترا در بغلهاى خود و دختران ترا در بالاى دوشهاى خود براه برند پادشاهان مربى ايشان و زنان ايشان دايگان اولاد تو خواهند
بود و روهاى خود را بر خاك گذاشته تعظيم بتو خواهند نمود و خاك قدم ترا بزبان خود از راه اخلاص خواهند خورد و خواهند ديد
و آنوقت خواهى دانست كه منم خداوند مهربان كه مخلصين خود را شرمنده نگذارم شرمنده نشوند آنهائى كه اميد خود را در من گذاشته اند تا اينكه
مى فرمايد همه آنان كه ديوان ترا كرده اند من جلالت ديوان ايشان را از خواهم كرد و همه اولاد ترا متخلص خواهم كرد و بدشمنان
تو گوشتهاى خود ايشانرا خواهم خورانيد و خون ايشانرا از قبيل شراب صاف نشده بايشان خواهم نوشانيد و اين تنبيهى است
كه در دنيا بجهة ايشان مقرر خواهم فرمود و صراحت اين مراتب را در حق سيد الشهدا ملاحظه كن و ببين چه نوع ظهور داده در خطاب
بفرزند حبيب من و خبر از گرفتارى زحمت و مصيبت و بودن او با ده نفر ديگر از اولاد و فرزندان او در شهر علم كه پيغمبر تصريح نموده كه
انا مدينة العلم و على بابها و خبر دادن از اراده قطع نسل ايشان كه در كتابها و تواريخ ظاهر است و خراب و بيابان شدن

كوفه كه زمينى است كه با او تعلق داشت چه حضرت امير فرموده مكه شهر خداست و مدينه شهر پيغمبر است و كوفه شهر من است و بسيارى از
اولاد آنحضرت و ظهور قدرت الهى در حق او در ميان عالميان كه همه ايشان از شيعيان خاص او شده اند و پادشاهان عجم بجدى در
تعظيم و تضرع بخدمت او مى كوشند كه در بلده طيبه قم كه دختر شش هفت ساله و از نسل آنحضرت مدفون است سلاطين
ذوى الاقتدار چون بآن آستان رسيده ابتدا آستان را مى بوسند و همه در آستان مقدس حضرت امام حسين سر خضوع
بر خاك مى گذارند و خاك تربت آنحضرت را خدا تعالى شفا در آن قرار داده تا مصدق آنچه شعيا فرموده كه خاك قدم
ترا خواهند ليسيد بظهور رسد و دشمنان آنحضرت چنان بجان هم افتادند كه آنچه از خبث و مختار بعضى فرار كردند همه گوشت و
خون يكديگر را خوردند چنانچه از حكايات حجاج بن يوسف و شبث بن ربعى ملعون كه در كربلا حاضر بود و عبيد الله بن زبير
و غيره ظاهر است و در رجعت نيز ظاهر خواهد شد در خصوص آنچه در اين مقام مذكور شد با دو سه نفر از علماى اهل ذمه صحبت داشته
شد و از تعبير اين باب اوقات از ايشان استفسار شد بعضى موافقت نمودند در همه آنچه تقرير شده و با بعضى ديگر اندك اختلافى بود
كه در مطلب تفاوتى نمى كرد و از الجمله نيز در واقعه سيد الشهدا در فصل چهارم كتاب ارميا ميگويد آنچه خلاصه آن اينست
كه چه شد و چه حادثه روى داد كه رنگ بهترين طلاها تار شده و سنگهاى بنائى عرش الهى پراكنده شده و فرزندان بيت المعمور
كه با وليس طلا زينت شده بودند و از جميع مخلوقات نجيب تر بودند چون سفال كوزه گران پنداشته شدند در وقتى كه شغالات
پستانهاى خود را برهنه كرده بچهاى خود را شير مى دادند عزيز من در ميان است بى رحم دل گشت چون چوب خشك شده در بيابان
گرفتار مانده است و از تشنگى زبان طفل شيرخواره بكامش چسپيده در چاشتگاهى كه همه كودكان نان مى طلبيدند چون بزرگان
آن كودكان را كشته بودند كسى نبود كه نان بايشان دهد آنانى كه در سفره عرب تنعم مى نمودند در سر راهها هلاك شدند آنهائى
كه در بهترين بستر پرورش يافته بودند فضلات انسان را در بغل گرفته مى غلطيدند پس واى بر عزيز اينان برطرف شده عزيزان
من نبود كه برطرف شدن ايشان از برطرف شدن قوم سدوم عظيم تر شد زيرا كه آنها هر چند برطرف شدند اما كسى دست بايشان

نگذاشت

نگذاشت اما اينها با وجود اينكه از راه پاكى و عصمت مقدس بودند و از برف سفيدتر و از شير بى غش تر و از ياقوت درخشان تر بودند
ايشان از شدت مصيبتهاى دوران متغير گشته بود كه در كوچها شناخته نشدند زيرا كه پوست ايشان باستخوانها چسپيده
بود و بعضى از علماى يهود و جهود اين تعزيه دارى ارميا را بر اهل شهر بيت المقدس در خرابى آن حمل ميكنند و بيچاره ها از
اين غافل بودند كه هرگز خرابى بيت المقدس بجهة كثرت معصيت ايشان و قتل انبيا و بت پرستى بود و اين امور بود
بحدى كه خداوند عالم بر ايشان خشم گرفت و غضبناك گرديد چنانچه شمه از آن از كتب ايشان در بعد از اين در جائى
كه متواتر بودن توريته را نقل ميكنيم ذكر خواهد شد و اين منافات دارد با اوصافى كه در اينمقام مذكور شده و بنحوى
نمى تواند شد حمل بر ايشان شود و از الجمله چيزيست كه در اخبار از حضرت صاحب الزمان عليه الصلوة و السلام
در كتاب جاماسب كه سابق بر اين شمه از احوال حضرت رسول از آن نقل شد نوشته چه بعد از آنچه از او نقل شد
نوشته كه از فرزند دختران پيغمبر كه خورشيد جهان و شاه زنان نام دارد كسى پادشاه شود در دنيا بحكم يزدان كه جانشين آن
پيغمبر باشد در ميان دنيا و دولت او تا قيامت متصل باشد و بعد از پادشاهى او دنيا برطرف شود و آسمان حفت شود
و زمين بآب فرو رود و كوهها برطرف شوند و اهرمن كلان كه ضد يزدان و منبع عاصى است گرفتار شود و او را
حبس كند و سمندع و قدح و عباثل و قفقذ كه رئيسان اهرمنند بگيرد و خلايق را يزدان خوانند و نام و مذهب او
بر زمان قاطع باشد و در خدمت او حاضر شوند بستر ديش و بهمن كه عبارت از ميكائيل و جبرئيل و عزرائيل باشند و نارك شو
باو بهرام فرشته موكل بمسافران و خرخزاد موكل بر زمين و بهمن ملك گاوان و گوسفندان و آذر ملك روز اول
هر ماه و آذر گشب ملك موكل بر آتش و روان بخش كه روح القدس باشد و زنده گرداند بسيارى از خلق بدان و بيكبار
و زنده گرداند پيغمبران بسيار را چون ملكان پدر خضر و مهراس پدر الياس و نغوماس پدر ارسطاليس و آلف بن برخيا
وزير جاماسب كه سليمان باشد و ارسطوى ماقدونى و سابين نيوافريدون كه نوح است و شتون عابد و هلولا و شادون

وشموئیل و یحیی و یحزقیل و شعیا و شعیا و حیواول و طوقوق و زخریا پیغمبران بنی اسرائیلیان و زنده شود عازر بن شالح و حارشوه
نزد او بیچرع و از بدان زنده کرد اند سوریوس که نمرود است و او را بسوزانند و یرع و قرح که فرعون و قارون است و
زنده کرد انده هامان وزیر فرعون را و زنده بر دار کنند و از چاه دماوند بدر آورد و ضحاک علوانی را و او را دیوان معظم کنند
و بسوزانند و بخت النصر را که در زمانی که بیت المقدس است خراب می کند و زنده کنند شامور را که در پهلوی را
برهم می زند و زنده کنند سدوم قاضی شهر لوط را و العنقه قاضی ترسایان را و ذو باغ اهرمن را که بانی عمل قوم لوط شد
و تردان را که از اکابر فرس است و شدرنگ را و صابیانی را که ستاره پرستی را وضع کرد و زنده کرد اند
کسو را و همه را بسوزانند و دیگر زنده کرد اند و بکشد از پادشاهان اقوام خویش که فتنها در دین خدا کرده باشند و خوبان
یزدان را کشته باشند و رستم بن زال را و کیخسرو را و نام ان بادخ بهرام باشد از خورشید جهان و شاه زنان که دختر
سین است و سین نام مبارک محمد است بلغت پهلوی چنانچه در قرآن می فرماید یاسین و ظهور او در اخر دنیا باشد و
عمر بعث کرکس داشته باشد و چون خروج کند سی قرن باشد که تازیان بر فارسیان غلبه کنند و شهرهای ایشان را بگیرند و
رد رو را یعنی دجال را بکشد و ان کوری باشد خرسوار که دعوای خدائی کند با او خواهد بود صاحب حیاتی که کی عمرت
و اسکندرین و روما و قسطنطنیه را بگیرد و هند و ستان را بگیرد و علمهای سلمانی در انجا بر پا کنند و عصای موسی شبان با هم دارد
که موسی باشد یا او باشد و کمند و دیهیم سلیمان با او باشد و این بهرام بنای او از فرزندان و زنان بزرگ که ابراهیم است خواهد
بود و او دادست ایزد و کتب یعنی خداپرست و اتابک بزرگ و کیاوند و یزد و یعنی سکوهمند و کیهان خدیو و شهنشاه و از
دهر بین و در مدت اندکه پانصد قرن باشد او و یاران او پادشاهی کنند و برود تا مقدونیه که دار الملک فیلقوس است
و در ساحل بحر اقصا و بس که اخر دنیاست همه زنده و همه جهان را ایکدین کنند و کیش کبری و زردشتی نماند و از مغرب برگردد و
داخل ظلمات شود و جزیره بنسانس را خراب کند و صاحب بوق تزد او آید که اسرافیل است تا اینجاست کلام جاماسب حکیم
دیگر

وحقیر خود تقریبا بیست و پنجسال قبل از این جزوی از دساتیر نامه دیدم که در انجا بطریق استخراج از احوال
نجوم نه بقاعده معروفه میان منجمین بلکه بقاعده دیگر که از برای هر کوکبی دستی و بابی اثبات کرده بود و از ان حکم
می نمود بعضی احوال آینده را خبر داده بود که حال تفصیل ان در نظرم نیست اینقدر در خاطرمانده است که از
موسی بن رخ شبانان با هود از تقریر کرده بود و در حق پیغمبر آخر الزمان نوشته بود که از نطفه هاشم دو ال ثبت پیغمبری اید و
بعضی اوصاف انحضرت را نوشته بود و از جمله انکه او را اولاد ذرینه نباشد و می او را از حق خود منع کنند و بعد
از ان وقایع بسیار استخراج کرده گفته بود که در اخر دنیا فرزندان پیغمبر برایند و دنیا را چون کلستان کنند و فاضل احوال
مذکور احوال حضرت صاحب را از بعضی دیگر از کتب براهمه هندوان نیز نقل نموده از انجمله در کتاب باسک
از کتاب اعظم کفره هندست در مدت عالم گوید که عمر دنیا چهار طور است و هر طوری چهار کور است و هر کوری چهار
دور است و هر دوری چهار هزار سال است و چون دوره تمام شود صاحب ملک تازه پیدا شود از فرزند دو پیشوای
جهان که یکی ناموس آخر الزمان است و دیگری همی بزرگ که بیش نام دارد و بحق پادشاه شود و خلیفه رام باشد یعنی خدا
وان پادشاه بجای پیغمبران چون ابراهیم و خواجه خضر زنده حکم براند و او را معجزه بسیار باشد هر که پناه باو برد و دین اباء
او را اختیار کند سرخ رو باشد در نزد مردم و دولت او بسیار کشد و عمرش از بسیار فرزندان ناموس اکبر زیاده باشد
و اخر دنیا باو تمام شود و از ساحل دریای محیط و قربا با آدم و جبال العمر و شمال الجبل الزهره تا سیف البحر را مسخر کنند و از
دیناکوتی که باعتقاد کفره هند پیغمبر صاحب کتابست و گویند از اهل خطا و ختن بوده است و مولد او شهر کیلوس بوده گوید
که دولت دنیا و حکومت ان بفرزند سید خلایق و دو جهان کشن بزرگوار تمام شود و او باشد که تا بر سر کوههای مشرق و
مغرب دنیا حکم براند و بر ابرها سوار شود و فرشتگان کارکنان او باشند و از سواد ان که زیر خط استواست تا عرض تسعین
که زیر قطب است و ما ورای اقلیم هفتم و گلستان ارم را صاحب شود و دین خدا یکدین شود و از ان جمله در کتاب

باسک که نام یکی از صاحب شریعتان کفره هندست و اعتقاد باسک و اتباع او انست که آدمی همچون گیاه می روید و
خشک میشود و از هم می ریزد گوید که دنیا تمام شود بپادشاهی در آخر الزمان که پیشوای ملائکه و آدمیان باشد و از فرزندان
پیغمبر آخر الزمان باشد و حق راستی او باشد و انچه در دریاها و کوهها و زمینها پنهان باشد همه را در آورد و از ان جمله ای بوز
که نام یکی از صاحب شریعتان کفره هندست در کتاب وید که باعتقاد هندوان آسمانی است در باب خرابی دنیا
گوید بادشاهی در آخر الزمان پیدا شود که امام خلایق باشد و عالم را تمام بگیرد و بدین خود در آورد و همه کس را از دوست و کافر بشناسد
و همه کس او را بشناسند پس هر چه از خدا طلب کند بزودی برسد و از انجمله صاحب کتاب دش که نام او جوک است گوید
روز آخر دنیا بکسی بگردد که خدا را دوست دارد و از بندگان خاص او باشد و نام او خلق باشد یعنی خلق را زنده کند
بحکم حاتمی یعنی خداوند کاران را زنده کرد اند که در دینها اختراع کرده باشند و حق خدا و پیغمبر را پامال کرده باشند
همه را بسوزانند و دنیا را نو کنند و ملک کرور در دولت او باشد هر روز کوه و دواتش پادشاهی کنند است عباراتی که از کتب انبیای
سلف و غیر انبیا حال عجالة نوشته شد و همین قدر طالب حق را کفایت میکند و الا چنانچه کسی را دقت تفحص و فرصت
تتبع باشد از همین کتب و سایر کتب سماویه بیشتر عبارات دال بر مطلب می یابد که از نوشتن انها کتابی پر از نسخه حاصل
میشود با وجود انکه چنانچه مذکور خواهد شد فیروزست بسیار و تحریفات بیشمار بانها راه یافته و از ارباب عناد و صاحبان
اهواء و دواعی و ارواح انها دخل و تصرفات نموده اند علاوه بر تغییراتی که بواسطه تغایر لغات و یافت نشدن بعضی حروف در
بعضی لغات چنانچه بعضه از ان مذکور خواهد شد حاصل میشود همین اسم جناب مقدس عیسوی را ملاحظه کن که در عربی و فارسی نوشته میشود
و در جمیع اناجیل اربعه بلکه سایر کتب نصاری ایشوع تحریر میشود و در زبان یهود یشوع و ایشو و بعضی شیلو نیز گویند و در حکایای
در کتب نصرانیان باحی تعبیر شده و در خرقیل ترکیبال و از نوئیل بجواک و از بیت المقدس بیروشلیم تعبیر کرده اند و بعضی
الفاظ دو سه معنی دارد و هر کس بهوای خود از انها معنی می کند و ملاحظه کن کتب عربی را که قدما نوشته اند امروز اکثر لغات
انها

انها غیر مفهوم و بسیاری از اسماء ولایات مذکوره کسی نمیداند کجاست و چه جا بوده و بعد از تفحص معلوم میشود که اسم
فلان ولایت است که بمرور زمان تغییر یافته و معنی نماند که عبارات متقدمه بعضی از انها چنانچه دانستی صریح در مدعا
و بعضی دیگر اگر چه صریح نباشند ولیکن دلالت ظاهره بر مطلب دارند بلکه با وجود اجتماع همه ان بعضی غیر صریح هم صریح میشوند
چه بجمله انچه در همه انها مذکور است مجتمعا تخصیص به پیغمبر آخر الزمان محمد بن عبد الله صلی الله علیه و آله دارد و در غیر انحضرت
یافت نمیشود پس نظر کن در همه انچه ما ذکر کردیم از بشارات و اشارات و بشارات کتب سماویه و تامل کن در انچه
از معجزات انحضرت در شرق و غرب عالم انتشار یافته و انچه از اوصاف و اخلاق و اعمال و اقوال ان برگزیده
ایزد متعال بر حد وضوح رسیده و در انچه از علوم و حکم و اتقان شریعت مقدسه او که ملاحظه می شود پس ببین آیا
معاندی از دور امده نه ایشان را در کتب سماویه تاملی و نه از اخبار و اثار تتبعی و نه در نزد او از علوم و حکم انحضرت و
ال او اثری و نه او را از اقوال و اعمال ایشان خبری و نه در کتاب خلد و احادیث نبویه و ائمه و کیفیت شریعت او
نظری پاره بهتان بیهوده بر هم می بافد و انکار نبوت او را می کند در پیش خدا معذور و از عذاب الهی دور خواهد بود
معاذ الله هذا در نصب علامات و امارات انچه مقتضای طریقه تکلیف است اهمال نفرموده قد جائکم بصائر من
ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمی فعلیها لا اکراه فی الدین قد تبین الرشد من الغی تقیر از جانب معاندست شعر
هر چه هست از قامت ناساز بی اندام ماست • ورنه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست • اگر خواهی ببینی که
با وجود چه قدر جهل و ناوانی و تقصیر و کوتاهی در صدد انکار و رد بر دین مبین بر می آیند رجوع کن برساله که چندی قبل
از این یکی از پادریان نصاری در فرنگ که نام او قسیس پادری بوده در رد اسلام نوشته که این شخص نصرانی بی تتبع
نموده و بعضی چیزها از او اسقاط و باقی انچه گفته اکثر از رساله طیب است تتبع ان بیچاره از احوال پیغمبر چنین بوده که
میگوید پدر او عبد لیا و مادر او بلبنا و مرضعه او لیا بوده و انحضرت قبل از بعثت اسبابانی میکرده و از احوال اصحاب

آنحضرت چنین بوده که میگوید ای یمنی علی بگفته عایشه یعنی عایشه عثمان را کشت پس معاویه ای را بتهمه خون عثمان
کشت پس حسین پسر ای معاویه را کشت پس یکی از خویشان معاویه حسین را کشت و از شریعت مقدسه او چنین بوده
که میگوید از جمله شرایع محمد است که در ظهر هر روز جمعه باید زنان و مردان همه در عبادتخانه که از مسجد میباشند جمع شوند
و مجموع از سر تا پا در حضور یکدیگر عریان شوند و رقاصی کنند و در معانی قرآن چنین بوده که میگوید محمد خدا را جسم میدانسته
بدلیل آیه فکان قاب قوسین او ادنی و ندیده که در انجیل متی عیسی می فرماید به بیت المقدس قسم مخورید که آنجا جای
قدمهای پروردگار است و بعد از آنکه بعدم در حق او تغییر و اکمره دلالت بر جسمیت نکند قاب قوسین نیز دلالت نخواهد
کرد و در همه انجیل است که عیسی باسمان رفته و در دست راست خدا قرار گرفت آنچه در توجیه این فقرات میگوئیم
چرا در آیات قرآنیه نمیگوید و مرتبه فهم او در عربیت این بوده که میگوید محمد مشرک بوده و خود را خدا میدانسته بدلیل امر کردن
او امت خود را که بگویید لا اله الا الله محمد رسول الله و محمد بدل الله است سبحان الله با این تتبع درست و فهم صحیح
سلیقه مستقیم رساله نوشتن تماشا دارد **شعر** قد خم دوی بعید باشد وبادم بجی . تو باین هیئت اگر عشق نبازی چه شود

باب سیم در ذکر هفوات که پادری نصرانی گفته و رد آن **نصرانی گفته** معجزه چیزیست که خارق عادت باشد زیرا که
غرض از آوردن معجزه است که ظاهر گردد که آن شخص از جانب خدا است و این ظاهر نمیشود مگر بعملی که فوق قوت و عادت
انسانی باشد و عادت انسانی مخصوص بیک طایفه نیست بلکه باید هیچ فرد انسانی از آن بیرون نباشد زیرا که اگر چنین
باشد که یکنفر بان اتیان نماید هر چند جمیع مردم نتوانند کرد فوق قوت انسانی نخواهد بود **جواب** بدان اولا که ظاهر
از ذکر قوه و عادت با هم است که آن شخص خارق عادت و خارق قوت را یکچیز دانسته و تفرقه میان امر خارج از
قوه انسانی و خارج از عادت نکرده و این اشتباه است زیرا که وقوع نادر منافات با عادت ندارد و با قوه
دارد چنانچه اگر کسی باشد که ده هزار بیت را یکدفعه خواندن حفظ کند بی زیاده و کم امر خارج عادت انسانی بجا آورده

امر خارج

اما خارج از قوه انسانی نیست و از اینجهة است که اموری که عادت الله بران جاری نشده و عادت الله بان تعلق
تعلق نگرفته قدرت الله میتواند بان تعلق گیرد پس میان خارج قوه و خارج عادت عموم و خصوص مطلق است و هر خارج
قوه خارج عادت است و لا عکس و بودن امر فوق عادت انسانی و خارق عادت و خارج عادت انسان
امریست که اکثر مردم میتوانند دانست و فهمید چه عادت جاریه میان بنی نوع آدمی را دانند بخلاف خارج از قوه و قدرت
چه دانستن آن موقوف است بر احاطه تامه بر غایت مرتبه انسانی و نهایت آنچه میتواند از برای او حاصل شود در مراتب علم
و عمل و قدرت بلکه احاطه بحقایق مقدورات نیز و این احاطه حاصل نمیشود مگر از برای انسان کامل و از اینجهة است که
همه کس میتوانند بفهمد که باشاره شکافتن آب دریا خارج عادت است اما آیا خارج از قوه انسانیست یا نه نمیتوان
دانست و ایضا فهمیدن اینکه فلان امر خارج از قوه بنی نوع انسان است ممکن نیست مگر بعلم باینکه جمیع افراد انسان
از بدو ایجاد ایشان تا آخر روزگار دنیا همه قوه و استعداد و قابلیت خود را بالفعلیة آورده اند و فعلیت از برای همه حاصل شده
و عاجز از اتیان بان امر بوده اند و این موقوف است باحاطه بجمیع افراد انسان و بدانستن اینکه قوه خود را همه بفعل آورده اند
و این امریست ممتنع الوقوع بخلاف فهمیدن اینکه فلان امر خارج عادت است چه اکثر مردم بلکه همه کس میدانند که شق القمر و شق
البحر یا تحریک شجره بمجرد اشاره یا اراده فوق عادت انسانست هر گاه این دانسته شد میگوئیم که آنچه آن شخص گفته که باید هیچ
فردی از انسان از آن خارج نباشد که اگر یکنفر بان اتیان نماید خارج از قوه انسانی نخواهد بود اگر مرادش این است که
خارج از قوه انسانی باید چنین باشد راست گفته است و چنین است و اگر مرادش این است که خارج از عادت انسانی
است صحیح نگفته چه باتیان یکنفر از تمام بنی نوع در وقتی تنگ امری از خارج عادت بودن بیرون نمیشود تشنه که
صاحب چاه بخشد از چاهی آبی بر آورد که چهار فرسخ اطراف چاه را پر تو افکند و با وجود این اگر حال کسی بگند بهم
میگوید خارج از عادت را کرده و از شیخ ابو علی منقول است و العهدة علی الراوی که بفارسی که امد کتاب قانون او را

قریب به شصت هزار بیت است از او خواستند همراه مدتی در حفظ نزد شاه املا کرد و بعد از حصول نسخه در یکمقام لفظ وادی بلفظ
داشت این امر با وجود تحقق بر فرض تحقق موجب بیرون رفتن این عمل از خارج عادت نمیشود و همچنین در حدیث است
که شخصی در عهد حضرت صادق ع بمدینه آمده و از مخفیات خبر میداد آنحضرت بقدرت ولایت تخم کبوتری از کنار بحر محیط
برداشته در کف مقدس پنهان نمود و نزد آن شخص رفته از ما فی الید خود استفسار فرمودند آن شخص بی تحو قدری برده بعد از ساعتی عرض نمود
کف همه جزایر را در مقام خود دیدم مگر هم تخم کبوتر در کنار بحر محیط بود یکی از انها نیست و همانا او در کف است و باکی نیست که
با وجود صدور این خبر از آن شخص از خارق عادت بودن بیرون نمیرود و از این قبیل امور بسیار است اگر گوید که مسلم داریم که خارج
خارج عادت چنین است ولیکن مراد من اینست که معجزه باید خارج از قوه انسان بما هو انسان و من حیث هو انسان باشد
و محض خارج از عادت بودن کافی نیست گوئیم بنا بر این چگونه فهمیم که فلان عمل معجزه است چه فهمیدن اینکه فلان امر خارج
از قوه انسانی بوده یا بنی نوع میشود که همه افراد انسان موجودین از ابتدای عالم تا انتهای آن در جمیع زوایای عالم از
شرق و غرب همه قوه خود را بالفعلیة آورده باشند و ما هم این مطلع باشیم پس بفهمیم که فلان عمل خارج از قوه است یا باین نوع
که خود را بمرتبه برسانیم که احاطه یابیم بنهایت قوه و مرتبه انسانیت و مقدورات هم برسانیم و بدانیم که ممکن نیست قدرت این بنده
بفلان مقدور تعلق گیرد و این نیست مگر انسان کامل در مرتبه علم و عمل و بر فرض اینکه یک چنین شخصی در عهدی یافت شود ممکن
دانست که او چنین شخصی است مگر باز با عجاز پس معجزه نیز برای غیر این یکنفر بی فایده میشود بلکه از برای او نیز چه بسا چنین شخصی
با خود پیغمبر است یا در شناختن پیغمبر محتاج بمعجزه او نیست بلکه او را می شناسد بی اعجاز اگر گوید که شناختن انسان من حیث هو
انسان امری سهل است و بعد از شناختن او بهمین قدر می توان یافت که قوه او تا چه مرتبه است و چه قدر را اقتضای قدرت
اقتضا میکند گوئیم اصلا و مطلقا ممکن نیست یافت چه قوه و قدرت ایشان غالبا از آثار صفات نفسانیه و قوای روحانیه
مجرده اوست که فهم و حسن فضل انسان در دانستن انسان باحوال انسان در دانستن آن فایده نمی بخشد میدانیم که

فهمیدن

فهمیدن اینکه انسان حیوان ناطق است یا قابل علم و صنعت کتابت است باز ایدر این هم چگونه اقتضای فهمیدن اینکه
که بفهمیم که قوه رسیدن بمرتبه نزول وحی الهی بر او را هم دارد یا نه یا اینکه تواند ماه کنعانی از چاه نخشب بر آورد یا نه و بر فرض
توانستن فهمیدن نمیدانیم چگونه می تواند فهمید که بر آوردن ماه از چاه یا اخبار از مخفیات یا تحریک و براه انداختن درختها
چنانکه سحره فرعون کردند با معالجه بکمه خارج از قوه نیست و شق البحر یا نمودن ید بیضا یا براه انداختن عصا یا احیاء
اموات فوق قوه است اگر گوید که هر گاه چنین نباشد و در معجزه خارق عادت کافی باشد و خرق قوه جمیع افراد انسانی
شرط نباشد چگونه بان نبوت مدعی آن ثابت خواهد شد گوئیم دانستی که در معجزه مجرد خارق عادت بودن کافی
نیست و محض آن اعجاز لازم نمی آید مادامیکه ادعای نبوت و مقابله خصم و تطابق با مطلوب خصم در صورت
طلب و عدم حصر در امر خاصی با آن ضمیمه نشود **نصرانی گفته** و اگر گویند طایفه که اهل فنی نیستند چون عاجز باشند از
اتیان مثل آن طوایف دیگر بطریق اولی نتوانند او را گوئیم که عجز طوایف غیر فن بالفعل است نه بالقوه چه شاید
که اگر دیگران از طوایف که استعداد ایشان بیشتر باشد بان فن عمل نمایند توانند مثل آن آورد پس معلوم شد که معجزه فلان
عادت کلی است نه جزئی **جواب** اولا آن شخص پیش از این بیش از این نگفت که معجزه باید فوق عادت کلی باشد
و هیچ فردی نتواند مثل آنرا بیاورد و این ایرادی که تقدیر کرده نمیدانم ایراد بر چه مقدمه آن می تواند شد چه آن پیش از این
نیست که از عجز اهل فن از اتیان بمثل آن عجز دیگران را نیز می فهمیم و میدانیم که این امر خرق عادت کلی است و این ایراد
بر سابق می تواند شد بلکه بقصدیقی از آن میشود و ثانیا نمیدانم که آنچه در جواب گفته که از عجز اهل فن
نمی توان دانست عجز غیر اهل فن را چگونه بران متفرع میشود و آنچه بعد از آن گفته که پس معلوم شد و ثالثا از اینها قطع نظر کرده
و قبول کردیم که شرط معجزه عجز جمیع افراد انسانی است و خرق امر محدود قوه و قبول نمودیم خرق عادت کلی اگر چه عبارت بی
معنی است و قبول هم کردیم که عجز اهل فن موجب علم بعجز دیگران نمیشود بیان کن ببینم از کجا عجز تمام افراد انسان از موجودین

از زمان آدم ابو البشر تا روز محشر از اهل هفت کشور و سکنه بحر و بر و جمیع بلاد و قری سحر ایشان مثل فهمی و حی انی لقیتین ... که از
شق البحر و ید بیضا نمود و شفای اکمه و ابرص بلکه احیا اموتی عاجزند و استعداد و قابلیت و قوه خود را بجمیعهم در تحصیل فضیلت
آورده اند و چه معجزه است که این مطلب را در آن اثبات می‌نمائی و چگونه اثبات می‌کنی از چه راه علم بهم رسید و اگر نمی از علی
بوسی می‌گفت از کجا بفهمم که در هر عصر هیچ فردی از افراد انسانی نیست اگر چه تمام استعداد خود در تحصیل فضیلت آورده که نمی تواند عصا را
ثعبان در آورد و ید بیضا نماید یا عیسی گفت که چگونه این مطلب را در حق معالجه اکمه و ابرص یا احیا اموات بفهمم چگونه او را جواب
می دادند و متقاعد می‌نمودند نصرانی گفته معجزه اختصاص به پیغمبران فعلی ندارد ولکن نه مطلقا زیرا که اگر امر غریبی که فی الحقیقه
از جانب خدا باشد از مدعی واقع شود که انسان را در آن عادتی نیست خرق عادت نخواهد بود و چون علم کیمیا بلکه باید از فنونی
باشد که کل انسان را در آنها عادتی باشد و با آنها کار داشته باشند زیرا جائی که کار نداشته باشند بعید نیست و جائی که سعی نیست
قوه پنهان می‌ماند و در عجز انسان از اتیان بمثل آن معلوم نمی‌شود که این عمل معجزه باشد چه شاید داخل سحر باشد که لابد اگر یکی
هر کس در آن سعی نموده باشد جواب اولا آنچه گفته امر غریبی که انسان را در آن عادتی نیست خرق عادت نیست نمیدانم
اگر کسی صعود کند تا حوالی آسمان یا کوه عظیمی را از مکان خود بحرکت کند آیا باز هم او را خرق عادت نخواهد دانست یا خواهد
اگر نداند انکار ربه بهی کرده و اگر بداند نمیدانم انسان را در این دو عمل چه عادتی است که در عملی دیگر که سهوا نیز در آن پرواز
کند نیست و ثانیا آنچه گفته که باید از فنونی باشد که کل انسان را در آنها عادتی باشد و با آنها کار داشته باشند نمیدانم که ثعبان
و ثعبان آوردن عصا و شق البحر که معجزه بودند تمام افراد انسان را در آنها چه عادتی است که در عملی دیگر نیست و همه کس را با آنها چه
کار بوده که با کار دیگر نیست و ثالثا چه اراده کرده از اینکه کل انسان را در آن عادتی باشد و با آن کار داشته باشند اگر مراد
او اینست که کل انسان نهایت سعی خود را در آن کرده باشد و تمام قوه خود را در تحصیل آن آورده باشد بیان کند ببینیم کدام امر است که
از این قبیل است و علم داریم که تمام افراد انسان سعی خود را در آن کرده اند و کدام معجزه است که این در آن جاری است پس

بیضا

بیضای موسی یا احیاء اموات عیسی آیا از کجا دانستی که همه افراد انسان قوه خود را در انجام اصل کار آورده و سعی خود را کرده
و همه کس را دانستی که قوه خود را بالفعل آورده و حال بلکه یقین داریم که از صد هزار نفر یکی هم باین فکر نیفتاده اگر گوئی احیا
اموات از فن طبابت است و همه کس را در آن عادتی است و با آن کار است گوئیم از کجا که این معجزه از فن طبابت
باشد شاید عملی باشد ورای طبابت و بر فرض تسلیم از کجا همه کس سعی خود را در طبابت بجا آورده و غایت قوه خود را بفعلیت
رسانیده بلکه یقین داریم که از هر هزار نفر یک نفر بیشتر سعی در این فن نکرده و بسیاری اهل استعداد و قابلیت که اصلا قدم در این علم
ننهاده اند و بسی قدم نهاده اند و چندان سعی نکرده اند اگر گوئی همه کس را بطبابت احتیاج است گوئیم محتاج باینکه خود طبیب شود
نیست بلکه گاهی محتاج بتشخیص طبیبی و معالجه میشوند و اینقدر فایده برای مطلب تو ندارد و الا همه کس را هم با درهم و دینار
کار است پس باید کیمیا گری هم از این مقوله باشد و اگر مراد او اینست که همه کس را باین رجوعی باشد و احتیاجی بآن داشته
باشد نمیدانم معجزه همین بدون سعی و بذل تمام مجهود چه فایده دارد و منع کرده چنانچه گذشت نقض بکیمیا گری و امثال
آن نیز وارد می‌آید و در اینجا آنچه گفته در جائی که سعی نیست قوه پنهان می‌ماند راست گفته است اما چنین نیست که هر جا که سعی
باشد قوه پنهان نماند زیرا که سعی یا سعی تمام افراد است یا بعض افراد و علی التقدیرین یا میدانیم ساعی غایت سعی خود را بکار
برده یا نمیدانیم در صورت سعی بعض یا بدانستن بذل غایت سعی باز قوه آن بعض دیگر یا آنکه تمام سعی کرده پنهان است
بلی در جائی که معلوم باشد سعی تمام افراد انسان و بذل غایت سعی هم که ما فوق آن ممکن نباشد قوه پنهان نخواهد بود اما
این که ام فعل است و چه معجزه است که چنین چیزی در آن معلوم شد بلکه چگونه میتوان دانست بذل تمام افراد انسان تمام سعی خود
را در یک امر و بر فرض امکان چگونه غیر علام الغیوب را علم باین مطلب میتواند حاصل شد و خامسا آنچه گفته امری که هر کس در آن
سعی نموده یا سعی نمودن را بی فایده دانسته یقین است که فوق قوه انسانی است بلی چنین است ولیکن کدام عملست
که از این قبیل است و همه کس در آن سعی کرده یا دانسته که سعی در آن بی فایده است مرجح اینست یا عامی دیگر چگونه معجزه که

ایشان مرا العبورست کو نعش کردن چنانکه بعضی انحره کرده اند سعی در آن بی فایده نیست و در احیاء اموات با شق البحر بی
فایده است نصرانی گفته واگر گویند اعتقاد در اعجاز موسی و عیسی بتصدیق سحره است که اهل فن بوده اند والا از کجا دانیم که عمل
ایشان طب و سحر نیست جواب گوئیم که معجزات عیسی اکثری از آن مقوله بود که هیچکس احتمال نمی‌داد که از طب باشد
زیرا که شنیده و نوشته شده است که طبیبی محض تکلم یا اراده صداعی را رفع نموده باشد چه جای آنکه احتمال دهیم که مرده را زنده
تواند کرد و هیچکس احتمال نداده و نمی‌دهد که هر گاه این مرده نزد اطبای حاذق بریم کار است که زنده تواند نمود و بالبدیهه
همه کس میدانند که طب تدبیر در بدن است بواسطه غذا و دوا نه مجرد تکلم یا اراده پس احتمال طب مطلقا در اعمال عیسی
نمیرود جواب در این کلام نفی احتمال طب بودن را از اکثر معجزات عیسی نموده و این مطلب اگرچه از برای ما ضرری ندارد
و ما را در آن انکاری نیست و از برای او هم فایده تمامی ندارد زیرا که نفی احتمال طب نفی احتمالات دیگر را نمی‌کند
چنانکه مذکور میشود ولیکن میگوئیم که آنچه از کلام او مستفاد میشود نفی احتمال طب بودن از آن ابرو و جه ... یکی آنکه طب تدبیر و
تصرف در بدن است بواسطه غذا و دوا نه مجرد تکلم و اراده و احیاء اموات از عیسی بتکلم و اراده بوده و دوم هیچ طبیبی نشنیده ام
که مرده زنده تواند کرد و احدی این احتمال را در حق اطبای حاذق نمیدهد و بر وجه اول وارد می‌آید که بلی طب تدبیر و تصرف
در بدن است ولیکن مخصوص بغذا و دوا نیست بلکه معالجه بعضی حجامت و قطع و ... چنانچه در بعضی از انواع دق
تغییر هوا و دلک و تحریک و ضرب و شده و امثال آن از اینها طبابت گویند و بالجمله طبابت معالجه بتدبیر حسی است در بدن
پس اگر غرض او اینست که طب همین تدبیر بواسطه غذا و دوائی است که خورده و آشامیده شود مطلقا مسلم نیست و اگر غرض
او از دوا مطلق تدابیر حسیه است تا شامل جمیع آنچه مذکور شد باشد مسلم است ولیکن بعضی را در مقام مجادله میرسد که بگوید قدر
معلوم و یقین اینست که عیسی مرده را زنده کرد با علاوه آنکه از اکل و شرب و غذا و دوا هم نبود اما اینکه اصلا تدابیر بدنیه را
در آن مدخلیتی نبوده از کجا چه میتوانند شد که قدری ازین از رفع صوت یا زدن پا یا عصا یا دست بر موضع خاصی که بجز بی از آن

مطلع نمود

مطلع نبود موجب زنده شدن باشد و بر وجه دوم وارد می‌آید که بنا بر آنچه این شخص سابق گفته گویا است زنده نکردن هیچ طبیبی مرده
در وقتی مفید است که بدانیم جمیع افراد انسانی تمام قوه خود را در فن طب بفعلیت آورده اند و نتوانسته اند و این از کجا
معلوم شود و لیکن که از همه افراد پیش از عیسی همه قوه خود را بجا آورده و با آن مرتبه از طبابت رسیده باشد و اینکه گفته احدی در حق
اطبای حاذق این احتمال نمی‌دهد اگر غرض اینست که در حق این اطبائی که بوده اند بلی چنین است ولیکن چه حاصل از اینها تمام
قوه خود را صرف نکرده باشند یا قوه اینها بخصوصه بیش از این نبوده و اگر غرض آنست که احتمال نمیدهد که طبیبی یافت شود
که این عمل را تواند کرد ممنوع است چه شاید در افراد انسانی کسی باشد که اگر تمام قوه خود را صرف کند و غایت جهد خود را صرف
کند و بذل نماید در طبابت بچنین مرتبه تواند رسید نصرانی گفته و بعد از رفع احتمال طب هر چند کسی احتمال نداده اما
احتمال سحر هو که چنانچه در اعمال موسی احتمال سحر بوده اعمال عیسی را نیز حمل بسحر نمایند پس در جواب از هر دو گوئیم اما اولا تصدیق
سحره اگر در هر معجزه ضرور باشد در معجزه محمد نیز ضرور است که ایشان تصدیق کنند که این سحر نیست و اما ثانیا بآنکه معجزات
موسی و عیسی احتمال ندارد که از فن سحر باشد زیرا که دیده و شنیده و نوشته نشده است که هیچ ساحری مرده را زنده کرده باشد
یا آب دریا را شکافته باشد که اینها تأثیر آنها باشد پس چنانچه اینها خارق عادت غیر سحر میباشند خارق عادت سحر نیز
می‌باشد زیرا که از فن سحر هم هنوز مرده زنده نشده است و شکافتن آب دریا را شکافته است پس معلوم است که دیگری این
عمل را نکرده است مدعی معجزه که خارق عادت کلی است یا او صادق است و همین بس است ما را بخلاف صنایع جزئیه که هر
معجزه که خارق عادت کلی باشد بر آن صادق نیست زیرا که تا می را در آن عادتی نیست که خلاف عادتی باشد
جواب اولا اینکه آنچه گفته که کسی احتمال سحر نداده ممنوع است چه غیر از طوایف سلیمین نصاری از یهود و هنود و مجوس و غیرهم
از کسانی که بنبوت عیسی قایل نیستند کسانی که در عهد او بوده و معجزه او را دیده و بنبوت او قایل نشده اند عمل او را حمل
بر سحر نمایند و ثانیا اینکه آنچه گفته اما اولا نمیدانم این چگونه جواب از احتمال سحر در اعمال موسی و عیسی میشود و حاصل

نفی احتمال دارد و خصم را میرسد که بگوید تصدیق سحره در معجزه ضرور نیست اما با این نفی احتمال سحر از معجزه عیسی و موسی

نمیشود یا بگوید در معجزه محمد صلی الله علیه و آله هم ضرور است و با آن هم نفی احتمال مذکور لازم نمی آید و ثالثاً انچه گفته که دیده

و شنیده نشده که هیچ ساحری قوه خود را صرف این برهان مذکور کرده که شرط است در معجزه که خارق قوه انسانی باشد

و گفت که باید بدانی که در قوه هیچ انسانی نیست بنابراین میگوئیم که دیده و شنیده نشدن دلیل سحر نبودن نمیشود چه میشود

که همه سحره بانهایت قوه خود را صرف نکرده باشند و مانع از اینکه اگر همه بتمام قوه خود در ابطال آن میکوشیدند بعضی

علما هم توانستند کرد و رابعاً مسلم داشتیم که هیچ ساحری مرده زنده نکرده اما بعضی از ساحران و اهل تسخیر جن را بصورت

انسان نموده و از انسان جن در آورده بلکه جن را داخل جسد مرده نموده و او را براه انداخته متکلم کرده هم چنانکه در عصر ما در حق

شخص من التفاق افتاد پس شاید خصم گوید که از کجا عمل عیسی از این قبیل نبوده و هم چنین چشم بندی نبوده را نبوده نمودن و

نشنیده را شنیده نمودن یکی از فنون سحر است از کجا که بعضی از آن اعمال از این قبیل نباشند و خامساً اینکه

دیده و شنیده و نوشته نشده است که غیر از صاحب چاه نخشب ماه کذائی از چاه بر آورده یا غیر از مانی نقاش عمل او را

کرده یا سوای زردشت مجوس انچه او کرده کرده باشد پس همه اینها معجزه خواهد بود بلکه بسی از اعمال سحر اتفاق افتاده

که همان یکسا کرده و دیگری نکرده پس معجزه خواهند بود اگر گوئی همان کردن انها کافی است در معجزه نبودن گوئیم

اگر نکردن یکنفر هم از معجزه بودن خارج می شود چرا در کردن موسی و عیسی نشود اگر گوئی دیگران هم اگر می میکردند میتوانستند

بکنند گوئیم بکدام دلیل این تجویز را در عمل انها می کنی و در عمل موسی و عیسی نمی کنی و سادساً اینکه گفته انچه گفته در معجزه محمد

صلی الله علیه و آله جاری است چه دیده و شنیده و نوشته نشده است که ساحری شق القمر نماید یا بکلامی تکلم کند و اهل فصاحت

از اهل لسان که در مقام معارضه و مجادله با او باشند نگویند که یک فقره و یک آیه مثل این آیات را و دیدا اگر همه جمع شوند نمی توانند

و با وجود این نتوانستند آورد و اگر گوئی از کجا بدانیم که مثل آن آیات را در دنده و نکردند گوئیم از آنجا که دانستی که دیگری مرده زنده نکرد

دیده و پیدا

دیده و پیدا نمود و در ایستادگی فاف اگر گوئی کسی چنین نقلی نکرده و نشنیده و نوشته گوئیم کجا نقل شده باشند و نشنیده

نوشته شده که کسی آیه مثل این قرآن آورد و اگر شنیده بگو به بینیم کدام آیه است و حال آنکه مرده زنده کردن عیسی

از محمد و اوصیای او شنیده شده و در کتب نوشته شده و شنیدن تواتر بیتقصی و تقصیر است بنا یا متن کتبی که انها

در انها نوشته شده متعدد و متواتر است و هم و سابعاً انچه گفته که مادامی که دیگری نکرده صد معجزه بران صادق است

بران وارد می آید که بنابراین بر آوردن ماه از چاه و نقش مانی ساحر و عمل زردشت کافر باید معجزه باشد چه هنوز

دیگری نکرده بلکه انچه از ثقه شنیده شد که یکی از سحره در سقط شخصی را بصورت گوسفندی کرد باید معجزه باشد چه تا

بحال بجز او و این عمل را از دیگری نشنیده ایم و هم چنین از بعضی سحره بعضی اعمال غریب که هنوز از غیر او نشنیده ایم

پس باید معجزه باشد و ثامناً انچه گفته که زیرا که عامی را در آن مجادلی نیست کاش می دانستم که چگونه عامی را در تحقیق این

در یا عادت نیست و در بعضی اعمال سحره معادلی نیست **نصرانی گفته** و اینکه گفته شده که معجزه هر پیغمبری باید از فن

شایع در آن وقت باشد چون طب و سحر در زمان موسی و عیسی که معجزات ایشان از این دو نوع بود گویا

این را از اشتباه مورخین است زیرا که نیست در اسلام تاریخی که از عهد سلف نوشته شده باشد و حجت باشد و در تاریخ

اهل یورپ که از احوال سلف نوشته شده است مطلقاً مذکور نیست که در عهد موسی و عیسی طب و سحر شایع بوده

زیرا که از ایام موسی که مطلقاً کتابی در میان نیست جز انچه حضرت موسی خود در توریة نوشته است و او جز این

ننوشته است که در بارگاه فرعون ساحران می بودند که عصای خود را انداخته مار شد و بعضی کارهای دیگر که او

کرد نیز کردند آخر الامر یوسف کاری کرد که نتوانستند کرد و دانستند که از جانب خداست و در ایام عیسی انچه نوشته اند

این است که فن سحر در میان یهود و فصاحت در میان یونانیان متداول بود مطلقاً ننوشته اند که فن طب در

اورشلیم یا یهودیه بوده یا در انها شایع بوده **جواب** اولاً میگوئیم که به مجلس میگوید که باید معجزه هر پیغمبری

یزید و حجاج بلغت عربی نقل کردند و منصور بن مرعان با هشام بن عبدالملک بسیاری را بعربی ترجمه نمود و مأمون نزد

پادشاه فرنگ و روم فرستاده هر نسخه از کتب ایشان را طلب نموده جمعی را بترجمه انها مامور که از جمله ایشان حنین بن

اسحق مترجم بود که ابتدا نصرانی بود و در آخر اسلام آورد و بسیاری از کتب افلاطون و ارسطو را او تعبیر نمود و بعد از او دون

نیز جمعی متصدی این امر شدند مانند ابو الخیر حسن بن بابا سوار بن بهنام که بسیاری از کتب را از سریانی بعربی نقل کرد

و یعقوب بن اسحق کندی که ابتدا یهودی بود و حکیم بن یونس مترجم که حکیم نصرانی بود و اکثر احوال سلف و تواریخ ایشان

در میان مسلمین شایع شد علاوه بر اینها اینکه ائمه مسلمین و اوصیا خاتم النبیین بر همه احوال سلف آگاه و مطلع و نزد ایشان

ظاهر و واضح و قول ایشان حجه قاطع است و اکثر این احوال بواسطه احادیث ایشان بما رسیده است و ثالثاً

انچه گفته که در فلان کتاب نیست که سحر و طب در زمان موسی و عیسی شایع بوده ضرری بما ندارد زیرا که نبودن در یک

کتابی نفی بودن را نمی کند و حال اینکه خود این شخص گفت که در بارگاه فرعون سحره بوده و این دلالة می کند بر رواج

این علم در آن وقت که جمعی از ایشان در بارگاه سلطان حاضر بوده اند و سحره مصر که بعد از زمان ابراهیم علیه السلم تا زمان

موسی بوده اند مشهور است و جمعی از حکمای یونان که از آنجمله فیثاغورس بجهت اخذ این علم از ایشان چون فنی از

حکمت است مهاجرت بمصر نموده و در چند بلده از مصر جمعیت ایشان بوده از آنجمله در ناطر توطیون و در تونس

و مدینه الشمس و از برای ایشان روسا و استادان بوده حتی اینکه یکی از حکما را که از حکمای آن عهد مامور بتعلیم او بودند ده نفر

از رؤسا را از یک بلده بامتحان او فرستادند و عجب از این مرد ناداران که از کتب خود هم تتبع ننموده و بیخبر بوده چه در پاراش

توریة که پاراش شموت و پاراش وائرا و پاراش بو باشد تصریح شده که در عهد موسی مجموع مصر ساحر بودند حتی

در هر سه پاراش مذکور است که کل مصر یم حرطمیم یعنی کل مصریین جادوگر بودند و چهار نفر اعظم رؤسای

ایشان بودند و پیوسته در درگاه فرعون حاضر بودند و این چهار رئیس یحنی و ممرا و یونوس و یمبروس اند

بلیغاتم را نیز بعضی بنجم انها نموده اند و اما شیوع طب و وجود مهره در این فن در عهد عیسی و حوالی ان بر متتبع کتب ظاهر و روشن است
چه ملوک از منه را عنایت تام باین علم بوده و از برای هر کدام در هر شهری جمعی بوده اند که دواها را تحصیل مینموده اند بلکه اصل
شیوع طب و بروز ان در ان عهد بجهة ان بود که اسقلبیوس اول که بقرن های بسیار قبل از عیسی بوده و مبدء منشأ علم طب بوده
قرار داده و این بوده که طب را تدوین نکنند و نیز با سایر نیاموزند بجهة که کسی بعد دران علم سخن نگوید تا ان علم از میان اولاد او
بیرون نرود و بجز اسقلبیوس کسی علم ندانسته و مانند کیمیا عزیز بوده تا قریب بعهد تولد عیسی یکی از اولاد او که غایت مهارت در
این فن داشت این رای را نه پسندید و نشر و تدوین و تعلیم ان را صواب دانسته ابراز ان علم نمود و بتعلیم ان مشغول شد و جمعی
بی شمار شاگرد تربیت نمود و جمعی در این علم و تفکر در ان مشغول شدند و باطراف منتشر گردیدند و خود واضح است که در مبادی ان علم
عزیز چه قدر طالب میدارد و بودن رؤسای حکما که در همه فنون طبیعی که از انجمله طب است و هر یک رئیس و استاد و مرجع بوده
در زمان متقدم بر عیسی و مقارب ان و زمان عیسی واضح و لایح است چنانچه در تاریخ فرفوریوس مسطور و از برای هر یک تلامذه
بیشمار بوده و هم چنین تلامذه تلامذه و هکذا چون افلاطون و ارسطاطالیس و ادیوس اسخولوس و تامیطوس و دیوجانس و
ثامسطیوس و کسنوقراطیس و زینون و سقراط و بعضی دیگر که در سفر یوحنی که از تواریخ معتبره اریشلیان است مذکور است
چون یوثوث شیتا و باباش و الکیتیس و دیستی و سیلان و انتونیا و غیر انها که هر یک از انها ارکان اقلیم بوده و هر
فنی طایفه از شاگردان داشته اند و هر یک را در فن طب اثار عجیبه و معالجات غریبه بوده است بجز از رؤسای اطبا که معظم
فن ایشان طب بوده و دران عهد بوده اند از انجمله شش نفر از استادان بوده اند که ایشان را اطبای سته گویند که طبابت
بر ایشان چون نبوت بر خاتم رسولان ختم بوده و ایشان عورس و منیس و بریاکیدس و اسقلیبوس ثانی و بقراط و جالینوس
باشند و این شش نفر با اسقلیبوس اول و افلاطون اطبای ثمانیه گویند که محور دایره طبابت اند و همه در ان عهد بوده اند و هر
یک از متعلمین سبعه شاگردان بسیار بوده غیر از اطبائی که از ایشان در مرتبه فروتر بوده اند چون نیقوماخس طبیب پدر ارسطو و

مهمی

یمونس طبیب و برامیونس طبیب و ادون طبیب و دیوقیس طبیب و ثاسالیس طبیب و بنای اقرن در طبابت بتجربه
تنها بوده و رای دیوقیس بقیاس بوده و عمل ثاسالیس بتدبیر و تفکر بوده و هم چنین ثاسالیس بن بقراط در این فن
بقراط و بقراط بن ثاسالیس و بقراط بن راقن و پنج نفر از اطبا بوده اند که هر یک در فنی از طبابت سر امد اطبا
روزگار بوده اند یکی بریس در تدبیر ابدان و یکی فرارس در تفصیل اداغ و سیم بادون در جراحتها و زخمها و چهارم ترخس در معالجه
چشم و پنجم ثامیقوریس در جبر عظام مکسوره و اینها همه رؤسا و استادان اطبای ان اعصار بوده اند که نام ایشان
تا این زمان باقی مانده و انچه نام ایشان نمانده و همچنین شاگردان شاگردان ایشان که عدد ایشان از حد و
عالم ولایات از حد متجاوز و خود امریست ظاهر که در روزگاری که در ان عصر و پیش و بعد ان اینقدر اطبا بوده که تا قریب
بدو هزار سال اینقدر از ایشان مشهور و مذکور بوده اند چه نوع این فن را شیوع بوده و این شخص بلی تتبع مجرد انکه
میگوید در فلان تاریخ نیست یا تاریخی از ایام عیسی و موسی نیست بحث میکند و حال انکه نباید اصل تاریخ از ان اعصار به
این زمان مانده باشد بلکه نقل از انها بتواریخ دیگر و هم چنین تا مطالب انها داخل کتب مسلمین شود کفایت می کند
نصرانی گفته وانکه گفته شده است که بر غیر عرب ثابت می شود معجزه بودن قران باعتراف عرب بعجز از اتیان بمثل ان
پس گوییم که اعتراف عرب بعجز با قطع نظر از انچه پیش مذکور شد نفعی بحجت ندارد زیرا که در این مقدمه تمامی مدعی باشند
و مشهور است که خصم را قاضی قرار نباید داد جواب اگر این شخص را اطلاع بر معامله عرب با محمد صلی الله علیه و اله بوده و از دین
بر تتبع او و اگر مطلع بوده و با وجود این گفته عرب تمامی مدعی باید باشند حجت بر مدرک یا انصاف او دلیل کی اعتذار
با چنین حال در میان دولت محاکمه کردن و بر اله نوشتن تماشا دارد کسی از اینجا نپرسد که در مدت بیست و سه سال که
پس بعثت و رحلت سید انبیا بود ایا غیر از عرب کسی شمشیر بر روی او کشید و در تمامی غزوه که از انحضرت و اصحاب او
صادر شد با غیر عرب بود ایا از مکه بجز از ایذا عرب بیرون رفت و مهاجرت نمود اعادی عده انحضرت که ابو لهب و

ابو جهل و عتبه و شیبه و ابو سفیان و حکم بن العاص و مروان بن الحکم و امثال انها بودند از غیر فصحای عرب بودند قریش و بنی
قریظه و بنی النضیر و بنی قینقاع و خیبریان و غیر انها از طوایف حوالی که لشکرها بر انحضرت کشیدند از غیر عرب بودند
و مسیلمه کذاب با توابع و اصحاب که اساس در مقابل اساس انحضرت می چیدند غیر عرب بودند اما در ظرف سیزده
سال که انحضرت در مکه تشریف داشتند از قبایل بیشمار عرب غیر از معدودی با و ایمان آوردند و بالجمله روزی که انحضرت
مبعوث شد تمام عرب بعضی یهود و بعضی مجوس و برخی نصاری و جمعی بت پرست بودند و همه انها مدعی انحضرت بودند
و کمر عداوت انحضرت را بر میان بستند و انچه در قوه ایشان بود از مجادله و مخاصمه کردند و چون از زبان و لب
و برهان عاجز شدند بنای مخاصمه بتیغ و سنان گذاشتند و میدانم اگر کسی باین شخص گوید در صورتیکه تو گفتی که عرب
جانب محمد را داشتند اگر کسی گوید از کجا که سحره فرعون جانب موسی را نداشتند چه جواب خواهد گفت علاوه بر انکه بالفعل
می بینیم که در شام و بیت المقدس و مصر و بغداد و بصره یهود و نصاری از عرب بسیارند و کلی نیست که انها مدعی شما نیستند بلکه
در مخاصمه با شما شریکند باید در عرض مدت زیاده از هزار سال یکی از ایشان آیه مثل قران بیاورد و اگر بواسطه تسلط اسلام
بر ان بلاد می ترسیدند می بایست ان ایه را نیز دیوان وقتی از اهل فرنگ غیر ان بفرستند و او بنام خود بر وزد و هر بابی
اسم نقل کند نصرانی گفته و اگر گویند که برای علم بر اعجاز قران باید تصدیق عرب را قبول کنیم زیرا که ما عالم بلغت عرب
نیستیم و در این دعوا میان ما و شما حکمی لازم است جواب گوییم که در هر مقدمه که قاضی یافت نشود ان مقدمه فیصل نخواهد
یافت جواب این سخن از انچه پیش مذکور شد معلوم می شود چه دانستی که باید تصدیق عرب را قبول کرد و مدعی نیستند علاوه
بر انکه عرب نبودن ما موجب این نمیشود که نتوانیم عالم بلغت عرب بشویم و بلاغت و فصاحت و اعجاز ان را نفهمیم با انکه
اعجاز انحضرت نیست براه فصاحت و بلاغت بلکه بعضی جهات دیگر از اعجاز دارد که غیر عرب هم می تواند دانست
چنانکه شمه از ان گذشت و خواهد امد نصرانی گفته اگر گویند که نشنیدن تصدیق عرب بر نبوت انحضرت محض لجاج و

وعناد

و عناد است زیرا که معنی ندارد که طایفه عرب تمامی تعصب نموده دروغ گویند جواب گوییم اولا انکه چون است که احتمال
میدهند که تمامی مجوس و یهود و نصاری که چندین مقابل عرب می باشند اهل دانستند که محمد صلی الله علیه و اله مبعوث است
و عمدا از لجاج ایمان نیاوردند و کتابهای خود را تحریف نمودند و هم چنین عرب قبل از اسلام لجاج می نمودند و
معجزه را می دیدند و اسلام نمی اوردند تا انکه کار بشمشیر رسید چنانکه در کتابهای اسلام از انچه گفته شده است
و می گویند احتمال ندارد که قوم عرب مثل لجاج نمایند و ثانیا اینکه اگر باعث قوی از برای انچه قبول نداشتند
چنین بود لیکن حال باعث قوی برای انچه قبول است که ان تبدیل دین و اعتراف است بناحق بودن اباء و
اجداد خود و تکذیب انچه خود و اباء و اجداد ایشان پیش از این گفته اند پس شاید بجهت همین مدعی تمامی انصاف نمانید
و بطلان دین محمد را از انچه بر وزند هنوز اگر احیانا هم بعضی از ایشان هم انصاف دهد و بیاورد مثل قران کیست
که انصاف دهد که این چون قران است جواب اولا بلی ما مسلم نشنیدن تصدیق عرب بر معجزه
بودن قران محض لجاج و عناد است ولیکن نه با انچه که او گفته که معنی ندارد طایفه عرب تمامی تعصب نمایند
بلکه بجهت انچه مذکور شد که همه عرب در ابتدا و اکثر ایشان بعد از ان در مقام معانده و مخاصمه و عداوت و
انحضرت بودند و انحضرت با ایشان بقران تحدی کرد و محاکمه نمود و نبوت خود را بان اثبات می نمود و بمعجزه بودن
اگر در نبوت من شکی دارید یک ایه مثل این قران بیاورید و هیچ یک از ان طوایف بجهد و کروه خارج
از حد حصر و عد با وجود سعی در اطفاء نور او نتوانستند ایه مثل ان بیاورند و بعجز اعتراف نمودند و از این او گذشته
بنای محاربه بشمشیر و مجاهده بتیغ و تیر گذاردند و بدیهی است که اگر می توانستند و ممکن می بود در ظرف ایمدت مدید
که محاربه قائم و مخاصمه مستحکم بود یکنفر از این طوایف عدیده یک ایه آورده بود و اگر گوئی چه جواب گوئی از کسی که گوید
شاید مثل قران را اورده باشند و بما نرسیده باشد و بجهت شیوع اسلام و تسلط مسلمین از میان رفته باشد گوییم انچه تو

جواب کوئی از کسی که گوید شاید مثل ید بیضا یا شق البحر موسی یا احیاء اموات عیسی آورده باشند و بما نرسیده باشد
بجهت تسلط یهود و بعد از هلاک فرعون یا شیوع نصرانیت و غلبه نصاری بشمار نرسیده باشد و ثانیا آنچه گفته که چون
که احتمال میدهند که تا می مجوس نه ما هرگز چنین احتمالی نمی دهیم و چنین نامربوطی نمی گوییم بلکه میگوییم مجوس
یهود و نصاری از سه قسم بودند یک قسم ایشانی هستند که دانستند محمد پیغمبر است بتصدیق او را کردند
و باو ایمان آوردند و این قسم اکثر مجوس ایران و یهود یثرب و حجاز و عمان و نصارای دمشق و بیت المقدس
مصر و آن حدود بودند و قسم دویم ایشانی هستند که نبوت او را تصدیق نکردند و باو ایمان نیاوردند
و نخفت آن هم بر ایشان معلوم شد یا بسبب ضعف عقول ایشان یا بواسطه تقصیر و کوتاهی در فحص و تفحص یا بجهت
عدم تمکن از فحص بجهت بعد مسافت یا مانع دیگر و این قسم اکثر عوام ایشان و نسوان اند و ساکنین بلاد بعیده
از خطه اسلام چون فرنگ و خطا و امثال اینها و قسم سیم ایشانی هستند که دانستند نبوت آنحضرت را و با وجود
ایمان نیاوردند و این قسم نیز بر دو نوع اند یک نوع کسانی بودند که اسلام را منافی گذران معاش خود می دیدند و
چندان قوت دین نداشتند که دین را بر دنیا اعتقاد نمایند و نوع دیگر اینها بودند که از عناد و لجاج و عصبیت تنکف
از اسلام کردند و این معدودی بودند که نسبت بتمام قبائل عرب قدر محسوسی نمی ارزند پس قیاس این قلیل را بتمام قبائل
عرب که بصریح توریه چنانچه گذشت امتی بی حد هستند نیست مگر از بی انصافی یا بی مدرکی و ثالثا آنچه گفته که
میگویند احتمال ندارد که قوم عرب حال لجاج نمایند ما چنین سخنی نمی گوییم بلکه میگوییم احتمال ندارد که قوم عرب که در مدت
بیست سال اکثر اینها با محمد لجاج و عناد می ورزیدند و مجادله و محاجه میکردند و غیر اینها از آنچه از آن زمان تا حال
مسلمان نشده اند توانند مثل قرآن بیاورند و بیاورده باشند و از این فقره و آنچه بعد از این فقره ذکر کرده نیز واضح
میشود و رابعا آنچه گفته که شاید جمعی بی مدعی انصاف نمایند و بطلان دین محمد را بروز ندهند گوییم شاید که در زمان

عیسی و موسی

عیسی و موسی نیز مثل معجزه ایشان را آورده باشند و چون بگفته تو تا حال یکی از زمان سلف میان مسلمین از ایشان
مطلع نشده و نصاری و یهود که مطلع شده اند بجهت مثل این مدعی انصاف ندهند و بطلان دین ایشان را بروز ندهند
و خامسا آنچه گفته و اگر احیانا هم بعضی از ایشان انصاف دهد گوییم اگر کسی تو گوید که اگر احیانا صاحب تسخیری بر
قبری رود و گوید ای صاحب او را زنده میکنم پس جنی را بصورت صاحب قبر انجا حاضر کند کیست از شما که انصاف
دهد که شاید معجزه عیسی از این قبیل بعینه و حقیقة زنده کردن آن میت نبوده آنچه را تو جواب از این سخن گویی ما نیز از
همان مقوله جواب بتو خواهیم گفت و حال آنکه اگر مسلمین عرب انصاف ندهند یهود و نصاری در میان عرب بالفعل
بسیار است در آن وقت بروز انصاف در ایشان نطلب نصرانی گفته و اگر گویند که از قواعد معانی و بیان معلوم نا تمام
که چون قرآن است یا نیست جواب گوییم که این خلاف قول شماست که میگویند معجزه بودن قرآن معلوم است
از راه فصاحت و بلاغت باشد و آنچه از معانی و بیان معلوم میشود فصاحت و بلاغت است و حال آنکه چون مسلم
شماست که قرآن فصیح و بلیغ است پس هر کلامی که نزد شما طور قرآن نباشد از افصح فصیح میگویند و مثل قرآن نمیدانند تا
دیگری بیاورد و اثبات مدعی کند جواب اولا ما هرگز نمیگوییم معجزه بودن آن از راه فصاحت معلوم نیست بلکه کتابهای
اسلامیان مشحون است باین مطلب بلی میگوییم منحصر نیست راه اعجاز بفصاحت و ثانیا آنچه گفته پس هر کلامی که بطور قرآن
نباشد از افصح فصیح میگوید چنین نیست که فصیح نزد ما منحصر باسلوب قرآنی باشد بلکه فصاحت در غیر آن اسلوب هم میشود بلی
این اسلوب خاص را احسن اسالیب میدانیم و از اینجا من حیث انه مودخیل در معجزه بودن میدانیم سلمنا که فصاحت را
منحصر در این طور میدانیم هر کلامی که غیر این طور باشد از افصح فصیح میدانیم خصم نیز اگر راست میگوید و می تواند مثل قرآن
بیاورد و بهمین طور کلامی بیاورد نصرانی گفته و اگر گویند که در زمان محمد فصحا بسیار بودند و خود هستند که ایشان مثل آن نیاورند و
نتوانستند پس گوییم که اولا تسلیم نداریم که در عصر محمد فصحا بسیار بودند زیرا که در چند جای قرآن مذکور است که ترا از اهل امیین بر

برانگیختیم و باتفاق روات مفسرین قوم عرب را بعلت عدم سواد و کتابت امی میگفتند و چنانچه گویند که امی بودن منافات
با فصاحت ندارد و چه تواند شد که شخص امی باشد و فصیح باشد گوییم چون است که علمای اسلام از قرار کتب خود امی بودن محمد را یکی از
اعجاز قرآن می دانند و اگر یک نفر شاعر فصیح در آن عصر بندرت یافت می شد سودی نخواهد بخشید زیرا که النادر کالمعدوم
جواب اولا انکار جمعی فصحا و بلغا در آن عصر میمون و عهد همایون ناشی است از عدم تتبع و قصور اطلاع از احوال سلف و آن
این نیست مگر آنکه برو تفحص کن تا بیابی پایه امر عقلی نیست که برهان بر او اثبات شود و ظهور امر حمله از برای متتبع و وجود مصاقع
خطباء از عرب عرباء و کثرت فصحا قحطان و بلغای عدنان در آن عصر در اشتهار بپایه رسیده که تشکیک در آن چون
تشکیک در بلاد عظیمه چون هند و ختلات و در آن زمان در این فن چندان سعی داشته اند که بفصاحت و بلاغت بر
یکدیگر افتخار میکردند و هر یک از فصحا که خطبه یا قصیده یا رساله انشاء می کردند در خانه کعبه می آویختند و قبل از بعث پیغمبر چندان
فصحا بودند که آثار ایشان تا این زمان مانده و بسیاری از کلمات ایشان را صدوق علیه الرحمه در کتاب اکمال الدین آورده
و بالجمله این امریست واضح و ظاهر و کثرت فصحا و بلغای آن عصر و مقارب آن در ظهور بمثابه ایست که انکار آن متصور نیست
مگر از جاهل بسیار قاصر و بسیاری از ایشان در کتب سیر مذکور است چون اوس بن کعب بن امیه و عمرو بن ناجر بن عمرو بن
عبد العزی و عوام بن منذر بن زید بن قیس بن جابر بن لام و سیف بن وهب حذیفه الطائی و ولید بن المغیره و
ارطاه بن دهشه المزنی و سجاح بن سباع و مستوغر بن ربیعه بن کعب و زهیر بن عبدالله الجعفی و لبید بن عبید الجعفی و محصن بن
عثمان الزبیدی و عوف بن کنانه الکلبی و حصین بن رباح الاسدی و اکثم بن صیفی و قیس بن ساعده الایادی و حسان بن
ثابت و کعب بن اشرف یهودی و ابوطالب عم پیغمبر و غیر اینها که تعداد اینها امریست و هر یک در فصاحت بی بدیل و در بلاغت بی
عدیل و خطب رائقه و اشعار فائقه از ایشان مذکور و همگی در آن عهد میمون مجتمع بودند و ثانیا آنچه گفته که در قرآن مذکور است که ترا
از امیین بر انگیختیم منحصر این عبارت را در قرآن دیده و ندیده که در قرآن از مکه بام القری تعبیر شده و باین سبب اهل مکه را امیین میگویند

و مراد

و مراد از بر انگیختن از میان امیین بعث از میان اهل مکه است و بسیاری از مؤمنین امی را بجز این معنی نکرده اند در صحاح که از
کتب معتبره لغت عربیست چندین معنی بجهة امی ذکر کرده و از آنجمله گفته نسبت بمکه ام القری و اعرابی بی سواد تغییر نکرده و همچنین
بعضی کتب دیگر و در روایات بسیار بیان شده از امیین شده که منحصر اصلا جز از اینها ندارد و از آنجمله در کتاب بصائر
الدرجات از تالیف شیخ بزرگوار محمد بن الحسن الصفار باسناد متصل از جعفر بن محمد صوفی روایت کرده است که گفت سالت
ابا جعفر محمد بن علی الرضا علیه السلام فقلت یا ابن رسول الله لم سمی النبی الامی قال ما یقول الناس قلت یزعمون انما
سمی الامی لانه لم یکتب فقال کذبوا علیهم لعنة الله انی یکون ذلک والله تبارک و تعالی یقول فی محکم کتابه هو الذی
بعث فی الامیین رسولا منهم یتلوا علیهم آیاته و یزکیهم و یعلمهم الکتاب والحکمة فکیف یعلم ما لم یحسن والله لقد کان رسول الله
صلی الله علیه و آله یقرء و یکتب باثنین و سبعین لسانا و انما سمی الامی لانه کان من اهل مکه و مکه من امهات القری و
ذلک قول الله فی کتابه لتنذر ام القری و من حولها و بعینه همین روایت را صدوق در کتاب علل الشرایع نقل فرموده
و در روایتی دیگر نیز در کتاب بصائر الدرجات از عبدالرحمن بن الحجاج روایت کرده است میگوید که قال ابو عبدالله علیه السلام
ان النبی کان یقرء و یکتب و یقرء ما لم یکتب و در کتاب مجمع البیان از حضرت امام همام امام محمد باقر علیه السلام و همچنین در
تفسیر عیاشی از آن برگزیده امام مرویست که انه سئل لم سمی النبی الامی قال نسب الی مکه و ذلک من قول الله
سبحانه لتنذر ام القری و من حولها و ام القری مکه فقیل امی لذلک و در کتاب مجمع البحرین که از کتب معتبره لغت است میگوید
ام القری مکه سمیت بها لان الارض دحیت من تحتها و ثالثا آنچه گفته که باتفاق روات مفسرین قوم عرب را بعلت عدم
سواد و کتابت امی میگفتند این کلام را احدی از روات و مفسرین معتبر نگفته چه جای آنکه اتفاق بر آن کرده باشند و
چگونه می توان این کلام را گفت که قوم عرب همه بی سواد بودند و حال آنکه جمعی از اخیار در میان ایشان بوده از یهود و غیره و
از جمله ایشان عبدالرحمن بن علام مدنی یهودی و سواد بن قارب که بوفور علم در میان عرب مشهور بوده و در مکه بوده

در روز ولادت سپهر خواهش دیدن او کرده و پای مبارک او را بوسیده و ورقة بن نوفل و عمرو بن اسد عم خدیجه که از حکیمه
قسیسان و علمای عظیم الشان بود و از انجمله کعب الاحبار که بمعنی عالم العلما ست که از عرب بود و یهودی بود و در
زمان امیر المومنین علیه السلام اورد و قیس بن ساعده الایادی که در اوایل بعثت وفات نمود و بخدمت حضرت رسول مشرف
نشده و صاحب علم و حکمت و خطب جلیله و اشعار جمیله بود و اول کسی بود در جاهلیت که ایمان بمبعث در روز قیامت اورده
و از انجمله یوسف یهودی که در مکه بود و همه کتب سماوی را خوانده بود و در شب ولادت با سعادت سید انبیا اخبار نمود که امشب
پیغمبر آخر الزمان متولد میشود و زید بن عمرو بن نفیل و نعیان بن مالک و عوف بن کنانه و سعد بن قطمور از اخبار یهود و از رهبان
و علمای نصاری چون بحیرا و ابو المواهب شامی و قیس بن یونان بن عبد الصلیب ملقب بابو جبیر و غیر ایشان از علمای اخبار
و کفایت می کند وجود علی بن ابی طالب در میان ایشان که جمیع علوم بان منتهی و هر علمی را که دست رسی مرتبه علیا بایی
او در رسیده و اشرف و ابوده چنانچه کسی که در خطب نهج البلاغه تتبع نماید ملاحظه می کند که انچه از دقایق علوم و حقایق حکم که از
فقرات آن کتاب تقریرا یا تلویحا استفاده میشود از علوم حکمت و فلسفه و طب و تشریح و هیئت و شرایع و ادیان و دیگر
هیچیک از فلاسفه یونان و حکما و اطبا و مهندسین و منجمین بان نرسیده با وجود انکه بهیچ بلادی بجهة تحصیل علم مسافرت
نکرده پس اگر این علوم را کسی خود استفاده نموده معلوم است که چنین شخصی نمی باشد مگر نبی یا ولی و اگر از علما تعلم نموده معلوم
میشود که در مکه و مدینه علمای فنون و حکمای ذوی العقول بوده اند و نیز مکاتبت بسیار در کتب از زمان منقول است و گویا
توهم این شخص ناشی شده است از انچه در بعضی از کتب لغویین است از انجمله مجمع البحرین که گفته است و الامی فی کلام
العرب هو الذی لا کتاب له من مشرکی العرب لان اکثرهم امیون و الکتابة فیهم عزیزة و این پیش از این دلالة
نمیکند که در بت پرستان عرب کتابت نادر بوده نه در اهل کتاب آن از تابعین ملت ابراهیم و موسی و عیسی علی نبینا
و علیهم السلم و حال انکه در تفسیر شیخ ثقة جلیل علی بن ابراهیم قمی ره این قول روایت شده و تصریح شده که اینکه تحقیق

بلکه کتاب

بلکه کتاب نداشتن ایشان بوده نه کتابت نکردن چه از حضرت امام همام جعفر بن محمد الصادق ع روایت نموده فی الامیین
قال انهم کانوا یکتبون و لکن لم یکن معهم کتاب من عند الله و لا بعث فیهم رسول فنسبهم الله الی الامیین چه گویا
بردن مادر خود مانده اند و رابعا انچه گفته که چون است که علمای اسلام از قرار کتب خود ع اگر کسی امی بودن محمد را
یکی از اعجاز قران گرفته باشد نه بجهة محض فصاحت و بلاغت است بلکه بجهة اشتمال است بر اخبار سلف و حکایات
امم سالفه و دقایق حکم و حقایق علوم و بیان صفات نفس و احوال مبدء و معاد و اساس شرایع و ادیان و نوعی که علمای
اعلام و حکمای ذوی الافهام متحیر شده اند بانطرق بیان نمود پس چنانچه شخص امی این اساس را چیده باشد بی انکه مجالس
دانشمندان دیده و از کتابی اخذ کند معلوم می شود که از جانب خدا است **سفر** نکارمن که بکتب نرفت و خط ننوشت • بغمزه مسئله آموز
صد مدرس شد • و از انچه مذکور شد و بعد از این هم مذکور خواهد شد معلوم می شود که این شخص بسیار بیخبر بوده و بمحض انچه
از یکنفری شنیده یا در کاغذی دیده اکتفا نموده و در دین و مذهب مباحثه اغاز نموده تو با این همیئت اگر عشق نبازی چه شود
نصرانی گفته و اگر هم مسلم داریم که بسیار بوده مسلم نداریم که مثل آن نیاورده زیرا که محتاج بثبوت است بدلیل قطعی و اگر هم
مسلم داریم که نیاورده مسلم نداریم که اگر میخواستند بیاورند نمی توانستند بعلت انکه دانا کی که در مکه بود چون بلند اتستند که
انجام کار او بکجا خواهد انجامید اعتنا نمی نمودند خصوصا صاحبان فهم زیرا که چون می دیدند خلق را از بت پرستی بخدا پرستی میخواند
پس گران نمود ایشان از دعوت او و اینکه تا او در مکه بود بحال قدرت نیافتند با بیان مثل آن فایده مترتب نمی شود
و بعد از آمدن بمدینه تا امروز هیچکس را از عرب آن قدرت ممکن نشد که اظهار توانند نمود که قران معجزه نیست و محمد
پیغمبر نیست و من میتوانم مثل انرا بیاورم یا آورده ام **جواب** اما از انچه گفته که مثل قران نیاوردن محتاج بثبوت است
بدلیل قطعی بلی چنین است و ما دلیل قطعی بر نیاوردن داریم و ان همچنانست دلیلی است که تو بر زنده کردن اموات مردم از
عیسی از بدو خلقت عالم تا این زمان مرده را زنده شفا دادن اکمه و ابرص را و شکافتن بحر از موسی و اب ان دو را و ظاهر

ن حضن بیدو بیضا و اژدری ثعبان انچه دلیل است همه دلیل ما است اگر گوئی زنده کردن و آب رود شکافتن بحر از
غرب و تو فردا و اعلی بر نقل آن بسیار است و عادت حکم قطعی میکند که چنین امری اگر واقع شده می بود تواتر ثابت
شده بود و لا اقل بطریق آحاد نقل شده بود و چون نقل نشده یقین داریم که واقع نشده گوئیم با وجود انکه بنقل متکثر
ثبت در کتب و دوا فز نقل احیا اموات از محمد او صیا او شده و تو بدون تتبع در اقصی بلاد فرنگ در رس میل
خود اشخاصی می گوئی من چنین چیزی نشنیده ام همچنین سخن در نیاوردن مثل قران جاری است چه عادت حکم قطعی می کند
که کسی که از میانه برخیزد و ادعای پیغمبری کند و خود را خاتم پیغمبران گوید و افضل از همه انبیا داند و دین و شریعت همه را نسخ
کند و خدایان بعضی را چون بت پرستان و آتش پرستان دشنام دهد و آبا و اجداد ایشان را مذمت کند و دین
خود را در بحبوحه عالم قرار دهد و اهل سایر ادیان را کافر خواند و حکم بنجاست کند و ایشان را از انکار های عالم بکبر اندو همه انها در
صدد محو و مبارزه ان برایند و با وجود این رد کتاب و قول و مذهب او بهمین قدر شود که چند فقره مثل کتاب او
بیاورند اگر چنین چیزی را کسی آورده می بود البته در میان عرب مان لا اقل یهود و نصاری مشهور و معروف می بود بمسیلمه که از اعراب
که معاصر انجناب بود نا مربوطی در مقابل قران بهم بافت که الفیل ما الفیل و ما ادراک ما الفیل له ذنب
وثیل و خرطوم طویل و دیگری گفت الطاحنات طحنا و العاجنات عجنا و الطابخات طبخا و خود را مضحکه مردم
کردند و در کتابها نوشته شد و تا این زمان دست بدست آوردند و بعضی از ظرفا بران عبارات جزء ضم کرد و اللاکلات
جز اگر پس چنانچه عبارتی که مثل قران باشد نزدیک بان بود بودی ذکر میکردند اگر گوئی بجهة قوت اسلامیان
کارت از میان رفته باشد گوئیم ای بیچاره در انوقت که یهود و نصاری و مجوس عالم را فرو گرفته بودند و کاهی شمشیر و بعضی علما
میکردند و زمانی بزبان مباحثه می نمودند و طایفه جزیه بر گردن می گرفتند می بایست از انها منتشر شده باشد در
نزد شما باقی باشد و بشما رسیده باشد و در انزمان در حجت خود کنند و چگونه شد که احتمال نمی دهد که بجهة قوة نصرانیان

بعد از عیسی

بعد از عیسی یا یهودیان بعد از موسی انها معجزات مثل ایشان شده باشد در حق معجزه محمد ان احتمال را می دهد اما
جواب از انچه گفته که مسلم نداریم که اگر می خواستند می توانستند آورد بلکه می توانستند ولیکن در مبادی امر که در
مکه بود اعتنا نکردند و در وقتی که بمدینه آمد جرات نکردند پس انست که می گوئیم در انوقت که علما و احبار یهود ان
مجادله میکردند و رؤسا و طوائف لشکرها بر سر انحضرت می کشیدند و شمشیرها از خون یکدیگر رنگین می کردند و در جنگ
احد و بدر و مدینه گروه گروه با تیغهای آخته حمله میکردند مثل قران را بیاورند و آنهائی که جرات این امور را میکردند
سهل بود یک فقره هم مثل قران بیاورند معلوم نیست این عمل قدرت و جرات زیادتر از ان عملها را خواهد و اگر نمی
توانستند کسانی که در شهر مدینه بودند و محکوم حکم حضرت بودند می توانستند کلام چیزی بنویسند که نتوان صاحب انرا
پنهان کرد و از جائی بجائی نقل کردی باید در پیش خود لب زنند و از برای جنگ کنند کان بفرستند که رحمت
جنگ می کشند و بهمین کلام دین او را باطل کنند نمیدانم این مرد بی مدارک چه قدر بلادت داشته که
اکثر مدت اقامه حضرت در مدینه طوایف عرب بجنگ و حرب انحضرت مشغول و نزدیک بسی غزوه میان
ایشان اتفاق افتاد و جرات انها را داشتند و جرات یک آیه آوردن نداشتند و حال انکه در وقتی هم که انحضرت
در مکه بود دنیا بهمه در جادله بودند نمیدانم چگونه اعتنا نمی کردند از برای یک آیه آوردن و اعتنا می کردند باینکه انحضرت
و بنهادن در کمین او نشستن و خار و خاشاک بر راه او ریختن و چندین نفر از رؤسا را با حبشه بنزد نجاشی پادشاه حبشه
بتعاقب محدودی از مسلمین فرستادند و اصحاب انحضرت را آزار دادن و محافل و مجالس گرفته اسکات انحضرت برپا کردن
الی غیر ذلک از سعیهائی که اهل مکه و حوالی ان در اطفاء نور انحضرت و دفع او کردند تا چنان امر بروی تنگ شد
که در نیم شب فرار کرده بمدینه هجرت نمود و اما انچه گفته که صاحبان فهم بجهة دعوت او بخدا پرستی بر ایشان گران نمود تا براو
رد کنند سبحان الله دعوت او بخدا پرستی اگر گران نبود حکم او بنسخ شریعت ایشان و ترک کتاب ایشان نهادن

بعد از عیسی

[illegible]

اساس عبادات جدیده و احکام متخالفه با شریعت انبیا و بر عدم اطاعت پیغمبران پیشین شده است حصن او و
اوهم بر ایشان گران نبود اگر بجهت خاطر خدا میکردند چون در خداپرستی شریک بودند می بایست بجهت خاطر پیغمبران
بکنند و اگر دعوت بجهت غرض نفس ادعای نبوت را می کنند باید بعد از این هم ارباب فهم بنای مجادله و منازعه نگذارند
و بر توهم اینقدر گران نباشد که اینهمه بی انصافی را مرتکب شوی مسلم داشتیم که ابتدا اعتنا نکردند و انتها جرئت نکردند اگر آن
وقت بود که مبین اللامرین باشد و فرقه از مرتبه ذلت که بیکس با و اعتنا نمیکرد بجهت و رسید بمرتبه که تمام حجاز و عرب عمان
در فرمانهای خود هم جرئت یک آیه ضعف نداشتند خدا انصاف و مدرک بدهد **نصرانی گفته** و اگر مسلم داریم که نمی
خواستند مثل آن را بیاورند و نتوانستند آیا تحدی باین کتب واقع شده و آن را معجزه نبوت خود قرار داده بود تا نه اگر اول کیس مسلم
نداریم بلکه کاذب باشی و اگر اختیار ثانی کنی فرق میان انها و قران حاصل می شود و اگر تحدی خارق نباشد بنا بر آنچه تو
تقریر کردی کدام یک از انبیای سلف معجزه بودن انها ثابت میشود چه شکافتن دریا و احیاء اموات را نیز میگوییم مسلم
داریم که نتوانستند مثل آن را بیاورند و نتوانستند ولیکن ثابت نمی شود که معجزه باشد زیرا که همچنانکه بنا بر گفته تو عادت جاری شده
که در هر اول کتابی باشد که مثل آن را نیاورده باشند هم چنین عادت نیز جاری شده که در هر فنی از فنون عملی از بعضی صادر
شده که دیگران هنوز نکرده اند چون عمل مانی در فن نقاشی و حکم ابن سیرین در تعبیر رؤیا و آثار رستم در شجاعت و عمل بانی
خورنق در عمارت و بطلمیوس در مجسطی و اقلیدس در هندسه و اعمال بعضی اطبا و بعضی از اعمال طب و اعمال بعضی از حکما
بعضی از شعرا بلکه خود نیز تصریح کرده که در بسیاری از صنایع با وجود سعی بسیار نیاورده اند بنا بر این میگوییم از کجا معجزه
این قبیل نباشد و اما آنچه گفته که قرار از سبب اعتقاد عرب در صدد اتیان بمثل آن بر نیامدند پس با وجود اینکه مثل این کلام
در اکثر معجزات سایر انبیاء نمی توان جاری کرد جواب این معلوم شد و علمای آن گروه بسیار و طوایف بی شمار که در مدتهای متمادی
مقصدی معارضه و منازعه این جناب بود و عدم اعتقاد بآنحضرت داشته اند بر ایشان و کفار اطراف جهان با ایشان هم اعتقاد داشتند
یونانی و رحل در لیفتن و هم چنین در سایر السنه و در بسیاری از صنایع که در زمان سابق احداث شده است که مثل آن را با وجود سعی بسیار از مردم

[illegible]

یا رتبه و حال آنکه ضرور نیست که مقتدی اتیان بمثل قران معروف و معلوم باشد چه شده که خائفین ایشان آن
در خلوت خود بیاورند و بجهت کفار نفرستند **نصرانی گفته** و اگر گویند در صورتیکه محمد صلی الله علیه و آله پیغمبر نبود بایست خدا
نگذارد که او قران آورده و تحدی کند یا بعد از تحدی بایست بدست دیگری مثل آن را جاری و کذب او را اظهار سازد
زیرا که اجرای معجزه بر ید کاذب محال است گوییم که این مسئله منوط است برآنکه بر خدا واجب است که خلق را ابدا قسم باشد
نگذارد در ضلالت باشند و این مقدمه مسلم نیست اولا بجهت آنکه می بینیم که این پیغمبر کاذب چون زردشت و مانی
رواج دارد و هم چنین بت پرستی و ثانیا در خصوص محمد صلعم اجرای معجزه بر ید کاذب هم نشده است زیرا که اگر چه قران
معجز و حد معجزه که تحدی باشد بر آن صادق نیست پس تحدی بر غیر خرق عادت شده است و حجت خدا بر ایشان تمام است
که معجزه بر ید کاذب جاری ساخته **جواب** در این مقام لازم است تقدیم سه مطلب **اول** بدانکه متکلمین لطف را
بر خدا واجب می دانند و این مقدمه را در کتب خود بیان کرده و از این مقدمه اثبات تکالیف و وجوب بعث انبیا
و نصب خلفا و استحاله جریان معجزه بر ید کاذب قرار داده اند و ما را در تمامیت این مقدمه و ثبوت تکلیف و بعث انبیا و نصب
جریان معجزه بر ید کاذب بواسطه این مقدمه نظری است و از اتمام نمیدانیم چه اولا می گوییم که معنی لطفی که بر خدا واجب می دانند
و اثبات می کنند یا بیان ما یقرب العبد الی الله و یبعده عنه است یا بیان مصالح و مفاسد اگر مراد اول است
وجود لطفی موقوف بر ثبوت تکلیف است چه مادامی که تکلیفی ثابت نشود مسلم نیست وجود مقرب و مبعدی چه مادامی
که تکلیف ثابت نشده مسلم نداریم که عملی آدمی را بخدا نزدیک یا از او دور میکند چنانچه در سایر حیوانات چه
نزدیک شدن بخدا و دور شدن با تیان تکالیف می شود و اگر مراد ثانی است اگر مراد مصالح و مفاسد بدنیه است
واضح است که بیان انها بر خدا لازم نیست و بیان انها وظیفه شارع نه و با آنچه در شرایع و ادیان غالبا بیان
انها نشده و اگر مصالح و مفاسد نفسانیه است وجود و ثبوت انها نیز فرع وجود تکلیف است چه مادامیکه تکلیفی ثابت

نشود نسبت بهمه اعمال از غیر یکی خواهیم داشت و از برای بعضی مصلحه و مفسده مسلم نخواهیم داشت چنانچه از برای حیوانات مصالح
و مفاسدی بغیر جسمانیه نیست و ثانیا میگوییم که شکی نیست که از افراد بنی نوع انسان جماعتی بی شمار در اطراف عالم هستند
که بسمع دعوت انبیا بایشان نرسیده و صیت ملتی بگوش ایشان نخورده و جماعتی دیگر هستند که شنیده اند و ممکن از فحص و
تفتیش صحت و عدم صحت آن نیستند و جماعتی دیگر هستند که شنیده اند و ممکن بوده اند و فحص بقدر قوه نموده اند و لیکن
بجهت قصور فهم بحق نرسیده اند و موافق قواعد عدلیه همه این طوایف معذور و از ساحت مؤاخذه دور اند پس میگوییم
که آیا لطفی که واجب است بر خدا نسبت ببعض افراد انسان است یا بهمه انسان معلوم است که نخواهی گفت ببعض
و اگر هم گویی گوییم کدام دلیل است که وجوب لطف بر بعض را میرساند و بس بلکه اگر هم ثابت شود این مقدمه بی فایده خواهد
بود چه از برای هر کسی که خواهی این مقدمه و وجوب لطف امری ثابت کنی او را خواهد رسید که بگوید از کجا که من از آن بعض
هستم که لطف بر من واجب باشد یا بگوید لطف نسبت ببعض لامحاله محقق شده دیگر چه حاجت و اگر گویی النسبة بهمه است
گوییم چگونه نسبت بطوایف مذکوره تخلف نمود اگر گویی تخلف در انها بجهت مانعی است گوییم هر گاه تواند بجهت مانعی
تخلف کند پس شاید در هر مقامی که خواهی با این مقدمه مطلبی ثابت کنی مانعی باشد بلکه شاید در جمیع افراد انسان
مانع از لطف باشد اگر گویی مانع احتمالی کافی نیست بلکه مانع معلوم در کار است گوییم معلوم بر خدا یا بر تو اگر معلوم بر خدا
خواهی شاید در همه جا باشد و اگر معلوم بر تو خواهی بگو ببینم چه مانعی از لطف معلوم بر تو است بر جماعتی از اهل جاهلیت
که مثلا پیش از قبل از بعث پیغمبر آخر الزمان بوده اند بوده یا بر اهل جزایری و بوادی که پیغمبری در میان انها مبعوث نشده
و دعوت بگوش ایشان نرسیده اگر گویی بر رفع مؤاخذه از انها لطف نسبت بانها نیز مهمل می ماند گوییم باید این لطف
را نسبت بهمه افراد انسانی کنند و هیچ تکلیفی بهیچیک نکنند تا مؤاخذه نباشد و ثالثا میگوییم شکی نیست که بعد از وقوع
تکلیف و بعث رسل همچنانکه طایفه در زمره سعدا داخل شدند همچنین جمعی بواسطه سرکشی و معصیت در سلک اشقیا مندرج و عذاب

ابدی

ابدی را مستحق میکردند پس همچنانکه بعث و تکلیف در حق بعضی لطف است عدم انها در حق بعضی دیگر لطف است چه ایشان
که اگر بعث و تکلیفی نبودی ایشان از این مؤاخذه و عذابی نبودی پس اگر لطف بر خدا واجب بودی چگونه در حق این
گروه تخلف نمود و در اینجا میگوییم که آیا لطف را که واجب می دانی میگویی واجب است خواه مانعی از برای آن باشد
یا نه یا تخصیص میدهی وجوب را بصورت عدم مانع اول که محال است بجهت آنکه عدم مانع در وجود ممکن شرط است علاوه
بر آنکه نسبت می دهند همه متکلمین تخلف بعضی از الطاف را بوجود مانع و از این جهت محقق طوسی در تجرید می فرماید
وجوده لطف و تصرفه لطف آخر و عدمه منا پس لامحاله تخصیص میدهی آن را بصورت عدم مانع پس میگوییم آیا شرط
عدم مانع واقعی است خواه کسی بداند یا نه یا عدم مانع معلوم اگر عدم مانع واقعی باشد همچنانکه فی الواقع هم چنین است
گوییم بنا بر این مقدمه بی فایده میشود چه هر جا خواهی باین امری ثابت کنی خصم را میرسد که گوید شاید در اینجا مانعی باشد
از برای لطف و اگر شرط عدم مانع معلوم باشد با وجود اینکه سخن فاسدی است چه هیچ دلیلی چنین تقییدی را اثبات نمیکند
گوییم معلوم بر همه کس یا بر بعضی و علی التقدیرین وارد می آید بسیاری از مواقع که مقتضای لطف در انها تخلف نموده
و مانع بر کسی معلوم نیست و ثانیا میگوییم که آیا لطفی را که واجب می دانید آن چیزیست که فی الواقع و نفس الامر
لطف باشد خواه عقول ما لطف بودن آن را درک کند یا نه یا چیزیست که بحسب عقول ما لطف باشد اگر مراد
اول است باز این مقدمه بی فایده می شود چه در هر مقامی که باین استدلال شود از برای اثبات امری خصم می تواند گفت
که از کجا که این امر فی الواقع لطف باشد و حکم عقل ما بلطفیت آن اثبات لطفیت واقعیه را نمی کند و اگر
مراد ثانی باشد گوییم آیا مراد چیزی است که تمام عقول حکم کنند بلطف بودن آن یا حکم بعض عقول کافی است اگر
اول است بیان کن ببینم کدام چیز است از اموری که این مقدمه را در آن بکار میبری که یقین داری که همه عقول حکم بر
لطفیت آن می کنند بلکه یقین با اختلاف در آن نداری و اگر مراد ثانی است بیان کن ببینم کدام دلیل این مقدمه

باین قید را اثبات می کنند اگر گوئی مراد چیزی است که لطف بودن ان بدیهی و ظاهر باشد گوئیم بدیهی و ظاهر نزد همه کس باشد
یا نزد بعضی کافی است اگر مراد نزد همه کس است کدام موضع است از مواضعی که با مقدمه در انجا می خواهند که لطف بودن ان مختلف
فیه نیست و در نزد همه کس بدیهی است و اگر مراد نزد بعضی است با وجود انکه بدیهی بودن هیچ موضعی از مواضع مذکوره نزد احدی
مسلم نیست کدام دلیل است که وجوب لطف بدیهی در نزد بعض را بر خدا اثبات می نماید **مطلب دویم** انکه اگر هم
مقدمه وجوب مطلق لطف بر خدا را تمام میدانیم و بدست اوردن این مطلب اثبات نمیکنیم اما خصوص وجوب بعثت رسل را
با نچه در فایده چهارم از باب اول گذشت ثابت میکنیم و بوجوب ان بر خدا امتناع ظهور معجزه بر ید کاذب ثابت
می شود چه بعثت بدون نشان و برهان امریست بی فایده و از حکیم صدور ان قبیح است و تکلیف باطاعت رسول بی
نشان تکلیف بقبیح است و نشانی که از برای اکثر مردم مفید باشد بجز معجزه نیست و اگر ان هم تواند بر ید کاذب جاری
شود نشان نخواهد بود و سد باب معرفت رسول از برای غالب مردم خواهد شد و بعثت رسول بی فایده خواهد بود
مطلب سیم انکه بر حکیمی که امری بر کسی لازم می کند و تکلیف باین می نماید لازم است اظهار مکلف به و فتح باب وصول
بان و رفع موانعی که رفع انها در دست مکلف نباشد بجا بیاورد چه بدون انها تکلیف بما لا یطاق لازم می اید و قبح ان و
عدم جواز ان بر حکیم مطلق بدیهی است و اما رفع موانعی که از جانب مکلف باشد و رفع انها در قوه او باشد پس ان بر تکلیف
کننده لازم نیست و همچنین لازم نیست داشتن مکلف را بر فعل مکلف به و سلب قدرت او بر ترک چه در این صورت
تکلیف نخواهد بود و هر گاه رفع مانعی از جا اوردن تکلیف یا وصول بمکلف به که در قوه مکلف رفع ان نباشد
نشود لا محاله تکلیف باین مکلف به ساقط و مکلف از مورد عذاب و مواخذه در ترک ان بر کنار خواهد بود پس ار گاه خدا
شریعتی لازم می خواهد واجب بر خدا اظهار ان شریعت و قرار دادن ان است و تسهیل وصول هر یک از ان امت به
احکام ان شریعت و تمهید ان و فتح باب حجیة و وجوب اطاعه ان و رفع موانع غیر مقدور الرفع از برای مکلف را از

اصول

وصول بمفهوم حجیة و باحکام ان شریعت و رفع مواخذه و تکلیف از کسی از ان امت که مانع غیر مقدور الرفع داشته باشد
اما بعد از اظهار و فتح دو باب مذکور رفع موانعی که از جانب خود مکلف است مثل مانعی که از تقصیر یا عدم تفحص یا عدم اراده
باشد بر او لازم نیست و بعد از بیان این مطالب ثلثه میگوییم اما انچه این نصرانی گفته که این مسئله یعنی استحاله اجرای معجزه بر ید کاذب
منوط است بر انکه بر خدا واجب است که خلق را بهر قسم باشد نگذارد در ضلالت باشند و این مقدمه مسلم نیست بر ان وارد می اید که
اگر از هر قسم باشد عموم را اراده کرده همچنانکه ظاهر لفظ است حتی رفع موانعی را که از جانب مکلف باشد و حتی سلب قدرت
ان بر ترک و رفع عدم اراده ان مطلقا این مسئله باین منوط نیست و احدی از ان قایل نشده و چنین سخنی نگفته چه رفع امر غیر
مقدوره الرفع از برای مکلف خود بالاتفاق بر خدا واجب نیست و اگر از هر قسم رفع موانعی که در دست خود مکلف نیست و
قدرت بر رفع ان ندارد خواسته بلی این مسئله منوط باین مقدمه است و این مقدمه مسلم بر خلاف است و نه منوط بودن این مسئله بهمین ان
بلکه هر دو مرحله در بداهت بمرتبه هستند که انکار را در انها راه نیست اما وجوب رفع موانعی که رفع ان در قوه عبد نیست زیرا که
چنانچه بان اشاره شد تکلیف با وجود چنین موانعی تکلیف بما لا یطاق است و از قبیل امر کردن اعمی است بدیدن و ان
ببدیهه عقل و اتفاق عقلا باطل است و اما منوط بودن استحاله اجرای معجزه بر ید کاذب باین مقدمه پس بجهت انکه اگر جریان
معجزه بر ید کاذب جایز باشد در هر معجزه احتمال کاذب بودن صاحب ان خواهیم داد پس از معجزه علم بصدق هیچ پیغمبری
هم نخواهد رسید و با بودن این طرز شناختن پیغمبر از برای اکثر مردم ممکن نخواهد بود و چون وصول بمکلف به موقوف بقبول قول
پیغمبر است و ان موقوف بر علم بصدق است پس وصول مکلف به از برای اکثر مردم ممتنع خواهد بود پس اگر جریان معجزه بر ید
کاذب جایز باشد تکلیف اکثر مردم باطاعت پیغمبران تکلیف بما لا یطاق خواهد بود و بعثت پیغمبران بر ایشان عبث
خواهد بود و میدانیم اگر محال بودن اجرای معجزه بر ید کاذب مسلم ایشان نیست و جایز می دانند پس بچه دلیل پیغمبری موسی و عیسی را ثابت
میکنند و چه او را بر این داشته که نفی سحر و طب از معجزات ایشان بکنند چه مسلم میداریم که نه سحر بوده و نه طب ولیکن ایشان باعتقاد

از کجا صادق بوده اند و اما انچه گفته که می بینیم دین پیغمبر کاذب چون زردشت رواج دارد و همچنین بت پرستی بر ان وارد می اید
که بلی اگر می گفتیم بر خدا لازم است بهر قسم باشد رفع ضلالت از مردم بنماید این بحث وارد بود و لیکن ما چنین نمیگوییم بلکه میگوئیم
بر او لازم است فتح باب فهم هدایت از ضلالت بکند و تسهیل درک فرق بنماید بعد اگر مکلف بسبب تقصیر خود در تفحص و فهم
نرسد بر خدا الزامی نیست و در ادیان باطله چون دین زردشت و بت پرستی و امثال انها فتح باب شده اگر نه تو از کجا دانستی
که اینها ادیان باطله هستند و هر دین باطلی را که بنقص بلادری یا بطلان ان را فهمیده و واضح است یا نه اگر واضح است
پس معلوم است خدا فتح باب فهم بطلان ان نموده حتی انکه مثل تو نیز ان را فهمیده و اگر واضح نیست از کجا حکم ببطلان
ان می کنی تا موجب نقص شود و باطله خداوند مهربان راه حق و صواب را نمود و پرده از کار نادرست ایشان برداشت اگر کسی نفهمد
خود تقصیر کرده چنانچه در حق زردشت که چنان نمود که اتش با او سخن میگوید خدا بعقل انوشیروان را اطلاع داد تا فساد امر
او را ظاهر ساخت و معلوم کرد که نفطی در زیر اتش کنند و شخصی را در انجا پنهان نموده تا سخن گوید لا اکراه فی الدین قد تبین الرشد
من الغی علاوه بر این انکه در حق زردشتی که اینهم و امثال انده و در حقیقة و بطلان ان خلافست چه بعضی میگویند زردشت پیغمبر
بانی نام ابراهیم خلیل الله است و بعضی دیگر گویند زردشت و برزین دو نفر بوده اند از پیشوایان ملت ابراهیم چون انبیای بنی
اسرائیل که بعد از موسی بودند و کتاب ایشان حق بوده و لیکن امت ایشان ان کتاب را سوختند و پیغمبر خود را کشتند و زند و پازند
بشان کتابت و بعضی از روایات دلالت بر ان مطلب است و بعضی گویند که ان کتاب خود را تحریف نموده زند و پازند نوشتند
و بعضی کتاب زند را صحف ابراهیم می دانند و بعضی زند و پازند را دو نسک از صحف می دانند و بعضی زردشت را از نسل فریدون
گفته اند و پدر او را پورشسب و مادر او را دغدو نام داشت و حکیمی بوده شاگرد افلاطون و ادعای پیغمبری کرد و جلیها ساخت و کتابی ساخت
زند نام و در عهد گشتاسب بوده و گشتاسب و اسفندیار بدین او در امدند و ان بنیاد اتش پرستی نهاد و بعضی گویند از اهل فلسطین
بوده و بعضی از اهل بلخ در بابکان گفته اند و بعضی او را شاگرد ارمیای پیغمبر می دانند و گویند بمصر و شام و روم و هند رفت و طلسمات

دیگر باید

و نیرنجات پیدا کرد و کتابی نوشت زند نام از ان تفسیری کرد و پازند نام پس به بلخ رفت و گشتاسب را بدین خود دعوت نمود
و اما انچه گفته که بر قرآن بطریق معجزه که خارق عادت کلی باشد صادق نیست پس بر ان وارد می اید که خالی از این
یا آوردن مثل قرآن در قوه بشر است یا نمی دانی یا می دانی پس بنا بر اول بقول تو خارق عادت کلی خواهد بود اگر چه عبارت ان
مربوط است و بنا بر ثانی که در قوه انسانی باشد پس باز خرق عادت کلی خواهد بود زیرا که ترک ظاهر است که هر کار چیزی که در قوه
انسان باشد خصوص هر گاه از جنس سخن گفتن باشد که صعب تر از چندان صعوبت نیست و همه اهل ان فن ماهر در ان
در مدت مدیده نهایت سعی خود را در ان بکنند بلکه در ظرف مدت زیاده از هزار سال همیشه در صدد اتیان بان باشند
و القای دین ابا و اجداد خود را بلکه عدم ابطال دین پیغمبران خود را که غایت حمیت و غیرت در ان زیاده از همه چیز
می باشد موقوف بر ان ببینند باتیان بمثل ان و زن و فرزند و عیال و مال خود را تواند حفظ کنند و محتاج بشمشیر کشیدن
و خود را در معرض هلاکت در اوردن نشوند و جزیه که پست ترین مذلات است بر گردن نگیرند و نسبت بحبس بودن و سلب
مال و زن و خون بایشان نرسد البته اگر چه بصعوبة باشد مثل ان می آورند خصوصا در صورتی که صاحب ان کلام
خود بگوید این معجزه من است و در جای کلام بگوید اگر مثل ان بیاورند راست میگوئید در بطلان دین من و بگوید که اگر همه
جن و انس مجتمع شوند می آورند و نخواهند آورد و اهل ان فن را بمقدار عصبیت و عداوت باشد که زن و فرزند و جان خود را
در معرض تلف در اورند و دین او را قبول نکنند و نیاوردن مثل ان با وجود اینها امریست که خلاف عادت کلی است و عادت
بنی نوع انسان بر چنین چیزی جاری و یقین دارم بلکه قسم باسم عظیم پروردگار بر طبق ان یاد میکنم که اگر نه این بود که اتیان
بمثل ان در قوه بنی نوع انسان نبود و منع الهی بر اتیان بمثل ان نبود با وجود اسباب مسطوره فریاد ملیین و محافل و منابر
این معجزه پیغمبر ما است و اشتمال قرآن بر اینکه اگر جن و انس جمع شوند یک ایه مثل ان نمی اورد اگر باین ایات از روم و فرنگ و
چین و ختا بتعلیم لغت عرب در اینده و مثل ان بیاورند یا سلاطین این ممالک علمای ایشان جمعی را بتعلیم ان لغت واداشته

مثل آن بکار برند و خبر آنها خرج کنند کرده بودند و کتابهای مثل آن نوشته بودند و باطراف عالم منتشر کرده بودند چه جای کتب آسمانی
تا اینکه حقیت ادیان خود را ثابت کنند و لااقل هم دینان خود را که در همه عالم در ذلت و خواری هستند و از مباشرت با
رطوبه ممنوع و از آنچه اندک عرقی در آن است دور و نجاست مشهور شدند و طوق جزیه بر گردن نهاده اند خلاص کنند و لااقل اگر
خلاص میشود طلاق کنند و نفی طلب حاصل نمایند و عالم از مثل این مملو کرده بودند و این کارها را دیگران می کردند چه جای
کفار عرب که محتاج بتعلیم بودند نصرانی گفته و آنکه گفته شده است که معجزه قران اقوی است از سایر معجزات بجهت آنکه باقیست
بخلاف معجزات سایر انبیا که بطول مدت ضعف آنها بیشتر میشود گوییم که این درست است هرگاه معجزات ایشان از
قبیل بود که خود ایشان نوشته بودند یا در عهد ایشان در کتب متعدده ثبت شده بود و مشهور شده بود بلکه آنها مدتی
نقل و حکایت بوده و بعد از مدتی در کتابها بدون حجت نوشته شده بود ولیکن چون چنین نیست هر قدر از ضعف و قوت که
آنها را در عهد سلف بوده است حال نیز همان قرار است و اگر از طول مدت ضعف در بعضی حاصل میشود پس باید اگر کسی را
درین سالها یقینی حاصل شود در ایام شصت سالگی نقصان پذیرد و با آنکه تفرقه یافت شود میان معجزات موسی و عیسی جواب
بدانکه آنچه گفته شده از اقوی بودن معجزه قران بجهت بقای آن همه شیخین است و ازبرای آن دو وجه است وجه اول آنکه
از جمله بدیهیات است که علم بجزئی و درک آن بواسطه احساس بر آن بیش اقوی است در علم بآن بواسطه اخبار چه اثبات آن
پس درک مرئیات بواسطه رویت آن چیز و مسموعات بواسطه استماع آن و ملموسات بواسطه لمس آن بلکه اقوی است از
درک آن بواسطه اخبار دیگری که او دیده یا شنیده یا لمس نموده زیرا که خود قوه حاسه را اثری دیگر است در نفس و از آن
جهت است که مثل مشهور شده شنیدن کی بود مانند دیدن و نیز در درک قوه حاسه حافظه تفصیلات آن محسوس که غائب در اخبار
بآن حضور حاصل نمیشود که علم بجمیع تفاصیل آن حاصل شود و علم باخبار از نوع اجمالی که غالبا موجب تردیدی در وقوع آن باشد
خالی نمی باشد مثلا در اخبار باحیاء اموات اغلب است که بعد از مدت متمادیه کاه واقعه جزیی محروف بقرینه ثابت شود زیاده از

دعلما

اینکه فلان کس مرده زنده کرد یا فلان مرده را زنده کرد معلوم باشد اما اینکه آیا کیفیت این عمل از آن صادر شد یا مکرر و آیا آن مرده
زیاده از سه روز از فوت او گذشته بود تا اینکه احتمال سکته در آن نرود یا آنچه منقول از بعضی از اطبا است که گفته مرده را تا
سه روز از زنده بودن نومیدیت یا نه و آیا بدعا او بود یا بتکلم یا باراده و یا دلکی یا بحرکات یا بوضع خاصی از آن رسانیدن بود
که احتمال تاثیر آن عمل در احیاء آن برود یا نه و آیا زنده شدن آن بمحض حرکتی بود که کرد که احتمال حرکت و قسری بواسطه
بعضی افسونها یا اعمال دیگر برود یا اینکه بحقیقه زنده شده و تکلم کرد و راه رفت و تکلم آن بکلام مثل کلام آدمی بود یا نه و آیا این میت را
حاضرین قبل از موت دیده بودند که بدانند همان شخص است یا نه و آیا آن میت بعینه همان شخص بود که احتمال از جنیان بودن
آن نرود یا مثل آن بوده مجملا در افعال و اعضا کاه بود تفاوتی داشت و آیا جمیع حاضرین که خبر دادند مردمان فطن زیرک بودند
که امر بر ایشان مشتبه نمی شد یا نه و همه ایشان از رد فقهین و دوستان و همه دشمنان او بودند تا احتمال خلاف واقع نرود یا نه الی
غیر ذلک من الاحتمالات بخلاف اینکه آدمی خود ملاحظه مرده زنده کردن آنکند چه در صورت علم تفصیلی بجمیع جزئیات آن
دارد وجه دوم آنکه از جمله اوضح واضحات است که هرگاه علم بمعجزه باحساس آن نباشد و باخبار باشد یا ثبت در کتب باشد بعد از طول مدت
و تمادی آن و تبدیل طبقات مخبرین بعضی احتمالات حاصل میشود که در مبادی امر نبود چه ظاهر است که هرگاه جمعی بسیار خبر دهند ما را
که ملاحظه کردیم که فلان کس فلان مرده را زنده ساخت بنحوی که علم از برای ما بهم رسد تفاوت بسیار دارد با اینکه بعد از هزار یا دو هزار
سال این واقعه بدست رسیده باشد چه خبر از مخبرین طبقهای بعید نداریم چه احتمال برود که آنها جماعتی اندک باشند یا هیچ یک
آن شخص خود در حق بعضی از معجزات پیغمبر آخر الزمان می گوید و چه بسیار از متواترات است که بعد از پس نشستن منتهی بیکنفر یا دو نفر
می شود چنانچه در حدیث انما الاعمال بالنیات گفته شده و بالجمله بعد از طول مدت و تعدد طبقات احتمالی که در هر طبقه یک
احتمالی زیاد می شود که در طبقه متقدمه بر آن نیست اگر آن احتمالات بحدی باشد که موجب رفع علم نشود لا محاله تفاوت در
وضوح و ظهور در مرتبه علم می کند و انکار اینکه علم حاصل از اخبار در طبقه اولی تفاوت دارد با علم حاصل از اخبار بعد از کثرت

هزار سال مثلا و هر یک صد طبقه انکار بدیهیات است و همچنین بعد ثبت در کتب چه بعد از طول مدت و تعدد نسخ در علم باینکه آیا مولف
این کتاب چگونه شخصی بوده و تحریف در آن راه یافته و مراد از این لفظ چه بوده آیا اصطلاح در این لغت تفاوت
کرده یا نه الی غیر ذلک تفاوت حاصل میشود هرگاه این معلوم شد میگوییم که آنچه نصرانی گفته که ضعف علم بواسطه طول
مدت در وقتی درست بود که معجزات ایشان را خود ایشان نوشته بودند یا در عهد ایشان در کتب متعدده ثبت شده
نیز از غرایب سخنهاست که کسی که اندک شعوری داشته باشد نمیگوید اما اولا بجهت آنکه نمیدانم نوشتن خود صاحب
معجزه چه فایده بر آن مترتب می شود چه ثبوت صدق آن موقوف بر ثبوت معجزه اوست بنا بر این ثبوت معجزه او موقوف
بر ثبوت صدق او خواهد بود و این دور واضح است و از این قبیل خواهد بود که بگوییم فلان شخص میگوید من معجزه دارم پس
البته پیغمبر است بعلت اینکه خود تصریح میکند که من معجزه دارم اگر کویی چون معجزه امریست محسوس پس هرگاه در کتاب خود
نقش تصدیق او میکنیم زیرا که اگر دروغ می بود از خوف تکذیب رد بر آن نمی نوشت گوییم چگونه شد که این سخن در
حق موسی و عیسی درست است و در حق محمد صلعم که در کتاب اوست که نام مرا در کتب خود می یابند و در همه توریه و انجیل
هست درست نیست و حال آنکه علمای یهود و نصاری در آن عهد بسیار و نسخ توریه و انجیل بیشمار بود چگونه خوف تکذیب
و رد او دلیل بر صدق او نمی شمارید سبحان الله ان هذا لشیء عجاب و اما ثانیا بجهت آنکه اگر مراد از ان در کتب متعدده است
که یک کتاب نسخهای متعدده داشته باشد که همه بهم یکنفر شود نمیدانم این چه بحث علم می شود و قول یکنفر و آن هم بنوشتن
چرا افاده علم می کند و اگر مراد از کتب متعدده مولفات متعدده است اگر مراد از تعدد دو کتاب یا سه کتاب و امثال آن از
اعدادی است که بحد تواتر نرسیده نمیدانم چرا افاده علم می کنند و احتمال دروغ یا تخلف در آن نمیرود و چگونه خبر آنها بمجرد علم
و نوشتن آنها مفید علم است و در عهد پیغمبر بودن آنها چه فایده میکند مگر در عهد او دروغ نمی توان گفت و نمی توان گفت من چنان
و چنان دیدم یا ما جماعتی دیدیم ضرورت بگوید فلان و فلان هم از ما بعض بودند که تو بگویی اگر دروغ بود برای او دیگر

دارد

و اگر مراد از تعدد صد کتاب و پنجاه کتاب است و امثال آن از اعدادی که بحد تواتر رسیده نمیدانم در کتاب مذاهب این قدر کتاب
از مولفین متعدده که تصریح همه بحد تواتر رسیده باشند تا این زمان باقی مانده آیا از زمان عیسی مانده یا موسی یا ابراهیم یا نوح و تو
سابق بر این گفتی از ایام موسی کتابی در میان نیست و معلوم است نوشتن خود موسی هم فایده ندارد و شخصی هم از عهد موسی تا
حال نمانده و شهرت بعد از آن هم تو معتقد فایده نمیدانی چنانچه گفته و خواهی گفت پس نمیدانم از کجا معجزات موسی را دانستی اما
آنچه گفته که بلکه مدتی بطریق نقل و حکایت بوده تا آخر غرض او چیست که از کلام بعد او مستفاد میشود ظاهر بطلان است که بزعم فاسد خود
چنان می داند که اگر معجزات پیغمبر ما بطریق است کاش کسی از این بپرسد که هرگاه چیزی که بطریق نقل و حکایت باشد
بی فایده باشد و حجت نباشد و اگر با نوالطه نوشته شود نوشته بدون حجت خواهد بود و آنچه را تو گمان می کنی خود آن پیغمبران تو
اند یا در عهد ایشان نوشته اند از کجا دانستی که خود آن نوشته اند یا در عهد ایشان نوشته شده آیا مولفین ایشان بتو گفتند
که ما در آن عصر نوشتیم یا وحی بتو نازل شد اگر گویی که در کتابهای دیگر نوشته شده که این کتابها در عهد ایشان نوشته شده
نقل کلام در این کتب میکنیم پس لابد بطریق نقل و حکایت خواهد بود و تو بدون حجت این کتابها را از ایشان خواهی
دانست و حال اینکه خواهد آمد که نقل معجزات پیغمبر از برای سلسلین مصر بهمین طریق نیست و اما آنچه گفته که اگر از طول
مدت ضعف در بعضی حاصل شود تا آخر گویا این شخص چنین یافته که مجرد طول مدت باعث تفاوت علم دانسته شده
و تفهمیده که مراد این است که بطول مدت و تعدد طبقات مخبرین و احتمالات آن و کثرت آنها بعضی ضعیف میشود و اما آنچه گفته که آیا
تفرقه یافت شود میان معجزات موسی و عیسی گوییم اگر مراد عدم تفرقه میان مجمل معجزه داشتن این دو پیغمبر است این بواسطه
علم بجریان عادت است باینکه هر پیغمبر را معجزه ایست و محل ثبت در کتب و نقل خبر ندارد و اگر در تفاصیل معجزات
ایشان است پس اگر عدم تفرقه را علم داریم گوییم با چنانچه است که عیسی نیز خبر از معجزات موسی داده چنانچه پیغمبر ما هم خبر از معجزات
هر دو داده و نظر بیقین بتصدیق قول پیغمبر آنچه ضعف که در طرف مدتی فیمابین موسی و عیسی بجهت طول مدت حاصل شده بود

بر طرف بشود و مثل عهد زمان موسی ع پیشود بخلاف انکه طبقات مجربین عزا از پیغمبران باشد **نقرانی گفته** و اگر گویند که معجزه
قران چون از عقلیات اقوی است از سایر معجزات که از مقوله حسیات است گوییم که اقوی بودن هر چند بحسب غایت است
پس اقوی بودن معجزه است که انفع باشد و در اعجاز قران اکثر عوام را فهم نیست که درک معجزه بودن ان را نمایند و حواس
را چشم است که سایر معجزات را بینند و نفهمند عوام معجزه قران را از انقص ادلت زیرا که هر معجزه که اکثر مردم ندانند که ایا معجزه است
یا نه ناقص است **جواب** عوام را فهم ان نیست که درک معجزه بودن قران را از راه فصاحت و معانی کنند این را
درک می کنند که پیغمبر ان را معجزه خود قرار داده و احدی از فصحا مثل ان نتوانست بیاورد و این یا از راه عجز و قوه بشریت از
اتیان چنین کلامی یا اینکه با وجود سهولت آوردن ممنوع شدند و علی التقدیرین معجزه است خلاصه انکه هر عامی می فهمد
که این کلام یا در فصاحت بمرتبه ایست که فوق طاقت بشری است اتیان بمثل ان یا نه و علی التقدیرین معجزه است خلاصه کلام
بلکه عامی در فهمیدن اینکه کلامی که طوایف بیشمار نتوانستند یک ایه مثل ان را بیاورند با احتیاج ببذل جان و مال و عیال شدند
معجزه است اقرب است یا فهم معجزه بودن مثل شق القمر و احیاء الاموات پس قران از حیثیت فهمیدن عوام و خواص با
سایر معجزات شریک خواهد بود و محتاج بودن عامی بنقل در خصوص اینکه کسی مثل ان می آورد مثل محتاج بودن غیر از
چند نفر قلیلی است که در حین مرده زنده کردن عیسی ع حاضر بوده اند و زیاد خواهد بود نفع قران از این حیثیت که
خواص هر عصری تا روز قیامت خود این معجزه را مشاهده میکنند و ضعیف نمی شود بخلاف سایر معجزات که بجز کسانیکه در حین
صدور معجزه حاضر بوده اند از شاهدان محروم و در فهم ان محتاج بنقل هستند پس از این حیثیت نفع قران اکثر خواهد بود
علاوه بر منافع دیگر چون استشفای بایات ان و دفع اعادی بواسطه توسل بانها و برامدن حاجات بسبب تمسک بانها
چه در هر عصری چه قدر بیمار مبتلا که بواسطه توسل بایات قرانیه خلعت شفا پوشیده اند چه بسیار زنان ناک که بوسیله تمسک بانها در
مهد امن و امان خوابیده اند و چه بیشمار حاجتمند که بسبب تشبث بانها بمقصد و المرام گردیده اند و چون اصول حقایق معارف

و دقایق

و دقایق حکم که در عهدی بسی از عارفان که از سلسبیل قران جرعه های معارف ربانیه نوشیده اند و بسی از علما که لطایف
حکمیه را بو اسطه ان فهمیده اند و چه دلهای مرده که باستماع ایات قرانیه زندگانی ابد رسیده و بی اضطرابی بیچاره از جهة جابجری از
کفر سنگلاخ ذلک می کشد و از پیش خود حرفی میزند کرش پیمبی و است از از بیخ شناسی روا بود که علامت کمی از لیجاز
پس معلوم شد که قران اقوای معجزات و انفع انهاست **نقرانی گفته** و اگر گویند تا ییند میباید معجزه بودن قران از اشتمالش بر
مغیبات و علوم مذکوره و حکم و شریعت متینه ان گوییم اما اشتمالش بر مغیبات انچه مشهور است در کتب شش هفت موضع بیش
نیست از قبیل الم غلبت الروم و دیگر وعد الله الذین امنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم و چند جای دیگر و بر مستبع است پوشیده نیست
که اهل تفسیر در طور قرائات انها و شان نزول و مقصد انها اختلاف نموده اند که حال از انها معنی محصلی دستگیر نمی شود و این
اختلاف نفی اعجاز را می کند **جواب** اولا مسلم میداریم که شش هفت موضع بیش نیست اگر چه اعجاز است یک خبر از
غیب هم کافی است چه جای شش هفت موضع میدانیم از عیسی زیاده از دو سه مرده زنده کردن ببر حد یقین رسیده و
از موسی زیاده از یکبار دریا را شکافتن که شش هفت خبر از غیب بنظر ان شخص کم می اید و ثانیا میدانیم اختلاف در نحو قرائت
یا شان نزول بر فرض تحقق چه ضرر باخبار از غیب مبین میرساند و اما اختلاف در مقصد انها پس اگر اختلاف در جزئیات تفاصیل را
اراده کرده و جوان در بعضی مواضع مضایقه نیست و لیکن ان اختلاف اصلا ضرر ب اختلاف در مطلب نمیشود چنانچه اختلاف در
در تفصیل مرده زنده کردن عیسی نیز شده که در کدام وقت بوده و که را زنده کرده و بچه نوع زنده کرده و اگر اختلاف در اصل مطلب را اراده
مطلق چنین اختلافی در ایات اخبار از مغیبات نیست و بر فرض انکه در یک موضع یا دو موضع باشد در مواضع دیگر نیست چه دو موضع
اخبار از مغیبات در قران منحصر بدو سه موضع نیست بلکه بسیار است و کلیه انها بر دو قسم است **قسم اول** انست که در بسیاری از
ایات کریمه حق سبحانه و تعالی اخبار فرموده است بانچه کافران و منافقان در خانه های خود می گفته اند یا با یکدیگر مذکور می ساختند
در خاطر خود می گذرانیده اند بعد از خبر دادن شان تکذیب انحضرت می کردند و اظهار توبه و ندامت میکردند و از این باب در

وان بسیار است و از ان جمله در باب جمعی از منافقان یهود که می امدند بانحضرت می گفتند ما ایمان اورده ایم و وصف ترا
در تورته خوانده ایم و چون بخلوت می رفتند میگفتند بعضی با بعضی که چرا انچه خدا تعلیم از اشما مفتوح نموده در تورته از نعت
انحضرت نزد مسلمانان اظهار می کنند پس حق تعالی ان نهان ایشان را اشکار فرموده گفت و اذا خلا بعضهم الی بعض قالوا
اتحدثونهم بما فتح الله علیکم یعنی چون بعضی از ایشان با بعضی دیگر خلوت کنند گویند چرا مسلمین را خبر دادید از انچه خدا بشما
گشوده است و از ان جمله چون در اول مردم حرام کرد جماع کردن در شبهای ماه رمضان و بعضی از ایشان نهانی در شب جماع
می کردند فرمود علم الله انکم کنتم تختانون انفسکم یعنی خدا دانست که شما در شبهای ماه مبارک رمضان خیانت می کنید با خود
و از انجمله یازده نفر از یهود خیبر معاهد شدند که نزد حضرت امده در اول روز ایمان آورند و در اخر روز کافر شوند و بگویند ما اوصاف او را
موافق با انچه در تورته است نیافتیم شاید این باعث شود که مسلمانان بشک افتند حق تعالی خبر داده فرمود و قالت
طائفة من اهل الکتاب امنوا بالذی انزل علی الذین امنوا وجه النهار واکفروا آخره لعلهم یرجعون یعنی جماعتی از اهل کتاب
گفتند که ایمان بیاورید بانچه بر مومنین نازل شده در اول روز و در اخر روز از ان انکار کنید شاید باین واسطه مومنین برگردند
و از انجمله چون در خلوت انگشتان خود را از خشم می خائیدند خدا از ان خبر داده فرمود و اذا خلوا عضوا علیکم الانامل من الغیظ
یعنی چون خلوت می کنند انگشتان خود را از غیظ میگزند و از انجمله پیغمبر را میامد و میگفتند طاعة فاذا برزوا من عندک بیت
طائفة منهم غیر الذی تقول والله یکتب ما یبیتون یعنی در حضور تو میگویند که از ما است فرمانبرداری و چون از نزد تو بیرون
روند در شب بایکدیگر میگویند طایفه از انها چیزی میگویند غیر از انچه در حضور تو می گفتند و از انجمله در قصه طعمة ابن ابیرق و
مکر منافقون بوده که تدبیری کرده بودند و کسی را بران مطلع نساخته می فرماید یستخفون من الناس ولا یستخفون من الله و هو
معهم اذ یبیتون ما لا یرضی من القول یعنی شرم میدارند و جنایات خود را پنهان می کنند از مردمان و شرم نمی کنند از خدا و حال
اینکه خدا با ایشان است در هنگامی که در شب تدبیر می کنند و چیزها می گویند که خدا نمی پسندد و از ان جمله پیغمبر میامد و میگفتند بالله ما قالوا

ولقد

ولقد قالوا کلمة الکفر وکفروا بعد اسلامهم وهموا بما لم ینالوا یعنی قسم یاد کردند بخدا که نگفته اند و بتحقیق که گفتند کلمه کفر را و کافر شدند بعد از ایمان
شان و قصد کردند امری را که بان نخواهند رسید و از انجمله است قوله تعالی یعتذرون الیکم قل لا تعتذروا لن نؤمن لکم قد نبانا الله من
اخبارکم یعنی بگو که عذر نیاورند که ما عذر شما را قبول نمیکنیم بتحقیق که خبر داده است ما را خدا از خبرهای شما و نیز می فرماید و لیحلفن ان
اردنا الا الحسنی والله یشهد انهم لکاذبون یعنی قسم یاد می کنند که اراده نکردیم مگر نیکی را و خدا گواهی می دهد که ایشان
دروغ گویانند و نیز منقول است که زنی خورش را ی نبوی حاضر می شد بعضی از نیکان صحابه پیش می ایستادند که در نماز
نظر ایشان بر او نیفتد و جمعی از اشقیا پس می ایستادند که او را ببینند حق تعالی از اسرار ایشان خبر داده و فرموده است
ولقد علمنا المستقدمین منکم ولقد علمنا المستاخرین و از انجمله در حق یهود میفرماید باسهم بینهم شدید تحسبهم جمیعا وقلوبهم شتی یعنی
میان خود ایشان باس و سطوت شان بسیار است اما از شمار رسیده اند و چنان پنداری که ایشان متفق اند و لیکن دلهای
ایشان پراکنده است و از انجمله در حق دو طایفه که بنو سلمه اند و بنو حارثه یا طایفه از مهاجرین و طایفه از انصار که در
جنگ احد نیت برگشتن کردند و لیکن برگشتند این ایه نازل شد اذ همت طائفتان منکم ان تفشلا والله ولیهما
یعنی چون قصد کردند دو طایفه از شما که بد دلی کنند و برگردند و خدا یار و نگهدار ایشان بود الی غیر ذلک و ایات از این
قسم بسیار است **قسم دویم** انست که حق سبحانه و تعالی در بسیاری از ایات قرانی خبر داده است از امور اینده که غیر خدا
بر انها اطلاع میسر نیست بدون وحی و الهام پیش از وقوع انها و بعد از ان مطابق ان واقع شده است و ان نیز بسیار است
اول انکه در حق ابولهب فرمود سیصلی نارا ذات لهب یعنی زود باشد که ابولهب داخل شود اتشی که صاحب زبانه
و شعله است چه این صریح است در اخبار از ایمان نیاوردن او و چه اگر ایمان می اورد بجهنم نمیرفت و کذب این ایه لازم
می امد **دوم** انکه در جائی دیگر در حق جماعتی از کفار اخبار میفرماید که سواء علیهم ءانذرتهم ام لم تنذرهم لا یؤمنون یعنی یکسان است
خواه بترسانی ایشان را یا نترسانی ایمان نخواهند اورد و با وجود این اخبار از اعجاز قران بجهة اظهار کذب انحضرت

اظهار ایمان نکردند سیم آنچه سابق بر این مذکور شد که در آیات بسیار اخبار فرموده که مانند این قرآن و سوره از این
قرآن نمی توانید آورد و نخواهید آورد چنانچه فرموده است فان لم تفعلوا و لن تفعلوا یعنی پس اگر نیاورید مثل این قرآن را و حال آنکه
هرگز نخواهید آورد و اگر آنحضرت متیقن نبود بر حقیقت خود چگونه بر سبیل قطع و تاکید اینها می فرمود بلکه می فرمود که بگو اگر جن و
انس جمع شوند که مثل این قرآن بیاورند نخواهند توانست بیاورند چهارم خبر دادن از ذلت یهود تا آخر الزمان و
واقع شدن آن که تا حال در میان ایشان پادشاهی بهم نرسیده و در هر ملکی هستند از همه حقیر و ذلیل ترند بلکه در ملک نصاری
پیدا می توانند شد و در ملک اسلام ذلیل و پست هستند و خدا از آن خبر داده فرموده که نمی توانند بمسلمین ضرر رسانند
مگر ایذای زبانی چنانچه می فرماید لن یضروکم الا اذی و ان یقاتلوکم یولوکم الادبار ثم لا ینصرون ضربت علیهم الذلة
اینما ثقفوا الا بحبل من الله و حبل من الناس و باؤا بغضب من الله و ضربت علیهم المسکنة یعنی هرگز نمی توانند ضرر ایشان
رسانید مگر اندک آزاری که بزبان خود رسانند و اگر با شما کارزار کنند پشتها بشما کرده و بگریزند و پس از آن کمک
یاری کرده نشوند زده شد بر ایشان ذلت و خواری هر جا که یافت شوند مگر بعهدی از خدا و عهدی جزیه کنند و باز
گشتند بغضبی از خدا و زده شده است بر ایشان مسکنت و پریشانی که اگر مالدار هم باشند اظهار آن نکنند و اینها
همه واقع است چه ایشان بدترین دشمنان آنحضرت بودند و دشمنان خانگی بودند و دور مدینه را فرو گرفته بودند و مظنه
غلبه ایشان زیاده از دیگران بود و حق تعالی ایشان را ذلیل گردانید و ضرری بمسلمانان نتوانستند رسانید و تا حال بذلت
گرفتارند و بخواری ایشان مثل می زنند پنجم خبر دادن از عداوت یهود و نصاری تا روز قیامت و عدم اجتماع ایشان
باهم در حرب مسلمین چنانچه می فرماید و القینا بینهم العداوة و البغضاء الی یوم القیمة کلما اوقدوا نارا للحرب اطفاها الله
یعنی انداختیم میان یهود و نصاری دشمنی و کینه تا روز قیامت هر وقت که بر افروزند آتشی برای جنگ محمد صلی الله خدا آن را
خاموش گرداند ششم خبر دادن از مغلوب شدن کفار و غلبه آنحضرت بر ایشان با وجود آنکه کفار عالم را فرو گرفته بودند و در آن

وقت

وقت حال آنحضرت حالی نبود که کسی تواند از آن استنباط غلبه نمود بلکه غلبه آنحضرت با وفور اعادی و قریه حتی از اقربا و
خویشان نزدیک و عدم نام از غلبه خوارق عادات بود چنانچه فرموده است قل للذین کفروا ستغلبون و تحشرون الی
جهنم و بئس المهاد یعنی بگو ای محمد آن کسانی را که کافر شدند از یهودان و کفار قریش که زود باشد مغلوب گردید
شوید در دنیا و محشور شوید در جهنم و بد آرامگاهی است هفتم خبر دادن از اینکه یهودان هرگز آرزوی مرگ نخواهند کرد
با وجود آنکه در آن عهد مشتاقان بمرگ و لقای پروردگار بسیار بودند چنانچه بعد از آنکه یهودان گفتند که بغیر از ما کسی داخل
بهشت نمی شود حق تعالی فرمود قل ان کانت لکم الدار الآخرة عند الله خالصة من دون الناس فتمنوا الموت ان
کنتم صادقین و لن یتمنوه ابدا بما قدمت ایدیهم و الله علیم بالظالمین یعنی بگو ای محمد با یهودان که اگر راست میگویید که
خانه آخرت نزد خدا از برای شماست و بس و دیگران از آن بهره نخواهد بود پس آرزوی مرگ کنید اگر راستگویانید
و آرزو نخواهید کرد هرگز بجهة اعمالی که کرده اید و چنین است که آنحضرت خبر داده که ایشان هرگز آرزوی مرگ نکردند
و نمی کنند و حضرت رسول فرموده که اگر آرزو می کردند هر یک در جای خود می مردند و یک یهودی باقی نمی ماند هشتم آنکه بعد از
آنکه در فتح مکه یا جنگ خندق حضرت رسول خبر داد که خدا بمن و امت من داد ملک روم و عجم و یمن را منافقان
گفتند اکتفا بمکه و مدینه نمیکند و طمع ملک پادشاهان می کند خداوند عالم این آیه را فرستاد که قل اللهم مالک الملک
تؤتی الملک من تشاء و تنزع الملک ممن تشاء و تعز من تشاء و تذل من تشاء بیدک الخیر انک علی کل شیء قدیر
یعنی بگو ای محمد خداوندا مالک پادشاهی می دهی پادشاهی را بهر که میخواهی و می گیری پادشاهی را از هر که می خواهی و عزیز
میگردانی هر که را میخواهی و خوار میگردانی هر که را میخواهی بدست تست نیکیها و تو بر همه چیز توانائی نهم قول خدای تعالی می فرماید سوف
یاتی الله بقوم یحبهم و یحبونه اذلة علی المؤمنین اعزة علی الکافرین یجاهدون فی سبیل الله و لا یخافون لومة لائم یعنی زود باشد
که خدا بیاورد گروهی را که خدا ایشان را دوست دارد و ایشان نیز خدا را دوست دارند و تذلل و فروتنی نمایند نزد مؤمنان و عزیز

و غالب باشند بر کافران و جهاد کنند در راه خدا و نترسند از ملامت ملامت کنندگان و چنان شد که فرموده چنانکه در حق حضرت
امیر المؤمنین ع و اصحاب آنحضرت ظاهر است دهم خبر دادن آنحضرت از تسلط مؤمنین بر زمین و خلافت ایشان چنانچه
فرموده وعد الله الذین آمنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض الآیه یعنی خدا وعده فرموده است مؤمنین را که ایشان را
در زمین پادشاهی دهد و قوی گرداند دینی را که پسندیده اند یازدهم خبر دادن از ظفر یافتن حضرت بر قافله قریش و اهل
ایشان یا بر لشکر ایشان در جنگ چنانکه فرموده و اذ یعدکم الله احدی الطائفتین انها لکم یعنی یاد آورید وقتی را که خدا
وعده است بشما یکی از دو طایفه را که از شما خواهد بود و عاقبت چنان شد چه آنحضرت بر لشکر ایشان ظفر یافتند دوازدهم خبر
دادن از اینکه بزودی کفار زر را خرج خواهند کرد برای جنگ کردن با محمد در بدر یا احد و مغلوب خواهند شد و این
خرج کردن حسرت و ندامت از برای ایشان خواهد بود چنانکه می فرماید فسینفقونها ثم تکون حسرة علیهم ثم یغلبون
سیزدهم خبر دادن از غلبه دین آنحضرت بر سایر ادیان چنانکه می فرماید یریدون ان یطفئوا نور الله بافواههم و یابی الله لیطفئوا
الا ان یتم نوره و لو کره الکافرون هو الذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق لیظهره علی الدین کله و لو کره المشرکون
یعنی میخواهند کفار که فرو نشانند و خاموش کنند نور خدا را که پیغمبری حضرت رسول باشد بدهنهای خود و خدا ابا می نماید
مگر اینکه تمام نماید نور و دین و روش خود را و اگر چه کفار نخواهند او است خدائی که فرستاد رسول خود را با هدایت و دین حق
تا غالب کند دین را بر همه دینها و اگر چه مشرکین مکروه دارند آن را چهاردهم خبر دادن خدای تعالی از اینکه خدا او را نگاه
داری می کند از شر دشمنان و سایر قوم چنانچه فرموده و الله یعصمک من الناس یعنی خدا ترا از شر مردم نگاه می دارد و همچنین
این خبر ظاهر شد چه دشمنان هر چند سعی در اهلاک و اضرار آنحضرت کردند نتوانستند منقول است که پیش از نزول این آیه
جمعی از صحابه چون سعد و حذیفه در شبها پاسبانی آنحضرت می کردند و چون این آیه نازل شد آنحضرت ایشان را عذر
خواست و فرمود احتیاج بپاسبانی شما ندارم چه خداوند عالم ضامن محافظت من شده است پانزدهم خبر دادن حق تعالی

که قوم

که قوم ترا اذیت نخواهند رسانید چنانکه فرموده و ما یضرونک من شیء یعنی هیچ اذیت بتو نخواهند رسانید شانزدهم آنکه
بعد از مراجعت حضرت از غزوه تبوک وحی شد بآنحضرت که قل لن تخرجوا معی ابدا و لن تقاتلوا معی عدوا یعنی ای محمد بگو
بمنافقان که بعد از این بیرون نخواهید آمد با من بسفری هرگز و جنگ نخواهید کرد همراه من با دشمنی و چنان شد که فرموده بود
هفدهم آنکه خدای تعالی او را خبر داد بعد از مهاجرت از مکه که البته ترا بمکه بر خواهد گردانید چنانکه فرموده ان الذی فرض علیک
القرآن لرادک الی معاد یعنی آنکسی که واجب گردانید بر تو قرآن را البته بر گرداننده است ترا بجای بازگشت تو هیجدهم آنکه
حضرت رسول نامه بپادشاه روم نوشت و نامه بپادشاه عجم پادشاه روم نامه او را اعزاز و احترام نمود و پادشاه عجم نامه او را
پاره کرد و بالجمله محبت رومیان در دل مسلمین جای گیر شد و از گبران متنفر شدند و با وجود این رومیان از اهل شریعت و
کتاب بودند و گبران را کتاب و شریعتی نبود و باین سبب مسلمین را با رومیان میلی و از گبران هراسی بود در جنگی که میان
این دو گروه واقع شد رومیان مغلوب شدند و بالجمله مسلمین اندوهناک گردیدند خدای تعالی بجهة تسلی خاطر ایشان
خبر داد که قلیل مدتی که می کشد رومیان غالب خواهند شد و مؤمنین فرحناک خواهند گشت چنانکه فرموده الم غلبت
الروم فی ادنی الارض و هم من بعد غلبهم سیغلبون فی بضع سنین لله الامر من قبل و من بعد و یومئذ یفرح المؤمنون
بنصر الله ینصر من یشاء و هو العزیز الرحیم وعد الله لا یخلف الله وعده و لکن اکثر الناس لا یعلمون و این معنی بنا بر قرائت
که در کتب تفاسیر مذکور و در زمان شیعه مشهور است و این آیه را معنی دیگر است که در آن اخبار از آنها هم رسیده شده که یکی از این
دو داده و دو دیگر خواهد شد و آن معنی این است که مغلوب شدند یعنی خواهند شد و بجهة شدت تحقق گویا شده است و مؤمنین که
نصاری باشند یعنی مغلوب مسلمین خواهند شد و شهرهای معظم و عبادتگاههای خود و محل پیغمبران خود را ترک خواهند کرد و
مسلمین آنها را تصرف خواهند کرد و بعد از مغلوب شدن غالب خواهند شد در اندک سالی یعنی ده سالی از زمان
غلبه ایشان خواهد بود بر ولایات مسلمین و لله الامر من قبل و من بعد و قبل از این غلبه و بعد از این غلبه امر از برای خدا

خواهد بود و مسلمین که اهل این خطه هستند غالب خواهند بود اما قبل واضح است و اما بعد پس مراد آنست که بعد از آن صاحب
الامر ظهور خواهد نمود و آن روز مومنین شاد خواهند شد به یاری کردن خدا ایشان را و وعده خداست و تخلف در وعده خدا
نیست و لیکن اکثر مردم علم و اعتقاد باین وعده ندارند و این معنی ظاهر است به تخصیص فرح مومنین که کرده شیعه هستند و نسبت
او یاری کردن خدا دادن و این وعده خود فرمودن و نفی اعتقاد اکثر را بان کردن چنانکه ایشان که اکثر مسلمین اند
علم باین ندارند با این تغییر مناسب تر است و غلبه بعضی کفار بر بعضی کوب فی الجمله شادی مسلمین شود چندان اعتنائی
بان نیست که باین تاکیدات بیان شود و از این سه چیز یکی که مغلوب شدن رومیان باشد واقع شده و دو امر دیگر که
غالب شدن ایشان در دو سالی و ظهور صاحب الامر بعد از آن تا امر محض ظاهر شود در آخر الزمان واقع خواهد شد
نوزدهم جبر دادن حق سبحانه و تعالی از هزیمت لشکر کفار در جنگ بدر و پشت کردن ایشان بعد از رسیدن خبر جماعت
ایشان چنانکه فرموده سیهزم الجمع و یولون الدبر بیستم جبر دادن از اینکه پیغمبر با اصحاب در نهایت امنیت داخل مسجد
الحرام خواهند شد با سرهای تراشیده موها و ناخنهای کوتاه کرده و از کسی نخواهند ترسید چنانکه فرموده لتدخلن المسجد الحرام
ان شاء الله امنین محلقین رؤسکم و مقصرین لا تخافون و لفظ ان شاء الله جهة تاکید و استحباب است چنانکه میگویند
ان شاء الله چنین و چنان خواهم کرد نه جهة تعلیق بیست و یکم آنکه بعد از آنکه فرزند حضرت رسول وفات نمود دشمنان گفتند
او در این حین روزی حضرت داخل مسجد شد عمرو بن العاص و حکم بن العاص در مسجد بودند چون حضرت را دیدند گفتند
یا ابا الابتر و عمرو عاص گفت انا اشنئ محمد امن دشمن دارم محمد را در او وقت حق تعالی سوره کوثر فرستاد که انا اعطیناک
الکوثر یا بسیار را به تو عطا فرمودیم تا قوله تعالی ان شانئک هو الابتر ابتر و مقطوع النسل انکسی است که ترا دشمن دارد و چنان شد
که فرموده چه بسیاری و کثرت نسل آنحضرت با وجود شهادت اکثر در به او بدست دشمنان بمرتبه رسید که نزدیک بضعف
مردم سادات هستند و از عمرو عاص اصلا نسلی و اثری باقی نماند بیست دوم قوله سبحانه الم تر الی الذین نافقوا یقولون
لاخوانهم

لاخوانهم الذین کفروا من اهل الکتاب لئن اخرجتم لنخرجن معکم و لا نطیع فیکم احدا ابدا و ان قوتلتم لننصرنکم والله
یشهد انهم لکاذبون لئن اخرجوا لا یخرجون معهم و لئن قوتلوا لا ینصرونهم و لئن نصروهم لیولن الادبار ثم لا ینصرون این آیه مبارکه در جنگ محمد صلی الله
علیه و اصحابش نازل شد یعنی آیا نمی بینی منافقین را که بکفار از اهل کتاب میگویند که اگر شما را از دیار شما بیرون کنند ما هم
با شما بیرون می آییم و فرمان احدی را در ازار شما نمی بریم و اگر با شما جنگ کنند ما یاری شما میکنیم و خدا گواهی میدهد که ایشان
دروغ میگویند و اگر کفار بیرون کرده شوند منافقین با ایشان بیرون نمیروند و اگر یاری ایشان کنند رو بگردانیدند پس
یاری کرده نمی شوند و چنان شد که فرموده بود و این اخبار است صریح از امر آینده که بعنوان شهادت فرموده بیست و سیم
قوله تعالی لا یقاتلونکم جمیعا الا فی قری محصنة او من وراء جدر یعنی یهود با شما جنگ نخواهند کرد مگر در قلعها یا از پس
دیوارها و چنین واقع شد بیست و چهارم آنکه در حین اراده جنگ بدر این آیه نازل شد سالقی فی قلوب الذین
کفروا الرعب فاضربوا فوق الاعناق یعنی زود باشد که بیندازیم رعب و ترس را در دلهای کافران پس بزنید شما
گردنهای ایشان را و چنان شد و هر نادانی حکم میکند که مدعی نبوت مادامی که مطمئن نباشد چنین اخبار نمی دهد چه شاید
نشود و کذب او ظاهر شود بیست و پنجم آنکه در هنگامی که در حین روانه شدن بجنگ بدر کبری خبر بسیاری لشکر قریش
باصحاب رسید اضطراب بسیار بر سینه ها وقت و تضرع و استغاثه بسوی پروردگار کردند پس در آن وقت جبرئیل نازل شد و این آیه آورد که
اذ تستغیثون ربکم فاستجاب لکم انی ممدکم بالف من الملائکة مردفین یعنی چون شما استغاثه به پروردگار میکنید پس استغاثه
شما را اجابت کرد من هزار نفر ملائکه پی در پی بامداد شما می فرستم بیست و ششم قوله عز اسمه لقد رضی الله عن المومنین اذ
یبایعونک تحت الشجرة فعلم ما فی قلوبهم فانزل السکینة علیهم و اثابهم فتحا قریبا و مغانم کثیرة یاخذونها چه در این آیه جبر داده
بمومنین که در زیر شجره بیعت با رسول کردند که ثواب و جزای ایشان خواهد داد فتح نزدیک را و غنیمتهای بسیار خواهند گرفت
و چنان شد که جبر داده بود چنانچه واضح و ظاهر است الی غیر ذلک من الآیات و همین قدر طالب حق را کفایت میکند

بلکه اخبار از غیبیات همین در قرآن نیست بلکه در کلمات ائمه اطیاب نیز الی غیر الحساب یافت میشود و ما در این مقام چند فقره از
خطب نهج البلاغه را که از کلام معجز نظام سرور اولیاء و خاتم اصفیاء علی بن ابی طالب وصی خاتم انبیاست ایراد میکنیم در مقابل
انچه ایشان خواهند گفت که از بعضی حواریین نیز بعضی امور که خارق عادت است سر زده و در کتابها نوشته شده و انچه از آنحضرت در
کتاب مستطاب مذکور است بسیار است و در اینجا به نه فقره اکتفا میشود اول انچه باصحاب خود فرمود اما انه سیظهر علیکم
بعدی رجل رحب البلعوم مندحق البطن یاکل ما یجد و یطلب ما لا یجد فاقتلوه و لن تقتلوه الا و انه سیامرکم بسبی و البرائة منی
یعنی آگاه باشید که زود باشد بر شما غالب شود بعد از من مردی حلقوم گشاده شکم در آمده که هر چه یافت می خورد و هر چه نیافت
می طلبد پس بکشید و نخواهید کشت او را او بدرستی که او امر خواهد نمود شما را بدشنام و سب من و بیزاری از من و چنان شد که
حضرت فرموده چه بعد از آنجناب معاویه بر آن قوم غالب شد و امر بسب و برائت از آنحضرت کرد و شکم او بنوعی بود که از
نشستن شکم او بر زانوهای او میافتاد و هر گز سیر نشد بلکه می خورد تا خسته می شد پس میگفت بردارید بخدا قسم که سیر نشدم و اما
وکثرت اکل او بمرتبه ای بود که شاعری از شعرای عرب رفیق ترک خود در ابهو کرده میگوید شعر و صاحب لی بطنه کالهاویة
کان فی احشائه معاویة دویم در وقتی که بجنگ خوارج نهروان تشریف میبردند از برای آنحضرت خبر آوردند که خوارج
از جسر نهروان عبور کردند باینطرف آب آمدند فرمود مصارعهم دون النطفة و الله لا یفلت منهم عشرة و لا یهلک منکم عشرة یعنی
چنین نیست و از آب عبور نکرده اند و کشتن گاه ایشان انطرف آب است بخدا قسم که ده نفر از ایشان نجات نخواهد یافت
و از شما ده نفر کشته نخواهد شد و چون بانجا رسیدند دیدند هنوز از آب عبور نکرده اند و در آن جنگ نه نفر از خوارج فرار کردند و
نه نفر از اصحاب آنحضرت شهید شدند سیم آنکه در همان جنگ بعد از آنکه خوارج با آنحضرت عرض کردند که همه خوارج
کشته شدند و یکی از ایشان در رفت حضرت فرمود کلا و الله انهم نطف فی اصلاب الرجال و قرارات النساء کلما نجم
منهم قرن قطع حتی یکون اخرهم لصوصا سلابین یعنی حاشا و کلا که چنین نباشد بلکه نطفه از ایشان در صلب پدران ایشان و ارحام
زنان ایشان

زنان ایشان هست و طلوع خواهند کرد و هر طایفه از ایشان طلوع کنند قطع خواهند شد و دعوت ایشان بجائی
نخواهد رسید تا آخر ایشان دزدانی شوند راهزن و چنان شد که فرموده بود چه بعد از آنحضرت طلوع کردند و هر وقت طلوع
میکردند خلیفه زمان می فرستاد و ایشان را استیصال میکرد تا آخر امر ایشان بدزدی منجر شد چه ولید بن طریف شیبانی که در
ایام هرون الرشید از ایشان طلوع کرده با جمعی بنای قطع طریق گذارد و هرون فرستاده ایشان را گرفت کشت و بعد از
آن در ایام متوکل ابن عمرو خثعمی از ایشان طلوع نموده در ولایت جزایر بنای راهزنی گذارد و سر راه نمود ابو سعید حاجب
بر سر او آمده جمعی از رفقای او را کشته او خود بدر رفت و بعد از اینها جمعی از ایشان در ولایت عمان و کرمان بنای راهزنی
گذاردند چهارم چون آنجناب با اهل جمل محاربه فرموده ایشان را منهزم کرد مروان بن حکم که از آن جمله بود اسیر لشکر آنحضرت
شد پس جمعی شفاعت او را کردند حضرت او را رها کرد پس گفتند بیعت کند با تو فرمود او بایعنی بیده لغدر بسبته یعنی رایة
ضلالة بعد یا لیت سبه غاه وان له امرة کلعقة الکلب انفه و هو ابو الاکبش الاربعة و ستلقی الامة منه و من ولده یوما احمر
یعنی اگر بدست خود با من بیعت کند بدبر خود غدر خواهد کرد و ایز از راه تخفیف باو فرمود پس فرمود علم گمراهی را بر خواهد داشت
در هنگامی که موی عارض او سفید شده باشد و از برای او امارتی و پادشاهی خواهد بود بقدر آنکه سگی بر بینی خود کند
یعنی زمان بسیار کمی او پدر چهار کبش است که چهار نفر مانند قوچ نر از اولاد او هم سر این امت را از او روز شدیدی خواهد
رسید و چنان شد که آنحضرت فرموده بود چه آن ملعون عذر با آنحضرت کرده بمعاویه ملحق شد و در سن شصت و چهار سالگی است
ضلالت خلافت را برداشت و بر مسند خلافت نشست و نه ماه خلافت کرد و چهار پسر از او بهم رسید عبد الملک و عبد العزیز و بشر
و محمد و هر چهار شجاع بودند و عبد الملک خلیفه شد و بشر والی عراق شد و محمد والی ولایت جزیره شد و عبد العزیز در مصر ولایت
و امارت نمود و میتوانند شد اکبش اربعه چهار پسر عبد الملک باشند که هر چهار بر مسند خلافت نشسته که ولید و سلیمان و یزید
و هشام باشد و انچه از اولاد بدبنیاد آن ملعون باین امت رسید مشهور و معروف و در سیر و تواریخ مسطور است پنجم در خطبه

میفرماید فو الذی فلق الحبة وبرأ النسمة ان الذی انبئکم عن النبی الامی ما کذب المبلغ ولا جهل السامع لکانی انظر الی ضلیل قد
نعق بالشام وفحص براياته فی ضواحی کوفان الی ان قال فاذا اینع زرعه وقام علی ینعه وهدرت شقاشقه وبرقت بوارقه
عقدت رایات الفتن المعضلة واقبلن کاللیل المظلم والبحر الملتطم هذا وکم یخرق الکوفة من قاصف ویمر علیها من عاصف
وعن قلیل تلتف القرون بالقرون ویحصد القائم ویحطم المحصود یعنی بان خدائی که دانه را شکافت وانسان را آفرید که خبر
میدهم شما را از انچه پیغمبر بمن خبر داده ونه او دروغ گفته ونه در شنیدن اشتباه کردم گویا می بینم که گمراهی از شام صدای خود را
بلند کرده وعلمها خود را بنواحی کوفه داخل نموده پس چون امرش کامل شد واو رایات گمراهی بسته شود وفتنها تاریک رو
بیاورند وچه قدر قطع کنند که کوفه را قطع کنند وبادهای قویه که با کجا بوزد وبشکنند انرا وچندان نگذرد که شاخها بهم بند
شود وگروهی بگروهی دیگر پیچیده شود یعنی دولتی دیگر ظاهر شود ویحصد القائم یعنی ان دولت سابق را درو کنند واز طرف گرد
شود وهر کرا درو کردند واسیر کردند پامال کنند وهمه چنان شد که فرموده چه بعد از انحضرت عبد الملک در شام صدای خلافت بلند کرد
وعلامات خود را در نواحی کوفه زد وچه فتنها وشدتها که روی داد چنانچه از وقایع حجاج ثقفی که در تواریخ مسطورست قتلهای بی حد
ان ظاهرست وچه راهنمای گمراهی که بسته شد وپسران عبد الملک جنگها که با زید بن علی وبنی المهلب وغیر اینها کردند وچه
بلاها که با این واسطه بکوفه رسید پس پیچیده شد گروه بنی العباس با بنی مروان ودولت بنی مروان زایل شد وامرا ایشان
کشته شدند ومی تواند شد اشاره بمعاویه وپسر او یزید وفرستادن او لشکر بکوفه وانچه روی داد از فتنه یزید پلید وعبید الله بن زیاد
باشد ومراد از قائم امام عصر باشد که امام حسین علیه السلام است چه او را مانند زرع درو کردند واسرای انحضرت را پامال کردند ششم
در خطبه میفرماید اما والله لیسلطن علیکم غلام ثقیف الذیال المیال یأکل خضرتکم ویذیب شحمتکم ایه ابا وذحة یعنی اگاه باشید
بخدا قسم که مسلط خواهد شد بر شما جوانی از بنی ثقیف متکبر وظالم که بخورد علفهای شما را وبگدازد پیه شما را پس گویا ان جوان
نزد او حاضر بحجه میفرماید ای مولی خرمن خنفس، واین خبرست از تسلط حجاج ثقفی که بعد از بیست سال تقریبا از وفات

انحضرت

انحضرت گذشته در عهد عبد الملک مروان بر کوفه وسایر عراقین مسلط شد وظلم او بحدی بود که در عرب باو مثل زدندی وظلم او مشهور
آفاق بحدیکه تا حال که نزدیک هزار ودویست سال از عهد ان ملعون گذشته ظلم او ضرب المثل است بحیثیتی که گویا بست واما
کرد وزیاده از سیصد هزار نفر مقتول بسبب او بظلم آمد چنانچه بعضی نقل کرده اند ودر روز وفات او پنجاه هزار نفر در
زندان او بودند سی هزار مرد وبیست هزار زن وزندان او سقف نبود وهمه اموال مردم بظلم وستم تاراج کرده بعد از ان گویا ان
ملعون نزد انجناب حاضر بود وخطاب باو میفرماید که های ای ابو وذحه، وچون ان ملعون مبتلا بمرض حکه بود وساعتی
آرام نداشت وبا چیزی معالجه نموده بود وخنفسایی بر در مقعد خود نشانیده بود که در انجا حرکت میکرد واو آرام میگرفت
وعاقبت هم خنفسایی او را گزیده ورم کرد ومرد هفتم در وقتی که انحضرت در بصره بود احنف را که یکی از اصحاب
انحضرت بود مخاطب نموده میفرماید یا احنف کانی به وقد سار بالجیش الذی لا یکون له غبار ولا لجب ولا
قعقعة لجم ولا حمحمة خیل یثیرون الارض باقدامهم کانها اقدام النعام ویل لسکککم العامرة والدور المزخرفة التی لها اجنحة
کاجنحة النسور وخراطیم کخراطیم الفیلة من اولئک الذین لا یندب قتیلهم ولا یفقد غائبهم یعنی ای احنف گویا
من حاضرم ومی بینم این شهر را که گردیده است مغلوب لشکری که نه ایشان را است غبار پای مرکب ونه صدای اسبان
ونه آواز قعقعه لجامی ونه جولان اسبی راه میروند بر زمین بقدمهای خود یعنی پیاده که گویا قدمهای ایشان قدمهای نعام است
وای بر منازل معموره شما وخانهای طلا کاری شما که از برای آنها شاخهای مرغوبی ناودانها نصب کرده شده مانند
از آن گروهی که هر که از ایشان کشته شود نوحه کننده ندارد وهر که از ایشان پنهان شود جوینده ندارد یا از کثرت مقتولین
اید پنهان شدن او واین اخبارست از مقدمه صاحب زنج که بعد از دویست وچند سال از عهد انحضرت ظاهر شد
در حوالی بصره وگفت جمع بندگان هر قوم آزادند پس جمیع سودان یعنی غلامهای سیاه که در ولایت عمان وعراق
بودند بر او جمع شده جمعیتی بیشمار از ایشان فراهم آورد وهمه پیادگان بودند وهیچ یک اسب ولجام که بعد از زمانی

از برای خود او مهیا کردند دیگر پسر اسبی نداشتند وچون لشکر او همه از اینجا جمعیت بودند نه اولادی داشتند ونه زنی ونه
خویشی چون کشته می شدند نوحه کننده نداشتند واگر کسی از ایشان گم میشد جوینده نداشتند یا از بسیاری بی قدری بودند
که پنهان شدن او نمایان نمیشد ودر ان حوالی فتنها بر پا کردند وجمیع اطراف بصره را قتل وغارت کردند واهل
القامی نمودند حتی اسیران ونه امان دادکان خود را وعاقبت بر بصره مستولی شده جمیع خانهای بصره را آتش
زدند وسوزانیدند وقتل با فراط کردند وچند نفری که مانده بود در چاههای خانها گریختند واکثر در انجا از گرسنگی مردند و
انچه انحضرت خبر داده بود محقق شد ونیز در ان فقرات اخبار فرموده از انکه اهل بصره از جاده اهل اخرت منحرف
خواهند شد وخانهای خود را بامر زخرف وطلا آلوده خواهند نمود واخراج رواس ونصب مناصب بر طرف خواهند کرد
هشتم انچه دران اخبار از آمدن ترکان ولشکر چنگیز خان فرموده میفرماید کانی اراهم قوما کان وجوههم المجان المطرقة
یلبسون السرق والدیباج ویعتقبون الخیل العتاق ویکون هناک استحرار قتل حتی یمشی المجروح علی المقتول ویکون
المفلت اقل من الماسور فقال له بعض اصحابه اعطیت یا امیر المؤمنین علم الغیب فضحک وقال للرجل لیس هو بعلم غیب انما هو
تعلم من ذی علم یعنی گویا می بینم ایشان را که روهای ایشان مانند سپرهای مطرقات جامهای دیبا وحریر پوشند ودر انکاه
خواهد شد قتل بحد شدیدی بنحویکه زخم خوردگان بر روی کشتگان راه روند وگریختگان کمتر باشند از اسیر شدگان ودر
اینجا بعضی فقرات دیگر حضرت خبر می دهند از انچه بعد از پانصد سال بعد از انجناب واقع شد از خروج لشکر تاتار که
روهای ایشان پهن مانند سپرهاست بهم نزدیک در لغت انها که امروز هستند که طوایف روز یکه باشند بالفعل شاهدست و
ابن ابی الحدید که در حدود ششصد وپنجاه هجری بوده در شرح کتاب نهج البلاغه در شرح این خطبه میگوید که این غیبی را که
حضرت در این خطبه اخبار فرموده از اول اسلام از زمان مردم نظر بعمر نموده حضرت انتظار ان را می کشیدند تا انکه در زمان ما
مقدر شده بود وواقع شد وبواسطه اخبار انجناب شهر حله وحوالی ان از نهب وقتل طایفه تاتار ایمن ماندند چه بعد از انکه هلاکو

خان از

خان بر سر بغداد آمد واکثار راه محاصره کرد علمای حله که همه شیعیان انحضرت بودند چون شیخ ابو القاسم نجم الدین حسن بن
یوسف بن مطهر الشهیر بعلامه ودیگران چون بواسطه اخبار حضرت علم یقینی داشتند قبل از فتح ایشان نزد ایشان
آمده امان طلبیدند وهلاکو خان سبب مبادرت ایشان را پرسیده گفتند ما بواسطه فرموده امام خود میدانیم تو غالب خواهی شد
وامان نامه نوشته بایشان داد وبعد از غلبه طایفه شیعه را گرامی داشت وبالجمله این طایفه در حدود ششصد وپنجاه وشش
هجریه از اقصی بلاد مشرق دهه ودشت خطا وانور سمت ولایت اسلام میل نمودند واتش قتل وغارت در همه تمام بلاد ممالک
افروختند از سمرقند الی حدود شام را بنحوی قتل نمودند که از زیر واکثار عالم تا امروز کسی مثل ان حکایت نکرده واگرچه بعد از مدتی
ایشان باصل بعضی از ایشان عاقبت هلاکو خان انجا را بنهر چون بسیار بلاد مخروبه روز محشر ساخت چنگیز وولایت اسلام از تمام
ایشان قاعا صفصفا کردند نهم اخبار انحضرت از شهادت خود چنانچه در موضعی از نهج البلاغه حکایت مکالمه خود با حضرت
رسول میفرماید ومیگوید فقلت یا رسول الله اولیس قد قلت لی یوم احد حیث استشهد من استشهد من المسلمین وحیزت
عنی الشهادة فشق ذلک علی فقلت لی ابشر فان الشهادة من ورائک فقال لی ان ذلک لکذلک فکیف
صبرک اذا فقلت یا رسول الله لیس هذا من مواطن الصبر ولکن من مواطن البشری والشکر یعنی بحضرت رسول عرض کردم
که آیا تو نفرمودی بمن در روز جنگ احد وقتی جمعی از مسلمین شهید شدند ومن شهید نشدم واین بر من گران آمد که بشارت باد
ترا که شهادت در عقب توست حضرت رسول فرمودند چنین گفتم پس در ان روز صبر تو چگونه خواهد بود من عرض کردم که
یا رسول الله این مقام صبر نیست بلکه در مصیبت صبر می باشد بلکه این مقام بشارت وشکر است فصرانی گفته که واما اشتمالش
بر علوم مذکوره وحکم بر نوره ودیگر چیزها بر متتبع واضح است که بسیاری از کتب کفار وغیر ایشان می باشد که مشتمل بر این فواید است
پس اینها علامتی بر اینکه قرآن از جانب خداست نمیباشد جواب بلی بسیاری از کتب حکما متضمن بعضی از فقرات حکمی
باشد ولیکن فرد میان ماه من تا ماه گردون ⁕ تفاوت از زمین تا آسمان است ⁕ چه بون بعید است میان انکه شخصی که گویند شود

مانی او شود میان قوم جاهلیت که از تربیت میان ایشان خبری نباشد و هیچ لوای سواد و فرهنگ نکرده باشد و در پیش هیچ معلمی
تلمذ نگرفته باشد و در خدمت هیچ استادی تلمذ ننموده باشد ناگاه چون خورشید درخشان از افق کمال طالع شود و کتابی از نزد خود
آورد که مشتمل باشد بر اساس شریعتی و دینی متین و قواعد ملتی متین بنحوی که بالاتر از آن متصور نباشد و حال زیاده از هزار سال
باشد و احدی از ملت در آن شریعت نرسد با وجود این همه شکوک که بآن شریعت را امور معاش و معاد منضبط و منتظم باشد و در بیان
احوال مبدأ و صفات الهیه و نعوت جلالیه و جمالیه و عوالم عالیه و مبادی متعالیه و جزئیات و تفاصیل احوال معاد و بعث و
ما یتعلق بها بطریقی که پیغمبران اولوا العزم و انبیاء مرسل و حکماء کمل از آن بالاتر بیان نکرده و پی نبرده اند و در بیان احوال
نفس از صفات جمیله و اوصاف رذیله بحث و شرح آن و دقیقه از دقایق از آن فرو نگذاشته و نکته از آن خارج
نشده بنحوی که هر که نفس خود را بآن روش تادیب نماید از جمیع امراض و اسقام نفسانیه خالی بلکه عکس پذیر نقوش علیه و مجلای
مظاهر لاریبیه و مصدر کرامات باهره میگردد و در قصص و اخبار و حکایات انبیا و اولیا و امم سابقه از آدم تا خاتم بنحوی که مطابق
کتب سلف و موافق تواریخ و سیر است با نهایت اختصار و غایت ایجاز و در دقایق حکم و علوم لطایف حقایق
معارف بنحوی که آنچه از علمای اولوا البراعه در سالهای کمال بعد از تتبع بسیار و فکرهای بسیار در رسائل مطوله مثبت نموده اند
در یک فقره آن استخراج می شود و بالجمله هیچ مطلبی از مطالب حکمیه و دقایق عرفانیه نیست مگر اینکه از آن کتاب مستخرج
می شود و چه جهل و بی انصافی است که چنین کتابی از چنین شخصی را کسی قیاس نماید بدو سه فقره از حکمت یا چند مطلب
که شخصی در کتاب خود نویسد بعد از آنکه سالیان دراز زحمتها کشیده و خونها خورده و زیر لحاف تفکر فرو برده و جبهه بر زانوی تدبر
و تفکر نهاده و بلاد بسیار مسافرت کرده و در نزد استادان و معلمین با هر زانو دوته کرده و تلمذ نموده باشد نصرانی گفته
و اگر گویند فرق است میان معجزات محمد صلی الله علیه و آله و معجزات سایر انبیا بجهة آنکه اینها رسیده است بحد تواتر گوییم
که معجزات موسی آنچه واقع شده است تمامی در تورات مذکور است و چنانچه تورات نزد تمامی فرق متواتر است این معجزات نیز
متواتر است

متواتر است و در کتب دیگر ایشان هم این قدر نوشته شده است که مجال سخن در آن نیست جواب اگرچه ما باخبار رسول
مختار و ائمه اطهار صلوات الله علیهم معجزات موسی علی نبینا و علیه السلام را معترفیم و بآن اعتقاد داریم و لیکن این بواسطه
اخبار ایشان است چون ما ایشان را پیغمبر و امام و راست گو میدانیم و اگر از اخبار ایشان نبودی یا العیاذ بالله در صدق
ایشان تشکیک بودی مطلقا ما معجزات سایر انبیا ثابت نبودی و قبول نمی نمودیم و اما آنچه این نصرانی گفته
معجزات موسی تمامی در تورات مذکور است و چنانچه تورات متواتر است این معجزات نیز متواتر است سخن بیهوده است اما اولا
بجهة اینکه بر فرض اینکه ما متواتر بودن اصل تورات را مسلم داریم از کجا هر فقره فقره آن متواتر باشد چه شاید بعضی فقرات
در آن زیاد کرده باشند و اما ثانیا بجهة اینکه مسلم داشتیم متواتر بودن جمیع اجزاء آن را از موسی و لیکن هرگاه شخصی کتابی تألیف
کند و در آنجا خبری نقل کند و آن کتاب از آن شخص متواتر شود آن خبر متواتر مطلق نخواهد شد بلکه از آن شخص متواتر خواهد
شد و منتهی بهمان یکنفر خواهد شد پس متواتر بودن تورات بیش از این فایده نخواهد داشت که متواتر خواهد شد که موسی اخبار از
معجزات خود نموده و هرگاه ما بتصدیق پیغمبر آخر الزمان و اولاد اطیاب او نبوت و معجزه موسی را ثابت نکنیم و تشکیک در
نبوت او داشته باشیم چگونه خبر دادن او را قبول خواهیم کرد و بقول طلبه ثبت العرش ثم انقش تو اول ثابت کن پیغمبری موسی
را بعد از آن خبر او را در تورات قبول کن تو میخواهی نبوت او را بمعجزه ثابت کنی پس چگونه معجزه را بخبر او ثابت می کنی اگر
گوئی که چنانچه دروغ می بود برادر دیگر دیدند گوییم تو خود مکرر میگوئی اخبار مسلمین را نباید قبول نمود از برای اثبات معجزات
محمد چه ایشان صاحب غرض بودند و میگوئی شاید مثل قرآن آورده باشند و بما نرسیده باشد پس ما را نیز میرسد که بگوییم ارذل
مکرر دین بنی اسرائیل فایده نمی دهد چه ایشان از اتباع موسی بودند و بگوییم که شاید رد کرده باشند و بواسطه طول زمان
بما نرسیده باشد و اما ثالثا پس بجهة آنکه آنچه گفته که در کتب دیگر ایشان هم این قدر نوشته شده از آن شخص خود می گویم که
کتابی که در عهد پیغمبر نباشد و بعد بواسطه اشتهار یا نقل نوشته شده باشد حجت نیست و همین سبب معجزات پیغمبر ما را قبول نمیکنند پس

چگونه حال حجت شد و اگر کتابی را می خواهد که در عهد موسی نوشته شده خود پیش از این گفت که از ایام موسی مطلقا کتابی
بغیر از تورات در میان نیست و علاوه بر این گفته در کتب ایشان یعنی یهود نوشته شده و خود میگوید کتب مسلمین و اخبار ایشان
حجت نیست بر دیگران چون متعلق بغرضند چگونه کتب ایشان بر دیگران حجت می شود بلی راست گفته اند که دروغگو حافظه
نمیدارد و باطن شریف اسلام این شخص را بعضی سخنان متناقض داشته تا رسوا شود نصرانی گفته و اگر گویند در زمان بخت
النصر چیزی باقی نماند بر متتبع واضح است که در زمان بخت النصر بجز اورشلیم و بعضی از نواحی از آن پیش قتل نموده اند و زیاد از هزار
انجا را باسیری برده اند بعد از مدتی مرخص نموده مطلقا دین و کتاب آنها تصرف ننمودند بلکه در این هم بر بنا ماندند و باقی
مملکت یهود آن و کتب ایشان برقرار بود و دیگر آنکه بعد از زمان بخت النصر چندین پیغمبر در میان بنی اسرائیل بوده اند و اگر عبری
از میان برفت ایشان درست می نمودند و اکثر علمای بنی اسرائیل هم گفته اند وقتی که بنی اسرائیل از اسیری بابل نجات
یافته و بزمین کنعان آمدند خط عبری را بالمرة فراموش کرده بودند و این خط که الحال مینویسند بخط آشوری است
مشهور است یعنی خط همان جماعت زمین بابل است نه آنکه مضامین تورات هم از نظر رفته باشد جواب بدانکه در این
توراتی که امروز در میان یهود است بعضی احکام است که باعتقاد اهل اسلام انها منسوخ نبوده از شریعت موسی باشد لهذا آنچه
میگویند که بر ما معلوم نیست که این تورات بجمیع اجزائه و تفاصیله تورات منزل بر موسی باشد چه شاید در تورات تحریف واقع شده باشد
بلکه میگوییم واقع شده چنانچه اشاره بآن خواهد شد طایفه جواب میگویند که همین تورات متواتر شده است از حضرت موسی و
بتفصیله از آن حضرت بتواتر بما رسیده مسلمین جواب میگویند که بر ما تواتر کل مطالب و اجزاء آن معلوم نیست بلکه عدم تواتر
معلوم است چه موسی بر بنی اسرائیل مبعوث بود و بس پس علم تورات نبود مگر در نزد بنی اسرائیل و معلوم است که منحصر بود و حافظان در
بنی اسرائیل هم نیز نزد علما و احبار و دانایان ایشان نه عوام الناس و جهال بخصوص در آن زمان که کتابت و اسم مطالب در
اوراق و صحایف نادر بود و چندان شیوع نداشت و اکثر علوم بحفظ و ضبط در خواطر بود و در معتقد حکمت النصر و قتلهای
محو

متعدد بنی اسرائیل بقتل رسیده و از علما و دانایان ایشان بتورات عددی که اخبار ایشان افاده تواتر کند باقی نماند معلوم
نیست با همچنانه باشند و تواتر در این زمان فایده ندارد چه در تواتر شرط است در هر طبقه از طبقات اشتمال بر عدد مفید تواتر و علم شرط است
پس سخن مسلمین این نیست که بخت النصر ابادین و کتاب ایشان کار بود بلکه میگویند از ایشان آنقدر کشت که علما و تواتر
از علما و دانایان بتورات باقی نماندند و آنچه هم باقی ماندند از دروغگویان و فساق و فجار و کفار بودند که مطلقا قول و اخبار ایشان
اعتمادی نیست اما بسیار کشته شدن ایشان و تفرق ایشان بر متتبع کتب اسلامیان و کتب یهود چون کتاب ... نیز
یوسف بن کوریون و یوسف بن ... یوشین چنان واضح است آنچه محل تشکیک نیست چه بنی اسرائیل باجمعهم
در اورشلیم که بیت المقدس است و نواحی آن ساکن بودند و در هیچ موضع دیگر نبودند و چندین دفعه پریشانی و قتل بر
ایشان واقع شد یک دفعه سنحاریب ملک بابل یا ملک فارس علی اختلاف القولین که در کتب یهود از آن ...
و محاربه تقریر میکنند با ششصد هزار مرد جنگی بر سر اورشلیم آمد و اگرچه در آن یورش بر اورشلیم تسلط نیافت و در یک شب یکصد و
هشتاد و پنج هزار نفر از لشکر ایشان بامر الهی مردند و لیکن از دوازده سبط بنی اسرائیل نه سبط و نیم ایشان را که در بیرون شهر
سکنی داشتند کوچانیده در ولایات خود چنان متفرق ساخت که اثری از ایشان معلوم نشد و بیاری اظهار دین ...
هم جای تورات و کتاب نکردند و بعد از آن بخت النصر که در کتب یهود او را از امرای سنحاریب شمرده اند و بعضی گویند از اولاد
کودرز سپهسالار کیخسرو بجهه در دفعه اول بر بیت المقدس که مسکن بنی اسرائیل بود آمد و شهر را محاصره کرده بگرفت و قتل بی
نهایت کرده فرمان بغارت داد و در آن اثنا بجهة کثرت تضرع و زاری و مناجات و توبه بنی اسرائیل از غیب ترسی بر ایشان ...
... او آمد که ... لشکر او مضطرب گشته از عقب او پراکنده شدند دفعه دویم بر بیت المقدس آمده مجموع
نواحی آنجا را قتل و اسر ... پس شهر را گرفت و با ایشان نیز ... نموده ... پیغمبر را که
بنی اسرائیل حبس نموده بودند نجات داد و او را تفحص نمود و با امرای بنی اسرائیل ... بقیة السیف بنی اسرائیل

بمصر رفتند و پناه بپادشاه مصر بردند و ارمیا هر چند ممانعت نمود مفید نیفتاد بخت النصر از این واقعه مطلع شد بپادشاه مصر نوشت که
جمعی بندگان من گریخته پناه باینجا آورده اند ایشان را بازفرست پادشاه مصر قبول نکرد بخت النصر لشکر بمصر کشیده تمامه
بنی اسرائیل را در آنجا قتل و اسیر نمود و از علما و اخیار ایشان اگر نادری مانده بود با اسیری رفتند و مدت هفتاد سال
علی اختلاف القولین در ولایت مخالف متفرق و اسیر بودند تا بعد از زمان بهمن پسر بخت النصر یا کورش مجوس علی
الاختلاف وزاری ایشان که مانده بودند رخصت داده بمکان بیت المقدس آمدند و آنچه از کتب یهود مستفاد میشود این است
که بخت النصر خود پادشاه بوده و بخودی خود این اعمال نموده و در بعضی تواریخ مذکور است که دفعه اول بفرمان لهراسب شاه
لشکر بر بیت المقدس کشیده و در دفعه دویم بفرمان بهمن شاه ابن اسفندیار شاه فرمانفرمای عجم و از بعضی تواریخ مستفاد میشود
که معاصر اردشیر بابکان و شاپور بن اردشیر بوده والله سبحانه اعلم و نوبتی دیگر فردوس نام ملک عمان و فارس بقتل بیت
المقدس اقدام نموده فیروز نام غلام خود را فرستاده و خود در منزلی توقف نموده امر کرد تا نهری حفر نمودند و از آنجا به بیت المقدس
و بفیروز امر کرد که باید چندان قتل کنی که خون از بیت المقدس باینجا جاری شود و او قتل کرد تا چندانکه خون یحیی از جوش
بایستاد و در کتب یهود این قتل را نیز نسبت به بخت النصر میدهند با فی الجمله اختلافی در کیفیت و لیکن در این صورت بجهت خون
یحیی نمیتواند باشد چه میان قتل یحیی که در زمان عیسی بود و میان بخت النصر زیاده از چهار صد سال فاصله بود و لیکن بعضی از یهود
چون چندان اطلاع از احوال یحیی ندارند اعتبار پیش از بخت النصر نیز ذکری کنند و نوبتی دیگر پادشاه روم لشکر به بیت
المقدس کشیده و آنجا را محاصره نمود و یوسف بن کریون یهودی در تاریخ خود نقل کرده که در آن محاصره فرزندان خود را کشته و
خوردند و در بعضی تواریخ بنظر رسید که قاذورات و غایط و فضلات را نیز خوردند و یوسف نوشته که در آن محاصره در شهر سوای
آنچه بدست دشمن کشته شدند و گرفتار شدند هزار هزار و صد هزار نفر بودند و در آن هنگام پادشاهی از میان ایشان
بیرون رفت و خود معلوم است که طایفه که در یکجا مجتمع باشند و اینهمه قتل و اسیر شوند از ایشان چه باقی میماند تا آنکه علما

و انا بان ایشان بوده و تواتر باقی مانده باشند بلکه در قتل دویم بخت النصر احدی باقی نماند مگر اسرا که هفتاد سال
در ولایت کفر متفرق و اسیر بودند و ظاهر است که اینها جهال و عوام الناس بوده اند و اگر عالمی هم در میان ایشان
بوده نه بحدی بوده که بعدد تواتر رسیده باشند و در این هفتاد سال بقدر عدد تواتر در میان ایشان عقبا بعد عقب
در ولایت مخالف هم نرسیده که توریه شنیده باشد نظر کن ای مرد با انصاف که تو خود میگوئی در مدت اسیری چنان
گرفتار بودند که خط خود را فراموش کردند و بعد از مراجعت هم کسی نبوده که خط ایشان را دانسته باشد بخط اهل زمین بابل
نوشتن آغاز کردند و خود معلوم است که توریه بخط بابلی نبوده پس توریتی که هست همانست که مضمون آن را در خاطر
داشته اند چنانچه عبارت هم دلالت دارد نه اینکه مضمون توریه از نظر رفته باشد بر آن دال است اگر قبول کنیم که مضمون
توریه در نظر بوده و ظاهر است که کسانی که هفتاد سال در ولایت مخالف متفرق بوده اند چه قدر از مضمون آن را یاد داشته اند
و چند نفر بوده اند و در تقریر از مضمون چه اختلافها غالبا بهم رسیده و آیا چه نوع کسانی بوده اند از نیکان بوده اند یا بدان
فساق یا ثقات راست گویان یا دروغ گویان و حال آنکه آنچه از کتب معتبره ایشان معلوم میشود دروغگوئی و
فسق و معاصی و لهو و لعب بر بقیه بنی اسرائیل از زمان شعیا و ارمیا و بعد غالب شده اما مطلب پس از کتب انبیاء ایشان
تصریح باین شده از آنجمله در اول کتاب حضرت شعیا پیغمبر آیاتی چند مذکور است که حاصل ترجمه آن این است که ای آسمانها بشنوید
و ای زمینها گوش کنید چنین پیغمبر باید خدا که پسران بزرگ کردم و بلند کردم و ایشان نافرمانی کردند میشناسد گاو صاحب
خود را و خر آخور صاحب خود را و بنی اسرائیل که قوم منند مرا نشناختند و فهم نکردند وای بر قوم خطاکار قوم سنگین گناه نسل بد
کاران و اولاد شده خدا را و غضب آوردند خدای اسرائیل را تا آنکه سخن بجائی رسید که پیغمبر باید ماهها و عیدهای شما را
دشمن میدارم و در هنگام برداشتن شما دستهای خود را بدرگاه من می پوشانم چشمهای خود را از شما هر چند بسیار تضرع کنید من
نمیشنوم زیرا دستهای شما آلوده است بخون و نیز در نشان بیست و ششم همان کتاب مذکور است آیاتی که حاصل معنی آن این است که

ای قوم که شنیدن بشنوید و فهم نکنید بدل و دیدن ببینید و نه بینید یعنی از برای شما در ظاهر چشم و گوش خواهد بود و خدا بر اینها
مهر خواهد نهاد که فهم و تعقل چیزی نکنید و در نشان پنجاه و نهم آن کتاب مذکور است که گناهان شما حایل شده میان شما و خدا
و خطاهای شما پوشانیده است رحمت خدا را از شما زیرا که دستهای شما بخون آلوده است و انگشتان شما در معصیت فرو رفته است لبهای
شما دروغ گفته اند زبانهای شما بباطل و غلط گفتگو میکنند نیست کسی راست گوئی در میان شما و نیست عدالت حکم کنند و میل کنند که ببینید
به هیچ و پوچ و سخن گویند که باید بباطل و لایعنی و ایضا در نشان شصت و پنجم آن کتاب مذکور است که شما ای بنی اسرائیل
بسبب آنکه بت پرستی کنید و از برای بت خانها سفره ها ترتیب دهید کشته شوید بسلاح خانه برده و سر بریده شوید زیرا که خواندم
و اجابت نکردید و کلام فرمودم و شما نشنیدید و بدی کردید در نظر من و آنچه من خواستم شما نکردید و آنچه من نخواستم شما کردید باین
سبب چنین امر کرد خدای رب العالمین که بخورند بندگان من و شما گرسنه باشید و بندگان من بیاشامند و شما تشنه
باشید و بندگان من شادی کنند و شما شرمنده باشید و بندگان من خوشحالی کنند از خوشی دل و شما ناله کنید از درد دل
و از تنگی خاطر مویه کنید و یاد کرده شود اسم شما بنفرین و در نشان هفتم کتاب ارمیا نبی خطاب بارمیا میفرماید چون کای
که تضرع و التماس در باره این قوم مکن که من از تو نخواهم شنید آیا نمی بینی که چه میکنند ایشان در شهرها و کوچهای بیت المقدس
که همه جمع میکنند اطفال ایشان و آتش میکنند مردان ایشان و خمیر میکنند زنان ایشان و قرب میکنند هیزم
و شکسته بجهت خدایان بیگانه و غرض ایشان خشم آوردن منست و در نشان هشتم میفرماید بدهم زنان ایشان را
بدیگران و صحراهای ایشان را بمیراث بران زیرا که تمام ایشان از کوچک و بزرگ طمع کاران و دروغگویانند و در نشان
یازدهم میفرماید که باطل کردند بنی اسرائیل شرطی را که شرط کرده بودم با پدران ایشان باین سبب امر کرد خدا که من
می آورم از برای ایشان بدی را که نتوانند بیرون آمد از آن و تضرع کنند بدرگاه من و من نشنوم از ایشان و بروند بان شهرها
و کوچها که عطرها بجهت بتها می سوختند و نزد آن بتها تضرع کنند که فرج از برای اینها نخواهد بود زیرا که بعدد شهرهای بنی اسرائیل

و کوچهای بیت المقدس مذبحها بجهت بتها ساخته اند ای ارمیا تو التماس مکن از برای این قوم و از برای ایشان دعا مکن که من نیستم اجابت
کننده و در اول نشان پانزدهم میفرماید که اگر بایستند به پیش من موسی و شموئیل بجهت التماس بنی اسرائیل من
قبول نخواهم کرد التماس ایشان را دور کن این جماعت را از پیش من اگر گویند بتو که بکجا رویم بگو بایشان که چنین امر کرد
خدا که هر کدام مرگ خواهید بسوی مرگ و اگر شمشیر خواهید بسوی شمشیر و اگر قحط خواهید بسوی قحط و اگر اسیری خواهید بسوی
اسیری و در نشان شانزدهم ارمیا میفرماید که چنین امر شده بمن که بیائی بخانه ماتم ایشان از برای ماتم داری و نه
مویه گوئی از برای ایشان که برداشتم سلامتی خود را از این قوم و فضل و رحمت خود را میمیرند بزرگان و کوچکان در زمین خبر
بشوند و کسی از برای ایشان ماتم نگیرد و در نشان بیست و چهارم میفرماید که بدهم بایشان لرزش و اضطراب و بدی
در همه مملکتهای آن سرزمین بنحوی که ضرب المثل باشند بنفرین و در همه مملکتها ایشان را پراکنده خواهم کرد و بفرستم بر ایشان
شمشیر و قحطی و مرگی تا تمام کنم ایشان را از زمینی که دادم بایشان و پدران ایشان چنین صاحب بصیرت دانا که مخفی که
که مشتی جهال نادان از بقیة السیف و تتمة الاسرا از قومی که خدا چندین جا ایشان را ناراست و دروغگو فرموده و خبر داده که
عادل و راست گو در میان ایشان نیست و عذاب و غضب من بر ایشان وارد است و وعید و ماه ایشان را دشمن داده ام
و همیشه گرفتار غضب من خواهند بود و بت پرستی کردند و چندین پیغمبر جلیل القدر را چون شعیا و زکریا و یحیی کشتند و بعد از
عالمی در میان ایشان مانده یا نه در حالتی که خطوط خود را فراموش کرده و اگر خبری از توریة گفته اند از حفظ از چنین خاطر
های ناپاک بیرون آمده چگونه افاده مظنه میکند چه جای علم و تواتر علاوه بر اینها همه آنچه ایمه را گفته که بدین و کتاب اینها
دخل و تصرف نمودند بلکه در آن صدد هم بر آمدند از بن تبتی کتب بنی اسرائیل است و میدید آنچه در بعضی از تواریخ
ایشانست از سبب قتل بخت النصر بیت المقدس را ذکر نموده اند چه در آنجا مذکور است که بخت النصر را وزیری بود صدیقیا
نام که از جمله انبیا یا اوصیا و خلفا است و با او نهایت اعتماد داشت روزی ناگاه صدیقیا بر خلوت او وارد و برتری از

اسرار او که غایت جهد در اخفاء آن داشت واقف شد بخت النصر از آنجمله بسیار دلگیر شده چون تدین صدقیا را
می دانست قرار داد که او را قسم بدهد که این سر را جائی مذکور نسازد صدقیا قسم یاد نمود و بعد از آن بر مرتبه صدقیا
افزوده او را نایب خود کرده و بعد چندی از برای بخت النصر سفری اتفاق افتاد و در آن حین صدقیا به بیت المقدس آمد و به
بنی اسرائیل گفت اگر نه قسم خورده بودم بعضی از احوال بخت النصر را می گفتم و سینه من هم تنگی میکند از تحمل این سر از دو بیت
که از آن خسته ساز و علمای بنی اسرائیل گفتند در توریة کفاره قسم معین شده پس از آن صدقیا نمود و ادا کفاره داد و آن
سر را بعضی از آنها در میان نهاد و مبالغه در خفای آن کرد و مضمون کل سر جاوز الاثنین شاع اندکی بر نیامد که آن
راز فاش شده رفته رفته گوش زد بخت النصر شد و می دانست که غیر از صدقیا کسی بر آن واقف نه یعنی داشت
که صدقیا مخالفت قسم میکند مگر اینکه در توریة تجویز آن کرده باشد پس مطلب را الکمی بگفته بسفر بیت المقدس رفت و
در آنجا جمیع علمای بنی اسرائیل را طلبیده کرسیها نصب نمود و آنها را بر کرسیها نشانید و می دانست که اگر …
میخواهد استفسار کند از قصد او مطلع میشوند و انکار میکنند لهذا خواهش نمود که از ابتدای توریة گرفته هر روز برای او بخوانند
و بیان کنند همچنین میکردند تا بجای از اش قسم رسید و جواز شکستن آن و کفاره دادن را در آن شنید آتش غضب او
مشتعل شده و حقیقت را فهمید امر کرد تا ریش مجموع آن علما را بر دو جهای الب بسته در پا با نهار داد و مجموع اکثر بنی
اسرائیل را قتل کرده هر جا توریتی نشان می گرفت در آتش بودی میکرد داشت آنچه در بعضی از کتب بنی اسرائیل در قتل
اورشلیم و بنی اسرائیل ذکر شده و آن چنین صد هرگز تلف توریة بر آمده است و اما آنچه ایمز دانا دان گفته که بعد از بخت النصر
چندین پیغمبر در میان بنی اسرائیل بود اگر جزئی از توریة از میان میرفت ایشان درست می کردند کسی از ایشان …
که سخن در اثبات نبوت موسی است بمعجزه و جدال تو می خواهی تواتر معجزه بواسطه تواتر توریة نبوت موسی را ثابت کنی
پس کسی که هنوز نبوت موسی را قبول نکرده چگونه قبول می کند که این اشخاص پیغمبر بوده اند چه ایشان ملتزم موسی بوده اند

اگر خصم

اگر خصم پیغمبری موسی را قبول دارد چه احتیاج بدست زدن بتواتر معجزه و اگر قبول ندارد چگونه به پیغمبری انبیا قایل میشود مسلمانان که پیغمبر
بعد اند و توریة را درست کرده اند از کجا این توریتی که در میان یهود است که ایشان درست کرده اند و ادعای تواتر
توریة را از موسی شنیده بودیم نشنیده بودیم کسی ادعای تواتر این توریة را از سایر پیغمبران هم چون عاموص و ملاخی و شعیاء و
ذکریا نیز کند علاوه بر اینکه وقوع تحریف در توریة کو با محل تشکیک نتواند شد چنانچه اشاره بآن خواهد شد نصرانی گفته
و اگر گویند معجزات عیسی را سه چهار نفر پیش نوشته اند گوییم که بر متتبع ظاهر است که آن سه چهار نفر کسانی هستند که انجیل را
نوشته اند یعنی احوال عیسی را بتفصیل لیکن بعضی حواریین که انجیل را ننوشته اند هم در آنچه خود نوشته اند ذکر معجزات عیسی را نوشته
که بودیم و بچشم خود دیدیم و چون اخبار ایشان اعتباری تام دارد است که نزد اهل یوروپ اشتهار دارد و الا از نصاری
روم مجراتی که از برای دیگران نقل میکنند در کتب مبسوطه خود لاتعد و لاتحصی ضبط نموده اند لیکن اهل یوروپ بعلت شناع
تامی حواریین از آنها مستغنی می باشند جواب بلی اعتقاد نصاری است که انجیل از آسمان نازل نشده بلکه چهار
نفر از حواریین عیسی مقرر کردند که آنچه از احوالات آنحضرت باشد از وقت ولادت تا وقتی که او را بدار کشیدند
بنویسند و ضبط کنند و آن چهار نفر یوحنا و لوقا و متی و مرقس اند و از این است که چهار انجیل باسم این چهار نفر مذکور است
و مجموع حواریین دوازده نفر بودند که بجهت تقیه لسان نفس خود را کشتن از نزد اهل صفات یا بجهت اینکه ابتدا انکار
بوده اند و جا بجا متفرق شده اند ایشان را حواریین گویند و بالجمله آنچه این نصرانی گفته در اثبات معجزات عیسی ملاحظه آن است
که سه چهار نفر حواریین که اخبار ایشان اعتباری تام دارد خبر داده اند که بچشم خود دیدیم و تمامی حواریین هم شهادت داده اند
و نصاری روم هم مجراتی دیگر در کتب مبسوطه خود ضبط نموده اند بر آن وارد می آید بعد از منع اینکه همه صاحبان انجیل حواری …
عیسی را دیده اند چه بعضی از ایشان بعد بوده اند اولا که اگر خصم با … محاسب گوید که تو خود بعد از این میگوئی که …
صدور از سلمین و اخبار ایشان در حق معجزات پیغمبر آخر الزمان چون مدعی هستند مطلقا معقول نیست و افاده علم نمی کند

پس چرا قول چهار نفر یا دوازده نفر حواریین در معجزات عیسی مقبول است و حال اینکه اعظم ما علمین در حق عیسی شناسند اگر گوئی
بجهة اینکه ایشان از جمله صدیقان و مقربان بارگاه احدیت اند و در علو … هستند گوییم شخصی که در حق حضرت عیسوی با تو
سخن داشته باشد و نبوت او را العیاذ بالله انکار کند چگونه تصدیق بودن حواریین تابع بودن او را قبول میکند خوبی
ایشان موقوف بثبوت نبوت عیسی است و حال اینکه در مخبرین از معجزات محمد ص از مسلمین باشند سلمان و ابوذر و مقداد
و حذیفه و عمار یاسر و بریده اسلمی و قیس بن سعد و محمد بن الحنفیه بوده اند که اعتبار ایشان نزد مسلمین بی نهایت از اعتبار
حواریین در نزد نصاری بیشتر است و مرتبه ایشان را با ضعاف مضاعف بالاتر می دانند بلکه در مخبرین از معجزات
محمد ص مثل علی بن ابی طالب امام حسن و امام حسین علیهم السلم بوده که حواریین اگر کار و بکشی آستان ایشان را …
افتخار باید کنند علاوه بر اینکه یکی از حواریین آن بود که یهود را بعیسی رهنمائی کرد تا او را گرفته بر دار کشیدند چنانچه در انجیل
ثبت است و یکی دیگر از اکابر حواریین را از چندین موضع انجیل از زبان عیسی با شیطان خطاب نموده و بر جمعی از ایشان
که خود را داخل حواریین نمودند کاذب بودند چنانچه در فصل دویم مکاشفات یوحنای الهی که از حواریین است تصریح
بآن شده میگوید که آن شخصی که در هفت چراغدان طلا پیدا شد و هفت ستاره در طرف چپ او بود بتفصیلی که در فصل
اول نوشته با او گفت که من از کارهای تو و مشقت تو و صبر تو مطلعم و اینکه تو بدان از تحمل نتوانی شد و آنانرا که مدعی
حواری بودن هستند و نیستند آزموده و آنها را کاذب یافته تا آخر فصل پس در این صورت ما از کجا بفهمیم که این کتابها از
حواریین صادقند یا کاذب اگر گوید چون ایشان خبر دادند و نوشتند و دیگران رد نکردند و تکذیب ننمودند یقین میشود
که راست نوشته اند گوییم شکی نیست که در زمان جناب حضرت عیسوی با آنجناب نگرویدند مگر اقل قلیلی و حواریین بعد از
عروج آنحضرت باسمان بترویج دین او مشغول شدند و انا جیل اربعه را بعد از آنحضرت جمع و استنساخ نمودند و نسخ
متعدده مشهور شد پس شاید که کسانی که در حین صدور معجزه از عیسی و در آن مجلس حاضر بودند در وقت جمع انا جیل نبوده

یا بوده

یا بوده و مطلع نشده اند و در وقت اشتهار آنها بوده اند یا همه وقت بوده اند و چون داخل دین عیسوی شده
بودند و مدعی بودند با آنچه رد نکردند اما دیگران چون حاضر نبودند صدق و کذب واقعه بر ایشان معلوم نبود سکوت
کردند علاوه اینکه رد و انکار را کسی می شنید که در آن عهد بلکه در آن مجلس که نسبت صدور معجزه در آن میشود حاضر
باشد و معلوم نیست که حاضرین مجلس معجزه عیسی چه قدر بوده اند و همان اشخاص از ثبت بآن معجزات در انجیل مطلع شدند
و با آنحضرت نگرویده بودند که عدم رد ایشان بجهة مؤمن بودن باشد و اما غیر حاضرین چون صدق و کذب
بر ایشان معلوم نیست خصوص در بلاد بعیده و بعد از گذشتن مدتی چه حواریین در بلاد متفرقه بعد از عیسی انجیل نوشتند
عدم رد ایشان و سکوت ایشان اعتباری ندارد و بالجمله بر خصم زیاده از اینکه انجیل از بعضی از حواریین
مشهور بلکه متواتر شده ثابت نیست و اما اینکه آیا در چه زمان حواریین نوشتند و شهرت کرد و بروز نمود و آیا کسانیکه
در مجلس معجزه عیسی بلکه در آن بلد در آنوقت زنده بودند دیدند و مطلع شدند و آیا از معاندان بودند یا نه اصلا برای او
معلوم نیست اگر گوئی معجزات عیسی در نزد مسلمین مسلم و متواتر است گوییم بلی متواتر است که پیغمبر ما اخبار از آنها فرموده
و چون او را پیغمبر میدانیم و راست گو میدانیم میگوییم معجزات عیسی واقع شده و اگر العیاذ بالله در نبوت او اشتباه … تشکیکی باشد
هیچ راهی از برای اثبات معجزه عیسی و موسی نداریم چه احدی از مسلمین نگفته و ننوشته که من خود معجزه از عیسی دیدم یا از بطن
دست بدست برساند تا زمان عیسی تا ببراین دادمی آید که بمیدانم چگونه ضبط نصاری روم که سالیان دراز
بعد از عهد مبارک عیسی بصر آمده اند معتبر است و ضبط مسلمین مصر و شام و یمن و ایران که اضعاف مضاعف
ایشان هستند و پیشوایان بی نهایت و علمای بی غایت در ایشان بوده خلفا بعد سلف معتبر نیست نصرانی گفته
و اگر گویند به اثبات معجزات محمد ص جز مجوف بعضی هست و تواتر لفظی و تواتر معنوی است اما در جواب مجوف بعضی
یعنی خبر دادن او از معجزات سایر انبیا و خود و ادعای پیغمبری نموده است پس شاید که خود معجزه نداشته باشد

گویم اولا چو که قرار اعجاز معجزه خود قرار داده بود دیگر احتیاج معجزه دیگر نداشت **جواب** چون از برای هر یک از انبیای پیش از
معجزات بسیار اظهار فرموده چون تکلم عصا و ید بیضا و شق بحر و تکلم شجره و غیر اینها از برای موسی احیاء اموات و شفاء اکمه و
ابرص و خبر از آنچه در خانهها ذخیره میکردند و تکلم در گهواره و نحو اینها از برای عیسی پس شاید خود که تصریح فرموده که از جمیع
انبیا افضل و بر همه سید و سرور است بهمین بر یک معجزه اقتصار فرمایند و معجزات متعدده نیاورند بلکه عادت حکم میکند
که با وجود ادعای افضلیت و جامعیت مراتب همه انبیا مثل جمیع معجزات هر یک را آورده باشد تا شاهد بر این
ادعا باشد و در سیر و تواریخ و کتب احادیث نیز بهمین طریق ثبت شده از آنجمله در تفسیر امام حسن عسکری روایت شده
از حضرت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب که روزی گروهی از مشرکین بخدمت سید المرسلین آمده عرض کردند که ای
محمد تو دعوا میکنی که رسول پروردگار عالمیانی و باین هم راضی نشده بلکه ادعا میکنی که سید و افضل پیغمبرانی اگر
راست میگوئی معجزات پیغمبران گذشته که از تو سؤال میکنیم بیاور پس ایشان مطالبه مثل معجزه چهار پیغمبر را نمودند و آنحضرت مثل
معجزه نوح و ابراهیم و موسی و عیسی را بایشان نمود بتفصیلی که در کتب مبسوطه مذکور و در میان مسلمین مشهور است **نصرانی گفته**
ثانیا او در قرآن در چند جا ذکر نموده است که بر متتبع واضح میشود که غیر از قرآن دیگر معجزی نداشته است از آنجمله در سوره اسری
می فرماید و ما منعنا ان نرسل بالایات الا ان کذب بها الاولون **جواب** بدانکه معجزات انبیا بر دو قسم است
یک قسم معجزاتی است که خداوند عالم بر ید ایشان جاری میکند بدون توقف بر طلب کسی آن معجزه را چون عصای
موسی و ید بیضا و قرآن و غیر اینها و این قسم معجزه نسبت بجمیع مکلفین علی السویه است و قسم دیگر معجزاتی است که بجهت طلب طالبی
و بخواهش آن جاری میشود چون ناقه صالح و مائده عیسی و نحو اینها و چون اول الطلب شخص خاصی واقع شده و هرگاه
کسی از آن ببیند و ایمان نیاورد نقض عهدی شده با خدا کرده و مکر و خدعه با او بجا آورده و اما کسی که معجزه طلبیده و ایمان
بآن نشود هرگاه بان ایمان نیاورد نقض عهد الهی نموده چه طلب آن معاهده است فیما بین او و خدا و ایمان نیاورد و ان

با وجود آن

با وجود آن مکر و خدعه با حضرت باری است و در این صورت مستحق حلول عقاب و نزول عذاب می شود بلکه چون بیان
بان معجزه اتمام حجت بر او شده استحقاق فوریت هلاکت را بهم رسانده و باشد که کسانی باشند که حکمت بالغه الهیه
اقتضای تعجیل در اهلاک ایشان نماید چه در ایشان استعداد و قابلیت آن باشد که بمرور ایام و تکرر مشاهده معجزات و شنیدن
معجزات و مواعظ و آیات منسلک در سلک مؤمنین گردند یا در صلب ایشان نطفه مؤمنین و اخیار مستقر و مستودع
باشد پس مقتضای حکمت کامله حکیم مطلق در حق چنین اشخاص این است که معجزاتی را که ایشان طلبند هرگاه خداوند عالم
داند که در آن وقت ایمان نخواهند آورد انجاح مطلوب ایشان نفرماید و در حق ایشان بمعجزه عامه یا مقترحه دیگران اکتفا
فرماید و شاهد واضح بر این مطلب آنچه در شماره ششم از انجیل یوحنا است که در مقام محاجه یکی از حزب شیطان بعیسی گفت که
تو پسر خدائی بگو این سنگ نان شود جواب داد که نان تنها آدم را زنده نمی کند بلکه کلمه که از خدا صادر شود انسان را زنده میکند
پس او را بر بالای کوهی و گفت خود را بینداز چه توقی کوئی که خدا ملائکه خود را فرموده ترا محافظت کنند و بدست خود ترا بگیرند
عیسی گفت کسی خدا را امتحان نمیکند پس هرگاه عیسی کسی را که بعیسی ایمان نمی آورد چنین در جواب او گوید این
نادان بی تتبع چه بحث بر پیغمبر آخر الزمان دارد و نیز در شماره ... انجیل مرقس میگوید که چون عیسی بنواحی دلمانوتا آمد
جماعت فریسیون بیرون آمده از او خواهش نمودند که آیه از آسمان بایشان بنماید تا او را امتحان کنند عیسی باصحاب خود گفت
این طایفه چه طلب معجزه می کنند حق را میگویم نیستند این طایفه که بایشان آیه نموده شود و در شماره سی و ششم انجیل متی است
که ... عیسی آیتی طلبیدند فرمود طایفه شریر فاسق چون آیتی طلبند داده نمی شوند و چون این
دانستی بدانکه مراد از آیات در این آیه مبارکه بالبدیهه نمیتواند عموم باشد چه باعتقاد جناب محمدی آیات قرآنیه از جمله معجزات
آنحضرت بود پس نمیتواند بمعنی این باشد که ما هیچ آیه نفرستادیم بلکه الف و لام عهد است و مراد آیات مطلوبه ایشان است
یا مراد عموم است بمعنی است که جمیع آیات را که از آنجمله جزئیاتی است که ایشان طلب کرده اند نفرستادیم بلکه ببعض اکتفا

فرمودیم تا مانند قوم سابقین مثل قوم صالح و لوط و نحو ایشان تکذیب نمایند و بهلاکت برسند چه حکمت اقتضای تعجیل در اهلاک
ایشان نمی نمود پس آیه دلالت بر انحصار معجزه بقرآن نمی کند بلکه بعضی معجزاتی که مطلوب ایشان بود نفی می کند پس
استدلال نصرانی بان بر اختصاص معجزه بقرآن باطل است علاوه بر آنکه این آیه مبارکه را دو معنی دیگر نیز محتمل است اول
آنکه مراد نفی معجزات مرسله از جانب الهی باشد بیان این مطلب است که معجزات انبیا از دو وجه بیرون نیست یکی آنکه
که از خود ایشان صادر و بر ید ایشان جاری چون ید بیضا و افکندن عصا و زدن عصا بحجر و اخبار از مغیبات و شفای
مرضی و تکلم بکلامی که دیگران از آن عاجزند و نحو اینها و دیگری معجزاتی که از آیات سماویه الهیه هستند و مرسل از جانب
پروردگار هستند چون بیرون آمدن ناقه از کوه و نزول مائده از آسمان و مانند نزول کتابی از آسمان و فرود آمدن ملائکه و ظاهر
شدن علامات سماویه و نحو اینها و این قسم معجزات مرسله هستند و همانا مقتضای قسم ثانی از معجزات با اقتضای حکمت بالغه
ربانیه آن باشد که بعد از نزول اینها و اصرار ایشان بر جحود و انکار و سرکشی از ایمان و اقرار غضب الهی بر منکرین وارد و
بعذاب و هلاکت گرفتار گردند چنانکه در خصوص ناقه صالح و نزول ملائک بر قوم لوط چنین شد و همچنین خدا تعالی در نزول
مائده برای عیسی اخبار میفرماید که قال عیسی بن مریم اللهم ربنا انزل علینا مائدة من السماء تکون لنا عیدا لاولنا و آخرنا و آیة
منک و ارزقنا و انت خیر الرازقین قال الله انی منزلها علیکم فمن یکفر بعد منکم فانی اعذبه عذابا لا اعذبه احدا من العالمین
و چون این معلوم شد گوئیم واضح است که قول خدا تعالی و ما منعنا ان نرسل بالایات صریح در این است که ممنوع معجزات مرسله است
نه مطلق معجزات و همان معجزاتی است که طواغیت قریش اقتراح نمودند که گفتند او تسقط السماء کما زعمت کسفا او تاتی
بالله و الملائکة قبیلا او ترقی فی السماء و همچنین گفتند حتی تنزل علینا کتابا نقرؤه الی غیر ذلک و چون هلاکت در آن وقت
مقتضای حکمت نبود بجهت آنچه در اصلاب بعضی بود از مواد اهل ایمان و غیر ذلک خدا تعالی اجابت مسئول ایشان
نفرمود پس آیه بهمین نیامدن نوع خاصی از معجزات را در آن وقت نفی می فرماید نه مطلق معجزات را و لازم نیست که همه معجزات

در یک وقت

در یک وقت ظاهر شود و معنی دوم آنکه مراد از آیات معجزات نباشد بلکه مراد آیات و سور متضمنه احکام و شرایع باشد و همانا
فرقه از کفار در مقام استهزا و استبعاد بر آمده باین نوع سخنان متکلم شده بودند که چگونه تخصیص داده شد بعثت رسول بان
زمان و نزول آیات قرآنیه باین وقت و چرا در زمان گذشته و مدت متمادیه زمان جاهلیت و فترت آیه نازل نشد و پیغمبری
مبعوث نگشت و امثال این بر باد و اقع شد پس خدا تعالی میفرماید که منع نکرد ما را در سابق بر این از ارسال آیات مگر اینکه
پیغمبران بسیار و آیات بیشمار فرستاده بودیم بر قوم سابقین که بنی اسرائیل بودند و ایشان در مقام تکذیب اینها بر آمدند
و اینها را قبول نکردند و شکر این نعمت عظمی را بجا نیاوردند پس ما نیز این نعمت را از ایشان باز گرفتیم و غضب خود را
بر ایشان فرستادیم و ایشان را طعمه شمشیرهای دشمنان و محل نزول قحط و طاعون ساختیم و بقیه اینها را در بلاد متفرق گردانیدیم
تا آثار ایشان برطرف و نام ایشان منطمس شد پس دوباره خلایق را مورد این نعمت ساخته پیغمبر فرستادیم و کتاب نازل فرمودیم
و بنابراین معنی اصلا آیه را دخلی بنفی معجزه پیغمبر نخواهد بود و علی جمیع التقادیر استدلال نصرانی باطل است **نصرانی گفته**
و در سوره انعام میفرماید و اقسموا بالله جهد ایمانهم لئن جائتهم آیة لیؤمنن بها قل انما الآیات عند الله و ما یشعرکم انها
اذا جاءت لا یؤمنون و نقلب افئدتهم و ابصارهم کما لم یؤمنوا به اول مرة و نذرهم فی طغیانهم یعمهون و لو اننا نزلنا
علیهم الملائکة و کلمهم الموتی و حشرنا علیهم کل شیء قبلا ما کانوا لیؤمنوا الا ان یشاء الله و لکن اکثرهم یجهلون **جواب**
اولا معنی آیه مبارکه این است که قسم یاد نمودند که اگر ایشان را بیاید آیتی ایمان خواهند آورد و این دلالت ندارد بر اینکه هیچ آیتی از برای ایشان واقع
نشده چنانکه مطلوب ایشان مختص است چه در حال صدور هر معجزه ضرور نیست که جمیع طوایف حاضر باشند و مشاهده نمایند پس
مراد ایشان آیتی است که بر ایشان ظاهر شود و اگر مطلق آیت مراد میبود لئن جاءت میفرمود نه جائتهم پس ایشان
معجزه تازه طلب کرده بودند و نظر بعلم الهی بعدم ایمان آوردن ایشان چنانکه تصریح فرموده اند بعد از این آیه که و لو اننا
نزلنا علیهم الملائکة و کلمهم الموتی و حشرنا علیهم کل شیء قبلا ما کانوا لیؤمنوا الا ان یشاء الله و لکن اکثرهم یجهلون نفی الا

ان یحقق بالبائهم مشیة الله فیجبرون علی الایمان ویضطرون علیه وهو خارج عن سمة التکلیف واجب بود بر خدا اجابت
مسئول ایشان زیرا چه از حکیم فعل لغو صادر نمیگردد و علاوه بر اینکه موجب لزوم حلول غضب و هلاکت بر ایشان بود چنانکه گذشت
وگاه بود که این مقتضای حکمت نبوده بنحویکه بیان شد و ثانیا آنکه آن شخص از راه خیانت کلام را در میان گذارده و تتمه آن
را نقل نکرده چه خلاف مطلوب او را افاده می نمود زیرا که بعد از قوله و ابصارهم میفرماید کما لم یؤمنوا به اول مرة ونذرهم
فی طغیانهم یعمهون و این دلالت می کند بر اینکه اول آیت و معجزه با ایشان رسید و ایمان نیاورده اند و قسم خوردن ایشان
بشدت و جهد اجتهاد در قسم نیز مشعر باین معنی است چه متعارف نیست در ابتدای طلب و عدم ظهور خلاف کسی قسم بر مطلبی
یاد نماید خصوصا با سعی و جد بلکه این در صورتی می باشد که چند دفعه قرار داده باشد و تخلف کرده و لجاج و عناد ورزیده باشد
نصرانی گفته در سوره انعام میفرماید واذا جائتهم آیة قالوا لن نؤمن حتی نؤتی مثل ما اوتی رسل الله الله اعلم حیث
یجعل رسالته جواب نفهمیدم وجه دلالت این آیه مبارکه را بر انحصار معجزه در قرآن و ظاهر است که معنی آیه
و معنی آن است که هر گاه معجزه و آیه با ایشان رسید میگویند ما ایمان بآن نمی آوریم تا بر ما هم نازل شود آنچه بر پیغمبران خدا
نازل میشد یعنی وحی و کتاب بر ما هم نازل شود و مرتبه رسالت ما را هم نصیب کرده و حال آنکه این ممکن نیست چه خدا دانا
تر است که کجا باید پیغمبری و رسالت خود را قرار دهد مرویست که جمعی از قریش چون ابوجهل و غیره گفتند که ما مزاحم گشتیم و همراه
آمدیم آل عبد مناف را در بزرگی و شرف تا مانند دو اسبی بودیم که بگرو و رهان با یکدیگر بدوند و چون قرین یکدیگر
شدیم ایشان گفتند وحی از جانب خدا با ما نازل میشود و رسول خدا از میان ما برخواسته و ما ایمان باو نخواهیم آورد
ما دامی که وحی بر ما هم نازل شود پس این آیه مبارکه نازل شد و از گفتار ایشان خبر داد جائیکه فرموده اند واذا جائتهم
آیة و این بر صدد معجزات از آنحضرت نیست هر گاه آیه مبارکه چنین می بود که حتی نؤتی چنین خطاب با ما می کنند مثل
ما اوتی امم رسل الله محل اشتباه می شد نصرانی گفته در سوره اسری در جائی که از او طلب معجزه می نمودند در مقام

اعتذار

اعتذار گفت قل سبحان ربی هل کنت الا بشرا رسولا جواب بدانکه آنچه از این باب مستطاب طلب نمودند و آنحضرت
در جواب این بعض را ذکر نموده پیش از این فقره مبارکه مذکور است که می فرماید وقالوا لن نؤمن لک حتی تفجر لنا
من الارض ینبوعا او تکون لک جنة من نخیل وعنب فتفجر الانهار خلالها تفجیرا او تسقط السماء کما زعمت علینا
کسفا او تأتی بالله والملائکة قبیلا او یکون لک بیت من زخرف او ترقی فی السماء ولن نؤمن لرقیک حتی تنزل
علینا کتابا نقرؤه قل سبحان ربی هل کنت الا بشرا رسولا و کسانی که اینها را گفته و این معجزات را طلب کردند جماعتی
بودند از معاندین آنحضرت از قریش که از ایشان بود عتبه و شیبه پسران ربیعه و نضر بن حارث و ابوسفیان و ابو
جهل و عبدالله امیه مخزومی و امثال ایشان و بعد از این میگوئیم که اولا آن شخص در مقام اثبات حصر معجزات در قران بود و
این آیه مبارکه اصلا دلالتی بر این مطلب ندارد و غایت امر آن است که معجزاتی چند مخصوصه از آنحضرت طلب نمودند
و حضرت عذر مذکور را فرمود و این منافاتی با صدور معجزات بسیار دیگر ندارد و ثانیا اینکه غرض از آیات معجزه اطمینان
قلب امت است و گواه بر نبوت تا بواسطه ایمان آورند و انجاح مسئول طالب در وقتی لازم است که ندانی از
اهل عناد و لجاج و بنای او بر تعنت و عنادات و مطلب او استهزاء و سخریه و تهکم است و بارها آیات دیده و معجزات شنیده
و مشاهده کرده و ایمان نیاورده باشد بلکه در اینصورت اتیان بآنچه او سؤال میکند لغو و قبیح است و شکی نیست که همین
اشخاصی که این معجزات را طلب کردند از دشمنان حضرت بودند و از اهل لجاج و عناد و بارها معجزات دیده و بآنها ایمان
نیاورده اما عناد و استهزاء ایشان از همین آیات ظاهر و هویداست چنانکه گفته اند او تسقط السماء علینا کما زعمت کسفا و گفته اند
او تأتی بالله والملائکة قبیلا یعنی ضامنا و متقبلا که ضامن درک تصدیق کردن ما بشوند و گفته اگر باسمان هم بروی ایمان
نخواهیم آورد تا نامه از آسمان بیاوری که با نوشته باشند و گفته اند خدا را بیاوری همه آثار لجاج و استهزاء و عداوت از این
ظاهر و باهر است و همین ابوجهل است که مکررا معجزات طلبید و معجزات بسیار مشاهده نمود و بر استکبار و لجاج او افزود

و در صدد قتل آنحضرت برآمد و همین نضر بن حارث بن کلده است که اللهم ان کان هذا هو الحق من عندک فامطر علینا
حجارة من السماء او ائتنا بعذاب الیم و با وجود چنین اعتقادی و حالتی ظاهر است که سؤال او معجزه را نبود مگر از راه
عداوت و تهکم و اراده ایمان آوردن نداشته و خود واضح است که در چنین صورتی اتیان بمعجزه بی فایده بلکه غیر لائق بشأن
حکیم مطلق است علاوه بر اینکه معجزاتی که خواسته اند از امور مختلفه است یکی آنکه خدا را بیاورند که ضامن و متقبل شود و هم
ملائکه را بیاورند و با ایشان بالنفوس جنسیه بتابند و ضامن بدهند و هم آنکه نامه از خدا با ایشان برسد که ایمان بیاورید
و محل وحی الهی و نامه خداوندی شوند خود ملاحظه کن اگر چنین امور را از موسی و عیسی طلبیدند چه جواب می گفتند آیا خدا
را می آوردند یا ملائکه را یا نامه را طایفه بنی اسرائیل نیز خواهش رؤیت خدا نمودند آیا خدا با ایشان نموده شد یا نه و چنانچه
بنظر این شخص رسیده بود آنچه را که شیخ طبرسی در کتاب احتجاج و حضرت امام همام امام حسن عسکری علیه السلم در تفسیر
خود از آباء طاهرین روایت کرده اند در شأن نزول و مورد صدور این آیات مبارکات و گفته مکالمات و شرح
و تفسیر آنها معلوم او می شد که استدلال او بآیه صحیح است یا نه و اعتذار حضرت بموقع است یا نه و ما ملخص ترجمه آن را
نقل میکنیم تا بر طالب حق حقیقت حال روشن شود و آن اینست که روزی حضرت رسول خدا ص در مکه در ساحت
خانه کعبه نشسته بود که جمعی از رؤسای قریش در آنجا جمع شده و در میان ایشان بودند ولید بن مغیره مخزومی و ابو البختری
و ابوجهل و عاص بن وائل سهمی و عبدالله بن امیه مخزومی و جمعی بسیار از امثال ایشان و حضرت رسول ص با چند نفر
از اصحاب خود نشسته بودند و کتاب خدا را بر ایشان می خواندند و او امر و نواهی پروردگار را با ایشان میرسانید
پس آن کفار بیکدیگر گفتند که کار محمد بزرگ شده و شأن او بالا گرفته است بیائید تا او را در هم شکنیم و منکوب سازیم
و سرزنش کنیم و سر راه بر او بگیریم و کتابی را که آورده باطل کنیم تا قدر او در پیش اصحابش کم شود و در نزد ایشان ذلیل
شود شاید باین واسطه امری را که پیش گرفته ترک کند و از تمرد و طغیان خود باز ایستد پس اگر باز ایستاد فبها و الا با تیغ برش

با او در میان

با او در میان خواهیم گذاشت ابوجهل لعین گفت کدام یک از شما است که با او سخن براند و با او مجادله نماید عبدالله بن
ابی امیه گفت که این کار منست پس آن کفار بهیئت اجتماع نزد آنجناب آمدند پس عبدالله ابتدا بسخن کرد و گفت
ای محمد سخن تو بحثی که دعوای بزرگی کرده و سخن هولناکی گفته گمان کرده که تو رسول رب العالمین هستی و لایق
رب العالمین و آفریننده خلق اجمعین نیست که مثل تو کسی را برسالت بفرستد تو هم مثل ما کسی هستی چیزی میخوری
چنانکه ما می خوریم و در بازارها راه میروی چنانکه ما راه میرویم نگاه کن اینک پادشاه روم و پادشاه فرس را او
بسوی رسولی بجائی نمی فرستند مگر مردی را که صاحب مال و ثروت باشد و او را اقتدار و قصرها و
خانها و خرگاه و بارگاه و خیمها و حشم و خدم و بندگان باشد و پروردگار عالمیان بالاتر از اینها همه است و اینها
بندگان او هستند و اگر تو پیغمبر میبودی با تو نیز ملکی می بود که تصدیق تو کند و ما از او مشاهده نمائیم و اگر خدا
میخواست پیغمبری بفرستد هر آینه ملکی را می فرستاد و تو پیغمبر نیستی و نیستی مگر کسی که بتو جادو کرده اند و دیوانه شده
حضرت رسول ص فرمود از سخن تو دیگر چیزی باقی مانده است گفت بلی اگر خدا می خواست که پیغمبری فرستد بر ما می
فرستاد از میان ما کسی را که مال او بیشتر و حال او خوشتر از تو باشد چرا نفرستاد این قرآنی را که تو گمان می کنی
خدا بتو فرستاده بر یکی از بزرگان و صاحب دولتان مکه یا طایف یا ولید بن مغیره در مکه و یا عروة بن مسعود ثقفی در طایف
پس حضرت فرمود دیگر سخنی داری گفت بلی ما بتو ایمان نمی آوریم تا بشکافی از برای ما در زمین چشمه آبی در همین مکه
بدرستی که این زمین ما سنگستان و مکنات است پس وسیع کنی زمین از او چاهها بکنی و چشمها جاری کنی که باینها بسیار
احتیاج داریم یا از برای تو باغ و بوستانی باشد که در آن نخل خرما و انگور باشد که تو از آنها بخوری و ما را نیز طعام
کنی و نهرها در خلال آن جاری سازی یا همچنانکه گمان می کنی که می توانی آسمان را قطعه قطعه کنی و بر ما افکنی چه تو گفتی
وان یروا کسفا من السماء ساقطا یقولوا سحاب مرکوم پس آسمان را قطعه قطعه بیا بر ما شاید ما این سخن بگوئیم یا خدا و ملائکه

را برابر یا بیاوری یا صاحب خانه از طلا شود و بابده و ما را غنی کن تا ما در انوف طغیان کنیم و تورات کو در آئی چه توئی کو بی
کلا ان الانسان لیطغی ان راه استغنی یا نردبان بگذار و باسمان بالا رو و اگر باسمان هم بالا روی ما بتو ایمان نخواهیم آورد
تا نامه از خدا بیاوری که بخوانیم از او و در آن نوشته باشد من الله العزیز الحکیم الی عبدالله بن امیة المخزومی من بعد ان
امنوا محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب فانه رسولی وصدقوه فی مقالی فانه من عندی پس خاطر جمع شو ای محمد که اگر همه اینها
را بیاوری بتو ایمان نخواهیم آورد بلکه اگر ما را بلند کنی و باسمان بری و درهای آسمان را بگشائی و ما را داخل کنی گوئیم
که چشمهای ما غلط کرده و بیهوش شده و با ما سحر و جادو کرده اند پس حضرت پیغمبر فرمود ای عبدالله دیگر سخنی داری عبدالله
گفت آیا آنچه گفتم ترا کافی نیست دیگر چیزی باقی نمانده هر چه میخواهی بگو و خود را صحت کن و آنچه گفتیم بیاور پس حضرت گفت
اللهم انت السامع لکل صوت والعالم بکل شیء خدایا هر آینه می شنوی هر چیزی را و می دانی آنچه بندگانت
گفتند پس حضرت فرمود اما آنچه گفتی که من چیزی می خورم همچنانکه شما می خورید و با آنچه نباید رسول باشم الامر لله یفعل ما یشاء
و یحکم ما یرید و از برای من و تو نیست که بگوئیم که چرا بر خدا اعتراض نمائیم می بینی خدا بعضی را فقیر کرده و بعضی را غنی بعضی را
عزیز کرده و بعضی را ذلیل بعضی را صحیح کرده و بعضی را سقیم بعضی را شریف کرده و بعضی را وضیع نه فقیر را میرسد که بگوید چرا
مرا فقیر کردی و دیگرانرا غنی و نه ذلیلانرا میرسد که بگویند چرا ما را ذلیل کردی و دیگرانرا عزیز و هم چنین جواب می دهند تا آنکه
فرمودند که و اما آنچه گفتی که مردم را سحر کرده ام چگونه سحر هستم و حال آنکه می بینید که تمیز من در نهایت کمال و عقل من بالاتر از
عقل شماست آیا هیچ تجربه کرده اید از روزی که من بدنیا آمده ام تا حال که چهل سال بیشتر از سن من گذشته از من لغزشی یا دروغی
یا خیانتی یا سهوی در گفتار من یا سفاهتی در رأی من آیا گمان می کنید که در همه این مدت مردی از همه این عیوب محفوظ
باشد بحول و قوه خود الا بحول و قوه پروردگار او و اما آنچه گفتی که پادشاه روم و فرس چگونه رسولها می فرستند بدار الملک
تدبیر و حکم از برای خداست و افعال او باقتراح و گمان و رأی تو نیست بل یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید و هو محمود ای عبدالله خدا

پیغمبر خود را فرستاد تا بیاموزد مردمان دین ایشان را و بخواند ایشان را به پروردگار ایشان و شب و روز در این دعوت
خود را به تعب اندازد و اگر صاحب قصر و بارگاه و حشم و خدم می بود هر آینه همه کس باو نمی رسیدند و اینها او را از خدا باز می داشتند
و باید بمصالح اینها بپردازد و این تضییع رسالت و نبوت او بود می بینی پادشاهان چون خود را از میان مردم محجوب داشتند
چگونه قبایح و فساد جاری شد و ایشان نمی دانستند ای عبدالله خدا مرا برانگیخت در حالی که هیچ مالی ندارم تا قدرت و
قوت خود را بشما بشناساند و بفهماند که او یاری رسول خود می کند نمی توانید رسول او را بکشید و نه منع از رسالت کنید
پس دلالت این بر قدرت او و عجز شما بیشتر است و زود باشد که خدا بر شما ظفر بخشد پس شما را بکشم و اسیر کنم پس ظفر
دهد بشهرهای شما و مؤمنین را بر اینها مستولی سازد پس فرمود اما آنچه گفتی که اگر پیغمبر بودی باید ملکی با تو باشد ملک را چون
شما نمی توانید مشاهده کنید چه او از قبیل هوا است که معاینه نمی توان دید و اگر خدا قوه بینائی شما را چنان زیاد کند که او را ببینید
خواهید گفت این ملک نیست بلکه بشر است چه او بصورت بشر بر شما ظاهر خواهد شد که با آن الفت گرفته اید تا کلام او را
بفهمید و خطابات او را بشناسید پس از کجا می دانستید که او راست میگوید و آنچه میگوید حق است بلکه خدا بشری از برای
شما فرستاد و بر دست او معجزات بسیار قرار داد و جاری ساخت که در قوه بشر نیست پس بواسطه عجز خود از آن دانستید که
این معجزه است و این گواهی خداست بر راستی او و اگر ملک می فرستاد و بر دست او معجزه جاری می کرد از کجا می
دانستید که ملائکه دیگر نمی توانند مثل او را بیاورند تا معجزه باشد آیا نمی بینید که طیور پرواز می کنند و این معجزه نیست چه از
اجناس ایشان همه این پرواز را می کنند و اگر آدمی پرواز کند مثل اینها این معجزه خواهد بود پس خدا امر را بر شما آسان کرد
پس فرمود اما آنچه گفتی که اگر خدا می خواست رسولی بفرستد باید مردی عظیم القدر بفرستد چرا او را فرستاد و قرآن را بولید بن مغیره یا
عروة بن مسعود بدانکه مال دنیا را در نزد خدا هیچ قدر و مرتبه نیست همچنانکه در نزد تو قدر و مرتبه دارد بلکه اگر دنیا را در نزد خدا بقدر
پر پشه مقداری بود بکفار و کسی که نافرمانی او کند یک شربت آب نمیداد و خدا مانند تو نیست که از کسی بسبب مال و حال او تربیت

و بواسطه او را پیغمبر کند و نه طمع در اموال کسی دارد هم چنانکه تو طمع داری تا با آنچه او را مخصوص بمنزلت گردانیده کسی نیست که
دوستی او بهوا و هوس باشد پس مقدم دارد کسی را که سزاوار تقدیم نیست و اختیار نمیکند از برای افضل مراتب الدین که رسالت
باشد مگر کسی را که در طاعت او افضل و در خدمت او ساعی تر باشد و کسی که چنین باشد بمال و جمال نظر نمی کند
بلکه مال و جمال از تفضلات او است و قرض از هیچیک از بندگان خود نیست و در این مقام کلام بسیاری فرمود پس از آن
فرمود که و اما آنچه گفتی که ما ایمان نمی آوریم تا چشمه ها بیرون آوری و چه کنی و چه کنی پس تو اقتراح نمودی بر محمد رسول
رب العالمین چیزهائی را که بعضی از اینها از آن جمله است که اگر بیاورد دلیل پیغمبری او نمی شود و شأن رسول خدا
از آن ارفع است که از جهل جاهل دل تنگ شود و با ایشان مجادله کند بچیزی که حجت او نمی شود و بعضی از آن جمله است که
اگر بیاورد موجب هلاکت قومی شود و پیغمبر آیات و براهین می آورد که لازم آورد بر بندگان ایمان او و باعث هلاک ایشان
نگردد و بعضی از آن جمله است که محال است تحقق آن و ممکن نیست یافت شدن آن چون آمدن خدا و بعضی از اینها از آن
جمله است که خود در اینها اعتراف کرده که از راه عناد و تمرد است و هیچ حرفی نمی شنوی و برهانی را گوش نمی دهی و هر که چنین باشد
دوای او آن آتشی است که از آسمان نازل شود یا در جحیم جهنم باو برسد یا شمشیر دوستان خداست ای عبدالله آنچه گفتی که
ایمان نمی آوری تا زمین را بشکافم و چاهها بکنم و سنگها را متفرق کنم و از آن چشمه جاری کنم تو جاهلی بدلایل خدا ای
عبدالله اما اگر تو همچنین کاری کنی پیغمبر خواهی بود آیا دیده طایف را که تو در آن بوستانها داری آیا در آنجا زمین
های فاسد بود که تو آنها را باصلاح آوردی و چشمها در آن بیرون آوردی گفت بلی گفت غیر تو دیگران هم چنین کردند گفت
بلی فرمود پس شما پیغمبران خواهید بود گفت نه فرمود پس این حجت محمد نمی شود بر پیغمبری او و اگر بکند و طلب تو این معجزه است
مگر مثل اینکه بگوئی ما ایمان بتو نمی آوریم تا تو برخیزی و در زمین راه روی یا چیزی بخوری چنانکه مردم چیزی می خورند و اما
آنچه گفتی که یا از برای تو بوستانی باشد مشتمل بر نخل و تاک که از آن بخوری و نهرها در آن جاری کنی آیا تو و اصحاب تو

بوستانهای بسیار از این قبیل در طایف ندارید که از اینها می خورید و میخورانید و نهرها در آن جاری میکنید آیا پس شما
پیغمبران خواهید بود گفت نه فرمود پس شما را چه بر این داشت که از رسول خدا چیزها توقع دارید که اگر یافت شود دلالت بر
راستی او نخواهد کرد بلکه اگر در صدد آوردن آنها برآید دلیل دروغگوئی او خواهد بود که حجت خواهد آورد بچیزی که حجت نمی تواند
شد و فریب ضعفاء العقول والدین را خواهد خورد و شأن رسول خدا از این رفیع تر است پس فرمود که و اما آنچه گفتی که یا
آسمان را قطعه قطعه بر ما افکنی همچنانکه گمان کردی پس بدرستی که در افتادن آسمان بر شما هلاکت شماست و رسول خدا از آن
مهربانتر است و ترا هلاک نمی کند بلکه اقامه حجتها بر قوم می نماید و حجتهای پیغمبران بسبب توقع بندگان نیست چه بندگان
جاهلانند بآنچه جایز است و آنچه جایز نیست و بفساد امور راضی باشند که مطلوب ایشان ضد یکدیگر باشد تا محال باشد وقوع
اینها پس بعضی طلب سقوط آسمان کنند و بعضی طلب عدم سقوط آسمان کنند بلکه طلب کنند که زمین را بلند کنند و بر آسمان بر
د و وقوع این دو محال است و تدبیر خدا بر محالات جاری نمی شود ای عبدالله آیا دیده که هرگاه طبیبی باشد که مداوای او بر
توقع مریضان بوده باشد بلکه هر چه صلاح میداند می کند خواه علیل از آن خوشنود باشد یا نه و شما مریضانید و خدا طبیب شماست
پس اگر دوای او را قبول کنید شما را شفا می دهد و اگر تمرد کنید بیمار میکند ای عبدالله کی دیده که کسی ادعای حقی بر کسی کند
نزد حاکمی و آن حاکم طلب شاهد کند که گواهی بر مدعی علیه بخواهد و اگر چنین بودی هرگز هیچ ادعائی ثابت نشدی و هیچ
فرق میان ظالم و مظلوم و صادق و کاذب ظاهر نگشتی پس فرمود که اما آنچه گفتی که با خدا و ملائکه را بیاور این از جمله
محالاتی است که شفائی در آن نیست بدرستی که خدای عز و جل مثل مخلوقین نیست که بیاید و برود و حرکت کند و مقابل چیزی
شود و این صفت بتان است که ضعیف و ناقصند ای عبدالله آیا ترا املاک و بساتین و باغات در طایف نیست و
دکاکین و خانها در مکه نداری و کارکنان بر اینها از تست گفت چرا فرمود پس جمیع احوال اینها را تو بخودی خود مشاهده
می کنی یا میان تو و اهل معامله تو وسایط و پیغامها هستند گفت نه ملازمان خود را می فرستم فرمود پس اگر عمله و اکره و عمله تو

بغرای تو بگوید که، قول شما را در این سخنان قبول نمیکنیم تا عبدالله بن ابی امیه را بیاورید که ما او را مشاهده کنیم و بشنویم که
شاهی گویند تو آن مطلوب ایشان را بجا خواهی آورد یا این سخن از ایشان رد خواهد بود گفت نه فرمود پس سفرای تو چه تکلیف
کنند آیا کفایت نمیکند که علامات صحیحه از جانب تو بیاورند که دلالت بر صدق ایشان کند گفت چرا فرمود اگر حاجت
سفر تو مراجعت کند و گوید برخیز و با من بیا که اگر حاجت تو بودن تو از من طلب کرده اند آیا این قاصد خلاف رضای
ترا نکرده و تو با و نخواهی گفت که تو رسول بودی نه امر کننده و سود کننده گفت بلی فرمود پس چگونه از رسول خدای رب
العالمین توقع می کنی که چیزی را که بر قاصد خود بسوی عمله اگر خود روا نمیداری نسبت به او نسبت بخدا محمل او رد و این سخن
حجتی است قاطع از برای رد جمیع آنچه تو ذکر کردی در همه آنچه توقع نمودی و اما آنچه گفتی که یا خانه از طلا از برای تو باشد
آیا بتو نرسیده است که بزرگ مصر خانها از طلا دارد گفت بلی فرمود پس او پیغمبر خواهد بود گفت نه فرمود پس این دلیل بوت محمد
هم نخواهد شد و اما آنچه گفتی که یا باسمان بالا روی پس گفتی بجا لا رفتن از آن هم ایمان نخواهیم آورد تا کتابی فرود
آوری ای عبدالله آیا بالا رفتن باسمان مشکل تر از فرود آمدن است و تو خود اعتراف نمودی که ایمان نخواهی آورد اگر
بالا روم پس فرمود امر نیز همچنین خواهد بود پس گفتی کتابی بیاورم که تو بخوانی پس گفتی بعد از این هم نمیدانم ایمان خواهم آورد
یا نه پس ای عبدالله تو اعتراف داری که عناد میورزی پس چاره دوائی از برای تو نیست مگر تادیب تو بدست اولیا
و دوستان منداوند از زبانیه جهنم الی آخر الحدیث اکثر این حدیث را با وجود طول نقل کردیم از برای آنکه مشتمل بر فواید بسیار و دافع
شبهه نادانان روزگار است هر که در آن تامل کند می فهمد که چه معجزه را باید اجابت کرد و کدام را اگر دفتر الی گفته در سوره
انبیا در جائی که مردم می گفتند قرآن از قبیل اضغاث و احلام است و می گفتند فلیاتنا بآیة کما ارسل الاولون در جواب
گفته ما امنت من قبلهم من قریة اهلکناها افهم یؤمنون و از این قبیل آیات بسیار است که بنا بر تفسیر مفسرین دلالت می کند بر آنکه
معجزه نیاوردن آنحضرت از راه رحم بود زیرا که می دانست اگر بیاورد باز ایشان ایمان نخواهند آورد و مستحق عذاب خواهند شد

جواب بدانکه پروردگار عالم جل شانه بجهت اصلاح عباد و ارشاد عباد و هدایت گمگشتگان و بیان شرایع و احکام بجهت
ایشان بعد از آنکه رسولی فرستاد بجهت علامت صدق و گواه راستی او را معجزه که ملایم حال قوم و مناسب عصر باشد کرامت میفرماید
لیهلک من هلک عن بینة ویحیی من حی عن بینة پس آن رسول اظهار دعوت نموده می نماید و معجزه خود را بایشان
ظاهر میسازد پس شواهد و مواعظ و نصایح ایشان را ارشاد و دلهای ایشان را نرم میسازد و قوه ایشان را بقبلیه نزدیک
میکند تا یک یک و دو دو بتدریج زمان و مرور ایام قلاده دین را بر گردن نهاده براه راست داخل شوند پس اگر کسی
با شخصی این معجزه مطمئن نشده معجزه یا معجزاتی دیگر طلبد و انرا اگر و ایمان خود قرار دهد پس اگر خدای عالم از حال او دانا
که طلب او معجزه را بجهت اطمینان قلب و از راه حاجت است سؤال او را اجابت و آن معجزه را کرامت می فرماید و
اگر داند که از راه لجاج و حجت و عناد و عداوت است مطلقا اتیان بمعجزه لازم نیست بلکه اگر داند که ایمان نخواهد آورد و
آن پیغمبر و اصحاب او بقرائن معلوم باشد که او ایمان نخواهد آورد اتیان بمعجزه قبیح و لغو است چنانچه حضرت عیسی اتیان
نفرمود بمعجزاتی که خواسته بودند چنانچه مذکور گذشت و چنانچه قومی بعد از طلب معجزه و اتیان بان باز سرکشی و استکبار و
انکار اصرار نمایند عذاب الهی را بر او دارد و سخط جباری را مستحق میکردند و سنت سنیه ربانیه بر نزول عذاب و سخط بر
ایشان جاری شده چنانکه در قوم صالح و هود و لوط و غیرهم بظهور رسید لهذا هرگاه قومی باشند که تعجیل عذاب و حلول
هلاکت بایشان مقتضای حکمت ربانیه نبوده باشد بجهت آنکه استعداد ایمان بتدریج ملاحظه آیات و استماع نصایح
و مواعظ داشته باشند یا آنکه در اصلاب ایشان نطف اهل ایمان مستودع باشد یا حاجتی لازم مومنین از ایشان
ساخته گردد در اینصورت مقتضای حکمت عدم اتمام حجت بر ایشان است و تاخیر انجاح سؤال ایشان از اتیان بمعجزه مقترحه
ایشان تا بهلاکت نرسند نظیر این مطلب در سلاطین بنی نوع انسان مشاهد است چه هر یکی از ایشان هرگاه بجهت ناحیه
والی تعیین و اهالی آن ناحیه را باطاعت او مامور سازد و مطالبی چند بواسطه او از ایشان طلبد بر آن سلطان

لازم است که نشانی که در آن عهد متعارف است چون فرمانی یا خلعتی یا رسولی با او همراه کند پس بعد از آنکه آن والی به آن
ناحیه داخل و نشان خود را ظاهر سازد بر ایشان اطاعت او لازم و ایشان را اقتراح فرمانهای متعدده یا نشانهای
دیگر نمیرسد و اگر طایفه از ایشان با وجود ملاحظه نشان سرکشی و استکبار نمایند و طلب نشانهای دیگر کنند و از اوضاع
احوال ایشان ظاهر باشد که مطالبه علامات دیگر نه از راه حاجت بلکه بجهت عناد و لجاجت است بعد از اطلاع سلطان
ایشان را مورد مواخذه و سیاست می نماید بلی اگر فی الواقع کسی را در منصوب بودن آن والی از جانب سلطان
تشکیکی باشد و بجهتی از جهات از آن نشان اطمینان بجهت او حاصل نشود و از والی نشانی دیگر طلبد مقتضای
رعیت پروری والی آن است که کیفیت را بعرض امنای دولت رساند و مقتضای رافت سلطان در اینصورت
فرستادن علامتی دیگر است و اگر با آن علامت نیز سرکشی کنند و گاهی خواهش امر سلطان و گاهی دیگر طلب
صدور فرمان بنام ایشان و زمانی توقع نزول امنای دولت بمنازل ایشان نمایند و سیما هرگاه آثار سخریه
و استهزا و از ناصیه ایشان هویدا و علامات تمرد و تکبر در جبین آنها پیدا باشد بجز این که شمشیر بران را نشان ایشان
همین منوال را در صدور معجزات انبیا منظور دارد چون این مطلب واضح شد و بجهت رد استدلال این شخص باین آیه
بر انحصار معجزات محمدیه و نمودن معجزه دیگر میگوئیم که بعد از آنکه پروردگار عالم معجزات ملایم حال قوم آنحضرت که از آن جمله قرآن
باشد فرستاد بعضی از ایشان طلب بعضی معجزاتی دیگر که به انبیا سلف داده شده بود کردند خداوند حکیم در جواب ایشان
فرمود ما آمنت من قبلهم من قریة اهلکناها افهم یؤمنون یعنی کسانی که در عهد انبیا سلف بودند و آن معجزات را دیدند
و ایمان نیاوردند ما ایشان را هلاک ساختیم آیا قوم تو بعد از دیدن این معجزات ایمان خواهند آورد تا معجزاتی را که خواسته اند
بفرستیم یا ایمان نخواهند آورد تا نفرستیم و چون قوم سابق ایشان را هلاک نساختیم یعنی آیه این است که کسانی که سابق بر قوم تو بودند
و آن معجزات را مشاهده کردند و ملایم حال ایشان بود و معجزه بودن آنرا بهتر می یافتند ایمان نیاوردند ما هلاک ساختیم ایشان را

پس اینها که استکبار و نفاق ایشان بیشتر و عناد و لجاج ایشان و معجزات و ظهور اعجاز آنها بر اینها معتبر و از اهل آن
فنون نیستند چگونه ایمان خواهند آورد یعنی البته ایمان نخواهند آورد و در اینصورت اجابت سؤال ایشان غیر لازم
بلکه غیر جایز است و بر هر تقدیر مطلقا این آیه مبارکه را دلالتی بر انحصار معجزه آنجناب در کتاب مستطاب نیست بلکه بنابر
معنی اول بجهت اتمام حجت از ایشان استفسار شده که آیا ایمان خواهند آورد و بعد از دیدن آن معجزات تا اتیان
بآنها بشود یا نه و بنابر ثانی تصریح باین شده که جماعت مخصوصه چون علم بعدم ایمان ایشان حاصل است اتیان بمعجزه که
طلبیده اند لازم نیست نه آنکه معجزاتی دیگر نداشته یا آنکه از برای جماعتی دیگر این معجزات آورده نشده دفتر الی گفته
اما در جواب تواتر لفظی گوییم که علم بآنکه قرآن از محدثات است از کتب تواریخی است که از عهد محمد در میان ثبت
شده است نه اخبار مسلمین و اگر علم ما هم بطبقات اخبار مسلمین باشد ضرری ندارد زیرا که ایشان را همه متفق هستند که کتاب تصنیف
ننموده اند لیکن در سایر معجزات باعث قوی است که قول مسلمین را که مدعی می باشند قبول ننمائیم که آن تبدیل دین ما باشد
چه تبدیل دین باتفاق همه عیان پنهان ننمود جواب از جمله واضحات که قرآن در عهد محمد صلی الله علیه و آله آیه آیه و سوره سوره
تا آخر سال حیات آنجناب نازل شده و در ایام حیات آنحضرت مجتمع نشده بود و انتشار نیافته بود و فقره فقره در دست
اصحاب بود و تمام ما انزل الله در نزد علی بن ابی طالب علیه السلم بود و در دست همه کس نبود و آن هم که در نزد آنحضرت
بود مجتمع نبود و بعد از وفات حضرت رسول جمع نمود و نسخه آن در نزد او و اولاد طاهرین او بود و اما دیگران مصحفی نداشتند
بلی بعضی از صحابه قرآن را حفظ داشتند و در هر طرف میخواندند تا بعد از آنکه جمعی از صحابه در حرب اهل رده کشته شدند و نزدیک
به هفتصد نفر از ایشان هم در حرب مسیلمه کذاب بقتل رسیدند و صحابه ترسیدند که چون حافظان ایشان از میان بروند قرآن
نیز از میان برود پس زید بن ثابت را امر کردند تا قرآن جمع نمود و ثبت نمود و آن در نزد ابوبکر بود و بعد از وفات او
نزد عمر بود و چون او نیز وفات نمود در نزد حفصه دختر عمر بود تا قریب بسی سال از هجرت نبویه گذشته باین حال بود تا در زمان

خلافت عثمان بن عفان حذیفة بن الیمان در هنگام تسخیر ارمینیه و آذربایجان دید نزاعی میان بعضی از صحابه شد و یکی بدیگری
میگوید قرائه من اصح است از قرائه تو پس بعثمان اظهار کرد و گفت میترسم که اختلاف در قرآن نیز بهم رسد مثل اختلافی که
یهود و نصاری در توریة و انجیل کرده اند و بواسطه این ایشان مختل شد پس عثمان فرستاد و مصحف را از حفصه طلبید پس زید بن
ثابت و عبد الله بن زبیر و سعید بن العاص و عبد الرحمن بن الحارث را امر کرد که چند نسخه بنویسند پس هفت نسخه نوشتند
یکی را در مدینه نگاه داشتند و یکی را بمکه فرستادند و یکی را بکوفه و یکی را ببصره و یکی را بشام و یکی را بیمن و یکی را ببحرین پس منتشر
شد و بهمه عالم انتشار کرد و چون این دانسته شد میگوییم که ظاهر است که محمد صلی الله علیه و آله در عهد خود در میان نصاری
که تمام قرآن را بلفظ مبارک خود از برای ایشان انشا کنند و ایشان ثبت نمایند و نسخه تمامی هم در آن عهد جمع و منتشر نشود که
همه کس واضح باشد که این همان قرآن است تا نصاری در آن عهد از آن نسخه بردارند و ثبت کنند پس ثبت نمودن
ایشان یا باملای بعضی از مسلمین است یا بانتساخ از نسخی که مسلمین بعد از عهد محمد صلعم جمع نموده بودند پس بعد از آنکه علم تو بانکه
این قرآن از محمد است باخبار مسلمین حاصل شود چرا علم بسایر معجزاتی که نقل کرده اند حاصل نشود و ثبت در تواریخ نصاری
بعد از انتهاء آن باخبار مسلمین چه اثر دارد پس مناط اخبار مسلمین است پس سایر معجزات را هم حال خود تو بیاور از مسلمین بشنو
هم چنانکه صاحبان تواریخ قرآن را از ایشان فرا گرفته اند و اما آنچه گفته که اگر علم ما هم بعلت اخبار مسلمین باشد ضرری خواهد
چهار هزار هستند که کتاب تصنیف کرده اند ظاهر است که سایر کتب مصنفه را با قرآن فرق است ظاهر چه باعتقاد مسلمین
قرآن معجزه بلکه اعجاز آنهاست و آنرا اقوی از سایر معجزات می دانند پس آنچه را تو باعث قوی دانسته از برای قبول کردن قول
مسلمین در سایر معجزات بعینه در قرآن نیز موجود است پس گاه با وجود این اخبار ایشان باعث حصول علم در قرآن شود چرا
در سایر معجزات نشود و اما آنچه گفته که در سایر معجزات باعث قوی از برای قبول کردن اخبار مسلمین هست و آن تبدیل دین
نصاری است و تبدیل دین باتفاق مدعیان و قول ایشان نخواهد کرد پس جواب این میگوییم که این سخن در وقتی

جاری

جاری است که جمعی از مسلمین حکایت معجزه از برای مخالفین مذهب خود نمایند و بجهت ایشان روایت کنند ولیکن در وقتی
که از برای اهل ملت خود نقل کنند و مخالفی نزد ایشان نباشد چگونه تبدیل دین باعث قوی از برای نقل معجزه میشود و شکی
نیست که در عرصه اول که زمان رسول خدا و متصل بان زمان که از ازمنه خلفا باشد صد هزار از هزار مسلمان پاک دین
و مؤمنان صاحب یقین و ثقات موحدین بلکه ارباب کرامات و صاحبان استجابت دعوات و اهل ریاضت و کد کشان
در بوته طاعت و عبادت و کسانی که ایشان را نه باکسی دعوائی بود و نه مخاصمه و نه جدالی و نه ستیزه معجزات بی حد و
خوارق عادات بی عدد از سید کاینات نقل کرده اند بلکه اشخاصی بوده اند که متتبع از احوال ایشان می داند که دامن عصمت
ایشان از لوث تهمت غرض و ادعا پاک بوده بلکه در راه دین جان و مال و عیال و اطفال و جاه و منصب همه را سهل
شمرده اند و نمیدانم چگونه کسی میگوید که ده دوازده نفر حواریین عیسی که اناجیل اربعه را نصاری از ایشان می دانند مگر
نیستند و قول ایشان مقبول و صد هزار نفر از مسلمین که بسی از ایشان از ارباب کرامات ظاهره و خوارق عادات
باهره بلکه از جمله ایشان است صاحب مرتبه ولایت کبری و خلافت عظمی سرور اولیا و سید اصفیا علی بن ابی طالب
و امام حسن و امام حسین که اهل عصمت و طهارتند و جعفر طیار و حمزه سید الشهدا و مسلم بن عقیل و محمد بن الحنفیه و سلمان
و ابوذر و مقداد و عمار و حذیفه و بریده و بلال و جابر بن عبد الله انصاری و خزیمة بن ثابت ذو الشهادتین و ابو
ایوب انصاری و ابو سعید خدری و سهل بن حنیف و عبد الله بن عباس و قیس بن سعد و اسامة بن زید و
اصبغ بن نباته و اویس قرنی و حبیب بن مظاهر اسدی و حجر بن عدی و حبه عرنی و زید بن ارقم و سلیم بن قیس
و صعصعة بن صوحان و عمرو بن حمق و عبادة بن الصامت و کمیل بن زیاد و میثم تمار و هاشم بن عتبه و ابو الهیثم بن
التیهان و رشید هجری و طاوس بن کیسان یمانی الی غیر ذلک مدعی هستند و قول ایشان مردود است نصرانی گفته
و اما جواب تواتر معنوی یعنی آنکه از اخبار متعدده علم حاصل میشود که این شخص صاحب معجزه بوده است اگر چه علم بکل یک یک نیست

معجزه حاصل نشود گوییم که اگر چنین باشد که از اخبار متعدده میان قومی علم حاصل شود پس از اخبار کثیره که ما هم از معجزات محمد در کتاب
های خود ولا تعد ولا تحصی نوشته اند و همچنین چنان از برای پیغمبر پرست خود هر آینه بایست ما یقین کنیم که ایشان پیغمبر بوده اند
و حال آنکه چنین نیست جواب امکان حصول علم بقدر مشترک از اخبار متعدده کثیره از جمله بدیهیات و واضحات است و منکر آن را
بجز سکوت جوابی سزاوار نیست چه خود می بینیم که علم بسخاوت حاتم و شجاعت رستم داریم و لیکن هیچیک از وقایع مخصوصه ایشان را
که نقل کرده اند علم نداریم و بدیهی است که اگر در شهری بشنویم یکی از اهل آن شهر بگوید والی شهر بظلم و ستم فرزند مرا کشت
و دیگری بگوید بدون سبب خانه مرا تاراج کرد و سیم بگوید بدون جهت خانه مرا خراب کرد و چهارم بگوید بزور و تعدی عیال مرا
اسیر کرد و پنجم بگوید بحیف زراعت مرا تصرف کرد و ششم بگوید بدون باعثی برادر مرا کشت و هفتم بگوید بدون موجبی پدر مرا
کشت و همچنین تا هزار نفر یا ده هزار نفر از اهل آن شهر هر یک ظلمی را از او حکایت کنند ما اگر چه بهر یک یک از ایشان یقین
نمیکنیم اما یقین بظالم بودن والی می کنیم بلکه از تو می پرسیم که اگر از اخبار متعدده علم بقدر مشترک حاصل نشود تو چگونه
علم بمرده زنده کردن عیسی هم رسانیده چه شکی نیست که هیچیک از اموات بخصوصه که نقل شده بحد تواتر نرسیده بلکه هر خبر خاصی
مرده را نقل کرده اند و قدر مشترک میان همه مرده زنده کردن است و آن معلوم شده و اما آنچه گفته که باید از اخبار معلوم شود که معجزات
را محمد علم به پیغمبری او هم رسد گوییم دانستی که دلالت معجزه بر نبوت صاحب آن در وقتی است که ادعای نبوت بکند و بواسطه
آنست که اجرای معجزه بر ید کاذب و ارخای عنان او نمودن قبیح است و شکی نیست که قبح آن در صورتی است که پروردگار
حکیم کذب مدعی را بوجهی دیگر ظاهر نسازد پس در صورتیکه راه علم بکذب او مفتوح نماید بنوعی که هر که بذل جهد خود
کند کذب او را تواند معلوم کردن عمل معجزه نخواهد بود و بنابراین میگوییم اولا علم نداریم که حکایت معجزات را محمد بجهت
که موجب علم بقدر مشترک باشد و بر فرض تسلیم میگوییم ما را محمد دعوای نبوت نکرده یا کرده است اگر نکرده با وجود معجزه
نخواهد بود چه شرط اعجاز مقارنه آن با دعوی است و اگر کرده یا راهی از برای علم بکذب او هست یا نه اگر هست باز

معجزه

معجزه نخواهد بود چنانکه مذکور شد و اگر نیست نمیدانم تو از کجا دانستی که او پیغمبر است و او را مادة نقض قرار دادی و اما پیغمبر پرست
همان نیست بر حق دلیل کذب اوست و عمل او معجزه نیست نصرانی گفته و اگر گویند که اگر چنین باشد پیغمبری هیچ پیغمبری
ثابت نمی شود گوییم که از برای دانستن صدق اخبار معجزات دو شرط ضرور است اول آنکه در عهد آن پیغمبر خود در کتابش
کتاب مصاحبانش نوشته و مشهور باشد و از قرآن هم معلوم شود که در همان عصر شهرت داشته است چنانچه موسی و عیسی که اینها
و جناب محمد که قرآن را معجزه می دانست چندین جا ذکر نموده است نه آنکه مدتهای مدید بعد از گذشتن آن طبقه بلکه طبقات
دیگر چیزی بنویسند آنهم با اختلاف کثیره زیرا که اگر در آن عهد نوشته نمیشد نوشته دروغ نوشت چه شهرت می یافت و
دیگران بتکذیب میکردند و در خلاف آن چیزی می نوشتند لیکن حال چون تفحص میکنیم نقل معجزات محمد هم چنین دیگران
از این قبیل است نه از قسم اول بخلاف معجزات سایر انبیا جواب نمی گوییم که اگر چنین باشد پیغمبری هیچ پیغمبری ثابت نمیشود
نه موسی و نه عیسی و نه غیر اینها چه از اخبار متعدده از معجزات ایشان علم بمعجزات آنها حاصل نخواهد شد تا تواتر معنوی تحقق بشود
و تواتر لفظی اگر از امت آن پیغمبر باشد پس باز مدعیان خواهند بود و باعث قوی که تبدیل دین دیگران
باشد خواهند داشت و قول ایشان قبول نخواهد بود و اگر از غیر امت آن پیغمبر باشد یا از امتی خواهند بود که
در عهد آن پیغمبر بوده اند چون یهود که در عهد عیسی بوده اند یا از امتی که در عهد آن پیغمبر نبوده اند چون مسلمین نسبت
بمعجزات عیسی پس اگر از قبیل اول باشند معلوم است معجزات او را قبول ندارند یا دلیل و تحقیق در نزد خود در معجزه
نبودن عمل او دارند والا باو ایمان می آوردند چنانچه یهود که از ایشان در حق معجزات عیسویه استفسار شد انکار بلیغ
نمودند بعضی از ایشان مذکور کردند سخنانی دیگر گفته اند و اگر از قبیل ثانی باشد معلوم است که تواتر در نزد ایشان اگر بلوغ
شود یا منتهی میشود بنقل از امت پیغمبر سابق و دانستی که آن مفید نیست یا نقل از پیغمبران است و مفید بودن آن بسته
بثبوت حقیقت آن پیغمبر است و آن نیز موقوف بثبوت معجزه اوست پس نقل کلام در معجزه او می شود و هکذا

او صحیح گوئیم تواتر معجزات عیسی از طایفه نصاری است و ایشان مدعیانند یا از یهود و کفر ایشان مکرر اند و
از مسلمین و تواتر میان ایشان منتهی به پیغمبر ایشان میشود و ثبوت آن معجزات بقول پیغمبر ایشان موقوف بثبوت
پیغمبری او است و پیغمبری او موقوف بثبوت معجزه است و اما خبر محفوف بقرینه پس اگر قرینه شما ثبت در بعضی کتابهای است
حال آن بیان خواهد شد و اگر چیزی دیگر است بیان کن تا ببینیم که آن کدام قرینه است که در معجزات موسی و عیسی است و در
معجزات محمد نیست و اما شرط اول که از برای دانستن صدق اخبار معجزات ذکر کرده که در عهد آن پیغمبر در کتابش
یا کتاب مصاحبانش نوشته و مشهور شده باشد اولا میگوئیم که مثلا در حق عیسی از کجا بدانیم که آن کتابی که معجزه در آن
ثبت است در عهد او نوشته شده ما خود در آن عهد نبودیم که ببینیم و هم چنین مسلمین هم ایشان نیز در آن عهد نبوده اند
و تواتر میان نصاری که فایده ندارد چه ایشان مدعیانند و اما یهود پس عوام ایشان را خبری از این امور نیست و علما
ایشان در این اعصار بقدری نیستند که اخبار ایشان افاده علمی کند و این چند نفری هم که یافت میشوند مسلم ندارند
که معجزه انجیل در عهد عیسی نوشته شد بلکه نصاری خود نیز میگویند که حواریین جمع نمودند بعد از رفع عیسی و ثانیا اینکه مسلم داشتیم
که در عهد او نوشته شد و خود آن پیغمبر نوشت یا مصاحبانش از کجا بدانیم که راست گفته اند و دروغ ننوشته اند و حال اینکه
خود او و مصاحبانش رؤسای مدعیانند اگر گوئی گفتیم که شرط است که مشهور شده باشد تا اگر دروغ باشد دیگران تکذیب
کنند گوئیم اولا از کجا بدانیم که انجیل در عهد عیسی شهرت کرد و انتشار یافت آیا بگفته نصرانیان که مدعیانند یا بغیر ایشان
و حال آنکه در میان غیر ایشان حکایت اشتهار و انتشاری مذکور نیست و ثانیا مسلم داشتیم که شهرت کرد از کجا بدانیم که
اینقدر شهرت نمود که در میان غیر نصاری نیز مشهور شد تا رد نویسند و ثالثا مسلم داشتیم که در میان غیر نصاری شهرت یافت
و لیکن چنان بود که جمیع کسانیکه غیر از نصاری بودند در مجلسی که نسبت صدور معجزه بآن داده شد حاضر باشند تا از آن مطلع
یا العیاذ بالله کذب آن مطلع باشند تا در صدد رد بر آیند پس از کجا بدانیم که نظر کسانی که در آن مجلس نیز بوده اند یا اطلاع

از حال

از حال مجلس داشته نیز زیست باشند و اینها علاوه از کجا بر تو معلوم شد از قول غیر مدعیان در اینجا اگر بر فرض تسلیم همه زیاده از اینکه انجیل
بوده و شهرتی یافته ثابت نمی شود اما اینکه جمیع اجزاء و فقرات انجیل حتی معجزه که در آن ثبت است آن نیز از صاحب کتاب
و در آن وقت بوده و شهرت یافته از کجا بدانیم و چگونه تمسک ثابت کنیم از کجا که این فقرات را بعضی از نصاری زیاد نکرده باشند
و حال اینکه تحریف تورات و انجیل میان ما مشهور است و بیان آن خواهد آمد و خامس آنکه همه اینها را مسلم میکنیم و میگوئیم این شرط
بعینه در معجزات محمد موجود و محقق است بلکه بطریق اتم چه بخلاف معجزات موسی و عیسی که در کتب خود ایشان ثبت است که تورات
و انجیل باشد و معجزات محمد صلعم در کتاب خود او و هم در کتاب مصاحبانش ثبت است اما در کتاب خود او پس در مواضع متعدد
متعدده است از آنجمله اخبار از معجزه مشهوره آنحضرت است که در مکه واقع شد که شق القمر باشد که میفرماید اقتربت الساعة و انشق القمر
و ان یروا آیة یعرضوا و یقولوا سحر مستمر یعنی قیامت نزدیک شده و ماه بدو نیم شد و این قوم اگر معجزه ببینند روی گردانند
میگویند سحر است پیوسته و حکم مراد از قیامت نزدیک شدن بعثت پیغمبر آخر الزمان است که بوت او نزدیکترست از نقبات
کبری و با خبیثه در آیات متعدده حکم بقرب قیامت شده یا ساعت هلاکت معاندین و جاحدین و رسیدن ایام کشیدن تیغ
و شمشیر با ایشان بواسطه اتمام حجت بر ایشان و نمودن چنین معجزه باهاه و اکثر مفسرین خاصه و عامه ذکر کرده اند که این آیات
وقتی نازل شد که قریش از آنحضرت معجزه طلب کردند و بحضرت اشاره بماه نمود بقدرت حق سبحانه و تعالی بدو نیم شد و چون کذا
مطلب است یعقب ذکر شق قمر بقوله و ان یروا آیة یعرضوا و یقولوا سحر مستمر و این معجزه را حضرت امام همام جعفر بن محمد الصادق
و علی بن موسی الرضا علیهم افضل التحیة و الثناء روایت فرموده اند و از صحابه حذیفه و عبد الله بن عباس و جبیر بن مطعم و انس بن
مالک و ضحاک و عبد الله بن مسعود و عبد الله بن عمر و غیرهم روایت نموده اند بلکه متواتر میان مسلمین است و در مکه واقع شد در شب چهاردهم
ماه ذی الحجه در هنگامی که چهارده نفر از کفار ریاست سید ابرار آمده عرض نمودند که از تو معجزه بزرگی میخواهیم حضرت فرمود چه معجزه
خواهید گفتند اگر ترا در نزد حق تعالی قدریست امر کن ماه را که بدو نیم شود پس آنحضرت بسوی آسمان کرد و امر کرد ماه را که بدو نیم شود

پس ماه دو حصه شد این مسعود میگوید قسم که دیدم کوه حرا را از میان دو پاره ماه و گفتند امر کن که بحال خود باز گردد حضرت امر کرد
و بحال خود برگشت پس آن کفار گفتند بر خیزید که سحر محمد در آسمان و زمین پیوسته و مستمر است و در روایتی دیگر است که ابو جهل گفت که
گویا این جادوئی است که چشم را چنین نموده می باید فرستاد و از اهل مواضع دیگر سؤال کرد که خبر رسید که در مواضع دیگر هم
در آن شب ماه را شق شده دیده اند پس کافران گفتند این جادوئی بوده است که در همه مواضع پیوسته و مستمر بوده است و در روایت
دیگر وارد است که بقدر ما بین عصر و شام ماه دو حصه بود و کافران می دیدند و می گفتند سحر است مستمر و ابو طالب عم آنحضرت
این معجزه را منظوم کرده و شعراء در میان عرب و علمای عجم مشهور است و از آنجمله اخبار نمودن از پنهان پیغمبر الخ را از احکام
تورات که کفار پنهان نموده چنانچه میفرماید یا اهل الکتاب قد جاءکم رسولنا یبین لکم کثیرا مما کنتم تخفون من الکتاب یعنی ای گروه
اهل کتاب بتحقیق که آمد شما را رسول ما که بیان می کند بسیاری از آن خبرهائی را که شما پنهان می ساختید و اما در کتاب مصاحبانش
پس ظاهر است که اقرب مصاحبان آنحضرت صدر نشین مسند ولایت علی بن ابی طالب است و خطب کتاب نهج البلاغه که از آن
جناب مشهور و معروف است و انتساب آن بآنحضرت اخفی از انتساب این تورات و انجیل بموسی و عیسی است متضمن ذکر معجزات
آنجناب است از آنجمله معجزه اجابت درخت خواندن آنحضرت را ذکر نموده با کلام آن جناب را عینا نقل میکنیم میفرماید و لقد کنت معه صلی الله
علیه و آله لما اتاه الملاء من قریش فقالوا له یا محمد انک قد ادعیت عظیما لم یدعه آباؤک و لا احد من بیتک و نحن نسألک
امرا ان انت اجبتنا الیه و اریتناه علمنا انک نبی و رسول و ان لم تفعل علمنا انک ساحر کذاب فقال صلعم لهم و ما تسئلون
قالوا تدعو لنا هذه الشجرة حتی تنقلع بعروقها و تقف بین یدیک فقال صلعم ان الله علی کل شیء قدیر فان فعل الله ذلک لکم
اتؤمنون و تشهدون بالحق قالوا نعم قال فانی سأریکم ما تطلبون و انی لاعلم انکم لا تفیئون الی خیر و ان فیکم من یطرح
فی القلیب و من یحزب الاحزاب ثم قال صلعم یا ایتها الشجرة ان کنت تؤمنین بالله و الیوم الآخر و تعلمین انی رسول الله
فانقلعی بعروقک حتی تقفی بین یدی باذن الله فو الذی بعثه بالحق لانقلعت بعروقها و لها دوی شدید و قصف

کقصف

کقصف اجنحة الطیر حتی وقفت بین یدی رسول الله صلعم مرفرفة و القت بغصنها الاعلی علی رسول الله و ببعض اغصانها علی منکبی و کنت
عن یمینه فلما نظر القوم الی ذلک قالوا علوا و استکبارا فمرها فلیأتک نصفها و یبقی نصفها فامرها بذلک فاقبل الیه نصفها
کاعجب اقبال و اشده دویا فکادت تلتف برسول الله صلعم فقالوا کفرا و عتوا فمر هذا النصف فلیرجع الی نصفه کما کان
فامره صلعم فرجع خلاصه معنی آنکه در خدمت پیغمبر بودم که طایفه از قریش نزد او آمدند پس گفتند ای محمد ادعای بزرگی کرده که هیچیک
از پدران تو ادعا نکرده اند و نه هیچیک از قوم تو و ما چیزی از تو خواهش میکنیم اگر بجا آوردی و بما نمودی میدانیم که تو پیغمبری و اگر نه
میدانیم تو ساحر و دروغگوئی پس حضرت فرمود چه خواهش میکنید گفتند این درخت را از برای ما بخوان تا ریشه های آن کنده
شود از زمین و بیاید در برابر تو بایستد پس حضرت فرمود خدا بر همه چیزی قادر است پس اگر خدا این خواهش شما را عمل بیاورد آیا ایمان
خواهید آورد و شهادت بحق خواهید داد گفتند بلی فرمود پس من بشما می نمایم آنچه می خواهید و میدانم که رجوع بنیکوئی نخواهید کرد
و میدانم در میان شما کسی است که بچاه افتاده خواهد شد و کسی است که لشکرها فراهم خواهد آورد پس فرمود ای درخت اگر ایمان
بخدا و روز جزا داری و میدانی که من پیغمبر خدا هستم کنده شو از زمین با ریشه های خود و بیائی در برابر من بایستی باذن خدا پس آن
خدائی که محمد را براستی بر انگیزانیده است که کنده شد آن درخت با ریشه های خود و آمد و از برای او صدای عظیمی بود و مثل صدای
عظیم بود و مثل صدای بالهای مرغان تا آمد در برابر رسول خدا و شاخهای خود را بر آنحضرت کشید و شاخ بلند خود را بر سر آنحضرت
چون سایه افکند و بعضی شاخهای خود را بر دوش من که افکند و من بر طرف راست حضرت رسول بودم چون قوم این را دیدند
از راه عناد دیگر گفتند این درخت را امر کن که نصف آن بنزد تو بیاید و نصف آن بر جای خود باقی بماند پس حضرت
او را چنین امر کرد پس نصف بنزد حضرت آمد نیکوتر آمدنی و شدیدتر صدائی و نزدیک بود که خود را بر رسول الله بپیچد پس قوم از
راه کفر و سرکشی گفتند این نصف را بفرما بنزد همان نصف رود هم چنانکه بود پس حضرت او را امر کرد و برگشت و در این
کلمات علاوه بر اخبار از اجابت شجره حکایة از اخبار بغیب نیز است چه فرمودند که در میان شما کسی هست که بچاه افکنده خواهد شد

وکمی است که لشکرها جمع خواهد کرد و چنین شد پس شیبه و عتبه و ابوجهل در روز بدر کبری بکجا کشته شدند و ابوسفیان جمع لشکرها کرد
و جنگ احزاب را برپا نمود و از انچه گفتیم معلوم شد که ذکر معجزات محمدیه هم در کتاب خود و هم در کتاب مصاحبانش مذکور و مسطور
و چشم مخالفان از ملاحظه انها کور بود و اگر چشم از همه انبیا پوشیده شود گفته شود که چون در عهد بنی امیه و عباسیان ان برگزیده پروردگار
تالیف و تصنیف و دران باینچه چندان رواجی نداشت و با انچه بسیاری از صحابه بنقل و روایت اکتفا نمودند و لیکن در عهد ائمه
طاهرین انحضرت خصوصا امام محمد باقر و امام جعفر صادق تا اخر ائمه طاهرین چون بواسطه انوار باهره ایشان علم را رواجی و تالیف
رونقی بهم رسیده بود مصاحبان اوصیا انحضرت در کتب خود از کرامات اوصیا و دلالات و حکایات ایشان و خلافت ان
در کتب متعدده بیشمار اینقدر ثبت نمودند که لشکر حسود را چاره بجز اذعان نبود حتی انکه کتب بسیار مخصوص از برای ثبت معجزات و
کرامات ایشان برشته تالیف کشیدند و حضرت صادق انچه را حدیث کرده بود که چهارصد اصل نوشتند که بسیاری از انها امروز
بخصوصه و در ضمن در کتب اصحاب درج است و در بسیاری از ان اصول از نخانه ذکر معجزات و کرامات ایشان شده و احدی
انکار ننموده و شکی نیست که همه معجزات و کرامات ایشان دلیل نبوت خاتم انبیا است نصرانی گفته شرط ثانی انست که
ارزوی باشد یعنی از کسی بواسطه اعتقاد و عقیده خبر نخاید تا اگر بر شخصی واضح شود که انچه در خصوص معجزات نوشته اند دروغ است
تواند بر خلاف ان چیزی بنویسد و حال انکه در امت محمد مستعد نبوده و نمی باشد چنین زیرا که اگر کسی چنین چیزی بگوید یا بنویسد
بر فرض محال که حاکم شرع را اجابت نماید و او مهلت دهد که مهلت در شرع جایز است و او را نکشند لیکن از قبیل تحریف و
تکذیب و احتراز نمودن زن و اولاد او از او و ترک مخالطت نمودن مردم با او کاری چند با وی خواهند نمود که هرگز جرات ابراز
این مطلب را نماید که گوید یا بنویسد بخلاف اهل ادیان که هرچه خواهند می نویسند و از کسی ضرری بایشان نمی رسد جواب
هرگاه کسی را شبهه بوده باشد و در مقام رفع شبهه کند و در صدد تحقیق حق باشد مطلقا کسی را برو حجتی نیست و بحثی نیست بسیار
مجادلات و منازعات در خصوص مذهب میان اهل اسلام اتفاق افتاده و بر فرض تسلیم که اگر کسی در مقام انکار پیغمبر

برآید

برآید او را تخویف و تحذیر نمایند و لیکن اهل سایر ملل و ادیان از کفار اهل کتاب و غیره را چه شده که اگر دروغی بوده اظهار
نکنند کسی را که با ایشان رجوعی نیست و همیشه علمای اهل کتاب با علمای مسلمین بلکه ائمه ایشان مجامع و محافل چیده اند و بحثها
نموده اند مجادلات راس الجالوت و جاثلیق و ابن ابی العوجا و عبدالله بن مقفع با ائمه طاهرین مشهور و معروف و در کتب
مسلمین چون عیون اخبار الرضا و غیره مسطور و مجمعی که مامون در مرو اراسته و تحریک علمای هر ملتی نموده هنوز در السنه و افواه
مذکور است و یکی از یهود در تقویت مذهب یهود و تضعیف اسلام چندی قبل از این در مشهد مقدس رضوی رساله نوشت
و بجز انکه بطریق بحث و در رد رساله او جواب گفتند و نوشتند کسی او را یا او را رجوعی نبود و بر فرض تسلیم انکه بعد از قوت اسلام
و اسلامیان کسی جرات اظهار رد و انکار ننموده اند چه شد انانی را که تنها بر روی مسلمین شمشیر کشیدند و لشکرها بجهت محاربه
ایشان می اراستند چرا از ایشان کتابی یا رساله در تکذیب معجزات ظاهر نشد ایا ایشان هم جرات این معنی را نداشتند
سلمنا که ایشان هم یارای نداشتند اخر در هر عصری خصوص صدر اول علما و دانایان اهل کتاب با مسلمین مخلوط و در
ولایات بسیار و با اعتقاد و تمکین که جرات اظهار میکردند نیز بیشمار و ضرورتی در تکذیب معجزه و نوشتن اینکه فلان
معجزه که نقل شده دروغ است صاحب کتاب معلوم و هم او مذکور باشد باید کافری یا منافقی چنین چیزی نوشته
و در میان مسلمین یا بلاد کفار شایع نموده باشد بنوعی که مسلمین بدانند اینقدر از کتب و بر فرض تسلیم که ایشان نیز نتوانستند جرات
نکردند شکی نیست که انچه را مسلمین موجب کفر می دانند و صاحب انرا کافر و نجس میدانند انکار نبوت خاتم الانبیاست نه
انکار معجزه خاصی از معجزات او چه بعضی معجزات نقل شده که بسیاری از مسلمین حکم قطعی بثبوت ان نمی کنند و میگویند این
بخصوصه ثابت نیست بنابراین چه شده بود کسانی را که باعتقاد قومی دانستند این معجزات دروغ است که در سبیل
مماشاة و بجهت حفظ خود و تقیه بگویند که ما را این در خصوص فلان معجزه و فلان معجزه سخن است و بیان تکذیب انرا بکنند و
شکی نیست که این عمل نه باعث تکفیر است و نه موجب ایذا بلکه متوسل شده دو نفر یا ده نفر از کفار با مسلمین باهم تمهید

نمایند و هر یک بعضی از معجزات را بنویسند بنوعی که مجموع تکذیب مجموع اگر کرده باشند اما یک یک بعضی را تکذیب کنند
چه در این صورت مسلمین را بر هیچیک از ایشان راهی از برای ایذا و اذیت نخواهد بود و اما انچه گفته که کلمات
سایر ادیان که هرچه خواهند می نویسند اگر چنین است پس این عداوت شما با یهود از چیست و چرا یک یهودی
جرات نمیکند در پیش شما اظهار خود کند و سر بیرون اورد نصرانی گفته و اگر گویند اگر از هر یک از این دلایل
علم حاصل نشود اما انضمام بعضی ببعضی افاده علم می نماید پرسیم که ایا می تواند شد که چند مجنون بمنزله عاقلی باشند یا چند
مرده بمنزله زنده باشد و اگر گویند که چیزی از مجموع حاصل شود که از هر یک حاصل نشود گوییم اگر بر هر یک از انها فایده
فایده جزئی مترتب شود انوقت بر کل فایده مترتب میشود که بر هر یک نمی شود اما حال چنین نیست بلکه از قبیل ضم معدوم
بمعدوم است جواب نمیدانم هرگاه شخصی خبر دهد که من در خدمت محمد بودم و فلان عمل از او صادر شد حال کسی
احتمال وقوع و لاوقوع مثل حالت قبل از اخبار او خواهد بود یا فی الجمله تفاوتی اگرچه بسیار اندک باشد در احتمال وقوع
هم خواهد رسید اگر گوئی اصلا تفاوتی نمی کند خواه یکنفر یا ده نفر یا بیشتر باشند مکابره خواهی بود و مستحق جواب نخواهی بود
و اگر تفاوتی کند پس هرگاه این اشخاص بسیار شوند و بحد تواتر رسند البته از مجموع چیزی حاصل خواهد شد که از
هر یک حاصل نشود نصرانی گفته پس بجز مصنف باینقدر معلوم شد که باعث بر ایمان آوردن محمدیت لیکن معلوم نمی شود
که چرا ایات البته باید گروید و اگرچه نفی گرویدن ما این است لیکن چیزی چند در این مقام است که اگرچه اگر یک یک انها
از شخصی یافت شود بتکلف قابل تاویل است و لیکن چون تمامی این افعال و صفات در یک شخص پیدا شود بر مصنف واضح
می شود که ان شخص پیغمبر نبوده است اول انست که در کتب انبیای سلف ذکر او مطلقا نشده است جواب بلی بر مصنف حقیقت حال
معلوم شد و تا حال امروز در مقام رد و ابطال نبوت جناب محمدی یا بود و حال در مقام اثبات عدم نبوت انجناب است و در فضای
چند در این خصوص بهم بافته که بر متتبع متامل بطلان ان واضح است و ما هر یک را ذکر و بطلان انها را بیان می نماییم انچه

گفته

گفته شده که در کتب انبیای سلف ذکر انها نشده سبحان الله یا امروز یکنظر بکتب انبیای سلف نکرده یا چنین تصور کرده که
علمای اسلام اخبری از کتب انبیای سلف نیست و بی تدبیری او در ابراز انکار این مطلب داشته و الا ما زیاده از پنج کتاب
از کتب انبیای سلف که اکثر انها را خود بملاحظه کرده ایم و با علمای یهود در تفسیر و تصحیح انها شب و روز آورده ایم و در استخراج
معانی انها بکتب لغت انها رجوع کرده ایم اسامی او و صفات انجناب را پس نموده ایم بنوعی که با وجود ارزان تحریف که در بعضی از انها
واقع شده منصف را شک و شبهه باقی نمیماند و علاوه بر این خود امیر دبی انصاف گفته که اگر پیغمبری معجزه خود را در کتب
خود ذکر کند دلیل بر صدق او است و الا اهل عهد او تکذیب او می کردند پس از همین راه چنانچه بعضی میشود که نام نامی ان
حضرت در کتب انبیای سلف بوده چه در کتاب خود در مواضع متعدده تصریح فرموده اگر انچه او میگوید گفته که ذکر او در کتب
انبیای سلف نیست و این دلیل نفی نبوت او است درست باشد دلالت ان بر نفی نبوت عیسی اقوی او هم خواهد بود چه در
کتب انبیای متقدمین بر عیسی ذکر عیسی با سمه نشده بلی در تورات است که مسیح خواهد امد و مراد از ان مسیح است و حال انکه اختلاف
یهود را در معنی مسیح شنیده و از کتب لغت عبری و سریانی هم تو شنیده مراد از مسیح زبور و سایر انبیا چنانکه مذکور شد بر می اید که هر پیغمبر را مسیح
گویند بلکه هر ذی شانی را و دلالت مسیح بر عیسی هم چنین سایر انچه را در حق عیسی میدانند چنانچه بعضی از ان مذکور خواهد شد
از دلالت انچه از کتب پیغمبران ذکر شد بر محمد بسیار اخفی است پس اگر بواسطه نفی نبوت محمد را می کنی اول نفی نبوت عیسی را بکن
نصرانی گفته اگر گویند کتب انبیای سلف را تحریف نموده اند گوییم که این ادعایست از شما و ان قبول کرده نمی شود مگر اینکه ثابت
که چه شخص تحریف نموده کی نموده و چرا نموده است جواب اولا خود ادعا پیدا در اخر همین رساله میگوید که یهود خود تورات را از ملاحظه سور
با خبار خود کامل کردند و این عین تحریف است و ثانیا میگوییم نظری بکتب یکی ملاحظه کن فصل اول انجیل متی و فصل سوم
انجیل لوقا را ببین انچه در سلسله عیسی در ان دو انجیل نوشته شده و ببین که چه قدر اختلاف دارند در اول میگوید یوسف خطیب مریم و
شوهر او پسر یعقوب است و ان پسر متان و او پسر العازر و او پسر الیهود و او پسر اخین و او پسر صادوق و او پسر عازور و او

پر الیاقیم و او پر ابیود و او پر زربابل و او پر شالتیل و او پر یوحانیا و او پر یوشیا و او پر عاموں و او پر منسی
و او پر حزقیا و او پر احاز و او پر یوتام و او پر عوزیا و او پر یورام و او پر یوشافاط و او پر اصاف و او پر ابیا و او پر رحبعام
و او پر سلیمان بن داود است و در هم لوقا میگوید یوسف بن هالی بن مطث بن لاوی بن ملکی بن یونا بن یوسف بن
مطاتیون بن عاموس بن ناحوم بن حسلی بن نجای بن مات بن مطاتیون بن سمعی بن یوسف بن یهودا ابن یوحنا و همچنین
می شمارد تا بیهودا ابن یعقوب بن اسحاق بن ابراهیم خلیل بواسطه سلیمان و داود و اکثر انچه در سلسله اول ذکر شد که از عیسی
حضرت انجیل لوقا ان فصل را اسقاط نموده اند پس بر زعم ایشان که انجیل دروغ ندارد چگونه کند که اگر تحریف لفظی یا معنوی
واقع نشده سبب این اختلاف چیست و نیز در انجیل متی در فصل چهارم مذکور است که عیسی چون متولد شد هرودس که پادشاه
یهود بود چون از مجوس وصف عیسی را شنیده بود در صدد هلاکت او بود امر شد در خواب بیوسف شوهر مریم که مادر عیسی را
با طفل بمصر رود و چون هیرودس مرد در شاه و پس پسر هیرودس بجای او نشست در خواب بیوسف گفتند که مادر و طفل را
به بیت المقدس آید و در سایر اناجیل تصریح میکنند بودن مریم و پس تا زمان گرفتن عیسی و صعود او باسمان اگر این اناجیل
همه راست و از تحریف خالی هستند پس از کجاست این اختلاف و ثالثا میگویم در فصل دوم انجیل لوقا ثبت است که
ملائکه بر مریم نازل شد و با او گفتند مترس رسید بمعنی از خدا و خواهی زاید پسری و می خوانی اسم او را یسوع یعنی عیسی و عظیم خواهد بود
و خدا کرسی داود را باو خواهد داد و مالک می شود بیت المقدس را تا ابد و از برای پادشاهی او انقضائی نیست پس اگر تحریف
نشده و این همان انجیل حواریین است که مالکیت بیت المقدس تا ابد و پادشاهی بی انقضا بمذهب شما عیسی نزد پدر رفت
بصورت اول شد و نیز در فصل دوم انجیل مرقس ثبت است که یحیی بعد از انکه مردم را غسل میداد و بشارت عیسی میداد
گفت ایمان بیاورید بانجیل حال می پرسیم که کدام انجیل که یحیی امر بایمان اوردن بان کرده این اناجیل که بعد از عیسی
نوشته شده و در ان حکمی نیست که محتاج بایمان اوردن باشد بلکه وقایع عیسی است تا گرفته شدن او و هنوز نبود و بعد از

سی و چهل سال دیگر سه چهار نفر از حواریین نوشتند و کتابرا از ایشان دانستن هم امری واضح احتیاج بایمان اوردن نداشت
و علاوه بر این اگر این انجیلها مرادی بود بلفظ مفرد تعبیر نمود که بانجیل ایمان بیاورید بلکه می فرمود باناجیل پس معلوم است که
ان انجیل از میان رفته و دست برداشته اند و رابعا میگوییم سبحان الله این مرد چه مرکب چه فن متتبع بوده از کتب ادیان خود
مستحضر باش تا از برای تو بیان کنم که کی گفته است تحریف شده و چه شخص تحریف کرده و کی کرده و چرا کرده ایا ندیده
دیباچه کتاب که جرایم نصرانی در ترجمه تورات نوشته و ان جرایم از انصاری محل حلول روح القدس موید بمذهب ستیده
هشتاد سال بعد از عیسی بوده بلکه چنانچه بعضی از پادریان نصاری تصریح نموده این جرایم همان کسی است که امروز اعتبار کتب نصاری
و امر دین و مذهب ایشان باو منتهی میشود و ان جرایم بخواهش شخصی که دیزی در پون نام داشت تورات را از زبان
عبری بزبان لیتنی در آورده در ابتدای ترجمه میگوید که ای دیزی در پون التماس مینمائی که تورات حضرت موسی را از زبان
عبری بلیتنی در اورده از ترجمهای دیگر که بلغات عبری و یونانی و غیره شده خلاصه برای تو بنویسم پس بدان برادر که این
کار بسیار بزرگ خطری می باشد زیرا که بهم میرود که هرگاه این کار را بکنم بنظر طعن کنندگان من برسد و طعن کرده زبان ملامت
در اورده فریاد بر سند و میگویند که من ترجمه از ترجمهای هفتاد نفر مترجم که بهفتاد مورد بطلیموس نوشته اند میکنم چون ان ترجمهای
سابق مانند بدن کسی است که برص داشته باشد بسبب جرهای بسیار که داخل شده و بیرون کرده اند که عیسی بهم رسانیده اند پس
بعد از کلامی میگوید که چنین نیست که من تنها این کار کرده ام بلکه اوریجنیس مترجم که هم مذهب من بود در این کار دلیر
کرده است زیرا که اوریجنیس ترجمه از روی هفتاد مترجم و ترجمه تیار از یوس کرده هم مخلوط ساخت و قول این دو را
بعلامتهای خاصی که یکی بشکل ستاره ریزه و دیگری بشکل سیخ چه است از هم دیگر جدا ساخت از برای انکه فرق شود میان
انچه در اصل تورات نبود و زیاد کرده اند و میان انچه بوده و کم کرده اند و جرهای چند که حواریین و علمای انجیل هم اقرار بانها کرده اند و بنحو
و باز از میان انداخته اند و از ان قبیل جرها بسیار است که در تورات می خواهیم که در ترجمه ایشان نیست و بعد از انها جرایم میگوید

تیار از یوس

که عیبه ام که این هفتاد اطاق پر از دروغ را ابهی هفتاد در ترجمه در اسکندریه که بنا کرده است و بعد از ان عذری می خواهد از زیادتی
و کم ترجمین که چون در تورات خبر از بعضی امور آینده بود از قبیل امدن عیسی و کشته شدن و ترجمه نمودن ان و در انها اثبات نداشتند
چنین کردند و بعد از ان میگوید اما اینقدر میدانم که ترجمهائی که بزبان لیتنی کرده اند از ترجمه که بزبان یونانی شده اند بهتر اند
و ترجمه یونانی از اصل عبری صحیح تر می باشد و بدانکه این هفتاد مترجمی که جرایم ذکر نموده کسانی اند که در زمان پادشاهی
بطلیموس نامی که پادشاه مصر و حبشه و بعضی از عربستان بود ترجمه کردند و او فرمان داد تا هفتاد نفر جمع شدند از اهل ملتی و کتب انبیا
را از زبان عبری بیونانی نقل نمودند و هر یک از ان هفتاد نفر موافق رأی فاسد خود هر زیاده و نقصانی که خواستند در ترجمه
ها خود قرار دادند و مدتی مدار مردم خصوص یونانیان بر ترجمها ایشان بود و اصل تورات عبری از میان ایشان رفت بعد از
قلیلی از یهود و بعد از ان تیار از یوس نامی از زبان یونانی بلغت لیتنی در اورده هر تحقیری که خواست در انها کرد و بعد از ان
اوریجنیس نامی نصرانی از ان تورات یونانی و لیتنی امتحانی کرده و بدست مردم داد و نیز همین جرایم بعد از ایشان داد ان
و شمردن بسیاری از تحریفات میگوید که اگر از ایشان بپرسیم که چرا این افراط و تفریط شده است انچه از ایشان کمی بهوده
جواب می دهند که بنا بر مصلحت وقت ان هفتاد نفر مترجم این کار کردند زیرا که چون بطلیموس بکفر افلاطون اعتقاد و خدا را
بیکانگی می پرستید مترجمین از برای انکه در کتب عبری عبارتی که دلیل دو بودن خدا باشد موجود نباشد هر عبارتی که در باب
پدر و پسر و روح القدس بودن خدا اند کور بود تبدیل کردند یا انداختند که مبادا بطلیموس را خوش اید هم تراجم من خواهش شود و از همین
جرایم در ترجمه زبور داود که کلام اش دو شخص که پادله و استادو میون باشند نوشته می گوید که من در وقتی که در شهر ادمه
بودم زبور داود را یکبار بطریقه هفتاد نفر مترجم راست کرده ام تا اینکه میگوید این را از شما قبول میکنم بشرط انکه دستوری که گفته
دارم لیکن شما مصلحت می دهم که نه تنها شما خود که سبب این زحمت من هستید بلکه دیگران را با خبر کنید که مسوده این ترجمه تازه مرا اهل
به علمند البته هر چه من ساخته ام بنویسد و در علامات ستاره و شکل سیخ چه که هر جا نقش کرده ام باطل نمایند و داند که در

عبارت که دو خط شکل سیخ چه نقش کرده به بینند تا جائی که دو نقطه کذاشته ام الحجر است که در ترجمه هفتاد مترجم بوده
من در انجا زیاد کرده ام و هر جا که شکل ستاره ریزه به بینند تا جائی که دو نقطه نقش شده بدانند چیزی نیست که از ترجمه هفتاد مترجم
کم بوده من از نسخه های عبری دیوان تیار از یوس مترجم نصرانی فراهم آورده زیاد نموده ام و همین جرایم در ترجمه دیگر که بعضی
پادریان از او نقل کرده میگوید که در اخر زمان از کتب سماویه نسخه صحیحی نیست زیرا که همه با هم اختلاف دارند و بر این مدعا شاهد
دیگر دیباچه کتاب جرویش بن ثراک است که در ان دیباچه میگوید ترجمه میکنم این کتاب را اما چند میدانم که بسبب این ترجمه
نسخهای عبری کم خواهد گردید بلکه دین موسی و کتب سایر انبیای بنی اسرائیل تغییر خواهد یافت بجهت انکه این کتاب بزبان
عوام گفته خواهد شد هر چند که من راضی بان نیستم که این کتاب بلغت دیگر ترجمه شود و باعث تغییر و تبدیل احکام ان
شود و نه تنها این عبارت از جرایم و امر دش در میان است بلکه در دیباچه هر کتابی که نوشته اند باین اشاره نمایند بجهت
دیباچه که بر بعضی اناجیل نوشته شده چنانچه بعضی از پادریان نصاری تصریح کرده در یکی از ان دیباچها بطریق تعلیم
بمریدان خود میگوید که شما کتاب کرد در نمون و انجیل و کتاب نمون که خبر می دهد از وقایع اینده دروغ پنداشته و اعتقاد نکنید
ای منصف نظر کن در این کلمات که اکابر ایشان نوشته اند و تصریح نموده اند بزیاد و کم در ترجمها بلکه در همه کتب سماویه
اینکه اکثر نسخی که در میان ایشان است همان لغت اصلی نیست بلکه ترجمه است و بر تشکیکی در وقوع تحریف و زیاد و کم در انها
باقی مانده و خود تصریح نموده اند که انچه از وقایع آینده بعضی بجهت تشکیک در انها ساقط نمودند علاوه بر انکه انجیلها خود نقص است
نموده چنانچه گذشت که بعد از انکه یهود را اهل بابل زمین بردند خط خود را فراموش کردند و مضامین تورات در نظر ایشان بود و خود
ظاهر است که بعد از انکه مدت اسیری بقدری طول کشید که خط خود را فراموش کنند البته همه مضامین تورات نیز در نظر باقی
نمی ماند بلکه بسیاری فراموش و بسیاری محل تغییر میشود و نیز بعد از انکه مضمون را خواهی بعبارت در اوری چه بسیار تغییر که با اصل
هم می رساند خصوص در صورت تفاوت لغات چه بسیاری از حروف در بعضی لغات نیست یا مبدل بحرفی دیگر است و

بآن سبب لبسی شباهت و تغییر حاصل میشود چنانچه ملاحظه می‌شود که از ولایاتی که حال است در ولایت عجم چون با عرب
مخلوط شده‌اند اسم می‌خوانیم ایشان با این سبب تغییر کلی یافته که حال نمیتوانند فهمید که کدام ولایت است چنانچه نصاری در زبان
لبشی حرف عین ندارند و بآنچه در ترجمه توریه هر جا عین است بالف نوشته‌اند چنانچه در حل عبداد سبران عام کنعان
را کنشان نوشته‌اند و حرف صاد ندارند و بآنچه صالح است شالح نوشته و نیز ملاحظه کن که ادونی در توریه موشه و در قرآن
موسی تعبیر میشود و از کیلات بجاوت تغییر میشود و همچنین اسمعیل و ابراهیم و نظر کن به توریه و ترجمه‌ها آن که بلغت لبشی عربی
کرده‌اند ببین در اسامی چه قدر تفاوت هم رسیده چنانچه در اسامی پدرهای نوح نبی اختلاف است و در بعضی نسخ اولاد یافث
عامر و ماجوج و مادی و یاوان و توبال و موسوخ و تیرس نوشته‌اند و در بعضی دیگر عامر و ماجوج و مدائی و یاوان و توبال و
موشوق و تیراس نوشته شده و پسران یاوان را در بعضی نسخ الیسا و ترشیش و کتیم و دودانیم نوشته‌اند و در بعضی دیگر بجای
ترشیش ترسیس بدو سین و بجای کتیم اقیتم نوشته شده و نام پدر ساروغ را ناقر نوشته و این ناحور پدر تارخ است که پدر
ابراهیم باشد و قلب پادری نصرانی در رساله که بر رد اسلام نوشته چنانچه بعضی از آن مذکور شد ام کلثوم را ادمی کلب نوشته
و قاسم را قازیم و زینب را زنیب و هکذا یزید را زید و بن عباس را الیاس و محمد را احمت و اسمعیل را الا مابل نوشته و هکذا
و بسیار می‌شود که لفظی معنی دارد و معنی دیگر تغییر میشود و بآنچه معتقد مختلف میشود چنانچه در ترجمه حرام میگوید در امر قربانی کردن پسر
پسر خود که یگانه و وحید است و او را دوست داری معنی اسحق ابر در زمین رویا و در آنجا یگانه و وحید را معنی لفظ آن همچنین
قرار داده است و باسحق معنی کرده است و حال آنکه این لفظ در لغت لبشی همچنانکه کالوین که مصنف کتاب لغت است
تصریح کرده و بعضی از دیان نصاری نیز گفته فرزندیست که برادر و خواهر نداشته باشد و در این وقت بر اسمعیل صادق خواهد
بود و همچنین لفظی را که برذویا تغییر کرده است در لغت لبشی بمعنی معجزه است یعنی رقم معجزه و یک سبب کلی در تحریف اختلاف
ادراء ایشانست چنانچه در کتاب یوسف بن کوریون که از کتب معتبره ایشانست مذکور است که در آخر ... بنی

می اسرائیل دو گروه شدند طایفه که ایشانرا پاروشیم می‌گفتند بعضی اعمال و عبادات بعمل می‌آوردند و آن طایفه دیگر
که باسم فرائیم بودند بآن طایفه انکار بلیغ نمودند از ایشان دلیل از شریعت آن اعمال میطلبیدند و ایشان قول علما را
دلیل می‌آوردند و فرائیم قبول نکرده از توریة دلیل میطلبیدند و در توریة نبود تا آخر الامر بجدال رسیده خلقی بسیار کشته شد
و سادسا میگوییم که بعضی تصریح کرده‌اند که اختراع قسطنطین قالب خانه فرنگ را بجهت تحریفی بود که در عهد او در کتب
ادیان یهود و نصاری شد و گفته که قسطنطین که تقریبا دویست سال بعد از عیسی بود و دین نصاری را قبول کرد و بدعت تثلیث
و رهبانیت در عهد او شد مسلط بر همه یهود و نصاری شد و در کتب سماویه و غیر آن از کتب ادیان تغییر و تحریف
که موافق طریقه او بود کرد و همه کتبی که مخالف طریقه او بود چه سعدی و غیر و چه بطلیموس اعطا بدست او درد همچنین با تعیین
بمرور زمان همه را بر طرف نمودند و یهود بنابر ذلت و خواری و زیر دست بودن ایشان از برای پادشاهان نصاری قدرت
بر اخفای کتابی نداشتند و از جمله قواعدی که قرار دادند و مؤید ملکه دال بر تحریف است این بود که هر کس که کتابی با خود داشته
بیکی از شهرهای ایشان برود باید آن کتاب را پیش شخصی که در هر شهری بجهت این امر تعیین شده و او را انکی زیتور مینامند یا نایب
او که او را دی زیتور مینامند ببرد و او آن کتاب را ملاحظه نماید اگر با اصول و فروع ایشان مخالفتی داشته باشد می‌سوزانند و الا
بصاحبش مسترد می‌نمودند و این قاعده را بمرتبه از روی احتیاط دارند که اگر بفهمند کسی کتابی را پنهان کرده او را میکشند پس بعد از آن قرار
داد ایقاع عده قسطنطین امر کرد قالبخانه در فرنگ ساختند و از همه کتب بهر زبان که بود موافق تحریفی که شده بود قالبها درست
گذاردند و کتب را بقالب زده باطراف بردند و لذا بجهت است که یهودی که امروز در همه زمین شام و حلب و یورولایا سکنی دارند
بلکه نصاری نیز هر کتاب توریتی که در دست دارند قالب نمه فرنگ است و در میان ارامنه که در روم میباشند کاری
بیرون از این نیست که هر سال بفرنگ رفته صندوقهای توریه و زبور با قالب نمه جا پرند و بعد قالب زدن بر ایت بر کتب
نیز کرده نصرانی گفته و دیگر آنکه از قرآن ظاهر است که پیش از وقت ظهور محمد ص ذکر آنحضرت بوده از آن جمله در سوره بینه است

لم یکن الذین کفروا من اهل الکتاب والمشرکین منفکین حتی تأتیهم البینة رسول من الله یتلوا صحفا مطهرة و قائلند مفسرین مراد
بآیه عرض از بینه محمد است و دیگر در سوره یونس و ان کنت فی شک مما انزلنا الیک فاسئل الذین یقرؤن الکتاب من
قبلک و دیگر در سوره انبیا فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون جواب بدانکه معنی آیه اول والله اعلم که نبودند کسانی
که کافر شدند از اهل کتاب که یهود و نصاری باشند و از مشرکین و بت پرستان قریش جدا شدگان از کفر و ضلالت تا
آنکه محمد آمد و بسی از ایشان را از کفر و ضلالت رهاینده یا بودند جدا شدگان از یکدیگر در گمراهی بلکه همه شریک بودند
چه الکفر ملة واحدة تا محمد آمد و بعضی از ایشان را از بعضی ممتاز ساخت و اهل استعداد را از ابدا به ایمان در آورد یا بودند
منتظرین و تصدیق نبوت او و همه انتظار او می‌کشیدند اما اهل کتاب بواسطه اخبار کتب سماویه و اما مشرکین پس بواسطه
اخبار منجمین و کاهنان تا محمد آمد بعد از آمدن او بعضی لجاج و عناد کردند و در امر مطلب خلاف نمودند و بر هر تقدیر اصلا در این آیه
مبارکه دلالتی بر عدم ذکر محمد در کتب انبیاء سلف نیست بلکه هیچ معنی که مشعر باین مطلب باشد از آیه ظاهر نمی‌شود و گویا ایشان چنین
استدلال می‌کنند که آیه دلالت میکند بر آنکه اهل کتاب و مشرکین پیش از آمدن محمد اختلافی نداشتند و اگر ذکر او می‌بود
بعضی دیده بودند میان ایشان اختلاف واقع می‌شد و میدانیم که قبل از ظهور او باعث اختلافی بود و اما آیه ثانیه پس
عدم دلالت آن بر مطلوب اظهر است بلکه ظاهر در خلاف مطلوب اوست چه پیغمبر باید که اگر شک داری در صحت
پس سوال کن حقیقت حال را از کسانی که کتابهای سماویه که پیش از تو نازل شده می‌خوانند تا صحت آن بر تو معلوم شود یعنی در آن
تو و آنچه بر تو نازل شده مذکور است و بآنچه رفع شک تو می‌شود اگر کوئی که اگر ذکر او در آن کتب می‌بود و قبل از بعثت او اخبار شده
بود و در کتب سلف ذکر او را دیده بودند او خود در شک نمی‌شد گوییم معاذ الله که او را شکی باشد و خدا امر نمود که چون تو شک داری
سوال کن بلکه فرمود اگر شک داری و این از قبیل آن است که در محاورات کسی ببنده خود میگوید ان کنت عبدی فاطعنی و
خود میگوید آن کس و الذی فیعتقد علی کره او مبالغه است و بسیار است که بجهت مبالغه کلام را در صورت تعلیق ایراد می‌کنند و
حاصل

حاصل آن می‌شود ان کنت ممن یشک فلکت فاسئل الذین و از این جهت بود که بعد از نزول این آیه حضرت فرمود لا اشک و لا
اسئل یا این از برای تنبیه دیگران است چنانچه در احادیث وارد شده اکثر قرآن از باب ایاک اعنی و اسمعی یا جاره است
پس خطاب بحضرت نبوی شد تا دیگران متنبه شوند و سوال کنند و بدانند که هر که شک کند در این مطلب بسوال از اهل کتاب
رفع تشکیک او می‌شود و لیس داند کسی باشد که با وجود دعوای نبوت آنحضرت و تشریع شرایع و تاسیس احکام و سایر آنچه در کتاب
نازل شده بحضرت فرمخاطب کنایه و مجاز از آنکه بایدک قرینه الفاظ بآنها منصرف میشود از این کلام شد و از احتمال
امکان وقوع شک نماید اگر کوئی بنابر اینکه مراد شک دیگران باشد باز مطلب ثابت است چه اگر ذکر او را دیده بودند در
کتب سلف دیگر شک نمیکردند گوییم ضرورتی که همه کس ذکر او را دیده باشند چه بسیار بودند که کتب سماویه را نخوانده بودند
و اطلاع نداشتند و این آیه دلالت می‌کند که همه کس شک داشت بلکه آن کسانیکه کتابرا نخوانده‌اند و مثل این است آیه
ثالثه بلکه عدم دلالت آن اظهر است چه خطاب در آن باهل است و مسئول عنه امری غیر از آنکه فیه بعد از آنکه گفته
بهذا الایه مثلنا نازل شد و ما ارسلنا من قبلک الا رجالا نوحی الیهم فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون یعنی ما بسوی رسولی
پیش از تو نفرستادیم مگر اینکه ایشان مردانی بودند که ما وحی بایشان می‌فرستادیم پس بگو بایشان که سوال کنند از
اهل ذکر اگر نمیدانید و مراد از اهل ذکر یا علمای اهل کتاب است یا اهل بیت در علم از اهل بیت پیغمبر و علی ای حال نمیدانم این
چه وجه دلالتی است بر عدم ذکر محمد در کتب سلف و مرتبه نادانی را نظر کن که چشم از همه تصریحات قرآنیه بذکر آنجناب در
کتب سماویه و ندا کردن بآن علی رؤس الاشهاد چنانکه گذشت پوشیده و باین آیات که اصلا دلالتی بلکه اشعاری هم بمطلب
آن ندارد دست جسته بل حبک الشی یعمی و یصم نصرانی گفته و بعد از ظهور محمد صلعم بطریق اولی ذکر آنحضرت در کتابها
یافت نشده زیرا که از زمان عیسی تا محمد ششصد سال فاصله بود و هر ملکتی که در حال در تصرف نصاری است از وقت نزول
بلکه حال غلبت وقت اسلام بعضی از آن بلدان از تصرف نصاری بیرون رفته است و در میان تمامی آن ملکها کتب متداوله

می بود بلکه در اکثر السنه ترجمه از آن کرده بودند و مطلقا اثری از آنحضرت دیده نشده است جواب گویا مراد او همین است که همچنان که
پیش از ظهور آنحضرت کسی ذکر او را در کتب سلف ندیده چه کتب سلف در ظرف شش هزار سال در ممالک بسیار منتشر و به اکثر لغتی
ترجمه شده بود و همه کتب بدست رسیده و کسی ذکر آن حضرت را تا این زمان در آنها نیافته و جواب این آنست که
این بیچاره را گویا چشم بصر هم چون دیده بصیرت کور و عین ظاهر چون عین باطن خالی از حلیه نور است چه کلام از کتب سماوی
که در مواضع متعدده ذکر آنجناب با همه یا وصفه شده چنانکه بعضه از آنها گذشت و قرینه و حجه بر آن جمیل ذکر آنجناب آنکه جمعی
غفیر و جمعی کثیر از اخبار یهود و از رهبان نصاری بین واسطه بشرف اسلام مشرف شده اند و در خصوص رسایل و کتب تالیف
کرده اند و در ترتیب این عهود یکی از پادریان و بزرگ زادگان نصاری باین واسطه مسلمان شده کتابی تالیف نموده مسمی
بسیف المؤمنین و در آنجا از کتب بسیار از کتب سلف دیگر نقل ذکر آنحضرت نموده و هم چنین یکی از علمای یهود در دار العباده
یزد کتابی تالیف کرده مسمی بمحضر الشهود و مجامع با یهود جهود و ایشان را ملزم ساخته شر لازمه محروم رحمتش بود کو عدوی آفتاب
فاش بود نصرانی گفته و دیگر در باب تحریف هم چون در میان نصاری انقدر اختلاف مذهب اتفاق افتاده بود که مافوق
آن متصور نیست چگونه ممکن است که این همه کتابها را که ذکری شود انهمه طوایف بالاتفاق تحریف نمایند و انهمه
مذاهب مختلفه بر امری چنین اتفاق نمایند جواب هم چنانکه این همه طوائف مختلفة المذاهب مسلمین که اختلاف ایشان
بیش از اختلاف نصاری است باعتقاد تو بالاتفاق وضع احادیث معجزات پیغمبر را نموده اند اگر گوئی که این مطلب محقق
بوده اند و اختلافی نداشتند گوئیم بعینه همه نصاری در تحریف آنچه دلالت بر بعثت محمد می کند متفق بوده اند و اختلافی نداشته اند
علاوه بر اینکه اختلاف ایشان می تواند بود که او تحریف در کتب ایشان یا لفظی یا معنوی باشد اگر چه بعضی از آنها نو بی
اختلاف نیز بیکدیگر دیدند و با وجود اینها همه شکی نیست که این شدت اختلاف در میان نصاری بتدریج حاصل شده و در ابتدای
امر چنین نبوده پس شاید تحریف قبل از کثرت اختلاف شده باشد نصرانی گفته و اگر گویند که با نقل در کتب انبیای سلف

ذکر ان می باشد گوئیم بر بشارت اثبات آن بنوعی که عقل او را از آن نداشته باشد والا کسانی که نقل معجزه از او نموده اند نباید
سخن آنها را اعتبار نمود زیرا که نقل معجزه او بسیاری در زمان جاهلیت او بوده و در ایام جاهلیت معجزه معنی ندارد و پس
اخبار معجزه اصلا مقرون بصدق نیست جواب بر بشارت ثابت و بحمد الله سبحانه از انبوعی اثبات کردیم که یعنی جاحد
معاند مجال انکار ندیده شده بنقل از کتب مسلمین یا حکایات ایشان بلکه از خود کتب سماویه که آنها را از دست کتابت
های علمای اهل کتاب بیرون آوردیم و همه تفسیرات از آنها در حضور علما استخراج کردیم و ایشان را بدانها
گواه گرفتیم و اما آنچه امروز معاند گفته که نقل معجزه او بسیاری در زمان جاهلیت او بوده اگر از زمان جاهلیت زمان
عدم بعثت را می خواهد چرا در آن زمان معجزه معنی ندارد و چگونه عیسی که اگر زمان محمد را در می یافت طوق اطاعت او را بر گردن
می نهاد می تواند در گهواره سخن گوید و یحیی در شکم مادر بر عیسی سلام کند و محمد که خاتم و سالار خیل انبیا است نمی تواند قبل از
بعثت معجزه نماید گو نام آن را معجزه نگذاریم و کرامت گوئیم و اگر مراد از زمان جاهلیت زمان کفر او مراد است العیاذ بالله
که در طرفة العینی لوث کفر بدامان مطهر او رسیده باشد بلکه اعتقاد ما معشر پیروان اهل بیت پیغمبر آنست که همه آبای آن
از اهل توحید پروردگار بوده اند و یشهد انه کان نورا فی الاصلاب الشامخة والارحام المطهرة لم تنجسه الجاهلیة
بانجاسها ولم تلبسه من مدلهمات ثیابها ما لیخیا بی که باواز بلند می فرماید کنت نبیا وآدم بین الماء والطین و
این کلام از آن متواتر می شود چگونه بر بعه از عمر خود الکفر می کنند آنچون از مادر والا متولد شد بجای لفظ سجده
پروردگار افتاد و جبین بر خاک نهاد آیا نشنیده که چون در طفولیت آنحضرت را گذر منزل بحیرا راهب نصرانی
افتاد در حینی که باتفاق عم خود ابوطالب بسفر شام میرفتند بحیرا با آنحضرت عرض کرد که ترا بلات و عزی قسم میدهم
که آنچه از تو سوال میکنم مرا جواب گوی فرمود مرا بانها قسم مده که هیچ چیز در نزد من دشمن تر از بتان نیست پس گفت
ترا بخداوند عالم قسم میدهم که جواب بگوی گفت هر چه خواهی بپرس و آیا گوش کرده و نشنیده که آنجناب قبل از بعثت

چندان عبادت پروردگار می نمود که قریش گفتند ان محمدا قد عشق ربه یعنی بدرستی که محمد عاشق پروردگار خود شده
و آیا نشنیده که چون حلیمه مرضعه آنجناب او را از شیر باز گرفته بنزد عبدالمطلب می آورد در کنار مکه او را گذاشته بگوشه رفت
بجهت تطهیر چون مراجعت کرد آنحضرت را نیافت مضطرب گردیده و بهر طرف دویدن آغاز کرد و پیری از بت پرستان
باو بر خورد از سبب اضطراب پرسید گفت طفلی محمد نام را از شیر باز گرفته بنزد جدش می آوردم و در این موضع گم کردم او
پس گفت بیا تا من ترا بنزد بتان برم و شفاعت کنم تا ایشان گم شده ترا بتو رسانند پس حلیمه را آن پیر بنزد بتان
آمده بت بزرگ را مطلب ساخته گفت شفاعت میکنم نزد شما در برای راه نمودن بطفلی محمد نام گم شده چون
این نام مقدس بر زبان آنکس جاری شد همه بتان برو در افتادند آن پیر گفت ای زن برو که این طفل را صاحبی
بی همتاست پس کسی که از ذکر نام نامی او بتان بخاک افتند شخص مقدسش در پیش بتان بخاک می افتد و کو باید
گفتار بعضی از نارسایان مسلمین را که بجهت پوشیدن نقص ائمه خود که مدتی کافر بوده اند تجویز کفر قبل از بعثت پیغمبر را
کرده دیده است و از انطباق واقع تصور نموده نصرانی گفته و اما دلیل آنکه او بر جاهلیت بوده است آیتی است که در سوره
حم عسق مذکور است که وکذلک اوحینا الیک روحا من امرنا ما کنت تدری ما الکتاب ولا الایمان
جواب شکی نیست که ایمان جمله انبیا و علم ایشان بتایید پروردگار است و تعلیم و توفیق او اگر عیسی در شکم سخن گفت
بتعلیم او بود و اگر موسی بر غیر مادر خود مکر فت بتنبیه او و هر یک خدا را شناختند بتوفیق ربانی است و هر یک کتاب
فهمیدند بتایید سبحانی و هیچیک از انبیا کمال نکته نیاموختند مگر در دبیرستان تعلیم الهی و هیچیک از اولیا دقیقه نشناختند
مگر در مکتب خانه تقدیس خدائی پس خدا خبر می دهد و منت می گذارد بر پیغمبر خود که ترا موید بروح القدس کردیم و اگر آن
بودی نبودی تو که بدانی کتاب و ایمان چیست و لیکن این تایید و توفیق و ارسال و الهام را بیان نکرد که در چه وقت بوده
نه آنست که مراد این باشد که قبل از بعثت و بعد از دخول در زمره اهل زمان بوده تا بر همه از زمان را در لی و در جاهلیت

کذرانیده باشد بلکه قبل از تعلق نفس مقدسه آنجناب ببدن جسمانی بوده چه در ابتدای خلق نور مقدس او علم و دانش او
موقوف بتعلیم الهی و تایید روح القدس است چنانکه احادیث بسیار از ائمه اطهار صریح است بانکه تادیب و تعلیم
آنحضرت در عالم قدس شده اسحق بن عمار در حدیث موثق از حضرت امام جعفر صادق ع روایت کرده که فرمود
ان الله تبارک و تعالی ادب نبیه سبحان الله خود پیغمبر ما میفرماید کنت نبیا و آدم بین الماء والطین و نیز میگوید
عبادت میکردم خدا را پیش از خلق آسمانها و زمینها و باز باعتقاد تو که قول خود است میگوید در این دنیا
نمیدانستم کتاب و ایمان چیست خلاصه آنکه هر که بخواهد باین آیه استدلال کند ابتدا تامل کند بر چند دلالتی
دارد بر آنکه چه زمانی نمیدانسته کتاب و ایمان را و قتاز همان وقتی است که معجزه از آن نقل میکنند
یا نه سلمنا که مراد نفی استحقاق او و در زمانی بعد از آمدن آنجناب است باین بنا مراد همین است که ابتدا که آمدی نه کتاب
میدانستی و نه ایمان و وحی و الهام و تایید روح از جانب ما فهمیدی و لیکن دلالتی ندارد که تمام زمان قبل از
بعثت چنین بوده چه میشود که العیاذ بالله در طفولیت چون سایر طفلان جاهل و چون بمرتبه تمیز و رشد رسید تایید
روح القدس ایمان را فهمید همچنانکه در احکام ایمان قبل از بعثت می گوئیم با الهام یا رؤیا بر او معلوم می شد و عمل میکرد
سلمنا که مراد نفی استحقاق است در تمام زمان قبل از بعثت و لیکن باید مراد از کتاب و ایمان معین شود چه الف لام در
کتاب و ایمان می شود الف لام جنسی باشد و می شود عهدی باشد و از برای ایمان نیز دو اطلاق است یکبار ایمان میگویند
و اعتقاد را میخواهند و یکبار شرایع و احکام با جمیع اعتقادات و شرایع و احکام پس میتواند شد مراد این باشد که نبودی که بدانی
جهت این کتاب که بتو فرو فرستادیم و شرایع و احکام ایمان که بتو تعلیم نمودیم و شکی نیست که آنجناب قبل از نزول قرآن
و آمدن جبرئیل علم بآیات قرآنی و احکام ایمانی نداشت بلکه همه پیغمبران چنین بوده اند و قبل از نزول کتاب بایشان و
رسیدن احکام دین ایشان از جانب الهی علم بانها نداشته اند و از این هیچ نقصی لازم نمی آید و هیچ منافاتی با معجزه نمودن

سلمنا که مراد جنس کتاب و جنس ایمان است ولیکن فرق بسیار است میان کتاب و ایمان ندانستن یا اظهار ناشناختن بسیار
که قرار امخواسته و ایمان داده اند اما حقیقت کتاب و ایمان را نمی دانند بلکه هر کسی نفس دارد و حقیقت از ان نشناخته است و بعد از وجود یا ان
نشناختن حقیقت ان نقصی نیست که منافی صدور معجزه باشد نظر ثانی گفته و دیگر در سوره ضحی فرماید و وجدک ضالا فهدی
جواب اینجا هم معنی ضال را نفهمیده دانسته که ضال چیزیست که دیگری گم کرده باشد نه کسی که چیزی گم کرده باشد چنانچه در
حدیث وارد شده که الحکمة ضالة المؤمن اینما وجدها اخذها و شنیده که بهیمه که از کسی گم شده باشد ضاله میگویند و شنیده که ضل در لغت
بمعنی ضایع است پس ضال چیزیست که از کسی ضایع شده باشد و بنا بر این معنی این آیه اینست که یافت ترا گم شده یعنی در
میان قوم خود گم شده بودی و حق ترا نمی شناختند و راه بتو نمی بردند فهدی یعنی پس ایشان را بتو راه نمود و ارشاد کرد و
فضل ترا بایشان شناسانید پس مفعول هدی قوم است نه آنجناب چنانچه مفعول فآوی و فاغنی هم چنانکه اما این بیان
امام جعفر صادق و امام رضا علیهم السلم تفسیر فرموده اند و همچنین جلیلین علی بن ابراهیم قمی و عیاشی در دو تفسیر خود بیان کرده اند
و بعضی گفته اند که مراد یتیما فآوی وحید لا مثل هم یتیم بمعنی مفرد و بی مثل است چنانکه میگویند درة یتیمة فآوی یعنی چون از جنس بی
قوم ترا بتو پناه داد یعنی فآواهم الیک و وجدک عائلا ترا اصحاب عیال دید یعنی قوم تو عیال تو بودند و بر تو بود اغنی یعنی
ایشان را بمال یا بشرایع و احکام فاغناهم بک سلمنا که ضال بمعنی کسی است که چیزی گم کرده باشد بمعنی متحیر و گمراه باشد و مفعول هدی
جناب محمدی است لیکن باید معین شود که در چه چیز متحیر بود و چه چیز را گم کرده بود میتواند شد که متحیر و گمراهی او در کیفیت دفع اذیت
قوم و چاره شدن او از اذیت ایشان باشد پس هدایت کرد خدا او را بمهاجرت بمدینه طیبه و امر کرد بجنگ کردن و
مقاتله با ایشان و امثال ذلک یا چون در میان عوام عجم ندیده کسی را که راه دین را گم کرده ضال میگویند چنان دانسته که در لغت
عرب هر جا ضال مذکور می شود باین معنی است نظر ثانی گفته و دیگر در سوره الم نشرح می فرماید و وضعنا عنک وزرک الذی انقض
ظهرک مفسرین گویند الذنوب التی کانت علیه فی الجاهلیة و ما بعدها جواب مذکور شد که اینجا در میان عوام عجم بعضی الفاظ

شنیده

شنیده در کلام عرب و کتاب آسمانی بران حمل کرده از انجمله لفظ وزر که از ان بسیاری از عوام بر گناه اطلاق می کنند
و حال آنکه وزر در لغت عرب هم چنانکه در کتاب صحاح و قاموس و غیره تصریح کرده بمعنی ثقل و سنگینی است پس مراد آنست که
ما آنچه بر تو سنگین و ثقیل بود و باعث آن بود که دل تو در زیر بار بود از تو برداشتیم و مراد از آن همچنانکه سید مرتضی در غرر گفته ثقل بار
که بواسطه ضعیف و مقهور بودن او و اصحابش در میان کفار پس چون خدا اعلا کلمه او نمود و او را مبسوط الید ساخت او را
مخاطب باین خطاب نمود و ابو مسلم گفته مراد اینست که ما زایل گردانیدیم از تو همومی را که دل ترا زیر بار کرده بود از اذیت کفار
و ابو عبیده و عبد العزیز بن یحیی گفته اند مراد اینست که آنچه بر تو سنگین بود از بار نبوت و تحمل دعوت ما آن سبکی از او تو
برداشتیم و شیخ جلیل علی بن ابراهیم قمی در تفسیر خود گفته مراد ثقل حرب است چه رعب آنحضرت چنان در دلها قرار گرفت که
دشمنان را پای ثبات از جا و خیال مقاتله از سر بدر رفت و بالجمله هیچ مفسری که اعتنائی بشأنش شاید آنچه ایشان گفته تفسیر
نکرده و وزر را بمعنی گناه و معصیت نگرفته بلی یکی از مفسرین از امامیه گناه تفسیر کرده و لیکن وضعنا را بمعنی عصمنا تفسیر نموده و گفته
معناه و عصمناک عن احتمال الوزر یعنی ترا معصوم کردیم از آنکه گناهی کنی که موجب انقاض ظهر تو شود و حمل توانند شد مراد از وزر در آن
مقام خلاف مقتضای ادب بوده باشد که بمقتضای حسنات الابرار سیئات المقربین نسبت بجناب مقدس نبوی گناه
خواهد بود و صدور این خلاف ادب از آنجناب منافات با معصوم بودن او ندارد و از برای توضیح این مطلب بیان سوره الم
نشرح را بوجهی دیگر که محتمل است میکنیم تا واضح شود و آن اینست که میتواند شد مراد این باشد که چون بعد از آفریدن نور مقدس
محمدی خدا تعالی او را در عالم قدس در حجر تربیت خود تربیت فرمود و آن نفس مجرد در نهایت لطافت و صفا و وسعت و تجرد و
احاطه بود پس بعد از تربیت امر فرمود که ببدن جسمانی تعلق گرفته داخل عالم عنصر شود و بارشاد خلق مشغول گردد پس آن
نفس مجرده محیطه از این حکم غمناک شد چه عالم عنصر و تعلق ببدن خاکی لازم دارد احتیاج عالم جسم و افتادن در مضیق طبیعت
و ماده و اشتغال بتدبیر بدن که موقوف است بغذا و مباشرت زنان و قضاء حاجت و تطهیر بدن و آنحضرت که خود را در بساط

قرب الهی می دید و همیشه در حضور و شهود و شک نیست که این امور نسبت با او خلاف مقتضای نگاهداری ادب
بساط قرب الهی است چنانکه در حضور سلاطین خوابیدن و چیزی خوردن و امثال اینها خلاف ادب و فاعل آن
معاقب بخلاف آنکه در حضور نیست همه از برای او جایز است پس جناب اقدس نبوی ارتکاب این امور را که لازمه
بشریت است معصیت دانسته و باین جهت غمناک گردید پس خدا تعالی بجهت تسلی او شرح صدر را در اعطا فرمود که با وجود
احتباس در مضیق جسم محیط بر عوالم دیگر نیز شد و از گذشته و آینده مطلع گردید و در این جسم سیر عوالم دیگر می نمود و این امور
منافات با آداب او ندارد و پسندیده او در گذشت و تجویز فرمود که با وجود حضور او در بزم شهود مرتکب این امور گردد پس در
مقام امتنان و حصر و بقوم خطاب می فرماید که الم نشرح لک صدرک آیا با وجود بودن تو در تنگنای عالم جسمانیات
سینه ترا گشاده کردیم تا جلوای عوالم غیبیه و صور عالیه گردید و از تو برداشتیم اوزار خلاف ادب را که اگر عفو نمی بود
صدور انها از تو معصیت می بود بدرستی که با هر مشکلی آسانی است فاذا فرغت فانصب پس هر گاه از ادای اعباء نبوت
و تادیه بار رسالت فارغ شدی کمر خود را راست کن و از اوزار عالم جسمانیت کناره جوی و الی ربک فارغب
و بجناب پروردگار خود میل کن و بعالم قدس کوچ کن نظر ثانی گفته و دیگر در سوره فتح می فرماید انا فتحنا لک فتحا مبینا
لیغفر لک الله ما تقدم من ذنبک و ما تأخر مقاتل گفته ما تقدم فی الجاهلیة و ما بعدها و زمخشری میگوید در تفسیرش
و قیل ما تقدم من حدیث المارية و ما تأخر من امرة زینب پس معلوم می شود که او کسانی که نقل معجزه بعد از بعثت از او
می نمایند چون همان کسانی می باشند که نقل معجزه از او در ایام جاهلیت می نمایند پس مطلقا بقول ایشان اعتمادی نیست
جواب از حضرت امام رضا مرویست که مراد ذنوبی است که باعتقاد اهل مکه داشت قبل از هجرت و بعد از ان
چنانچه گفتند اجعل الالهة الها واحدا ان هذا الا اختلاق و سید بن طاوس میگوید مراد ذنوبی است که اهل مکه داشتند
چون بعد از فتح از ایشان مواخذه ننمود و قتاده میگوید مراد ذنوب دوستان و امت اوست و دیگری از مفسرین میگوید مراد

ذنوب

ذنوب کل ناس است از زمان آدم تا قیامت و می تواند شد مراد ذنوب قبیله و عشیره و قوم او باشد قبل از فتح مکه و بعد از ان چه
نسبت ذنب قوم کسی بان کس متعارف و متداول است و اما آنچه این مرد نقل کرده بر فرض صحت اعتنائی بشان ان
نیست چه معتبر از قول مفسرین قول کسانی است که تفسیر را از کلام علمای اهل بیت رسالت اخذ کرده اند نه مثل مقاتل و زمخشری
که از پیش خود کلام الهی را بانچه موافق آراء ایشان بوده معنی نموده اند و لا یعلم تاویله الا الله والراسخون فی العلم بلکه بقلیل
غفران بفتح مبین مطلقا مناسبتی با این تفسیر ندارد و باید مراد از غفران باشد که بسبب این فتح تواند شد و بر فرض اینکه
مراد ذنب حضرت رسول هم باشد مراد خلاف ادبی است که در تفسیر سوره الم نشرح مذکور شد نظر ثانی گفته و دیگر یعنی
از جمله مؤیدات عدم نبوت آنحضرت اینکه آنحضرت رواج داد دین خود را بقوت بشری نه بقوت خدائی چون
پیغمبران دیگر که بشمشیر و اعطای غنائم نداشتند جواب بدانکه تا نزدیک ده سال که آنجناب مقدس در مکه معظمه تشریف داشتند
مامور بجهاد با کفار نبودند و هم چنین مدتی بعد از مهاجرت بمدینه و در سال دوم از هجرت غزوه بدر کبری اتفاق افتاد در تفسیر
نعمانی از حضرت امیر المؤمنین مرویست که ان الله تبارک و تعالی لما بعث محمدا ص امره فی بدو امره ان یدعو بالدعوة
فقط و انزل علیه یا ایها النبی انا ارسلناک شاهدا و مبشرا و نذیرا و داعیا الی الله باذنه و سراجا منیرا و بشر المؤمنین بان
لهم من الله فضلا کبیرا و لا تطع الکافرین و المنافقین و دع اذاهم و توکل علی الله فبعثه الله بالدعوة فقط و امره ان
لا یؤذیهم فلما ارادوه بما هموا به من تبییت امره الله تعالی بالهجرة و فرض علیه القتال فقال سبحانه اذن للذین یقاتلون
بانهم ظلموا و در اینمدت که مامور بجهاد نبود جمعی بسیار بدین آن بزرگوار داخل شده چه در آن وقت که در مکه بودند
هفتاد نفر از اصحاب خود را باتفاق جعفر بحبشه فرستادند که تا نجاشی پادشاه حبشه بدین آنحضرت در آمد و پسر خود را که در
آن وقت متولد شد محمد نام نهاد و پیش از هجرت بسیاری از اهل مدینه و حوالی آن داخل اسلام شدند بحدی که حضرت رسول
بر ایشان دوازده نقیب تعیین فرمود بعد و نقبا در این امر از اهل مدینه نه نفر از قبیله خزرج و ایشان سعد بن زراره و براء بن معرور و

عبدالله بن حزام و رافع بن ملک و سعد بن عباده و منذر بن عمرو و عبدالله بن رواحه و سعد بن الربیع و عباده بن الصامت بودند
و سه نفر از قبیله اوس و ایشان ابو الهیثم بن التیهان و رشید سعد بن خیثمه بودند و بعد از هجرت آنحضرت و قبل از جهاد
اهالی مدینه و حوالی آن بدین آنحضرت در آمدند و دو قبیله اوس و خزرج که دو قبیله بزرگ عرب بودند اسلام آوردند و ار
اوقات نیز بسیاری از اهل مکه اسلام آورده هجرت نمودند چنانچه در یکروز حضرت میان صد و پنجاه نفر از مهاجر و صد و پنجاه
نفر از انصار عهد مواخاه بستند چون این را دانستی می گویم که اگر مراد این است که مطلقا دین خود را با شمشیر بگردن مردم
گذاشت پس فساد آن معلوم شد و خود بدیهی است که در بدو امر شمشیری نبود بلکه خلق بیشماری بدین او در آمدند قبل از امر
شدن بجهاد و آنچه پیش از جهاد داخل دین آن سرور شدند بسیار بیشتر بودند از آنچه در تمام مدت حیات جناب عیسوی بدین
او در آمده بودند چه در جمیع مدت حیات آنجناب که سی و سه سال بوده دین او را قبول نکردند الا اقل قلیلی چنانچه در همه تواریخ
مسطور است و شاهد بر این مطلب آنکه بعد از هجرت جناب محمدی صلعم بمدینه و هجوم اعدا از قریش و سایر احزاب بر سر آنجناب آنقدر
از اصحاب آنحضرت بودند که دفع شر اعدا کنند و ایشان را در هم بشکنند و از برای جناب عیسوی در آخر حیات که اعدا بر او
حمله کردند از انصار آن بزرگوار چندان نبودند که در مقام معاونت آنحضرت بر آیند چه جای دفع شر اعدا و هم چنین بعد از
رفع جناب عیسوی باسمان دین او را چندان رواجی نبود تا یکی از سلاطین روم دین مقرر را اختیار و بشمشیر او دین نصاری
رواج یافت پس معلوم شد که شیوع دین محمدی بقوت الهی زیاده از شیوع دین سایر انبیا بوده و اگر مراد این است که
اگر چه جمعی بدون شمشیر دین او را اختیار کردند لیکن آنحضرت جنگها کرد و شمشیرها کشید و قوت آنحضرت بقوت الهی نبود بلکه بقوت
بشری را بر خیمه امر خود کرد و بسیاری را هم بضرب شمشیر داخل دین خود نمود گوئیم اولا اینکه آنحضرت در اغلب مبادرت بجنگ
ننمود بلکه ابتدا اهل فتنه و لجاج آتش حرب افروختند یا امری را مرتکب شدند که موجب محاربه ایشان شد و ثانیا اینکه اهل
بعض و عداوت را بجز عذاب و سیاست چاره نیست و بعضی از آلات سیاست ایشان است و ثالثا اینکه این ایل

برابنه

برتبه جامعیت اوست چه مظهر جمیع اسماء الهیه بود و هم چنانکه مظهر اسم رحیم بود و در حق او خدا فرمود و ما ارسلناک الا رحمة
للعالمین همچنین مظهر اسم قهار و صفت قهاریت نیز بود و بایدا این صفت نیز در آن ظهور نماید و این بجز بکشیدن تیغ نمیشود
و از اینست که فرمود نصرت بالرعب و مع همیت مراد در دلها افکنند بلکه همین عمل و دفع اهل لجاج و شر دلیل بر تمامیت
قوت مرتبه نبوت آنجناب است چه انبیا اطبای ارواح نفوسند چون اطبای اجسام و چنانچه اطبای اجسام
معالجه بپرهیز و دوا و امثال اینها می نمایند تا آنکه یافته شد که اینها مفید فایده نیست و عضوی چنان فاسد شده است که بجز قطع
و قلع و قمع آن چاره نیست و بقای آن موجب فساد سایر اعضا و هلاکت شخص است در آن وقت مبادرت
بقطع آن می نمایند و لیکن این عمل را نمی کند مگر حذاق و اقویای نفوس از اطبا که از بواطن اعضا مطلع می شوند و اما
اطبائی که باین مرتبه نرسیده اند و در حذاقت غایت مرتبه کمال را ندارند هرگز اقدام بچنین اعمال نمی نمایند و جرات
نمیکنند همچنین انبیا که اطبای نفوس اند لازم است که چون در میان نوع انسان افرادی را دیدند که امید صلاح و استعداد
خیر در ایشان نیست بلکه فساد و فتنه ایشان سرایت در سایر افراد نیز می کند بر او لازم است قطع و قمع ایشان و این
موقوف است بوصول بغایت مرتبه احاطه که خود محیط باشد باستعدادات و قابلیات افراد بشر لهذا در مدت
پانزده سال آنجناب مقدس ارشاد و هدایت نمود و اراده طریق کرد و اهل خیر را اصلاح تا استعداد هر کس منصه ظهور در
پیشگاه خاطر همایون او رسید پس بقطع اعضا فاسد پرداخت و کسانی را که این جامعیت و احاطه بمراتب استعدادات
نبود و خود بخودی خود مباشر قطع و قلع اعضا فاسد خالی از قابلیت را بجز دانای مطلق و مطلع بر اسرار و بواطن نکردی و
را ابی دیگه اگر شمشیر نکشیدند و با اهل نفاق و فتنه آتش محاربه افروختن موجب نقص و خلل در مرتبه نبوت باشد بر اکثر انبیا لازم خواهد آمد
چه اکثر ایشان شمشیر کشیدند و با اعادی محاربها کردند پس آنچه در عذر ایشان گوئی در عذر محاربات و غزوات سید کاینات
نیز بگو و از آن جمله حضرت ابراهیم خلیل الرحمن علی نبینا و علیه السلام هم چنانکه در باب چهاردهم از سفر اول از تورات مذکور است که

آنحضرت با سیصد و هیجده نفر بجنگ رفت و با نه پادشاه جنگ کرد اول کدرلاعومر پادشاه عیلام دوم
تدعال پادشاه گویم سیم امرافل پادشاه شنعار چهارم اریوخ پادشاه الاسار پنجم برع پادشاه
سدوم ششم برشع پادشاه عموره هفتم شناب پادشاه ادمه هشتم شمئیبر پادشاه صبویم نهم
بالع پادشاه صوعر و آنحضرت با همه اینها محاربه نمود و بعضی از ایشان گرفتار شده کشته شدند و بعضی خود را بچاه
قیر افکندند و بعضی گریختند و حضرت لوط را که گرفته بودند استرداد نمود با مال فراوان مراجعت نمود و از آن جمله
هم چنانکه در اول باب سی و یکم از سفر چهارم از تورات مذکور است بنی اسرائیل بامر موسی محاربه نمودند با پنج پادشاه که بر سر ایشان
آمده بودند و اسامی آن پنج پادشاه اینست اوی رقم صور حور رابع و ایشان را کشتند و
غارت بسیار از ایشان آوردند از آن جمله سی و دو هزار نفر آدم بی عیب اسیر کردند و ششصد و هفتاد و پنج هزار گوسفند و هفتاد
دو هزار گاو و شصت و یک هزار الاغ از ایشان بغنیمت آوردند و از آن جمله هم چنانکه در آخر باب اول یوشع مذکور است
چون عمالیق بر بنی اسرائیل آمد موسی بیوشع فرمود که مقابل ایشان رفت و چند روز و چند شب با یکدیگر جنگ کردند
و همه را کشت و از آن جمله امر موسی شد که اگر دشمنان او را قبول نکنند شمشیر بکشد بر ایشان هم چنانکه در باب سی
بیست و سیم از سفر ثانی از تورات مذکور است که میفرماید عشر ... اسرائیل ... موخاعم ... نوشع بدو
... ودا انحا و بکا حشو ... اوبی و ... لاخ و است
عل ... تمو ... رفخ یعنی خوشا بحال تو ای بنی اسرائیل کیست مثل تو فرج یافته بامر خدا که سپر مددت و اگر
دشمنان تو حاشا و انکار کنند ترا تیغ بکش و ایشان را پایمال کن و بکش و از آن جمله هم چنانکه در سفر یوشع در باب
دوازدهم از کتاب دین یعنی چنین مذکور است حضرت یوشع با سی و یک پادشاه جنگ کرد و این تفصیل
پادشاه ولات پادشاه غای پادشاه یروشلیم یعنی بیت المقدس پادشاه حبران

پادشاه

پادشاه برنوث پادشاه لاخیش پادشاه عقلون پادشاه کیدر پادشاه دبیر پادشاه کادر
پادشاه حرما پادشاه عراد پادشاه لبنا پادشاه عدولام پادشاه مقیدا پادشاه بیت ایل پادشاه
تفوح پادشاه حفر پادشاه آفیق پادشاه شارون پادشاه مادون پادشاه حاصور پادشاه
شمرون مرون پادشاه اخشاف پادشاه طعناخ پادشاه مجدو پادشاه قدش پادشاه
یوقنعام پادشاه دور پادشاه کلکال پادشاه طرصا و از آن جمله در سفر شوفطیم در بیان چهارم از
کتاب ناوین است که صیصرا پادشاه کنعان بر سر بنی اسرائیل آمد باراغ سرکرده بنی اسرائیل با ده هزار مرد
با مردوزرا که پیغمبر بود جنگ کرد و حصار آراست و از آن جمله در بیان پانزدهم همان کتاب مذکور است که شمشون پیغمبر
امر کرد شایول از بنی اسرائیل لشکر برداشته بر سر عماقغ پادشاه کران برده جنگ کرد و همه را قتل نمود و پادشاه را
شقه کرد و از آن جمله جنگ کردن حضرت داود است با کلیات که او را عربی جالوت گویند که پادشاه کبر بود
چنانچه در بیان هفدهم از آن کتاب مذکور است و از آن جمله یوشع در ولایت اریحا و بلقا جنگها کرد با ملک آنجا که
بالق نام داشت و در کوه سلم با ملک آنجا که بارق نام داشت و در بلاد از ما یان که بلاد غزنی باشد مدت بعثت ل
جنگ کرد و پنج شهر گرفت الی غیر ذلک و نمیدانم چگونه این همه جنگها و شمشیر کشیدنها نقص پیغمبری نشود و جنگ
پیغمبر آخر الزمان را از ادله عدم نبوت او گرفته و علاوه بر این گفته که پیغمبران دیگر شمشیری نکشیدند و جهاد نداشتند چه قدر
این مردک از کتب ادیان خود نیز بیخبر و بی تتبع بوده بلکه با این همه شیوع و ظهور بگوش او نخورده و یا این تعصب و بدل
جهد در میان دولت سخن میگوید و نمیدانم چگونه شمشیر و غنایم نداشتند و حال آنکه در سفر چهارم تورات خدا ایشان را خطاب
بموسی میفرماید و چون بجنگ دشمن بیرون روی و خدا ترا بر اینها مسلط سازد و ایشان را مسخر تو کرداند و اسیران از ایشان
بدست بیاوری چون در میان اسیران زن جمیله ببینی و خواهش داشته باشی که با او تزویج کنی باید او را داخل خانه خود کرده

بغرهائی که پریشانی او را از مو پاک کنند و ناخنهایش را بگیرند و لباس او را تغییر بدهند و در خانه شما نشسته یکماه از برای
پدر و مادر تعزیه بدارد پس آنوقت بگیرا او مثل زن تو خواهد بود **نصرانی گفته** و دیگر آنکه تمامی احکام دین او موافق خواهش
نفسانی او واقع شد زیرا که چون خواهش بسیاری بزن داشت گفت ان الله جعل لذتی فی النساء والطیب
پس بحسب خواهش خود شریعت را قرار داد و بجهت خود نه زن مقرر کرد و دیگران را چهار زن **جواب** سبحان الله تا بکی
چقدر بی خبر و نادان بوده کسی که اینقدر بی خبر از حال شخص باشد چه قبیح است که در مقام رد دین او را باید بگوید تمامی
احکام دین او موافق خواهش نفسانی واقع شده و حال آنکه تمامی احکام این دین مبین موافق قواعد عقلیه و مطابق
قوانین حکمیه بود و این جاهل نادان آنجناب مقدس را تابع خواهش نفسانی شمرده و حال آنکه هیچ عمری در راه خدا
ترک هوا اینقدر ریاضت نکشید که آنجناب هرگز بر بستر نخوابید و عبائی بر روی حصیری گستردی و اندکی خواب کردی
شبی یکی از زوجات آنحضرت بر او ترحم کرده عبا را دو ته کرد حضرت فرمود میخواهی مکان من نرم باشد و مرا خواب برد
و از عبادت پروردگار باز مانم پس امر فرمود تا از آن همین نمودند و هرگز نان گندم نخورد و نان جو هم سیر نخورد و بگرسنگی صبر فرمودی
خود و عیال خود را بگرسنگی و ریاضت میداشت تا گفته‌اند اهل بیت محمد یموتون جوعا و زینت دنیا را بر خود و اهل بیت خود
حرام ساخت و بجهت پرده که پیش در خانه فاطمه زهرا دختر حمیده سیر آویخته بود از او اعراض فرموده و شبها ناخفتی و بعبادت
ایستادی تا صبح و ابتدا شبها بیکپا ایستادی تا پاهای مبارکش ورم کرد و خطاب الهی رسید که طه ما انزلنا علیک القرآن
لتشقی و قلیلی از شب نخفتی کسی که تابع هواهای نفسانیه خود باشد چنین رفتاری کند بلکه رفتار آنحضرت چنین بود که
هر عاقلی زهد او را در دنیا می دید یقین بنبوت او میکرد تا آنکه شمعون یهودی در حق اهل بیت او گفت والله ان هذا
لهو الزهد فی الدنیا و ریاضات و سعی آنحضرت بحدی است که اعدا را طاقت آن نبود شبی هزار رکعت نماز کردی و هرگز نان
خورش نخوردی و سبوس از آرد جدا نکردی و بالجمله امیر علیه السلام که شرح آن کتابها خواهد و هر که اندک خبری داشته باشد

مطلع می شود و اما آنچه گفت که چون خواهش بسیاری داشت بجهت خود نه زن مقرر کرد و بجهت دیگران چهار زن ای مرد
نادان جاهل آنچه را بر دیگران حرام کرد زیاده از چهار زن عقدی است بعقد دوام و اما متعه را بر ایشان هر قدر خواهند
حلال نموده و در استیفای لذت فرق میان زن دائمی و غیر آن نیست فرقی که هست در عدالت میان زنان و ادای حقوق
ایشانست چون زن دائمی را حقوق بسیار است که غیر او را نیست و آنجناب خواه البته عدالت را ارتکاب می فرمود و هوا و
هوس بر ایشان غالب نبود پس هر چه زن دائمی می گرفتند هم مصلحتی بود بخلاف است چه ممکن بود در حق ایشان
خروج از حد عدل میان زنان خصوصا با وجود تکثر ایشان با آنچه ایشان را منع فرموده و دیگر اینکه ملک این را
محل بهوای نفسانی می کنند و اما نه زن گرفتن آنحضرت اگر باعث نقص در نبوت او باشد بر انبیای دیگر نیز لازم آید
چه حضرت داود صد زن داشت و حضرت سلیمان سیصد منکوحه و هفتصد سریه داشت و این هیچ نقصی بر ایشان نبود و اما آنچه
گفته که آنحضرت را میل بسیار بزنان بود اگر چنین باشد دلیل غایت تجرد نفس مقدس آنجناب و میل او بعالم قدس است چه
هر مرغی که میل او بآشیان بیشتر قوت پرواز آن افزونتر است کسی که خواهد او را در جائی نگاهدارد در رشته او را قوی تر
محکمتر میگردانند پس هرگاه نفس را غایت مرتبه تجرد حاصل باشد و نهایت میل بعالم قدس و بجهت مصالح ارشاد عباد و تعمیر بلاد
باید چند روزی در این عالم زیست نماید خدا تعالی بحکمت کامله خود باید یک رادعی از این عالم در مقابل او بدارد تا نفس او را
اختیار ترک علاقه بدن نکند و اندک توجهی بامور این عالم بفرماید و از این بود که هر وقت آنجناب مستغرق و متوجه بعالم
قدس می شدند چون میل بعالم ایجاد می کردی فرمودند بعضی از زوجات خود یا حمیرا کلمینی یا حمیرا الهینی و کسی که
رتبه فرق میان صفت نقص و کمال نکرده حماقت که در میان مذاهب تواند نمود و اما رغبت آنحضرت بطیب پس کیست بوی
مر آنجناب پیوسته در عبادت پروردگار بود و خدا بوی خوش را می طلبد چنانکه در توریه خطاب به پیغمبر باید موسی که ای موسی از عطر
خوشبوها و میل دار چینی و کافور و روغن زیت عطری بگیر و از آن خوشبو کن خیمه شهادت و تابوت سکینه را و از آن

تخته را که در بالای آنست تا اینکه پیغمبر باید همچنین جای قربانی را **نصرانی گفته** و نقل زن زید مشهور است که برادر خواندهٔ او بود
و موامنی که بود او را از گرفتن آن بیک آیه رفع نمود و دیگر نقل ماریه که حفصه او را با ماریه دید قسم خورد که بعد از آن با ماریه نزدیکی
نکند و چون خواهش بسیاری با او داشت آیه آورد و رفع آن قسم را نمود **جواب** اما نقل زینب بنت جحش زن زید پس بچند
طریق نقل شده اول آنچه در کتاب احتجاج و عیون اخبار الرضا مرویست و آن بطریقی است که مامون از حضرت امام رضا علیه السلام
سؤال کرد از قصه زید پس حضرت فرمود بدرستی که رسول خدا صلی الله علیه و آله اراده خانه زید بن حارثه را کرد بجهت شغلی که داشت
پس زن زید را دید که غسل میکرد فرمود سبحان الذی خلقک و باین کلام قصد کرد تنزیه و تقدیس خدا تعالی را از گفته آنها
که گمان می کنند که ملائکه دختران خدایند چنانکه فرموده افاصفیکم ربکم بالبنین واتخذ من الملائکة اناثا پس چون بعد از آن
دید که غسل میکرد فرمود سبحان الذی خلقک یعنی پاک و منزه است خدائی که ترا خلق نموده که فرزندی داشته که محتاج بغسل و
تطهیر باشد پس چون زید بخانه معاودت نمود زن او وی را خبر داد از آمدن حضرت رسول و فرمودن او سبحان الذی خلقک
پس ندانست زید که حضرت از این کلام چه اراده کرده گمان نمود که حضرت را از آن زن خوش آمده پس آمد بخدمت پیغمبر و
عرض کرد که یا رسول الله زن من بد خلق است و میخواهم او را طلاق دهم حضرت فرمود نگاهدار زن خود را و از خدا بپرهیز
و خدای عز و جل عدد زنان پیغمبر را باو شناسانیده بود و شناسانیده بود که این زن هم از ایشان است پیغمبر این
مطلب را در ضمیر خود پنهان داشت و بزید ظاهر نکرد و ترسید که مردم بگویند محمد بآزاد کرده خود میگوید که زوجه او
زن من شود و این عیب آنحضرت شمارند پس خدای تعالی وحی باو فرستاد که واذ تقول للذی انعم الله علیه وانعمت علیه
امسک علیک زوجک واتق الله وتخفی فی نفسک ما الله مبدیه وتخشی الناس والله احق ان تخشاه پس چون
زید زینب را طلاق داد و چون عدهٔ او برآمد خدای تعالی او را تزویج به پیغمبر نمود و باین خصوص آیه فرستاد و فرمود فلما قضی زید منها
وطرا زوجناکها لکیلا یکون علی المؤمنین حرج فی ازواج ادعیائهم اذا قضوا منهن وطرا وکان امر الله مفعولا و دوم

آنچه در تفسیر علی بن ابراهیم قمی از حضرت امام محمد باقر مرویست که فرمودند نزاعی واقع شد میان زینب بنت جحش دختر عمه
رسول الله و میان شوهر او زید آزاد کرده حضرت رسول پس بخدمت حضرت رسول آمد زید و عرض کرد یا رسول الله
مرض معروفی او را طلاق هم چه او را کبر و افتخاری است و بر من تکبر میکند و مرا بزبان اذیت میرساند حضرت فرمود اتق الله و
زن خود را نگاهدار و با او نیکوئی کن پس بعد از مدتی زید او را طلاق داد و عده او گذشت پس خدا او را بنکاح حضرت رسول
درآورد و سیم طریقی است که نیز علی بن ابراهیم در تفسیر خود از حضرت امام جعفر صادق نقل کرده که چند روز رسیدن زید
بخدمت حضرت رسول تاخیر افتاد پس آنحضرت بمنزل او رفت که از احوال او بپرسد در آنوقت زینب در وسط حجره خود
نشسته عطری می سائید حضرت در را گشود و نظر مبارکش بر رخسار زینب افتاد و زینب جمیله و نیکوصورت بود پس حضرت فرمود
سبحان الله خالق النور و تبارک الله احسن الخالقین و حضرت بخانه خود برگشت و حسن زینب در خاطر حضرت وقعی
بهم رسانید و چون زید بخانه مراجعت نمود زینب او را خبر داد از آنچه حضرت رسول فرموده بود زید گفت می خواهی ترا
طلاق دهم تا رسول خدا ترا بگیرد شاید ترا وقعی در خاطر حضرت حاصل شده باشد زینب گفت میترسم اطلاق دهی حضرت مرا
تزویج نکند پس زید آمد بخدمت حضرت رسول و گفت پدر و مادرم فدای تو باد زینب چنین و چنان حکایت کرد آیا
میخواهی او را طلاق دهم حضرت فرمود نخواهم برو او را نگاهدار و خدا از این خبر داد و بعد از آنکه زید او را طلاق داد حضرت خواست
و لیکن این طریق را علمای شیعه اثنی عشریه که فرقه ناجیه از فرق اسلامیه هستند نه پسندیده اند و رد کرده اند و این
روایت را حمل بر تقیه نموده اند چه طایفه اهل سنت که بر پیغمبران خلاف اولی بلکه معاصی را تجویز میکنند باین نحو روایت میکنند
و حال اینکه بر فرض ثبوت هم معصیتی از آن بر حضرت لازم نمی آید چنانکه بیان خواهد شد و علی ای حال در آیه مذکوره که در آن
واذ تقول للذی که خدا تعالی خبر از آن عقده میدهد و پیغمبر باید واذ تقول را ذکر کن وقتی را که می گفتی للذی انعم الله علیه یعنی
به اسلام وانعمت علیه یعنی به آزاد کردن امسک علیک زوجک زن خود را نگاهدار و طلاق مده واتق الله و بپرهیز

از خدا در طلاق دادن او و تخفی فی نفسک ما الله مبدیه و تخشی الناس والله احق ان تخشاه پنهان می کنی در نفس خود آنچه را خدا
ظاهر کننده است و می ترسی از مردم و خدا سزاوارتر است به ترسیدن آنچه را پنهان کرد آن عبارت از این است که اگر زید طلاق
گوید او را خواهم گرفت یا آنچه میل با او همچنانکه بعضی گفته اند یا آنجهة اینکه زینب دختر عمه حضرت بود و حضرت او را به زید تزویج کرده بود و خواست
او را بگیرد تا عار طلاق زید برطرف شود و تزویج با رسول جبران شود یا آنکه ضایع و معطله نماند یا آنجهة اینکه مردم بد میدانند که زن فرزند
خوانده حکم زن فرزند دارد چنانچه در جاهلیت چنان می دانستند و این حکم جاهلیت نسخ و برطرف شود و ترس او از آن بود که مردم
ملامت کنند که مضایقه از طلاق او نکرد تا خود او را بگیرد یا عبارت از این است که این زن از ازواج او خواهد بود و زید او را
طلاق خواهد گفت پس گفت زن خود را نگاه دار و بترس از خدا با وجود آنچه خدا با وی شناسانیده بود و اظهار نکرد و آنچه موافق تر است بقول
الله مبدیه آنچه را خدا ظاهر کرد همین تزویج بود که فرمود زوجناکها نه اینکه در آن وقت حضرت بود که اگر زید طلاق
بگوید من خواهم گرفت و مراد از خشیت از مردم حیای از ایشان است چه معلوم است که آنحضرت را ترسی از کسی نبود فلما
قضی زید منها وطرا یعنی چون دید از میل با او فارغ شد و او را طلاق داد و حاجتی از فراق نداشت زوجناکها ما او را به تو
تزویج کردیم تا آخر آیه مبارکه و مخفی نماند که اگر کسی را اندک بصیرتی باشد تامل در این قصه کند بر او می بیند در چه جای از این
نقصی بر آن جناب وارد می آید و چه مخالف شرعی یا عقلی از آنحضرت صادر شده اما بطریق اول ... زیرا که
نمیدانم نقص در نظر حضرت بر روی زینب افتادن بی اختیار است که در هیچ ملتی بر این نقصی وارد نیاورده اند و بر آن
عیب نکرده اند یا بر تحریص کردن او خدا را از داشتن چنین فرزندی که امری مستحسن بلکه لازم یا بر امر بزید به نگاه داشتن زوجه
خود و طلاق ندادن یا بر تزویج زینب بعد از طلاق دادن زید او را و بعد از عده ملاحظه کن ای مرد با انصاف ببین
در کدام یک از اینها نقصی یا عیبی عقلی یا شرعی وارد است بلکه همه امور مستحسنه بجهة آنچه مذکور شد و همچنین اما از طلاق و محبت
تزویج بعد از طلاق پس بجهة اینکه موجب رفع عار طلاق از عمه زاده خود و صون او از ضیاع است و اما بطریق ثالث پس

برای

چیزی که نقص بر آن وارد آید نیست مگر میل قلبی آنحضرت و گفتن تبارک الله احسن الخالقین با وجود آنکه این تقریر
و این روایت اصلا ثابت نیست و با قول حضرت که فرمود امسک زوجک واتق الله که ظاهر در این است
که منازعه فیما بین زینب و زید بوده و بآنجهة طلاق میداده ملایمتی ندارد و گفتن بعضی از نسیان عجب نمی شود چه بسی از
قوم انبیا به پیغمبر خود تهمت بستند چنانچه در تورات در سفر چهارم در باب ... مذکور است که بنی اسرائیل حضرت
کلیم الله را متهم داشتند بصحبت داشتن با زنی که بر آنحضرت حرام بود و خداوند ایشان را عتاب ... براءت آن بزرگوار
فرموده ... و بر ایشان خواهد داد که چنین سخنان نگویند در باره پیغمبر خود که خدا با او چنین میگوید و چنین نیست بنده من موسی
خلاف شرعی نیست زیرا که ... میل قلبی نمودن بکسی و زبان بستایش آفریدگار گشودن نقصی و عیبی نیست و عمل
نامشروعی نیست و چگونه نباشد و حال آنکه در کتاب ... از انبیای سموئیل ... در بیان باب یازدهم که از کتب معتبره بنی
اسرائیل است نقل میکند که داود پیغمبر بعد از آنکه یوآب بن ... را با لشکر بجنگ ... فرستاد و در باب ...
او فرستاد و در زمان غیبت او روزی بر بام بر آمده زنی را که ... خود را شستشو میکرد دید و آن زن بتشبع دختر
الیعام زن اوریا بود و با و گرفتار شد و به یوآب امر نمود که اوریا را پیش جنگ کنند و اگر این مرحله نقص باشد ...
پیغمبری مثل او و صادر می شد اگر چه بعضی از مواضع این قصه نیز نزد علمای شیعه صحیح نیست ولیکن در کتب خود ایشان
چنین نقل شده و اما آنچه ایشان گفته که ... یک آیه رفع نمود کسی از ایشان ... که چه نامی
بود و آیه کدام مانع را رفع نمود مگر آنکه شرم می نمود حضرت که چون زید پسرخوانده خود بود مردم گویند مطلقه پسرخوانده خود
را گرفت و در آیه امر شد که شرم مکن و اما قصه حفصه و ماریه و بیک آیه رفع قسم را نمودن اشاره نموده است بآنچه در
سوره تحریم است که خدا تعالی می فرماید یا ایها النبی لم تحرم ما احل الله لک تبتغی مرضات ازواجک والله غفور
رحیم قد فرض الله لکم تحلة ایمانکم و در سبب نزول این آیه مبارکه خلاف است بعضی گفته اند که پیغمبر صلی الله علیه و آله

چون نماز صبح کردی داخل حجرات زوجات خود شدی و هر یکی را دیدی و از برای حفصه در آن وقت از مکه عسلی
آورده بودند و هر گاه حضرت بحجره او رفتی آن جناب را نگاه داشتی تا عسل میل بفرمایند و عایشه از طول مکث آنحضرت در آنجا
رشک برده پس بکنیزک خود گفت چون پیغمبر بحجره حفصه رود برو ببین چه میکند کنیزک و اقعه را مطلع شده عایشه را خبر
کرد پس عایشه مکری کرده با سایر زوجات حضرت گفت چون پیغمبر خدا بنزد شما آید بگویید ما از تو رایحه مغافیر می شنویم
و آن صمغی است بد بو و حضرت رسول بسیار کراهت داشت که از او بوی بد آید پس هر یک از آن زنان چنین گفتند
چون بعایشه رسید شامه خود را گرفت و عرض کرد که شما مغافیر خورده اید فرمود نه بلکه حفصه عسل بمن آشامانیده عایشه
گفت بلی زنبور عسل از درخت آن صمغ گیاه می خورده پس حضرت قسم یاد کرد که دیگر عسل تناول ننماید و بعضی از مفسرین
گفته اند که آن زن که عسل می آشامانید زینب بنت جحش بوده و عایشه و حفصه مکر کرده چنان گفتند پس خدا تعالی
این آیه را فرستاد و بعضی دیگر از مفسرین گفته اند که حضرت رسول روزها را میان زنان خود قسمت فرموده بود در روز حفصه
حفصه اذن خواست که برود پدر خود را بجهة حاجتی ملاقات کند حضرت او را اذن داد چون بیرون رفت حضرت
رسول کنیز خود ماریه قبطیه را که مقوقس بجهة آنحضرت بهدیه فرستاده بود طلبیده با او مباشرت فرمود در این اثنا حفصه
مراجعت کرده در حجره را بسته دید بر در نشست تا حضرت رسول بیرون آمد عرض کرد از آنجهة مرا اذن دادی که در نوبت
و در روز نوبه من در فراش من با کنیز خود مباشرت نمودی آیا مرا در خدمت تو حرمتی نبود حضرت دید خاطر او شکسته شد
فرمود من بجهة رضای تو او را بر خود حرام کردم و بعضی از مفسرین گفته اند در روز نوبه عایشه بود که با ماریه مباشرت نمود و حفصه
مطلع شد و با وجود اینکه حضرت با او فرمود این واقعه را بعایشه مگو او مخالفه کرده نقل کرد و حق تعالی این آیه نازل شد
که چرا حرام میکنی چیزی را که خدا بر تو حلال نمود بجهة طلب رضای زنان خود خدا از برای شما قرار داده است چیزی که حلال
کند مخالفه قسم را مروی است که در آن وقت حضرت بکفاره آن بنده آزاد کرد ای مرد با انصاف تامل کن در کدام

بلا

یک از این دو تقریر نقصی بر دامن طهارت آن بزرگوار می نشیند و چه عیبی بر آنحضرت وارد می آید اما بنا بر اول که خود
ظاهر است چه ... بر خود حرام نمود و هم چنین بنابر ثانی چه حضرت بجهت ملاحظه احترام و بجا آوردن حق حرمت
زوجه خود چنانچه یکی از کنیزان خود را بر خود حرام نماید چه نقص و عیبی است و بعد از آن حنث قسم را نمودن و کفاره دادن هرگاه
قسم واقع شده باشد خصوص هرگاه راجح باشد در آن چه نقص متصور میشود آوردن خاطر شکسته کنیزکی غریب بیکس
امری مستحسن است ... بی انصاف ... حمل بر میل ... میکنند و حال اینکه اگر هم چنین بوده باشد ضرری ندارد و حمل میکنند
بر مراعات خاطر شکسته او و مخالفه قسم با کفاره دادن امریست در جمیع ادیان مشروع و یک باب در تورات ... کفارات قسم
وارد شده است و بر این سبب بنا بر آنچه در بعضی از تواریخ یهود است ... علمای بنی اسرائیل نقل کرده چنانچه گذشت
و اما آنچه گفته که آیه آورده و رفع قسم را نمود از نادانی اوست چه حکم کفاره قسم ثابت بود و بآیه رفع نمود نصرانی گفته
و دیگر آنکه زنان او را نباید دیگران بگیرند بلکه گفتگو با آنها نکنند بخلاف باقی مردم و هیچکس بخانه اش بی رخصت داخل نشود و دیگر آنکه
زنان او با مردان بطلب سخن نگویند و از این قبیل آیات بسیار است که تمامی آنها محض اجرای خواهش نفسانی است جواب
هرگاه خداوند عالم جل شانه پیغمبری بفرستد بجهة ارشاد مردم و او متکفل هدایت ایشان شود و چون پدر مهربان ایشان را
تربیت کند نمیدانم اگر خدا امر بنگاه داشتن حرمت او کند و نهی از رنجانیدن و ترک احترام او کند آیا مخل بحسن خواهد
بود یا قبیح شکی نیست که این فعلی است حسن و همه عقلا آن را مستحسن میشمارند و بعد از آنکه خدا چنین امری بکند نمیدانم بر آن پیغمبر
واجب است تبلیغ آن یا نه شکی نیست در وجوب آن پس هرگاه حکم از جانب خدا احسن و در صورتیکه از جانب او باشد
تبلیغ آن بر پیغمبر واجب نمیدانم چگونه طعن بر آنحضرت می شود و حال اینکه در تورات نیز بسیار مدح موسی و امر باحترام او شده
بلکه موسی در تورات خبر داده که از بنی اسرائیل پیغمبری چون موسی برخواهد خواست و در حق او گفته بگویید پس وقوع اینها در تورات
نیز موجب طعن بر موسی می شود چه موافق خواهش نفسانی است علاوه بر اینکه چنین کلام است که در شریعت موسی نیز زنان

پیغمبران بلکه سلاطین بر رعیت انها روا نیست که رفتن انها اگر چه حال موضع ان در نظر نیست و چون همه عالم مامور باطاعت پیغمبر
آخر الزمان بودند همه رعیت ادمی شوند که رفتن زنان او بمجلس روا نخواهد بود و موافق مراعات جانب او است روا خانه
که اقوی از او است جمله نیست نیز چنین قضاهی کند واما انچه گفته که نباید کسی بزنان انحضرت گفتگو کند چنین حکمی از ان
حضرت صادر شده و گفتگوی اشخاص بسیار با زوجات مطهره انحضرت که امهات المؤمنین هستند بسیار رو در رو و تواتر منظور
واما ان دو حکمی دیگر که بر فرجه که داخل خانه اش نشوند و زنان او با مردان به نرمی و لطف سخن نگویند پس این دو حکم خاص است
بلکه از برای سایر ناس نیز احکم است و نمیدانم که چه این دو حکم از مقتضیات خواهشهای نفسانیه است و حال انکه هر دو حکم مقتضای
عقل صریح و در سایر ملل و ادیان نیز مستحسن همچنین نیست که مرکسی را در خلوات لب باشد حالاتی باشد که از شرم و حیا میکنند از اطلاع
دیگران بران از کشف عورت و نظیر و خوابیدن بلکه لب باشد که او را خلواتی است با پرورد کار خود و از اینها است که بگوید ام
بر زبان نیارد عرض نماید که از اطلاع همه کس برانها مضایقه در فرجه داخل خانه کسی شدن منشا ان می شود که با اطمینان خاطر
ادمی نمیتواند مراتب این احوال شود بلی کسانی را که پرده حیا دریده و شرم از هیچ عملی ندارند و ادب را نشناخته اند و با خدا و
خود خلوتی نساخته اند و معامله مناجاتی ندارند این عمل را محض خواهش نفسانی می شمارند مطلع انکس است اهل اشارت که
اشارت دانند و همچنین بکسی نیست که نرمی و لطف سخن گفتن زنان میل مردان بیگانه و طمع ایشان میشود و این میل خود
خصوصا نسبت با امهات مؤمنین کسانی که تزویج ایشان حرام است مستلزم معصیتی است واضح بلکه لب باشد منجر و موجب حصول اختلاط میان
زن و مردان می شود و بتدریج معامله بران مرتب تا برسد بجائی که موجب فساد نسل میگردد و کسی را از مقتضای خواهش
نفسانی می داند که پرده عصمت و عفت او دریده و حرام و حلال در امور زنان نشناخته و جمع هر مرد و زن را مضایقه نمیدارد و
هیچ فرزندی از ایشان پدر خود را نمی شناسد نعوذ بالله منه نصرانی گفته و دیگر انکه سلطنت را بخویشان خود واگذاشت جواب
انچه واگذاشت سلطنت نبود بلکه خلافت نبوت بود و ان موقوف بقابلیت و استعداد است و اگر بغیر خویشان او نیز او در ان باشند بگذشت

وتفویض

وتفویض این امر موقوف بامر الهی است بعد از انکه خدا خویشان او را برگزید و از انچه اختیار که تبدیل کند و حال انکه اکثر
انبیا با نظیر نقه عمل نمودند چه ادم پسر خود یا پسره خود علی اختلاف القولین هبة الله مسمی بشیث را خلیفه ساخت و شیث پسر خود
انوش را و او پسر خود قینان را و او پسر خود مهلائیل را و او پسر خود یرد بن مهلائیل را و او پسر خود اخنوخ را که عبارت از ادریس
نبی و او پسر خود متوشلخ و او پسر خود لمک و او پسر خود نوح و او پسر خود سام را خلیفه ساخت و همچنین ابراهیم خلیل الرحمن پسر
خود اسحق و او پسر خود یعقوب و او پسر خود یوسف را خلیفه کرد و ابراهیم لوط را که پسر خاله یا برادر زاده او بود و یعقوب موسی
و موسی در حیات خود هرون برادر خود را خلیفه کرد و داود سلیمان را و هکذا سنة الله التی قد خلت من قبل و لن تجد
لسنة الله تبدیلا و لن تجد لسنة الله تحویلا و عجب از این بی مدرک که اکثر چیزهائی که دلیل عدم نبوت محمد میکند
در اکثر پیغمبران دیگر که نزد او قبول است نیز جاری است و عجب تر اینکه با حال طرسینان از اهل اسلام اخبث میگیرد و قول متعال
زمخشری را دلیل می اورد و پیغمبر را معصوم نمیداند و در انجا قول ایشان را باطل میداند و طریقه شیعه را اخبث ساخته چه سنیان
را اعتقاد است که پیغمبر کسی را بخلافت نصب نکرد بلکه مردم بعد از او اتفاق کرده ابابکر را خلیفه ساختند و او عمر را و او
عثمان را بلی اعتقاد شیعه است که پیغمبر بامر الهی علی بن ابیطالب را خلیفه کرد نه غیر او و هر کرا اندک تتبعی از احوال عادات
اشتمال ان سید بهمان باشد می داند که با وجود او دیگر را قابلیت خلافت نیست نصرانی گفته و دیگر انکه می بینیم قرآن را
و ملاحظه مینمایم چیزهائی را که در دست اما بخصوص فصاحت و بلاغتش معلوم است که بلاغت ندارد زیرا که نظم و ترتیب
ندارد و مکرر را غیر متناهی در ان است و بعضی فقرات محض از برای قافیه است و معانی بدیهی بسیار در او ثبت است و اکثر
او قصه هائی است که هیچ مصرف ندارد زیرا که این قصص در توریة و انجیل و سایر کتب یهود و نصاری مذکور و مشهور است
جواب انچه گفته که معلوم است بلاغت ندارد میگوئی مانند ان شخص نابینائی که در سحرگاه ماه مبارک رمضان با جمعی در
مجلسی بودند چون خواستند سحور کنند ملاحظه کردند روشن شده و آواز اذان از اطراف بلند شده و همه مشغول نماز شدند

و بعد از فراغ از نماز ملاحظه کردند افتاب در شرف طلوع بود و اهل بازار روانه بازار شده ان نابینا لقمه گشود و شروع کرد
بسحری خوردن او را ملامت کردند گفت معلوم است که هنوز صبح داخل نشده چه پیش من تفاوتی نکرده است این مرد
هنوز لغت عربی را نمی فهمد چه جای انکه خوب و درست از ان تمیز دهد زیاده از هزار سال است که مخالف و مؤالف و مجیب
بیگانه تمام در اطراف عالم اعتراف بنهایت فصاحت و بلاغت قران مجید نموده فصحا و بلغا اقرار بعجز از اتیان بمثل
ان نموده و اگر معاندی سخنی گفته زیاده از این نبوده که کلام اعجاز نیست تا دانی الکن که هنوز معنی و رموز و ضلالت را نفهمیده
میگوید معلوم است که فصاحت ندارد و حال انکه هر ایه از قران که در میان کتابی اید مانند ستاره در شب ظلمانی درخشان
و نمایان است و از این طرفه تر انکه استدلال نموده بانکه نظم و ترتیب ندارد و اولا اینکه نظم و ترتیب را چه دخل ببلاغت و فصاحت است
و ثانیا اینکه لب باشد مطلوب را ترتیبی نباشد در انوقت مقتضای بلاغت عدم ترتیب است چنانچه در نزول قران چه ان
مجرا و بتدریج نازل شده و هر وقت انچه مصلحت بود فرمود امر چنین امری را چه نظم و ترتیب می باشد علاوه بر انکه گویا این مرد نیز
خبر خبر ندارد که این نظم و ترتیب از صحابه است و دخلی باصل قران ندارد و اگر شاعری زبردست اشعار را ابدار بلاغت گفتار از
قصیده و غزل و رباعی و مثنوی و قطعه بتدریج بگوید و بعد کسی اشعار را جمع کند بی ترتیب مثل انکه قصیده را بعد از غزلی و غزلی دیگر را
قبل از قصیده و هکذا مرتب سازد ایا هیچ نادانی میگوید که این شاعر شعر خوب نگفته چه اشعار او نظم و ترتیب ندارد و کسی نظم
یجعل الله له نورا فماله من نور و طرفه تر اینکه گفته تکرار غیر متناهی در او است و بیچاره نفهمیده که همین تکرار از مقتضیات
اعجاز است بلکه یکواقعه هر چه مکرر ان اکثر در اعجاز و الزام خصم ادخل است اینهمه یکسر در تکرار است قرائه است بیان این
مطلب انکه چون فصیحی در مقام فصاحت واقعه را ذکر کند و طلب مثل ان کند خصم جد و جهد کند و نتواند ان واقعه را
بمثل ان کلام ذکر کند تا ثانیا ان فصیح همان واقعه را بکلامی دیگر مثل اول در فصاحت ذکر کند و باز خصم سعی کند و نتواند
مثل ان اورد و پس ثالثا ان فصیح همان واقعه را بعبارتی دیگر ثالث ان دو در فصاحت بیاورد و هکذا الی ما شاء الله اول

برفصاحت

برفصاحت اوست از اینکه مطالب متعدده را بعبارات مختلفه بیان کند آیا نمی بینی که اگر دو شاعر زبردست در مقام مجادله
با یکدیگر بر ایند و یکی از انها شعری در غایت نیکوئی و فصاحت بگوید و منازع او در همان معنی تامل کند و عاجز شود تا انها
شاعر اول همان معنی اول را بشعری دیگر مثل اول در فصاحت و نیکوئی در اورد و باز خصم تدبیر کند و نتواند مثل ان بگوید
تا ثالثا همان اول همان معنی را بشعری ثالث مانند دو شعر اول بیان نماید خصم او مبهوت و متحیر می ماند بخلاف اینکه
مطالب متعدده را باشعار متعدده در آورد بلکه لب باشد که خصم تصور میکند که کلام فصیح در اینواقعه منحصر در این است و اگر من ابتدا
مرا ولی میبودم مثل این میگفتم در انوقت مقتضای اعجاز انست که ثانیا همان واقعه بعبارتی مانند اول در فصاحت بیان
کند و لب باشد تصور کند که زاید بر دو عبارت نمی شود در انوقت مقتضی انست که ثالثا بعبارتی دیگر بیان کند پس معلوم
شد که تکرار موکد اعجاز و فصاحت است نه منافی ان خصوصا هر گاه در مرتبه ثانیه فواید و منافعی و معانی از عبارات ثانیه
مستفاد شود علاوه بر انچه از کلام اول مستفاد می شد چه هر واقعه که نقل شده اگر چه مکرر شده باشد در هر دفعه فواید بسیار و
مواعظ بسیار در ضمن او است علاوه بر انکه اگر تکرار دلالت بر این میکند که کتاب خدا نیست بر توریة نیز وارد می اید
چه نظر کن بسفر اول ان و ببین در قصه ابراهیم و زن او ساره و انکه داخل مصر شد و بزن خود گفت که من خواهم بگو خواهر
منت تا اخر ان قصه بطوله و تفصیله و جمیع جزئیاته و در همان سفر دو مرتبه اعاده شده و نقل شده پس چه عذری که از این
خواسته میشود از این نیز خواهد با وجود اشتمال تکرار در قرآن بر اعجاز و مواعظ بخلاف توریة و اما بعضی الفاظ که باللفظ و
المعنی مکرر شده مثل قوله سبحانه فبای آلاء ربکما تکذبان و قوله ویل یومئذ للمکذبین پس جهة تاکید و تقریر ان است پس باید
که مطلب چیزی باشد که تاکید ان مطلوب باشد بلکه چیزی باشد که عادت با مطلبی دیگر لازم باشد و از این است که از این
قبیل در اشعار فصحای عرب و عجم بسیار واقع شده و یکی از اقسام اشعار عجم ترجیع بند است که شعری را مکرر میکنند و این
منافی فصاحت و بلاغت نیست و اما انچه گفته که بعضی از فقرات از برای محض قافیه است پس شکی نیست که مراعات قوافی

نیز یکی از فنون فصاحت است پس هرگاه لفظی را از برای قافیه آورند در کلامی که مطلوب در آن فصاحت هم باشد بعد از آنکه مخل معنی نباشد چه منافات با فصاحت دارد و علاوه بر اینکه هیچ لفظی نیست در قران که بجز قافیه فایده دیگر نبخشد بلکه هر لفظی از الفاظ آن فواید بسیار دیگر هم دارد و اما آنچه گفته که معانی بدیهی بسیار در او هست اگر معنی اراده کرده که نزد همه کس بدیهی است مسلم نداریم و وجود هم چنین چیزی اگر در نزد بعضی بدیهی است پس چه ضرر دارد چه قران از برای بعضی دون بعضی نیست بلکه لا رطب و لا یابس الا فی کتاب مبین پس باید نفع آن عام و هر کس بقدر استعداد خود از آن منتفع شود پس بدیهی بودن نزد بعضی کفایت میکند علاوه بر آنکه معلوم است که مطلب عمده از نزول قران اعجازات در عموم فهم اعجاز مقتضی آنست که همه کس اعجاز از او بفهمد و این محقق نمی شود مگر اینکه معنی آن فهمیده شود پس باید در آن معنی باشد که عموم همه کس بلکه در نزد همه کس ظاهر و هویدا باشد تا یک یک بر دقایق فصاحت و بلاغت آن همه کس بر خورد چه معنی که از خارج معلوم است فهمیدن فصاحت در آن بر آن اسهل است از فهمیدن فصاحت لفظی که معنی آن هم از آن لفظ دانسته شود و اما آنچه گفته که اکثر آن قصه هائی است که هیچ مصرف ندارد زیرا که در توریة و انجیل و سایر کتب یهود و نصاری هست پس اولا دانستی که مقصد عظیم از قران اعجاز است و ظهور آن در ضمن اینگونه معنی که تحقق شود خوبست بلکه در معنی که کسی از آن بداند اعجاز از او بهتر می فهمد پس فهمیدن اهل کتاب اعجاز را در ماده مقتضی که خوانده اند و در کتب ایشان هست اسهل است از غیر آن و ثانیا که یکی از وجوه اعجاز قران اشتمال آن بر حکایات سلف است با وجود عدم رجوع پیغمبر بآن کتب و نخواندن آنها و این لازم دارد که حکایات کتب سلف در آن مذکور شود ثالثا دانستی که قران از برای قومی دون قومی نیست بلکه از برای همه اهل عالم است پس از برای کسی که اطلاع از توریة و انجیل و کتب بنی اسرائیل ندارند چون عرب و کل عجم و هنود و غیره وجود حکایات در آنها فایده بزرگ دارد پس در قران بیان شد تا ایشان نیز مطلع شوند و رابعا آنکه آنچه در وقتی راه دارد که مطلب از نقل حکایات همان

مجرد حکایت باشد و فایده معنویه دیگر بر آن مترتب نگردد و در قران چنین نیست چه در هر آیه از آیات حکایات فواید بیشمار و دقایق بسیار و حکم و مصالح و نصایح و مواعظ و بینات و امثال عدیده است و خاصه اینکه وجود قصص در کتب مذکوره وقتی مفید بود و کفایت میکرد که آن کتب محرف نباشد و تغییر و تبدیل بآنها راه نیافته باشد و حال اینکه همه آن کتب تغییر یافته و تحریف شده چنانچه بیان شد پس وجود در آنها مفید فایده نبود بلکه در تحریفی که در آنها واقع شده و در ضمن آن قصص نسبت بعضی از انبیا امور ناشایسته ذکر شده که بیان تحریف آنها لازم بود و اگر مراد او هست که اصل این قصه چندان فایده ندارد پس فساد آن ظاهر شد و اگر چنین باشد بحث بر سایر کتب انبیا نیز وارد است آیا نمی بینی که مجموع سفر اول توریة حکایات ادم و اولاد او و نوح و ابراهیم و یعقوب و اولاد ایشان و اسماء پسران و دختران و پدرهای ایشان و دشمنان و دوستان و آمد و شد ایشان است و بر فرض تسلیم همه آنچه ابوزید گفته که قران مشتمل است بر تکرار بسیار و الفاظ زایده و معانی بدیهیه و قصص معلومه باز ببین اعجاز از آن کلامی با این اختصار بسیاری لذا آنها از امور است که ابوزید گفته و با وجود این آنچه جمیع علمای متقدمین و متاخرین و حکمای اولین و آخرین از مسائل علمیه که ادراک نموده اند از آن استخراج می شود بلکه هیچ عالمی و حکیمی و متاملی و متکلمی بلکه اهل هر فنی نیامده مگر اینکه از قران معانی استخراج کرده که دیگران بآن پی نبرده و نرسیده بودند ذلک الکتاب لا ریب فیه هدی للمتقین و نصرانی گفته و دیگر خبرهای بیمعنی که در او هست بسیار است چنانچه در سوره لقمان و القی فی الارض رواسی ان تمید بکم و دیگر در سوره کهف فاتبع سببا حتی اذا بلغ مغرب الشمس وجدها تغرب فی عین حمئة و وجد عندها قوما جواب چه بسیار قبیح است که کسی چیزی را خود نفهمد و بگوید بیمعنی است و چه بسا باشد دیگران معنی آن را ندانند و حمل بر بی فهمی او کنند باری کاش این بسیار را ذکر میکرد تا بیان معنی آنها می شد اما آیه اولی که ذکر نموده و معنی از آن فهمیده پس بدانکه خداوند عالم جل شانه در مقام ذکر نعمتهای خود بر بندگان می فرماید که خدا قرار داده و افکنده در زمین کوه های عظیم تا زمین شما را میل ندهد و مضطرب نگرداند و هلاک نکند و بیان اینکه اگر کوهها نبودی باعث اضطراب و هلاک زمین

شدی بجهة چند شده است اول آنکه شکی نیست که کوهها در اعماق زمین فرو رفته و ریشهای کوهها در زیر زمین بیکدیگر متصل شده چنانچه مشاهده میشود در کندن چاههای عمیق که بعد از آنکه بسیار کنده شد بسنگهای صلب منتهی میشود و بایز واسطه گویا اجزای زمین بهم دوخته شده مانند دیوانی که از قطعهای چوب ساخته می شود و میخ بآن کوبیده می شود بلکه اکثر قطعهای زمین در میان کوهها واقع شده اند که گویا آن کوهها با ریشهای آنها که بیکدیگر متصل شده مانند این قطعه زمین را در خود گرفته و ظرف آن شده اند دوم آنکه چنین بوده بجهة بخاراتی که در اعماق زمین بحرکت می آیند و آبهائی که در بواطن زمین مکنون می شوند اجزای زمین از یکدیگر متلاشی می شد و از هم ریخته می شد چه ظاهر است که خاک متفرق الاجزاء خصوصا هرگاه الحرة در میان اجزای آن مکنون شود خصوصا هرگاه در اعماق آن آبها مکنون شود خصوصا با حصول مایه خارجه بآن از امطار و عیون و انهار اجزای آن متفتت و متلاشی میگردد و صلاحیت محل سکون و قرار و بنا و زراعت ندارد و اهل آن در آن نمی توانستند زیست نمود پس القاء این جبال انهار مانند میخها موجب بهم بسته شدن اجزای آن گردید تا صلاحیت محل استقرار داشته باشد سوم آنکه مراد از زمین قطعات بقاع زمین است نه مجموع کره ارض و مراد از حفظ جبال آنها را از میدان و اضطراب این است که اگر این کوهها نبودی بواسطه بخارات محبوسه در زمین آن بقاع متزلزل و مضطرب گشتی همچنانکه مشاهده می شود که در هر جا که کوهستان نیست چون زلزله واقع می شود اجزای زمین از هم متفرق و در هم کشیده و خرابی بسیار میرسد و در کوهستانها کمتر چنین میشود چهارم آنکه شکی نیست که در زمین دریاها و شطوط و رودخانها و انهار عظیمه است و علاوه بر این بواسطه امطار بسیاری از اوقات سیلهای عظیمه بر می خیزد که اگر نه کوهها و تلال و تپه و ماهور آنها باشد بسیاری از بلاد را خراب میکنند پس مراد این است که خدا در زمین کوهها و تلها و بلندیها قرار داد تا بواسطه آنها آبها بمواضع منحدره میل کنند و بلاد محفوظ مانند و این امریست ظاهر پنجم آنچه بعضی گفته اند که خدا در زمین کوههای بلند قرار داد تا اهل زمین بواسطه مشاهده آنها راهها و جاده ها بشناسند و زمین آنها را باین طرف و آن طرف نغلطد و متحیر و سرگردان نکند و با قطع نظر از جمیع این وجوه از این مرتبه دان که خبر از اندرون خود ندارد که فرع است و

مر می شود می خواهم بپرسم که تو از کجا دانستی که اگر این کوهها نبود زمین میل و اضطراب نمی داشت و مستقر می بود یا آنکه میگوئی این آیه معنی ندارد و بواسطه علم خود را اینچنین کن و الا قدم در کش و پا باندازه گلیم خود بکش و نفهمیدن تو معنی را باعث بی معنی بودن آن نمی شود علاوه بر اینکه در قران بلکه جمیع عبارات فصحا و بلغا کنایات و مجازات فراوان است و از آنجمله است که بعضی این را در این آیه مبارکه احتمال داده اند که مراد انبیا و اولیا و علما باشند که مانند کوه پا بر جا در حالات ثابت ایستاده اند چنانچه در کلماتی که از حضرت خضر در تعزیه امیر المؤمنین علی بن ابی طالب استماع شده وارد است که کنت کالجبل لا تزیله العواصف و لا تحرکه القواصف و چون وجود ایشان سبب انتظام امور دنیا و عدم اضطراب احوال اهل آن است پس منع ایشان از میدان و اضطراب زمین باهلش چنانچه در احادیث در وصف الله و اولیا رسیده لولا الحجة لساخت الارض باهلها و می تواند شد که مراد از ارض ارض قلوب بندگان باشد و مراد از رواسی کوههای آمال و تمنیات باشد چنانچه بعضی اکابر در تطبیق عالم صغیر با عالم کبیر گفته و فی الافاق جبال شامخة و فی الانفس آمال راسخة و مراد این باشد که این امیدها را خدا در قلوب ارض بندگان قرار داد تا بتعمیر این عالم کوشند و دست از این عالم بر ندارند و میل کنند یکباره بعالم آخرت و فایده فرستادن ارواح باین عالم منتفی شود چنانچه در بعضی اخبار رسیده که چون خدا دنیا را آفرید عرض کرد که مرا معمور بدار خدا بتعالی رجا و امید را خلق کرد و دنیا عرض کرد که همین مرا کفایت می کند و اما آیه ثانیه معنی آن این است که بعد از آنکه ذوالقرنین معموره دنیا را سیر کرد و بمغرب زمین ام رسید بجائی که دید شمس را فرو میرود در آب و لای سیاه رنگ و در آن مکان قومی را یافت گویا معنی بودن این آیه را از این راه گفته که زمین کروی است و آسمان محیط باوست و خورشید در آسمان است پس چگونه بزمین فرو میرود و خورشید بزرگ تر است از زمین بچندین مرتبه پس چگونه میتواند که در چشمه زمین فرو رود و دیگر می فرماید و وجد عندها قوما و چگونه قومی در نزد شمس ساکن می باشند و این بیچاره ملتفت نشده که نفرموده اند که آفتاب تغرب فی عین حمئة بلکه فرموده اند وجدها تغرب فی عین حمئة یعنی ذوالقرنین چنان یافت که با مکانی فرو میرود و این معنی است مستند اول و معروف که میگویند خورشید بکوه فرو رفت

و صحرائی که از هیچ طرف کرانه نیست میگوید دیدم خورشید انفاک در آمد و بخاک فرو رفت کسانی که بدریا می نشستند میگویند
دیدیم آفتاب از آب بیرون می آید و بآب فرو میرود پس بنا بر این خداوند عالم خبر میدهد که ذو القرنین معموره عالم را طی کرد و رسید
بجائی که هیچ معموره نبود و خواسته بیان فرماید که خشکی را طی نمود و بدریای غربی رسید فرمود بجائی رسید که خورشید را چنان
یافت که بآب فرو میرود و خواسته بیان فرماید کنار دریای محیط بود فرمود آب و لای سیاه رنگ چه بعد از آنکه آب بسیار شد و زرا
قعر کنار همه نیست سیاه و تیره مینماید چنانچه در قعر دریا [illegible] می شود فرمود عین حمئة یعنی از کثرت آب گویا آب و لای تاریکی بود
و اگر حامیه خوانده شود چنانکه قرائت ابن مسعود و طلحه و ابو عمرو است مراد آب بسیار گرم خواهد بود [illegible] و سخونت آن خواهد بود چنانچه [illegible]
در دریا باشد [illegible] شده که آب بجهت شدت حرارت مانند قطعه آتش می نماید و می توانند شد که وصف عین بحامیه بجهت این باشد که [illegible]
که در جهنم در دریای بزرگ است چنانچه در کلام [illegible] مذکور است میگوید شلوشا
پیتاحیم [illegible] در کلام است از برای جهنم بعد از آن میگوید یکی در میدبار یعنی در بیابان و یکی در یام یعنی در
دریا و یکی در یروشلیم یعنی بیت المقدس بعد از آن بیان می کند که دری که در دریاست در دریای اوقیانوس است یعنی
دریای بزرگ پس میتواند بنا بر این مراد خدا این باشد که ذو القرنین رسید بجائی که دید خورشید بدریای بزرگ یعنی دریای
محیط فرو میرفت پس اشاره باین است که خشکی ربع مسکون را طی کرد [illegible] در نزد آن دریا
را دید و نمیدانم این جواب [illegible] باشد و [illegible] این واضح است عجب از [illegible] که [illegible] میگوید [illegible] است و حال آنکه آنچه در
بیان احوال اسکندر ذو القرنین که او را اسکندر روس نیز گویند و چنانچه در کتاب [illegible] در زبان عبری از او تاریخ
سکندر روس نیز [illegible] اند در کتب یهود و نصاری چاپ شده بسیار [illegible] از این است چنانچه در کتاب [illegible] که از کتب
کتب بنی اسرائیل است در کلام [illegible] در احوال اسکندر میگوید که اسکندر تمام دنیا را سیر کرد و بعد از آن بهشت رسید میگوید [illegible]
لپیتحا [illegible] عدن [illegible] تا که رسید در بهشت آواز بلند کرد و بعد از آن میگوید و حلقه بر در زد و خواست داخل شود

کفتند

گفتند در زندگانی دخول بهشت میسر نیست پس چیزی از ایشان طلبید حلقه چشم انسانی باو دادند و ایشان [illegible]
تاویل میکنند پس چرا در اینجا چنین نمیکنند **نصرانی گفته** و در همین سوره مذکور است که اسکندر بخدا ایمان آورده و قول
آنکه در کتب مصنفان و مورخان و تاریخ او معلوم می شود که بت پرست بوده و ایمان نیاورده بود **جواب** سبحان الله نمیدانم
که [illegible] از تواریخ یهود و نصاری و کتب قوم خود خبر نداشته نظر کن به [illegible] یوسف بن کوریان که از تواریخ معتبر است
و در متقارب عهد اسکندر ذو القرنین نوشته میگوید [illegible]
[illegible] یعنی اسکندر مانند
سه ذرع قامت او بود پادشاه قوی بود و مرد باخدا بود و در پیشانی او دو شاخ بود مثل شاخ گاو و بعد از آن نقل
میکند از او که چون پدر او فیلیپوس وفات کرد اهل مقدونیا که ولایت او بود جمع کرد و گفت [illegible]
[illegible]
[illegible] یعنی بشنوید از من ای بزرگان مقدونی ای اهل
روم [illegible] من بشنوید در حریت انسان [illegible] از حق سبحانه و تعالی [illegible] که او فرج
دهنده شما پس [illegible] با انصاف نظر کن ببین که چنین کس ایمان بخدا نیاورده و بت پرست چطور شد و همچنین از کتاب
کلام استفاده می شود که خدا پرست بوده [illegible] معلوم می شود که بر دین موسی بوده و این مطلب [illegible] اعتقاد ایشان
چنین است که موسی بر بنی اسرائیل مبعوث بود و پس اسکندر از بنی اسرائیل بود و در کلام [illegible] بیان می کند که بعد از جمع
کردن او علمای بنی اسرائیل را آنچه از ایشان سوال کرد و ایشان از تورات دلیل آوردند قبول نمود و ایشان را تحسین کرد
و خلعتهای ارغوانی بایشان پوشانید و طوقهای طلا زینت گردنهای ایشان کرد و در آنجا میگوید که [illegible] رفت
این مقدونی که پادشاه یاوان یعنی روم بود عالم گیر شد و بمملکت افریقی رفت که [illegible] شهر ظلمات است و شهر زنان

میگوید [illegible] ارسطوطالیس یعنی صاحب حکمت فیلسوف بود و شاگرد ارسطاطالیس
بود پس میگوید از علمای بنی اسرائیل چیز پرسید یکی آمر لاهیم [illegible]
[illegible] یعنی گفت بایشان آسمان اول آفریده شد یا زمین گفتند بر شیت بارا الوهیم ات هشامیم
و آت ها آرص یعنی اول آفرید خدا آسمان را بعد زمین را و هم چنین تا ده چیز را پرسید و سوال از کیفیت آفرینش خدا کرد و
ایشان گفتند خدا چنین و چنان کرد و از تورات شاهد آوردند و از ایشان پذیرفت و این همه دلیل بر خداپرستی اوست
و از آنچه نقل شد معلوم می شود که اسکندر ذو القرنین که عالم گیر شد همان اسکندر مقدونی رومی پسر فیلقوس است چه
پولیپوس یعنی فیلقوس است و از تاریخ عهد او که در کتاب کلام ذکر کرده مستفاد میشود که تا حال که سنه یکهزار و دویست و
سی و سه سال قمری هجری است دو هزار و صد و [illegible] سال شمسی است علاوه بر اینها آنکه آنچه از تواریخ اهل اسلام مستفاد میشود
است که دو اسکندر بوده نمیدانم [illegible] تاریخ قوم و مصنفان کدام یک را دیده که میگوید بت پرست بوده و چنان البته
که کدام یک است که در قرآن مجید ذکر او شده **نصرانی گفته** و دیگر اختلافاتی که در ادیان یعنی در احکام او [illegible] را
بانسخ و منسوخ نموده است مجملا واضح است که هر گاه کسی اول [illegible] کتابی را که این همه اختلافات در ادیان نقض میکند که
از جانب خدا نیست هر چند در شریعت بشری جایز است این اختلاف بسبب عدم علم بمستقبل است لیکن در شریعت
خدائی بسبب علم او بماضی و مستقبل اینها جاری نیست چنانچه در تورات و انجیل مطلقا ناسخ و منسوخ یافت نمی [illegible] و انجیل ناسخ
تورات نیست بلکه تکمیل او کرده است **جواب** اولا آنچه [illegible] نادان گفته که انجیل تکمیل تورات کرده است مسلم داریم پس
میگوئیم آیا ابتدا تورات کامل بود یا که هیچ نقصی در او نباشد یا اگر گوئی بود پس تکمیل چه معنی دارد و اگر نبود پس در عهد موسی
با احتیاج بکامل بود و یا نبود اگر گوئی بود پس خدا تقصیر در حق اهل آن عهد کرده و اگر نبود یا در عهد عیسی نیز ضرور نبود یا بود
اگر نبود پس العیاذ بالله از خدا امر لغو صادر شده و اگر بود پس معلوم می شود که امور الهیه نسبت بازمنه مختلف می شود

ولی چون

پس چه ضرر دارد که حکمی در زمانی ثابت باشد و در زمانی دیگر غیر ثابت و مرجع نسخ نیز بهمین است چنانکه مذکور خواهد شد
و ثانیا آنچه گفته که نسخ در غیر از شریعت مقدسه نبوده یا از بی خبری است یا از محض عناد و لجاج و یوسف بن [illegible] که از کبار
علمای بنی اسرائیل است در فصل سیم از باب چهاردهم از کتاب عیقاریم ذکر کرده که تتبع و تدارک کتب بعضی
کردیم و یافتیم که حلال خدا در وقتی حرام می گردد و حرام در وقتی حلال میشود پس بعضی از آنچه را مادر خواهیم کرد ذکر
نموده و اگر نسخ در احکام الهیه نباشد چه میگوید حضرت عیسی در فصل [illegible] انجیل مرقس که طایفه فریسیان از عیسی پرسیدند
که چه میگوئی ای معلم در طلاق زن عیسی پرسید که موسی چه گفت گفتند گفته هر که خواهد طلاق بگوید و طلاق نامه بنویسد
و زن را رها کند عیسی فرمود که ابتدا خدا ایشان را زن و شوهر خلق کرده و کسی را که خدا تزویج کرد انسان تفریق نمیکند پس
باطل کردن خود گفت هر که زن خود را طلاق دهد و دیگری را بگیرد زنا کرده است و اگر آن زن هم شوهر دیگر بکند زنا
خواهد بود و نیز اگر نسخ نباشد چه میگوید حضرت عیسی در فصل نهم انجیل متی مذکور است که عیسی فرمود [illegible] چنین گفته شده پس
حکمی را بیان میکند و من چنین میگویم و نوعی دیگر بیان می کند و تا آخر فصل همه این نحو است و دیگر [illegible] احکام ناسخه
بر تورات در تورات نسخ اینها رسیده از آنجمله بر آدم و فرزندان او تا زمان نوح خوردن غیر گیاه زمین حرام بود و در زمان
نوح اکل همه حیوانات حلال شد چنانچه در سفر اول تورات خدا از برای موسی حکایت میکند در مقام احوال نوح که
خدا به نوح فرمود که هر چه حرکت میکند و زنده است از برای شما خوراک خواهد شد چنانچه در زمان آدم تا حال بود و همه
گوشت بخورید مگر گوشتی که در آن خون باشد تا حضرت موسی آمد غیر مذکی را بر همه حرام فرمود و هم چنین بعضی از حیوانات
را حرام کرد چنانچه در تورات مذکور است که میفرماید [illegible] آن حیواناتی که باید گوشت اینها را بخورید گاو و گوسفند و گوزن
و بز و [illegible] و آهو و [illegible] که گاو [illegible] است و [illegible] که شتر [illegible] است و [illegible] که نوعی از گاو کوهی است و هر حیوانی که ناخن او شکافته
باشد و نشخوار کند اما آن حیوانی که نشخوار میکند و [illegible] شکافته نیست و خرگوش و روباه گوشت اینها را نخورید و بعد از آن میگوید

نوک بر چنین است که هر چند با من نکاح شده دارد اما چون نمی‌خورد زمیکند حرام است پس گشت او را محو زمیده او را یا بعضی ای چون لمس
نکنید و اما از انها که در انها می باشند هر کدام که بال دارند و فلس دارند بخورید و اما انهائی که بال دارند و نه فلس مخورید و
تزویج بعضی از محارم پیش از موسی حلال بود و بعد از حضرت حرام کرده و از انجمله پیش از نزول توریة تزویج یکمرد دو خواهر
را با هم حلال بود چنانکه حضرت یعقوب دو دختر لاوان را که اسم بزرگتر لیا بود و کوچکتر راحیل تزویج کرد چنانچه در پاراش
و یصا یعقوب از توریة مذکور است که حضرت یعقوب رفت بشهر لاوان هفت سال خدمت لاوان کرد پس میگوید
اول لاوان شتی با نوت شم هگدولا لیاه و شم هقطنه راحیل یعنی و اولاد لاوان دو دختر بود او را
که اسم بزرگتر لاه و کوچکتر راحیل با و داد و در توریة جمع میان دو خواهر حرام شد چنانچه در پاراش احری موت میفرماید
و اشا ال احوتا لو تیقاح لیصرور لکلوت عرواتاه عالیها بحییها یعنی زن را با خواهر او نستانید
که با هم جمع شوند که نفاس کردن شرم او را او در حیات او و از انجمله ساختن مصبا که موضع نقشی است که بجهة گذرانیدن
قربانی می ساختند در اول بعثت موسی حلال بود و انحضرت در پای کوه دوازده مصبا ساخت و بعد از چند وقت
حرام شد و حضرت منع فرمود از ساختن ان پس میگوئیم اگر نسخ جایز نبودی در احکام جاری نشدی چگونه حضرت ابراهیم
خلیل الرحمن مامور شد بکشتن فرزند خود پس ممنوع شد پس میگوئیم اگر نسخ روا نیست و انجیل مکمل توریة است شما یعنی
نصاری چرا ایت از شنبه بر داشتید و حال انکه ایات غیر متعدده در توریة در وجوب انشنبه بعنی مهاون با در سیده
و چگونه است از ختان بر داشتید و بزرگ و کوچک شما بی ختنه از دنیا میروند و حال انکه در مواضع بسیار از توریة امر اکید
بختنه شده از انجمله در سفر اول اخر پاراش لخ لخا از توریة می فرماید و اعارال زاخار اشر لو یمول ات
بشر عرلاتو و نحرتا هنفش ههی مععمیها یعنی پسر که داد خدا ابوا اگر ختنه او را نکنی نیست شود جان او در میان
قوم و شرط مرا نگاه نداشته و در همان سفر مکرر بحضرت ابراهیم خطاب شده که ختنه کنید و میثاق ابدی را نگاه دارید

ونصاری

ونصاری چون از جواب عاجز می شوند میگویند ما خود را ختنه کرده ایم اما نه ختنه زیادتی گوشت بلکه زیادتی خواهشهای نفس اماره
و قوای شهوانی و انها را از خود دور کرده ایم و حال انکه تصریح شده در توریة که زیادتی گوشت الت رجولیت خود را ببرید
و من لم یجعل الله له نورا فما له من نور و چگونه شراب بخورید و حال انکه در جمیع کتب انبیاء سلف مذمت ان رسیده چنانچه
در سفر سیم توریة در پاراش یو بنکوش مذکور است که خدا فرمود هرون و فرزندان او شراب مست کننده نخورند و فرمود که
ان حکم ابدی میباشد و در سفر چهارم توریة است که هر مرد یا زن که خواهد رضامندی خدا را حاصل کند باید شراب مست
کننده نخورد و چنانچه در کتاب حضرت شعیای پیغمبر فرمود وای بر شب کنان صبح که دنبال شراب تخت می برند پس
چند پاسوق بی در پی فرموده پس گفته وای بر پهلوانانی که شراب خورند و ایضا در سیمان پنجم از همین کتاب مذمت
شراب کرده پس فرموده در خوردن شراب کج کردند راه شرع را و همه سفرها پرست از قی و نجاست و در سیمان چهارم کتاب
هو شیع پیغمبر گفته زنا کردن و شراب خوردن دل ادمی را لا اخذ ای کرداند و در سیمان ششم کتاب اموس پیغمبر میفرماید انانی که
شراب می خورند بان سبب برده شوند و باسیری افتند و ایضا در سیمان سیم کتاب مثل که از نصایح حضرت سلیمانست
گفته هر کسی که در راه شراب خوردن فتند در راه غلط بیفتند و در اخر سیمان بیست و سیم همین کتاب حضرت سلیمان فرموده مباشید
با شرابخوار بعد از ان پاسوق چند میفرماید از انجمله پاسوق است که اول ان این است که ال ترا ایاین کی یتادام
تا اخر یعنی مبین شراب را اگر سرخ نماید در قدح و خوش ایند است که اخر ان چون مار میگزد و چون افعی زهر میریزد الی
تا غیر ذلک و چگونه خوک و مرغ و شب پره و هر حیوان حشی را بی ذبح می خورید و حال انکه در توریة از همه انها منع رسیده
و چگونه پرده حجاب و عصمت را از میان بر داشته و زنان را خودسر کرده اید و حال انکه در کتب انبیای سلف همه از
برای زنان ستر قرار داده اند و چگونه غسل جنابت را ترک کرده اید و حال انکه در توریة امر بان شده و ثانیا میگوئیم
چگونه نسخ ممکن نشد و حال انکه هو شیع پیغمبر در کتاب خود از جانب خدا بنی اسرائیل را خبر داده و گفته است باطل خواهم کرد

بر شادیهای ایشانرا و حجهای ایشانرا و ماههای ایشانرا و سنتهای ایشانرا و همه عیدهای ایشانرا و اینجا میگوئیم که انچه گفته که
اختلاف نسخ در شریعت الهیه جایز نیست بجهة علم او بماضی و مستقبل این از راه جهل او است بمعنی نسخ و چنان تصور کرده
که نسخ عبارت است از پشیمان شدن از حکمی که سابق کرده و اختلاف از گفتن و حال انکه چنین نیست بلکه نسخ عبارت است
از بیان حکمی بعد از گفتن حکمی دیگر در مدتی و ظاهر شدن انکه زمان حکم اول همین مدت بوده که در اصل حکم بجهة بعضی
مصالح ذکر مدت و تعیین ان نشده چنانچه اول حکم میفرماید پیغمبر خود را تحمل اذیت از کفار و دعوت ایشان برفق
و مدارا و چون مدتی بر این حال گذشت امر بجهاد میفرماید پس گفته میشود که حکم اول نسخ شد یعنی ظاهر شد که مدت او
تا این زمان بوده چنانچه موسی نیز ابتدا مامور بدعوت فرعون شد و بعد مامور شد که بنی اسرائیل را بر داشته بیرون رود و بالجمله
امریست ظاهر و بین که احکام و شرایع و مصالح و مفاسد باختلاف زمان و اشخاص و حالات ایشان مختلف میشود
و بسا باشد موافق مصلحت زمانی حکمی باشد که زمان دیگر اقتضای خلاف ان کند و بسا باشد که مصلحت در بیان مدت
حکم اول نباشد پس انرا مطلق میفرماید تا چون مدت ان بر اید و مقتضی حکم دیگر متحقق شد بیان ان حکم را می کند و حکم اول
را نسخ می فرماید و این هیچ اختلافی نیست و منافی با علم بماضی و مستقبل نه ای مرد نادان نظر کن بسفر اول توریة در حکایت
حکایت طوفان نوح پیغمبر در انجا ثبت است که میفرماید چون خدا تعالی دید که قباحت ایشان در زمین بسیار شده
بود و همه خیال دل ایشان همه وقت مایل بدی بود پس پشیمان شد در باب عمل اوردن ان ایشانرا در زمین و ملال بسیار
خود بدل پس گفت بر طرف خواهم کرد ایشانرا از زمین بجهة انکه پشیمانم که ایشانرا عمل اوردم پس بنوح فرمود که
کشتی بساز و بعد از مقدمه طوفان باز کلامی است که می فرماید چون نوح از کشتی بیرون اید و از چهارپایان در مذبح
کباب ساخت پس حقتعالی بو کرد بوی خوش و فرمود بعد از این بر نمیگردم که لعن کنم زمین را از جهة بنی ادم و بر نمیگردم که
بزنم هر نفس زنده را چنانکه کرده بودم پس انچه ایمز دلپشیمانی و تاسف و همین قول اخر را تاویل میکنند در نسخ نیز چنین بگویند

۱۱ اما انچه

واما انچه گفته که کتابی که در همه اختلاف وارد است اهیز و اختلاف باین نکند و که اشاره بان کنند و بگویید در همه جا نه انچه ناسخ
و منسوخ که بزعم ایمز اختلاف است قلیلی بیش نیست و اگر در غیر انها جائی تصور اختلاف نماید از راه نفهمیدن اوست بمعنی را
و حال انکه اگر مجرد اختلاف نفی کلام خدا بودن کند بر توریة نیز وارد است ملاحظه کن در سفر اول ان که میگوید خدا بنوح
فرمود با خود ببر بکشتی از حیوانات پاک هفت هفت و از غیر پاک دو دو و از طیور هفت هفت بعد از ان میگوید پس نوح از حیوانی
دو دو داخل کرد چنانکه خدا فرموده بود و نیز نظر کن بسفر اول توریة در احوال ساره زن حضرت ابراهیم که او را بهمه خواهر خود یاد شده
خواهر خود خوانده و غیره از انقل میکنند با اختلاف تمام نصرانی گفته غرض از ایراد این اقوال اینست که اگر کسی بعضی
از بغری کسی داشته باشد هر گاه یکی از این اعمال و اقوال را در او به بیند انرا تاویل خواهد نمود لیکن کسی که خارج از دین باشد
و تمامی این اقوال و افعال را در شخصی ملاحظه نماید یقین کند که صاحب این صفات پیغمبر نبوده است و اگر بر فرض محال امر غریبی
هم از او ناشی شده باشد از جانب خدا نخواهد بود جواب هر گاه این اقوال و اعمال قابل تاویل و تصحیح است پس در همه جا است
و بر خارج از دین کسی نیست نفی نبوت او باینها و اگر قابل نیست در هر که موجود باشد نفی نبوت او را خواهد کرد و نیز اگر قدر
خارج از دین همین مسموع باشد و اگر همین قدر در نفی نبوت کسی اکتفا کنند معذور باشند بر هر که خارج از دین گوید
و عیسی است و یحیی تحسان و اوصاف نا لایق میگویند عذر ایشان مسموع خواهد بود نعوذ بالله من هذه الهفوات نصرانی گفته
و دیگر انکه در دین اسلام راه نجات را از عذاب اخروی منحصر بدو نموده اند اعمال شایسته یا توبه و عفو خداوند و بجمله ام
از این دو طلبه هر دو باهم نیز سبب نجات نمی شود زیرا که این اعمال یا بر حسب حکم خدا است یا نه پس اگر بر حسب حکم خدا
نیست بیمصرف است و اگر هست هر عمل نیکوئی که از شخصی سر زند جزای ان عمل مخصوص بان عمل است و نمی تواند که جزای
عمل نیکو بودن عمل ناشایست دیگر واقع شود زیرا که این عمل نیکو نیز واجب بود و چنانچه جزای ان عمل بوجهی دیگری محسوب دارند
چنین میشود که از انکه کرده باشند و نیست بری که انچه خدا او را مامور کرده است عمل اورده طلبه یکی از انها را که ان است در

توریة که تو محو او نه مال و نه زن و نه هیچ چیز هیچ کس را پس معلوم می شود که باعمال شایسته نه آن بکار آید تحصیل نمود و اما توبه و عفو
خداوند کوییم نه آن عفو و رحم که لازم اید از آن تکذیب قول خودش که البته کناه را جزائی خواهد بود چنانچه عقل نیز بآن حکم
زیرا که کناه عمل بر خلاف شریعت است و شریعت بدون مکافات نمی شود پس اگر کناه را بدون سزا بخشد تکذیب قول
خود نموده است و توبه نیز علت مستقله از برای عفو نیست چه اگر کسی حق کسی داشته باشد و توبه نماید که دیگر از او قرض نکند طلبکار
او را از خود نخواهد بخشید همچنین اگر کناهکار نزد حاکم توبه کند که دیگر آن عمل را نکند حاکم از ترتیب کردن عمل را عفو نکند حکم ترتیب را اجرا
نماید حال آنکه میدانیم که خدا حاکم عادل است اگرچه پدر و مالک را میرسد که فرزند و غلام را عفو نمایند لیکن حاکم را نرسد یعنی چون پدر
و مادر حاکم شرع باشند ایشان را نرسد زیرا که چشم از شرع پوشند و تقصیر ایشان را عفو نمایند جواب ما اولا از کتب انبیا سلف
از توریة و غیره که مسلم ایشان است بیان میکنیم باعث شدن اعمال شایسته و توبه را از برای محو کناهان و لازم نبودن جزا
جزای هر بد را دادن پس جواز آن از عقلا بیان میکنیم پس در سیمان چهاردهم کتاب هوشع که یکی از انبیاست و بعد از ذی
الکفل مبعوث شده خدا تعالی می فرماید شوبه اسرائیل عد ادونای الوهیخا کی کاشلتا بعونخا
یعنی ای بنی اسرائیل بازگرد و توبه کن بسوی خالق خود که غرق شده در میان کناهان خود قحو عیماخم دواریم
وشوو ال ادونای امرو الیو کل تسا عاون وقح طوب ونشلما پاریم
سفاتینو یعنی قبول کنید ای بنی اسرائیل سخن هوشع را و توبه کنید بدرگاه خدا او وقتی می بخشد تمام کناهان را
توبه در وقتی که توبه کردی من از تقصیرات شما می گذرم بشرطیکه توبه تمام و درست باشد و مراد از توبه روزه گرفتن
و پلاس پوشیدن و اقرار بکناهان کردن و گریه کردن و دل شکسته شدن است چه تی اشاره به تعنیت است که روزه باشد و
وشین اشاره بساق است که پلاس پوشیدن باشد و واو اشاره بویدوی است که اقرار باشد و بی اشاره به بخیا است
که گریه کردن باشد و هی اشاره بهنا عات که دل شکستگی باشد پس خدا تعالی این اعمال شایسته را بسبب توبه و کذشتن

از کناهان

از کناهان ایشان قرار داد و اگر با وجود این باز جزای کناهان ایشان را بدهد پس اینکه فرموده او وقت می بخشد
کناهان شما را و از تقصیرات شما می گذرد چه معنی خواهد داشت و مقدمه توبه و بخشش کناهان بواسطه آن در کتب انبیا
سلف بسیار مذکور است و ایضا در کتاب شموئیل ثنی یعنی کتاب دویم شموئیل در سیمان دوازدهم در نقل حضرت
داود و زن اوریا حیتی مذکور است که خدا تعالی امر کرد به ناتان پیغمبر که حضرت داود را خبر ده که غلط کردی
پس ناتان آمد و خبر داد به او پس میفرماید ویومر داود ال ناتان حاطاتی لادونای یعنی
گفت داود با ناتان پیغمبر که عجب خطائی کردم بدرگاه خدا پس خطاب با ناتان شد که برو و بداود بگو توبه کند
بدرگاه من پس چون ناتان به او گفت داود بر خاک نشست و توبه بعمل آورد و توبه کرد پس میگوید ویومر
ناتان ال داوید گم ادونای هعویر حطاتخا لو تاموت یعنی ناتان گفت بحضرت داود
که خدا از تقصیر تو گذشت و اگر البته جزا دادن کناهان حتم باشد پس چگونه از تقصیر گذشت و ایضا در سفر تورات
در پاراش تیسا از توریة خدا تعالی می فرماید ویعبور ادونای ال پاناو و یقرا ادونای ادونای ال
رحوم و حنون ارخ اپیم ورب حسد و امت نوصر حسد لالافیم
نوسه عاون وپشع وحطاه یعنی بگذشت خدا از غضب او و بخواند خدا را خالق رحم کننده و
شفقت کننده تحمل کننده بسیار فضل دارنده و راست که در فضل بهزار دوران بخشنده کناه و تقصیر و خطا اگر
هر کناهی را جزائی لازم بودی بخشنده نامیده نبودی و دیگر در پاراش شلح لخا بعد از آنکه موسی بجهت قوم خود که کوساله
پرست شده بود بخدا التماس و شفاعت کرد میفرماید ویومر ادونای سالحتی کدواریخا
یعنی فرمود خدا بحضرت موسی بالتماس تو از تقصیر بنی اسرائیل گذشتم پس معلوم می شود که بی جزا هم از تقصیر گذشتن
و با التماس دیگری هم می تواند کناه بخشیده شود حال آنکه در احادیث ما وارد است که اعطای توبه بالتماس

شلحلخا

حضرت آدم شد که عرض کرد بار پروردگارا ایشان را جاری جزای خون در عروق فرزندان من راه دادی و او ایشان را
وسوسه می کند و بمعصیت میدارد با حجیة عوض بایشان کرامت فرما پس خدا تعالی وحی فرستاد که بعوض آن توبه را
بفرزندان تو دادم پس بعد از آنکه بالتماس موسی کناه قوم او بخشیده شود پس معلوم شد که در دین انبیای سلف
هم اعمال شایسته و توبه باعث رفع کناهان می شود و پولوس که امروز مدار دین نصاری بر قول اوست و از او به پولس
حواری تعبیر می کنند در بعضی مکاتبات خود باین تصریح نموده و در فصل پنجم کتابی که بعبرانیان نوشته میگوید که قربانی
کردن موجب رفع کناهان می شود و هرگاه قربانی کردن موجب شود چرا سایر اعمال شایسته موجب نشود و اگر
قربانی بغیر آن خداست پس باید آن نیز از قرار گفته ایشان جزای عمل بدی داشته باشد و چون این معلوم شد میکوئیم اولا
در دین اسلام راه نجات از عذاب اخروی را منحصر باین دو نکرده اند بلکه شفاعت انبیا و اولیا و شهدا و هم
مصایب و بلاهای دنیوی را نیز راه نجات از عذاب آخرت شمرده اند پس انحصاری که گفته باطل است و
ثانیا میکوئیم چه ضرر دارد که اعمال شایسته موجب نجات از عذاب آخرت گردد و چه محذوری بران وارد
می آید و چه قبحی بران مترتب میشود آیا نمی بینی که اگر کسی بنسبت با پادشاه عادلی معصیتی کند پس بعد از آن خدمات شایسته
بجا آورد و آن پادشاه بواسطه آن خدمات کناه او را ببخشد و از او درگذرد اصلا و مطلقا نقصی از آن پادشاه
وارد نمی آید و احدی تقبیح آن نمی کند بلکه او را تحسین می نمایند و اما آنچه گفته که جزای این عمل نیکو بعوض عمل ناشایسته دیگر
نمیتواند واقع شود زیرا که این عمل نیز واجب بود پس اگر جزای آن داده شود بعوض عمل دیگر مثل این خواهد بود که کسی
باشد پس سخن بسیار پوچی است چه اولا ضرور نیست که هر عمل نیکی واجب باشد بلکه مستحبات نیز بسیارند و ثانیا اینکه حصول
نجات از عذاب بواسطه عمل شایسته بدو نوع می شود یکی آنکه عمل شایسته عملی باشد که آنقدر اجر و ثواب از برای عمل داده
شود که آن جزای این عمل ناشایست در جنب آن محسوس نشود بلکه البته اثری حاصل نشود و این بسیار متحقق میشود چنانچه اگر کسی

بعضی

معصیتی نسبت بپادشاهی کرده باشد که جزای آن این باشد که یک چوب بآن زنند و خدمتی کرده باشد که جزای آن این باشد
که مملکتی بآن عطا فرماید در هر دو یکدفعه بآو برسد اصلا از ضرب آن یک چوب متالم نمی شود خصوصا اگر جزای دو عمل ضد
یکدیگر باشند چنانچه جزای معصیت این باشد که یکدینار از او بگیرند و جزای خدمت این باشد که صد دینار بآو بدهند
چنانچه در جزای اعمال نسبت بحضرت ذو الجلال اکثر چنین است چه جزای معصیت بعد از خداست و جزای طاعت قرب
بآن و این دو ضد یکدیگرند پس اگر باشد معصیتی بعدی اقتضا کند و طاعتی قرب و شکی نیست که در آن وقت بعد معصیت
نمی ماند و نجات از آن حاصل میشود دویم آنکه جزای عمل شایسته رفع مواخذه باشد چه ضرور نیست که جزای هر معصیتی امر عینی باشد
پس میتواند شد که جزای طاعتی رفع مواخذه از معصیتی باشد چنانچه سلطان بشخصی میگوید که اگر فلان خدمت را کردی از
فلان معصیت تو میگذرم پس لب باشد که بعضی اعمال شایسته را جزا همین باشد پس هم جزای آن عمل داده شده و هم
نجات از عذاب حاصل شده و ثالثا میکوئیم که چه ضرر دارد که توبه و پشیمانی و عجز و شکستگی و اقرار و شرمندگی موجب
عفو الهی از کناه بنده ذلیل شود بلکه یقین داریم که اگر بنده معصیتی کند بعد پشیمان شود و توبه کند و انابه کند و از ترس عذاب
الهی شبها و روزها بدرگاه او بنالد و استغاثه کند و عجز کند و بیچارگی خود را تضرع او را البته مقتضای رافت او بخشیدن
آن بیچاره است نه اینکه بگوید اگر خود را کشته من ترا عذاب خواهم کرد و اما آنچه گفته که از آن تکذیب قول خویش
لازم می اید که هر کناهی جزائی دارد و اولا اگر این را گفته الزام گفته که هر بنده از من حاجتی طلبد من روا میکنم و حاجات خود را
بمن عرض کنید پس اگر این کناهکار حاجت او آن باشد که توبه او را قبول کند اگر نشود تکذیب خدا لازم خواهد آمد و ثانیا
اینکه مسلم نداریم که مطلق فرموده که این جزا را خواهد داشت بلکه فرموده اگر توبه نکند و من عفو نکنم این جزای آن خواهد بود و ثالثا
اینکه توبه نیز عمل شایسته است و طاعتی است و شرایطی دارد که همه اعمال شایسته اند و جزای آن از اقل رفع مواخذه قرار داده
پس جزای این عمل همان مواخذه او می شود و تکذیب لازم نمی اید چه اگر آن معصیت می شود این اعمال موجب رفع درجات

ان می شد حال این درجات ازوست او در رفته و پس نجات از عذاب باو مانده و این خود جزائی است از عمل ناشایسته
واما آنچه گفته که اگر کسی بدی کند پس اشتباه شد قیاس باطل است چه فرق میان قرض و نافرمانی بسیار است علاوه برآنکه توبه
توبه نیز عمل شایسته است چه پشیمانی و ندامت و عجز و زاری و دل شکستگی مطلوب درگاه الهی است پس این توبه نیز به
گفتن نیست که دیگر قرض نخواهم کرد چه مطلوب طلبکار نیست بلکه مثل این است که بدیه و گفته و از معانی که بجهة طلبکار بسته
و در این صورت لب باشد که طلبکار طلب خود را بخشد خصوصا اگر داند که مطلوب قرض دار از این بدیه کشیده قرض است
واما آنچه گفته که حاکم شرع از زید که از گناه کار اگر توبه کند عفو کند این بجهة آنست که حاکم شرع نوکر دیگری است او خودش کار
و حکم ملازم و وکیل دارد و آنچه آقای او باو فرموده باید بکند اما خدا نوکر کسی نیست یفعل ما یشاء و یحکم ما یرید واما آنچه گفته که پدر و مالک
را رسد که عفو کنند از فرزند و غلام همین جواب خود ایشان است چه خدا مالک حقیقی است و بنابر گفته ایشان لازم می آید که اگر
پدر و مالک عادل باشند باید عفو کنند و عفو از ایشان جایز نباشد نصرانی گفته پس چون اقتضای حکومت و عدالت
خدا این است که هر عمل ناشایسته را جزا دهد چنانچه بندگان خود جزا یابند نجات حقیقی حاصل نخواهد شد پس باید دیگری
بجای بندگان بقصاص رسد تا ایشان را نجات حاصل شود حال می بینیم که چه کس شایسته این است که بعوض
تمامی خلق بقصاص رسد چون تقصیرات خدا نسبت بخلق غیر متناهی پس کسی که بعوض این چنین تقصیر بقصاص رسد
باید که مرتبه او نیز غیر متناهی باشد و مرتبه غیر متناهی را ندارد هیچکس جز خدا و کلمة الله و روح الله اگر گویند چگونه کسی صاحب مرتبه
غیر متناهی باشد و حال آنکه این مرتبه مخصوص خداست گوییم که نسبت روح الله و کلمة الله با خدا چون نسبت شخص است با کلام
و روح او که فی الحقیقه یکی هستند لکن بملاحظه اعتبار نسبت بدیگران متعدد می شوند خلاصه اینکه مطلقا بسته خدا قابل انصرام نیست پس
کلمة الله خود را بقصاص داد تا نجات از برای دیگران حاصل شود پس این کلمة الله بایست که بعقیده ایشان بپذیرد تا آنکه قصاص باشد و
الا اصل ذات او قابل مجهول شدن نیست پس چون بایست که او بباید پیش از او جزء از اعدا و افعال او داده می شد چنانچه رحم را بی

که از هر طایفه

که از هر طایفه بود که بجهة مکافات گناهان نمایند اشاره بود باینکه قربانی شدن او بجهة مکافات خلق می باشد چنانچه در عهد
موسی که بجهة هر گناه قربانی مقرر شد بلکه بجهة هر قسم از نجاسات چون مس میت وغیره پس واضح است که میان خونریزی و
رفع گناهان و نجاسات هیچ مناسبت جز اینکه اشاره باشد که خون ریختن مسیح سبب آمرزش گناهان و رفع نجاسات میشود
نیست جواب اولا هرگاه مقتضای عدالت خدائی این است که هر عمل ناشایسته را جزائی باشد پس چگونه قصاص رسیدن
دیگری باعث رفع آن جزا می شود و این چه عدالتی است که دیگری بقصاص برسد و باین سبب رفع مؤاخذه از دیگری
باشد و چه مناسبت است میان خون کسی ریختن و رفع مؤاخذه دیگری شدن چنانچه خود ایشان نیز در آخر این کلامش گفته هرگاه
در ارتفاع مؤاخذه بواسطه قصاص دیگری منافی عدالت و تکذیب خدا لازم نیاید چرا در ارتفاع آن بواسطه توبه و انابه
گناهکار و عجز و بخشش او یا بواسطه اعمال شایسته او منافی عدالت و تکذیب لازم آید و چه جهت است که اول منافی عدالت و
باعث تکذیب نیست و ثانی است اگر گوئی چون دیگری بقصاص رسیده خود را فدای آن گناهکار کرده پس عمل او قصاص او نیز به
مؤاخذه و از گناهکارست گوییم از جمله اعمال شایسته یکی شهید شدن خود آن گناهکار است در راه خدا پس چرا این الم موجب
این گناه نتواند شد و الم دیگری تواند شد بلکه بسیاری از اعمال شایسته است که موجب تحمل مشقت و الم است جسمانی یا
روحانی بلکه خود پشیمانی و دل شکستگی و گریه و خوف و بیم همه المی هستند چرا اینها بمنزله مؤاخذه نشوند و ثانیا میگوییم آنچه خود در بیان
اعمال شایسته گفته بعینه در اینجا وارد است چه این قصاصی که شده یا بر حسب حکم خداست یا نه اگر بر حسب حکم خدا نیست پس فرض است
و اگر بر حسب حکم خداست این عمل را جزائی خواهد بود و جزای این عمل مخصوص این عمل خواهد بود و بعوض اعمال ناشایسته دیگری نتواند محسوب شود
و ثالثا میگوییم که آیا این قصاص بعوض گناهان تمام خلق است و باعث نجات حقیقی همه ایشان میشود یا بعضی از ایشان اگر گوید
کفاره همه گناهان تمام خلق است چنانکه در عبارت او تصریح شده لازم می آید که کفاره همین قصاص رسانیدن هم باشد
یعنی بایستی واسطه گناه کسانی که او را بقصاص رسانیده و کشته اند نیز کفاره شود و این خلاف مقتضای عقل صریح است و قبح آن بر عقل

جزای مجوز نمی کنند که عیسی کفاره جهان معصیت بکشد علاوه بر اینکه بنابر این از برای همه افراد انسان نجات حقیقی حاصل خواهد
بود و ما و تو مساوی خواهیم بود پس چه بحث می کنی که چرا فلان کس را نبی می دانی یا نه بلکه چرا بر این بحث می کنی که چرا عیسی را پیغمبر
قبول نداری و چرا بر بعضی گناهان در ملت شما مؤاخذه جاری است چنانچه در فصل سیم دوم کتاب حزقیال خطاب میفرماید
خدا با حزقیال که در جهنم خواهند بود و همه سرکرده های اکولانیس کاتولیک که صاحب لغت لیغمن است در کتاب خود تفسیر نموده
اکولانیس را بهمه سمت اروس و قدری از سایر فرنگ و اگر گوئی کفاره معصیت بعض شده گوییم هرگاه تواند بعضی از خلق را
نجات حقیقی نباشد از کجا بدانیم که با دیگری بقصاص رسید بجهة کفاره گناهان بعضی دیگر چه ضرر دارد و آنکه هیچیک از گناهکاران
را نجات حقیقی حاصل نباشد و ثالثا میگوییم مسلم داشتیم که قصاص شخصی باعث نجات حقیقی گناهکاران می شود از کجا که
آن قصاص حضرت عیسی بوده گفته بجهة آنکه تقصیرات خلق غیر متناهی است پس باید آن شخص کسی باشد که مرتبه غیر متناهی داشته
باشد گوییم از غیر متناهی چه اراده کرده اگر اراده غیر متناهی عقلی یعنی چیزی که اصلا انتهایی نباشد چون بقای واجب
پس مسلم نداریم عدم تناهی تقصیر از آنچه خلق متناهی است و تقصیر هر یک نیز متناهی از ضم متناهی بمتناهی جز متناهی حاصل نشود
و اگر از غیر متناهی بیحد و بسیار که نتوان بشماره در آورد اراده کرده مسلم داریم و بنابر این باید کسی بقصاص برسد که مرتبه او نیز
چنین باشد و آن لازم نیست که خدا باشد بلکه باید که مرتبه یکی از مخلوقات او بان مشابه باشد چنانچه پیغمبر آخر الزمان
در حق وصی خود علی بن ابی طالب فرموده ضربة علی یوم الخندق خیر من عبادة الثقلین پس چه شود که آن شخص دیگری باشد
چون علی بن ابی طالب یا فرزند او حسین بلکه مرتبه ایشان در نزد خدا کمتر از مرتبه عیسی نیست بلکه بالاتر است بلکه چه ضرر دارد که
آن شخص هنوز نیامده باشد و بعد از این بیاید و خاتمه میگوییم آنچه در حق جناب عیسی گفته که راجع باتحاد است و اختلاف اعتبار
و لعیتن است سخنی است بیهوده که اهل بدعت از نصاری از او صنع کرده و از جمله مصنفین اینها یکی آنتازیوس است
که یکی از امرای ایشان است و تا زیرا که حال در کلیسا ها بعمل می آورند بتعلیم اوست و عبارتی که او در آنجا وضع کرده

آنچه

ترجمه یکی از آنهاست که بان عیسی را ستایش میکنند این است که عیسی آفریده نشده بلکه متولد شده است و بر فرض اینکه چنین
چیزی را توان گفت از کجا که عیسی چنین باشد و از کجا بعضهم و محض بی پدر متولد شدن دلالت بر این ندارد چنانچه آدم و حوا
بی پدر و مادر بهم رسیدند بلکه گاه است بعد از این دیگری هم چنین متولد شود و اگر بواسطه تعبیر از او در انجیل بروح الله کنی
یا ابن الله است پس نظر کن همین انجیل ببین می گوید در انجیل لوقا در فصل اول که یحیی مملو از روح القدس شد
وقتی که در شکم مادر بود و نظر کن بفصل پنجم و ششم انجیل متی و ببین همه کس را ابن الله خوانده و خدا را نسبت بهمه کس پدر
گفته میگوید پدر شما که در آسمان است و او بر خوب و بد تابان است و میفرماید از برای پدر خود در خلوت عبادت کنند
چه پدر شما بعلانیه و سر آگاه است و هم چنین در بسیاری از فصول انجیل متی همین را میگوید بلکه ما سای گوییم که آنچه گفته
که میان خون ریختن و رفع گناهان مناسبتی نیست پس این اشاره بخون ریختن مسیح است گوییم اولا چرا مناسبتی
نیست چه مشقت بذل مال و کندن شجره خبیثه علاقه محبت مال جهانی که مبدء گناه و نتاج است نوع مؤاخذه است و موجب صفای
که هم مکافات گناه و هم رافع نجاسات می تواند شد و ثانیا از کجا اشاره بخون ریختن عیسی باشد و اشاره بخون ریختن
خون علی بن ابی طالب یا حسین بن علی علیهم السلام نباشد نصرانی گفته و دیگر در کتب انبیای سلف تمامی اشاره
بآمدن عیسی و افعال او نموده اند چنانچه در توریه چندین اشاره بلکه تصریح است لیکن چون نوشتن تمامی آنها موجب تطویل
میشود از کتاب هر یک نوشتن یکی دو فقره اکتفا می شود از جمله در توریه است که فرزند زن سر شیطان را خواهد کوفت و
شیطان پاشنه پای او را خواهد گزید و دیگر با ابراهیم و اسحق و یعقوب هر سه خدا وعده نمود که برکتی که از برای تمامی خلق باشد از
اولاد شما ظاهر خواهم گردانید و از بنی یعقوب یهودا برگزیده شد و از بنی یهودا داود و عیسی از اولاد داود بود و دیگر در زبور داود
این است که تو نفس مرا در قبر نخواهی گذاشت و اجازت نمیدهی که مقدس تو فساد بیابد و دیگر ای درهای ابدی باز شوید که پادشاه
ذو الجلال داخل خواهد شد و دیگر در کتاب میخای بیت اللحم با وجود آنکه تو در میان امرای یهود حقیری باشی لیکن از میان تو

انکس خواهد بود است که بر اسرائیل حاکم شود که صدورش از قدیم و از ایام ازل خواهد بود و دیگر در کتاب شعیا دختر باکره حامله خواهد شد
و پسری را خواهد زایید و دیگر برای گناهان ما زجر می خورد و برای خطاهای ما جراحت می بیند و تنبیه صلح ما بر روی ما می باشد
و بضربهای وی شفا می یابیم و جان خود را بمرگ وارد ساخت و در میان گناهکاران شمرده می شود و گناهان جمعیت را بر میدارد
و برای گناهکاران شفاعت می کند و دیگر در کتاب دانیال هفتاد هفته مقرر شد بر قوم تو و در شهر مقدس تو تا خطا کفارت
شود تا ابدی داخل شود تا رویت و پیغمبری ختم شود تا که اقدس مسیح شود و دیگر بعد از شصت و دو هفته مسیح زنده خواهد شد لیکن از
برای خود و آخر الامر بعد از آمدن یحیی بن زکریا که بحسب اخبار پیش رو او بود آمد مسیح از دختر دوشیزه از خاندان داود در
بیت اللحم و هر قسم معجزه نمود لیکن خود یهود انتظار میکشیدند چنین کسی را لیکن میخواستند که آنشخص با جاه و جلال دنیوی باشد
پس او را قبول نکردند و بقتل رسانیدند و کتاب خود را لاعن شعور کامل کردند موافق اخبار یهود و بعد از کشته شدن در روز
سیم برخواست و ظهور نمود بشاگردان خود چندین دفعه و پیش ایشان طعام خورد و باسمان صعود نمود جواب از آنچه در این
موقع از کتب انبیای سلف نقل نموده بی ربطی او در آن کتابها نیز ظاهر میشود چه ترجمه آنها را اکثر بنوعی در هم شکسته که معنی در نمی
بدست می آید و با وجود این بعضی از آن خبرها که تمسک جسته دلالت ندارد و بهر تقدیر میگوییم که ما در مقام رد داد به نبوت حضرت
عیسی نیستیم بلکه تمام بودن آنها چنانچه روشن تر میشود و ما خود از کتاب انبیای سلف بواتر از آنچه ایشان گفته متواتر از برای
عیسی ذکر کنیم از الجمله در باره شیلو که در کتاب یعقوب از سفر اول تورات با سورت است که ابتدای آن این است که لا یاسور الشبط
میهودا و محوقق مبین رگلاو عد کی یا بو شیلو ولو یقهت عمیم و شیلو اسم مسیح است چنانکه علمای یهود
معترفند معنی دور نشود سلطنت از یهودا و بزرگی از فرزندان او تا بیاید شیلو و برا جمع شوند قومها و دیگر در زبان
کتاب شعیا مذکور است که و یا صاحطر منگزع یشی و نصر مشاراشاو و یفره و هم چنین تا آخر آیه
و خلاصه معنی آن آیت که بیرون آید شاخه از ریشه یشا و بر همند شود و قرار گیرد بر او روح خدا و روح حکمت و روح دانش الخ

کار او

کار او بر عدل و راستی باشد بطریقی که گرگ و میش با یکدیگر چرا کنند و کسی را اذیت بکسی نرسد بچه دست در سوراخ مار کند
و شیر درنده با حیوانات بچرد و پر شود کوه خاص من از دانش و فهم خدا و از اولاد یشا بودن حضرت عیسی در کتب انساب
و تواریخ مذکور است الی غیر ذلک اگرچه در این دو موضع هم بعضی بعضی گمان گفته اند چنانچه در موضع اول عدم مرت الاراده
مسیح از شیلو و عدم دلالت بر نبوت را بر فرض اراده گفته اند و در موضع دویم عدم انتهای نسب عیسی بداود و عدم حصول
سایر نشانها که ذکر شده کرده اند و احتمال اراده مهدی صاحب الزمان داده اند چه ممکن است که مادر او از اولاد داود
بوده باشد چه او از انصاری بوده و اسیر شد بلکه بعضی احتمال داده اند که پیغمبر آخر الزمان باشد چه در فصل دویم کتاب اول
دول من مذکور است که داود دو خواهر داشت یکی ابیجایل و یکی سرویا و ابیجایل شوهر کرد بمردی از اولاد حضرت اسمعیل
و از او پسری زایید امرا نام و لیکن این سخن ناتمام است چه سلسله نسب پدر و مادر آنجناب مضبوط است بلی آنچه بر این
وارد است همین است که مطلق از اولاد یشا بودن عیسی معلوم نیست و در کتاب انجیل متی در فصل اول کتاب می گوید میلاد
یسوع المسیح ابن داود ابن ابراهیم پس میشمارد پشت بپشت و بترتیب تا به یوسف میرسد و در انجا میگوید و هم چنین
برادر تا بیعقوب نامی و میگوید یعقوب زایید یوسف را و همین یوسف نجار است و یوسف نامزد کرده بود مریم را پس در
فصل دویم میگوید چون یوسف مریم را حامله دید پیش از آنکه بهم رسند خواست که او را رها کند و متفکر در این امر بود که فرشتگان
درخواب با او گفتند که ای یوسف مترس که نامزد خود را بگیری آنچه در آن متولد شده از روح القدس است این است آنچه میگوید
و شکی نیست که یوسف شوهر مادر عیسی از اولاد ایشا یا داود یا ابراهیم بودن دلالتی بر آنچه در اول گفته که ذکر میلاد عیسی بن
داود نمیکند پس این نسبت مجازی خواهد بود نه حقیقی و شکی نیست که مراد شعیا نسبت مجازی نیست چه از ریشه نسبت کسی نمی
باشد مگر اولاد حقیقی او و بهر حال بدیده انصاف نظر کن و مقابله کن این بشارات و تصریحات را با آنچه ما از کتب انبیا
سلف در اشارات و تصریحات بر نبوت محمد ذکر نمودیم و ببین کدام روشن تر و ظاهرتر است و کی کم این اشارات است

از آنها چشم پوشیدن او بجز لجاج و عناد چیزی نمی تواند شد علاوه بر اینکه بعضی از آنچه ایشان ذکر نموده اصلا دخلی بمطلب ندارد
مثل فقره اول چه آن فقره آیتی است که در باره شیث در سفر اول تورات است در حکایت فریب دادن شیطان بواسطه مار حوا را که
از شجره بخورد پس بعد از آن خدا می فرماید حکایة از آنچه بمار فرموده که خواهم گذاشت میان تو و میان زن عداوت و میان
نسل تو و نسل او پس زن و نسل او بسبب عداوتی که با تو خواهد داشت خواهد کوبید سرت را و تو در کمین پاشنه پای او
خواهی بود و این فقره اصلا مسیح دخلی بحضرت عیسی ندارد و بعضی دیگر محتمل بلکه ظاهر در جناب محمد است و از الجمله آنچه حکایه با ابراهیم
و اسحق و یعقوب شده چه شما مسلم دارید که جناب عیسی از برای تکمیل تورات آمد و تکمیل دین موسی نمود و در کتب شما نقل شده
چنانچه گذشت که موسی بر بنی اسرائیل مبعوث بود و پس همچنین عیسی بلکه خود عیسی چنانچه در فصل یازدهم انجیل متی مذکور است می فرماید
که فرستاده نشده ام مگر بر بنی اسرائیل پس برکت تمام خلق نخواهند بود و برکت تمام خلق نیست مگر محمد بن عبد الله که برای تمام عالم
مبعوث بود و اینکه فرمود از اولاد تو خطاب بحضرت ابراهیم است نه هر سه چه واضح است که در یکوقت خطاب با ابراهیم و اسحق و
یعقوب که بعد از زمان ابراهیم بنبوت رسیدند متحقق نشده و از الجمله آنچه از زبور نقل کرده که پادشاه ذو الجلال داخل خواهد
شد معنی ذو الجلال صاحب شوکت و جلالت است نه اینکه مراد خدا باشد پس می تواند شد مراد پیغمبر آخر الزمان باشد که جامع
میان مرتبه سلطنت و نبوت بود و دیگر آنچه را از کتاب میخا نقل کرده و آخر او را تغییر کرده با آنکه صدورش از قدیم و ایام
ازل خواهد بود درست تغییر نکرده و بجهة اثبات قدیم بودن مسیح چنین تغییر کرده و این باب در فصل پنجم کتاب میخا
مذکور است که اول او این است و اتا بیت لحم افراتا و معنی آن این است که ای بیت لحم ای افراتا تو نیز در بزرگان یهودا
کوچکی و از تو برای من بیرون می آید از برای سلطان شدن بر بنی اسرائیل و بیرون آمدن او در وقتی که مقدر شده
پیش از خلقت عالمیان لیکن بیت لحم اسم ناحیه که زاینده برآید و بیت لحم نام قریه ایست از قرای بیت المقدس که
در زمان بنی اسرائیل در تصرف سبط یهودا بود و آن قریه را افراتا نیز میگویند و باتفاق مورخین گویند حضرت عیسی در

آن قریه

قریه بیت لحم متولد شد و بعضی منع دلالت این باب را کرده اند و گفته اند که عیسی در ناصره متولد شد نه بیت لحم و بآنجهة است
او را انصاری گویند و میتوان جواب داد که تولد او در بیت لحم بود و لیکن مسکن او در ناصره بود چنانچه از فصل چهارم انجیل
متی بیرون می آید چه در فصل سیم است که یسوع متولد شد در بیت لحم یهودا در زمان پادشاهی هیرودس که از یهود بود و
مجوس از مشرق بآنجا آمده ذکر آمدن پیغمبر را کردند که هیرودس مضطرب شد و در اورشلیم امر کرد بقتل زنان حامله تا اینکه امر
میگوید که یوسف در خواب دید که مادر یسوع را با طفل برداشته بمصر رفت و آنجا بود تا هیرودس مرد در خواب بیوسف نمودند که
طفل و مادرش را بردار و بزمین بنی اسرائیل رو و چون روانه شد شنیدند که ارشلاوس پسر هیرودس بر یهود پادشاه شده ترسیدند و آمد
بحوالی جلیل در شهری که آنرا ناصره گویند ساکن شد تا درست بیاید آنچه انبیا خبر داده بودند که این پیغمبر نصرانی باشد
و دیگر آنچه از کتاب شعیا نقل نموده که برای گناهان زخم می خورد و جراحت میبیند و بضربهای وی شفا می یابد و شفاعت
میکند میتواند شد بلکه ظاهر است که اشاره بشهادت سبط پیغمبر آخر الزمان حسین بن علی باشد چه او زخمها خورد و
جراحتها دید و ضربها یافت و شفاعت خواهد نمود چنانچه در احادیث ما وارد است که بعوض شهادت آنجناب شفاعت
گناهکاران امت حضرت ختمی مآب باو کرامت شد و اما جناب عیسوی را اگرچه بر دار کردند اما زخمها و جراحت و ضرب
نسبت باو معلوم نیست و علاوه بر این آنکه اعتقاد شما آن است که آنحضرت قصاص شد و بواسطه گناهکاران کشته یا فدیه نگشته
او شفاعت کند و اما آنچه ذکر کرده از هفتاد هفته حضرت دانیال پس کیفیت آن از قراری که در فصل نهم کتاب آنحضرت
مذکور است این است که میگوید که در سال اول پادشاهی داریاوش مطالعه میکردم کتابی را که در آن بود شماره هفتاد سال
که خداوند عالم خبر داده بود بارمیا پیغمبر که باید بیت المقدس در ان ظرف مدت خراب باشد پس رو آوردم بسوی فهم و پلاس
پوشیدم و بر خاکستر نشستم و در مقام تضرع و زاری برآمدم و تضرع کردم بسوی خدای خالق خود و گفتم ای خدای خالق از گناه
و فاکننده بعهد ما خطا کردیم و براه کج رفتیم و ظلم بر خود کردیم و ترا فرمان برداری نکردیم و نشنیدیم سخن پیغمبران را که از جانب تو سخن گفتند

بلکه شرمساری مخصوص ماست خداوندا الحکم تو عادل است و ما شرمسار و رسوا ایم رحمتها و بخششها از جانب تست و ما به گناه کاریم و از فرمان تو
و پیغمبران تو بیرون رفته ایم و آنچه بما رسیده است بسبب گناهان ماست که ما را خبر داده بود بنده تو موسی و بعمل آورده است
سخنان او که گفته بود با ما معصیت بسیار کردیم و توبه نکردیم و پشیمان نشدیم و رسید بلاهای ترا ای و بلاهایی این اعمال ترا
که درست کردار و عادل است خدای خالق ما و اکنون بشنو خدای خالق ما تضرع بنده خود را و ناله‌های او را و رحم کن بر این
زمین مقدس که خراب شده است بامر تو خدایا مستجاب کن دعای ما را و رحم کن بر پریشانی ما و پریشانی این شهر
که عبادت ترا در آن شهر میکنیم ایم و ماندگان و تضرع ما بامید بسیاری رحمت تست خدایا ببخش ما را و مستجاب کن دعا
های ما را و بتاخیر میند از استجابت دعای ما را زیرا که میخوانیم ترا و دعا میکنیم بنام تو و این قوم پرستندگان تو اند و این شهر شهر
برگزیده تست و من اقرار کننده ام بگناهان خود و گناهان قوم خود که بنی اسرائیلند قبول کن التماس مرا و مستجاب کن دعای مرا
حضرت دانیال می فرماید که من در نماز بودم و تضرع میکردم ناگاه همان جبرئیل که او را در پیش از این دیده بودم و می شناختم پرواز
کنان بنزد من آمد و وقت شام بود که بنزدیک من رسید و گفت ای دانیال اکنون آمدم که بفهمانم ترا و دل تضرع
کردن پرواز امدم پیش من آمدم که اعلام کنم ترا زیرا که تو پسندیده فهم کن سخن را و بفهم نمایش را پس جبرئیل گفت که
شابوعیم شبعیم نحتخ عل عمخا وعل عیر قادشخا لکلی هفشع ولتم حطاوث ولخفر
عاوث ولهابی صدق عولامیم ولحتوم حازون وناوی ولمشوح قدش قادشیم و آنچه
امیر گفته و ذکر کرده ترجمه این فقرات است و هفتی نامه که شابوع باتفاق جمیع علمای یهود در اینجا بمعنی هفت
سال است بلکه هر وقت که مطلق ذکر می کنند از آن هفت سال اراده می کنند چنانچه ساوع بربین بمعنی دهم در لغت
عربی اطبا همچنین باین معنی استعمال میکنند و در تقسیم عمر مولود می گویند که در سابع اول چنین و چنان خواهد شد و در دوم
چنین و غرض ایشان هفت سال اول و هفت سال دوم است و در فصل دهم کتاب دانیال که شابوع بمعنی هفت و از آن
شده
شده مقید بیامیم است و شبعیم بمعنی هفتاد است پس مراد هفتاد هفت سال است که چهار صد و نود سال باشد
و کلمه نحتخ بمعنی معطل شده در دیده شده و مقرر شده ترجمه می کنند و کلمه عل عمخا بمعنی بر قوم تست و عیر
بمعنی شهر است و قادشخا بمعنی خاص تعبیر نموده اند و بمعنی مقدس نیز ذکر نموده اند و لکلی هفشع بمعنی تمام شدن گناه است
و ولتم حطاوث بمعنی ختم و تمام شدن خطات و لخفر عاون بمعنی کفاره شدن گناه است و می تواند
بمعنی بزرگ شدن گناه نیز باشد که اکثر بنا به موحده باشد نه با فارسی و صدق بمعنی راستی و عدالت است
و عولامیم از الفاظ مشترکه است و بچند معنی استعمال شده چنانچه در توریة و سایر کتب استعمال شده بمعنی زمان طویل
و در تثنیه بمعنی کتاب ارمیا بمعنی هفتاد سال استعمال شده و مایم که یکی از مفسرین توریة است بمعنی جاوید
و ابدی گرفته و در بعضی مواضع بمعنی پنجاه سال تعبیر کرده اند و یوسف بن الیو بمعنی جاوید بودن او را پسندیده و بعضی
بمعنی عالم تعبیر کرده اند و عولامیم جمع است که بمعنی عالمین باشد و لحتوم بمعنی ختم و مهر شدن است و حازون بمعنی وحی
و ناوی نبی است و لمشوح بمعنی بزرگ شدن است چنانچه در سابق گذشت که خدا ایشان در چند موضع فرموده و
بزرگان اراده کرده و قدش قادشیم بمعنی مقدس مقدسان و خاص خاصان است و باتفاق علمای یهود و
نصاری این آیه تسلی دانیال است و خبری است از آبادی بیت المقدس در مرتبه دوم و قبول استدعای دانیال است
و معنی تحت اللفظ این باین طریق است که هفتاد هفت سال دیگر مقرر کردم بر قوم تو و بر شهر مقدس تو که تمام شدن
گناه و ختم شدن خطا و کفاره شدن گناه آنها و آوردن راستی عالمها و ختم شدن وحی و نبی و بزرگ شدن
مقدس مقدسان و علمای یهود سه امر اول را اشاره به آبادی دوم بیت المقدس گرفته اند اگرچه در کیفیت تطبیق فی
الجمله اختلافی کرده اند و سه امر آخر را حمل بر آخر الزمان و آمدن مسیح کرده اند و نصاری سه امر آخر را حمل بر آمدن عیسی نموده
و همه در ربط سه فقره اول با سه فقره ثانی متحیر مانده اند و اهل اسلام سه امر آخر را حمل بر آمدن محمد بن عبد الله نموده اند و جمله
آنچه ظاهر است در خلاصه معنی این کلام است که می فرماید حال که تو دانیال التماس کردی آینده تو نیز من از گناه ایشان گذشتم
و مهلت دادم ایشان را که گناه ایشان تمام شود یعنی بنهایت برسد و ختم شود که قبول بخشش نکنند و بزرگ شود گناهان ایشان
و این مهلت را هفتاد هفته که چهار صد و نود سال باشد مقرر کردم یعنی این مدت ایشان را مهلت دادم تا گناهان ایشان
محکم و ختم شود و تا راستی ابدی بیاید و ختم نبوت شود و خاص خاصان بزرگ شود و مصداق سه فقره اول که ظاهر است همه
آبادی دوم بیت المقدس که بعد از استدعای دانیال محقق شد چهار صد و نود سال بود و در این مدت بنی اسرائیل معصیت را
از حد تجاوز نمودند چنانچه پیش اشاره بآن شد که خدا فرمود بعضی انبیا که اگر اسماعیل و موسی زنده شوند و التماس ایشان را
بکنند نخواهم بخشید ایشان را و در این مدت بتها پرستیدند و هر روز بدعت تازه از برای خود قرار دادند و بر قتل مثل زکریا و
یحیی و عیسی و غیرهم از انبیا اقدام نمودند بلکه این طایفه بعد از قبول خدا استدعای دانیال را و پیش از دخول در این زمان
اساس معصیت چند بود و نافرمانی که غالب مفاسد بر آن مترتب شد در بابل از ایشان بعمل آمد و آن این بود
که خدا با ایشان امر فرمود که تمام ایشان از بابل زمین که حال بغداد است حرکت کرده به بیت المقدس روند و انکار ال
کنند و بر طبق فرمان خدا پادشاه ایران نیز حکم کرد که بالتمام از بابل حرکت کرده مصالح و علوفه ایشان را در اثر ال تعیین
کرد و مع ذلک آنچه از تاریخ یوسف بن کوریون معلوم میشود و در آن کتاب که از معظم کتب بنی اسرائیل است تصریح
شده غالب عظمای ایشان در بابل توقف نموده از رفتن به بیت المقدس تخلف ورزیدند و طایفه از فقرا و اوباط
الناس به بیت المقدس برگشتند بلکه ایشان هم قلیلی از بنی اسرائیل بودند چنانچه در کتاب عزیر و غیره مسطور است چهل و دو
هزار و سیصد و شصت نفر برگشته و بقیه ماندند و حال آنکه بقیه بسیار بیش از این بودند چه بجا آنکه در توریة مذکور است بنی اسرائیل که
غرض یعقوب یا اولاد او باشند در زمان حضرت یوسف هفتاد نفر بودند که رفتند بمصر و در زمان حضرت موسی که بنی اسرائیل
را از مصر بیرون آورد و فاصله میان دو زمان دویست و ده سال شده بود شماره کردند و از مصر بیرون آمدند ششصد و سه هزار و
پانصد و پنجاه
پانصد و پنجاه نفر مرد جنگی بودند از بیست ساله تا شصت ساله و کمتر از بیست ساله و زیاده از شصت ساله و زنان داخل شماره
نبودند و در زمان داود پیغمبر حضرت امر شد که بنی اسرائیل را شماره کنند در آن وقت هزار هزار و سیصد هزار مرد جنگی بودند و در وقت
اسیری بابل بیشتر از آنچه کشته شدند و متفرق شدند باطراف عالم سیصد هزار مرد باسیری بابل رفته و بعد همان قدر که مذکور شد
مراجعت کردند با وجود امر الهی که بیایند و بیت المقدس را آباد کنند و این اول نافرمانی بود که کردند و جماعت یهودی که حال در
عراق عرب ساکنند و در اطراف عالمند مشهور است که از آن طایفه هستند که ماندند و متفرق شدند پس صادق آمد که
این مدت مهلت گناه بر ایشان تمام و خطا ختم و معصیت کثیر شد چنانچه از عبارتی که سابق ترجمه آن در مذمت بنی اسرائیل
نقل شد صریح در این مطلب بود و تطبیق سه فقره اولی ظاهر شد اما مراد از سه فقره اخیره پس آن است که اول از نبوده این مهلت
داده تا مرتبه گناه بنهایت رسد و بزرگ شود گناهان و ختم شود خطا پس میفرماید که این تمامی شود تا عدالت و صدق همه
عالمها یا صدق و عدالت جاوید بیاید و نبوت ختم شود و بزرگ شود مقدس مقدسان یعنی اسباب بزرگی او مهیا شود
و اساس ظهور او برپا شود و تحقیق این مطلب آن است که چنانچه مشاهده است عادت الله بر این جاری شده که بعثت پیغمبران در
حالت شدت معاصی و طغیان عباد واقع شده بخصوص پیغمبران اولوالعزم تا ظهور فایده وجود ایشان بیشتر باشد مثل هر چه مرض
عظیم تر باشد اثر طبیب حاذق بر تر بروز می آورد و از آنجمله بود که بعثت ابراهیم در وقت دعوای خدائی نمرود و بعثت
موسی در وقت دعوای خدائی فرعون اتفاق افتاد پس باید بعثت مقدس مقدسان در وقتی باشد که کفر عالم را فرا گرفته باشد و از آنجمله
بود که بعثت پیغمبر آخر الزمان که بر همه کرده جهل انبیا بود در وقتی شد که بنی اسرائیل که عمده خدا پرستان بودند یاغی و طاغی شده
مغضوب درگاه الهی گشتند و نصاری دعوای الوهیت مسیح نمودند و جهان آتش را بخدائی قبول کردند و از جبرئیل از فرموده
الهی به دانیال میگوید که هفتاد هفت سال مهلت بقوم تو دادیم تا بمرتبه رسند که دیگر ترا در آن بخشش نباشد و معصیت را بانجام رسانند
تا بیاید راستی عالمیان و خاتم پیغمبران و اساس بزرگی آن چیده شود و اساس بزرگی چیده شدن و بزرگ شدن او بعروج رفتنی

کفر عالم متحقق میشود پس چون بنی اسرائیل معصیت را بنهایت رسانند ابتدای بزرگ شدن خاتم خاصان می شود و همچنین شد
و چنین شد چه بعد از تمام شدن این مهلت که نزدیک بیکصد سال بعد از عیسی بود طایفه نصاری با نزاع و دعوای الوهیت عیسی را
کردند و در قریب ان اوان اساس اتش پرستی در عجم بر پا شد و اساس ظهور خاتم پیغمبران مرتب شد پس انطباق این
سه فقره بر پیغمبر اخر الزمان واضح است و انکه میان تمام شدن ابادی بیت المقدس در مرتبه دویم و میان ظهور پیغمبر ما تقریبا سیصد و چهار صد
سال فاصله شد منافی این فقرات نیست چه تقریر نموده که این مهلت دادیم تا باید بلا فاصله خاتم انبیا بلکه فرموده این مهلت
داده شد تا ختم گناهان بشود و بچه او باید و بزرگ شود و در عرض این مدت فاصله هم اساس ظهور او مرتب می شد پس این فقره نیز
اشاره به بعثت خاتم انبیا خواهد بود و اما حمل بر امدن مسیح که یهود میگویند اصلا راهی ندارد چه از زمان دانیال تا حال که
تقریبا دو هزار و دویست و پنجاه سال میشود اصلا اثری از او بظهور نرسیده و اساس ظهور او مرتب نشده و خدا ایشان را در بسیاری
از این زمان بسیار بالاتر و بهتر از زمان بنی اسرائیل و موسی ظاهر شده و اینو اتفاق علمای بنی اسرائیل است که تشیع در مرتبه
نزدیک بموسی هم نخواهد بود چه جای انکه بالاتر باشد و مقدس مقدسان باشد بلکه چنانچه گذشت در توریت تصریح است باینکه
از بنی اسرائیل پیغمبری چون موسی بر نمیخیزد و اما حمل بر جناب عیسوی چنانچه این پادری گفته اگرچه محتملات و بنابر این
محل میشود قطع نبوت و وحی بر قطع ان از قوم دانیال که بنی اسرائیل باشند … در ان مقام هم این است بغیر به اینکه
کلام در حق قوم است ولیکن بعثت عیسی و رفع او باسمان پیش از انقضای هفته بلکه هشت هفته اتفاق افتاد و او را بر دار کشیدند
چه از زمان دانیال تا زمان عیسی تقریبا چهار صد سال بوده و … بقول نصاری مقدس مقدسان بزرگ نشد بلکه تنزل کرد
چه بعقیده باعتبار نقص شد مرتبه … مرتبه جسمانیت هبوط کرد علاوه بر انکه عیسی را … است چه او خود می فرماید من بر بنی
اسرائیل مبعوث شده ام نه غیر از بنی اسرائیل بوده در توریت وارد است که پیغمبری بر نمیخیزد از بنی اسرائیل چون موسی پس مقدس مقدسان
نخواهد بود و اینها بنابر انچه در کتب ایشان است ذکر میشود که اهل اسلام مرتبه عیسی را کمتر از موسی نمیدانند با طلبه این مقدمه اگر …

در اخبار از پیغمبر اخر الزمان نباشد احتمال انها و احتمال حمل بر جناب عیسوی اصلا نیست و اما انچه گفته که اخر الامر بعد از امدن یحیی بن
زکریا که بحسب اخبار از او پیش بود این عبارت را بانچه گفته که حمل کند انچه را از زمان یحیی در فصل پنجم انجیل یوحنی مذکورات
و گذشت در جایی که ما استدلال بعبارات کتب اسمانی می کردیم بر عیسی و اینکه نمی توانند شد او باشد و اما انچه را گفته
که و کتاب خود را الاعمش نور کامل کردند موافق اختیار خود و یا اختیار خود پس این منافی ان چیزیست که سابق بر این انکار
نمود که کتب انبیا سلف تحریف نشده و زیاد و کم نگردیده و اما انچه گفته که در روز پنجم بر خواست و ظهور نمود پس وجه ثبوت
نیست و در فصل شانزدهم انجیل یوحنا در انجا که میگوید اگر من نروم فارقلیط نخواهد امد چنانکه گذشت این عبارت زیاد شده
که یعنی حضرت عیسی بعد از قتل خود نزد حواریین امد در حالتی که بعضی از ایشان او را جن و بعضی عیسی دانسته بودند و باین
گفت که اختیار زمین و اسمان بمن داده شد بروید بتمام دنیا و غسل بدهید مردم را بنام پدر و پسر و روح القدس و لفظ یحیی
ظاهر در اینست که این از الحاق مفترین است … بلکه بعد از عیسی بدعتها در دین او گذاردند و دین او را برهم زدند چنانچه
مذکور می شود نه کلام خود یوحنا است و الا یوحنی نمی گفت علاوه بر اینکه اگر قول عیسی و حواریین اطاعت نکردند و بتمام
دنیا نرفتند و همه کس را این غسل ندادند و اگر نتوانستند چرا عیسی که باعتقاد شما اختیار زمین و اسمان از او است و پسر خدا بود
بلکه خدا بود و از این مطلع بود که نمی توانند بتمام دنیا بروند و همه کس را غسل دهند ایشان را چنین امری کرد و بر فرض انکه اینکلام
از یوحنا است از کجا ان که امده و ظهور کرده عیسی بود بلکه جن بوده چنانکه خود میگوید بعضی حواریین او را جن دانستند و بعضی عیسی بلکه
ان بعضی در است رفته بودند بچه دلیل بفهمیم که فهم این بعض حواریین درست است نه ان بعض نصرانی گفته چهار تا چهار
تاریخ داریم دو از مصاحبانش و دو از معاصران ایشان و تاریخ دیگر از معجزات مصاحبانش که مورخ پنجم خواهد است
حواریین را فرموده که باطراف عالم بروید و ندا کنید بامرزش گناهان خلق بجهت کفاره خون من و مؤمن را بروح
القدس وعده میدهد که ایشان را پاک سازد و مردم انجیل بقصد دخل دین کنند … و رهبانی نگاه دارید در باده … قبیل او

تا بر کشتن او و اگر گویند از کجا معلوم میشود که این اشخاص این خبرها را از پیش خود ساخته باشند و است گویند گوییم اگر ایشان
از پیش خود انها را می ساختند میکردند کار را که هیچکس نمیکند زیرا که خود نوشته اند که نه حرمت و نه دولت و نه عزت و نه ارام
خواهیم یافت اگر می دانستند که از انها را خود تکذیب میشود و اگر ان خبرها را دروغ می گفتند بایست یهود ها وقت تکذیب
قول ایشان کنند و مگذارند دین مسیح جاری شود زیرا که شروع بدعوت در اورشلیم نمودند و در همانجایی که مسیح کشته شده بود الان
نیاوردن یهود موجب شک نیست بلکه مؤید انست زیرا که حال که … مخالفند نتوانستیم از کتاب ایشان حجت بیاوریم
جواب از کجا بدانیم که این چهار تاریخ از مصاحبانش بوده سلمنا که بفهمیم از کجا زیاد و کم در انها نشده سلمنا که ایشان نیز با فهم
چه میدانیم که ان مصاحبان انچه گفته اند مطابق واقع است و ان مورخ دیگر را از چه دانیم که راست گفته بلکه از کجا دانیم که ان
تاریخ را او بتمامه نوشته و بالجمله انچه ایشان در معجزات و احوال پیغمبر گفت تمام در اینها جاریست و اما انچه گفته که حواریان را
فرمود که ندا کنید بامرزش گناهان خلق منافی است با انچه در فصل نوزدهم انجیل متی مذکور است که شخصی از عیسی پرسید که
حکیم که بهشت روم گفت احکام دین توریت را عمل اور چه اگر همه گناهان بخشیده شدی بهشت رفتن موقوف بجا اوردن
اعمال توریت نبودی و با انچه در فصل سی و دویم کتاب ان زکیال نبی است که خدای فرماید در جهنم خواهید بود و همه کس
اگر و لاانس بکار دین که صاحب لغت ایشانست اگولانس را بجهت … قدری از زنا … تعبیر کرده
و با انچه حال معمول بطایفه نصاری است که میروند بکلیسا و گناهان خود را بپادری می گویند و او می بخشد گناهان
ایشان را اگر خدا امرزید و عیسی خدا شد دیگر پادری چه چیز را می بخشد و حال انکه ان عبارت … نقل نمیکند که گناهی
همان عمل … است مسلم شد و ثانیا انچه گفته که اگر گویند از کجا معلوم می شود تا اخر یا کلامات کسی چنین بگوید و اما
انچه جواب گفته باطل است زیرا که میگوییم از کجا کردند کاری را که هیچکس نکرده و چه دلیل نوشتند که ما نخواهیم یافت
عزت و دولت و ارام را و چرا این الحاق زیاد کنندگان نباشد سلمنا نوشتند از کجا که انچه را نوشتند که خواهیم

یافت نیافته بلکه یافته باشند و بچه دلیل که نوشته مطابق واقع شد گفته که اگر دروغ می بود بایست یهود تکذیب
کنند گوییم از کجا یهود این نوشته را دیدند سلمنا دیدند از کجا تکذیب نکردند گفته اگر تکذیب میکردند بایست نگذارند دین
مسیح جاری شود گوییم کاری نمی توانستند بجهت کثرت اعوان انها بلکه میگوییم نگذاشتند منتشر شود دین ایشان را در
عالم تا پادشاهی قسطنطین نام امد که دویست سال تقریبا بعد از عیسی بود و او نصرانی شده باعث نشر ان دین شد
و بعد از اینها بچه میگوییم که تمام انچه را گفته از تواریخ و تاریخ معجزات مصاحبان و احوال مصاحبان و عدم رد
مخالفین مسلم میداریم و از برای ما ضرری ندارد چه ما حضرت عیسی را پیغمبر عظیم الشان میدانیم و در اثبات حقیت او
احتیاج باین سخنان و امثال نداریم ولیکن همه اینها در حق پیغمبر ما نیز جاریست چه تواریخ بسیار است چون اصول الکافی
ائمه که مشتمل بر احوال پیغمبر و اوصیای انحضرت که اکثر معجزات اوصیا از پیغمبر ما نقل است که راوی صاحب اصل
تاریخ خود بچشم خود دیده و ثبت نموده و دست بدست رسانیده اند و نیز میگوییم که انچه گفته که و اگر گویند از کجا معلوم
شد که این اشخاص این خبرها را از پیش خود ساخته باشند تا انکه گفته و مگذارند دین مسیح جاری شود میگوییم از
کلام پیران و متقدمین خود ایشان مستفاد می شود که این خبرها را از پیش خود ساخته اند و مگذاشته اند دین مسیح جاری شود
اگر خواهی ببین پلوس که مؤسس اساس این دین متداول در میان اکثر نصاری … است و بعضی از دستورهای ان
مذکور خواهد شد و معاصر حواریین بوده چه میگوید ببین رهنمای مذهب ایشان هر یک در حق یکدیگر چه میگویند گفته
پلوس است که در بیان احوال خود میگوید در فصل اول کتابی که بجماعت کالس نوشته ای برادران من این انجیل که
بواسطه من بشما داده شده است از هیچ فردی از افراد انسان بمن نرسیده است و من تعلیم ان از کسی هم نگرفته
بلکه بالهام عیسی که خداست بمن رسیده است و شما شنیده خواهید بود که من وقتی با یهودان چه قدر هم مذهب و مختلط بودم
بمرتبه که دشمنی می کردم جماعت خدا تعالی را بمرتبه که بر همه هم سنان خود پیشی میگرفتم و از همه ایشان در احکام دین او

و شریعت پدران خود متعصب تر بودم اما در وقتی که آنکسی که مرا از شکم مادر خود از دیگران جدا کرد و بلطف مرا بخود طلبید و اراده
آنکه بمن ظاهر سازد فرزند خود را و از برای آنکه در میان فرنگیان خبر خوشحالی بدهم و من از ان روز هیچ وقتی بگوشت و
خون متوجه نشده ام و به پیش شمعون و سایر حواریین که در بیت المقدس بودند نرفته ام بلکه بعربستان رفته بدمشق بازگشتم
و بعد از ان بسه سال به بیت المقدس رفتم و پانزده روز نزد شمعون ماندم و اما از سایر حواریین کسی دیگر را ندیدم مگر یعقوب
برادر حضرت عیسی و آنهایکه بشما می نویسم خدا می داند دروغ نمیگویم پس از بیت المقدس آمدم بسمت عراق زیراکه در
میان جماعت یهود که حضرت عیسی خدا را قبول نموده اند غریب بودم پس میگوید چهارده سال بعد از ان یکبار دیگر
همراه دو شاگرد خود برنابس و تیطوس به بیت المقدس رفتم و با آنهایکه مردم بنده اند چیزی هستند یعنی شمعون و سایر حواریین
برخوردم و با ایشان در باب آن خبر خوشحالی و ارادت رفع گناهان و اختراع رهبانیت برداشتن احکام و شریعت
در خلوت نزاعها کردم از برای آنکه مبادا ابحث دویدگی من مانده باشد و اما تیطوس هم که با من بود ملزم نشد ختنه شود
تا خود را ختنه کند و از ان برادران چند منافق داخل مذهب شده بودند تا جاسوسی کرده ما را از اختیاری که در دین مسیح
خدا داریم برگردانند به بندگی یعنی بجا آوردن احکام شریعت از جاسوسی ایشان پروا نکرده بلکه یکساعت کردن
خود را بفرمان ایشان لایق نداشتم برای آنکه خبر خوشحالی مذهب خود را که بشما تعلیم نموده ام محکم نماید پس در باب آنهایکه
خود را چیزی میپنداشتند با من کاری نیست اما این را میگویم که نسبت بمن آنهایکه در نظرهای خود خود را چیزی میپنداشتند در این
نزاع هیچ نتوانستند کرد بلکه قضیه برعکس شد زیراکه چون دیدند کالهیجا نانکه بشمعون انجیلی که ختنه کردن در او داخل است
داده شده بمن نیز انجیلی داده شده که ختنه کردن در ان جایز نیست و دانستند که هرکس شمعون را بزرگ کرده است کرده ما
ساخته است مرا نیز در میان ختنه نکرده ها خلیفه کرده است و چون یافتند که چه لطفی بمن داده شده بود شمعون و یوحنا
و یعقوب پنداشته می شدند با من و برنابس شاگرد من دست برادری دادند از برای آنکه ما ها در میان ختنه نکرده ها

و ایشان

و ایشان در میان ختنه کرده ها باشند اما چون شمعون بانطاکیه آمد بر روی او ایستادم زیراکه سزاوار تنبیه بود زیرا
که پیش از آنکه مردمان چند از پیش یعقوب که آن هم از حواریین است آمده باشند با کفار حربی نان و چیزی
می خورد و بعد از آنکه ایشان آمدند خودداری کرد زیراکه از آنهائی که ختنه کرده بودند میترسید و این باعث شد که
سایر جماعت یهود در این پرهیز از حربی پیروی او نمودند حتی برنابس نیز بطرف شمعون اما چون دیدم که خوب
نمیکنند و موافق راستی انجیل راه نمیروند در حضور همه بشمعون الصفا گفتم هرگاه تو که خود یهودی باشی بدستور
اهل ملت زندگانی می کنی پس چرا سایر ناس را جبر میکنی که بدستور ملت یهود زندگانی نمایند و ما در اصل
همه یهودیم اما میدانیم که آدم از عمل کردن باحکام دین بیگناه نمی شود بلکه همین با ایمان داشتن بانکه عیسی خداست
بیگناه می شود و ما ها باین سبب با همین ایمان بعیسی آورده ایم از برای آنکه بواسطه این ایمان بدون عمل کردن
باحکام دین بی گناه شویم حال نظر کن باین کلام ایمز دکه معاصر حواریین بوده بلکه خود را از حواریین بالاتر می دانسته
و ببین در حق ایشان چه میگوید و ببین این انجیلی که آورده از کجا راستی از برای اینکه سایر اناجیل را اگر نه متابعت
قول در نسخه سیم آخر از زمان را کنیم و از در نسخه او نبوت عیسی را ثابت نمایم و اگر انجیل پلوس درست است راه نبوت
از اینجا کن و اگر سایر اناجیل درست است ختنه شما کو و شنبه شما کو و رهبانیت بچه سبب و چرا پادریان زن نمی
گیرند و چرا عیسی را خدا می دانند نظر کن بانچه پادری لوید و نیکوس دید و نصرانی در کتابی که برد شوپر در شهر اگره
بفرمایشه اکبر شاه هندی پسر همایون شاه نوشته چه در انجا خطاب بشوپر کرده میگوید و در رد صفحه چهار صد و چهل و شش
که ای پادری ترا دعا کرده که چون حضرت عیسی بشمعون الصفا فرموده است که من از برای تو دعا کرده ام که ایمان تو
نقصان نپذیرد پس تو برادران خود را در ایمان قوی گردان و چون خلفای مذهب نصاری را که ما ها پاپا
می نامید ایشان را از شمعون پیروی آمده میدانید چنان می دانید که گناهی که باعث زوال ایمان ایشان شود

[illegible]

نکرده اند تا امروز بگو بچه رو این ادعا را کرده و باین دروغ قبیح نه تنها بر مردم مشرق بلکه با ما هم که مغربی می باشیم از برای
پوشانیدن کفر و قباحتهای خلفا و ریم یا پاپایان خود جرأت نموده و عیسی که خداست چیزی بسته که علاوه آنکه نگفته است
هرگز در خاطرش هم خطور نکرده بود پس بگو از کجا و در چه وقت عیسائی که خداست این را بشمعون جانشین خود گفته است بلکه
چگونه می تواند جانشین داشت آنکسی که همیشه زنده است و هرگز منصب خداوندی خود را از خود جدا نکرده و اگر عیسی این
را ادعا می کنی گفته باری همین ادعا را بکن که شمعون جانشین او بود نه همه خلفا زیراکه از کجا می گوئی هر خلیفه و ریم
یا پاپائی از شمعون پیروی آمده و از کجا می گوئی که ایشان گناهی که سبب نقصان ایمان باشد نکرده اند زیراکه هر یک
از ایشان گناهان چند کرده اند که ایمان را از بنیاد از ایشان دور رفت چنانچه ترتولیانوس که از ائمه
خلفای سماست در کتابی که برد شخصی مرسین نام نوشته است اقرار داد که زفرینوس مذهب کفار را حق دانست و
داوزبیوس که از مشاهیر خلفای سماست در کتاب خود نوشته است که مرسلینوس از واجبه اینکه مباد او را
کشند از برای بتهای ممود قربانی کرد و جیرانیم مشهور در کتاب تاریخ و کتابی که ذکر عظمای دین خود را میکند
نوشته است که لیبیریوس و فیلکس که از مشاهیر خلفا هستند هر دو بمذهب اریانی بودند و اریانی طایفه اند که حضرت
عیسی را خدا نمی دانستند بلکه میگویند پسر خداست و بهترین مخلوق پروردگار بود و ان بدن را از برای خود گرفته مدتی که در دنیا
زنده بود از قبیل روح در ان بدن زندگانی کرد و این اعتقاد در میان همه فرق نصاری که امروز در زمین می باشند کفر
عظیم است و نیز نوشته است که ویر چیلیوس پیروی کرد اوتیکس را و مذهب او را اختیار نمود و او اعتقاد داشت که عیسی
کلام الله نبود بلکه چیزی بود از او جدا و می گفت بدن عیسی از قبیل ابدان افراد انسان نبود بلکه بدن او بدن نورانی
مثالی بود که از آسمان آورده بود و بظاهر چشم از مریم متولد شد و انکار میکرد که در عیسی دو ذات یکی الهی و یکی انسانی بگوید
موجود داشته باشند و همه این مراتب در دینی که امروز نصاری دارند کفر میباشد و ملکیار در کتابی که او را الکتاب ریاضی مینمامند

و از جمله

نوشته است که ماریوس خلیفه که او را ماریوس اول میگویند کافر شد و استفونس را که استفونس ششم میگویند همه آن
احکامی را که پیش از او بود باطل کرده حکم فرمود که هرکه حکم پیش را قبول کند لعنتی باشد و جوانس گلان
او هر حکمی که استفونس کرده بود باطل نموده حکم نوشت که هرکه احکام استفونس را قبول کند لعنتی باشد و همین
مطلب را در کتابی که او را اپیلاتینه میگویند و از ان معتبر کتابی ندارند نوشته است و دیگر مرتیوس و لائوس
در کتاب خود نوشته است که سیلوستر ساحر بوده است و آخر بشیطانی که با او اختلاط داشت بوضع بسیار زشتی
رفت و برانی کردینالس در کتاب خود نوشته است که گریگاریوس هفتم از همه بدتر بود و ملحد شد و بخدا اعتقاد
مطلق اعتقاد نداشت و یوحنس که یوحنس بیست و سیم باشد کافر بود زیراکه میگفت ارواح انسانی چون ارواح
سایر حیوانات برطرف میشوند و یوحنس بیست و سیم چنانچه در کتاب کنسیلیا ذکر آن مذکور است در میان همه مصلحت
کنندگان در بالای تخت شمعون آخرت را انکار کرد تا اینجا ترجمه کلام لوید و نیکوس دید و نصرانی تمام شد این است
کلام متقدمین و متاخرین ایشان در حق یکدیگر و بیش از این از کلام جرائیم که از اقدم قدمای ایشان و از مشاهیر
خلفای ایشان است دیدی که گفته بمقتضای اطلاق پر دروغ بر هم بافته اند پس با وجود اینها چگونه کجا بر تاریخ نوشته
شده اعتماد میتوان نمود و چگونه ایمز دمیگوید که اگران خبرها را دروغ می گفتند باعث یهود تکذیب قول ایشان کرده
نگذارند دین مسیح جاری شود خود ایشان بعضی تکذیب بعضی را می کنند و در حق شمعون الصفا که مقدم حواریین بود
چه انکارها می کنند و دین مسیح را از کجا بیابیم که جاری شده و اینکه در میان است از کجا دین مسیح باشد چنانچه تفصیل آن
در کلام بعد از این معلوم خواهد شد و نقل و حکایت چنین اشخاص که همه مخالف عقل و جمیع شرایع را نقل میکنند چگونه
خواهد انه چگونه اعتماد توان کرد و انصاف است که اگر نه بواسطه اخبار خاتم انبیا از نبوت بسیاری از انبیای سلف بود
اثبات نبوت انها در نهایت صعوبت بود و کسی که از این دین پیش خارج باشد اثبات نبوت انها را نمی تواند کرد

چه ایمرد باعتقاد خود در رساله نوشته دانچه در کتب و تواریخ مسلمین است حجت نبوت محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله
اینکه ما نزدیک بصد صحیح داریم از موثقین که در بسیاری از آنها معجزات آن سید انبیا پیغمبر آخر الزمان را بچشم خود دیده و
ثبت کرده اند و زیاده از چهل کتاب تاریخ و حدیث که بتواتر رسیده و احدی در آنها تشکیک نکرده در ثبت معجزات
پیغمبر آخر الزمان داریم که اکثر باسناد متصله بخود حضرت میرسد و بسیاری در مقارب عهد آنسرور نوشته شده
و مثل نهج البلاغه که خود تصریح باین معجزه می فرماید در میان است و قرآن مجید که مشتمل بر اخبار از غیب و سایر آیات
اعجاز است در دست است و اخبار غیب و حی آنحضرت حاضر است پس بسیاری کرده در میان دو مملکت
اظهار دلیل و استدلال نموده میگوید ما چهار تاریخ داریم و تاریخی دیگر از معجزات حضرت ... اش که مورخ بچشم خود دیده و علمی
نتواند دروغ باشد عجب است اینکه کسی تکذیب نکرده تا این دین شیوع یافته با وجود آنچه خود در حق مورخین خود و
خلفای خود در کتب بها نوشته اند و می خواهد مطلب دو هزار سال تقریبا پیش از این را ثابت کند که همه آنچه در آنجا
نوشته شده تمام مطابق واقع است فقرانی گفته و ثانیا این دین نیز از معجزات است زیرا که احکام این دین
تمام مخالف هوا و هوس نفسانی و شهوت و غضب میباشند و از چند نفر فقیر که هیچ چیز از قوت و شمشیر و سایر چیزها
چون اعوان و انصار نداشته حتی فصاحت طاری شد و با وجود این دین تبدیل دین قیاصره و اکاسره
کوشش ایشان که محو شد دین مسیح را از زمین بر دارند چنانچه قتل بسیار هم نمودند جواب انتشار دین عیسی را
باین سبب که گفته از جمله معجزات شمرده پس چرا امروز بی انصاف همین مرحله را در دین خاتم الانبیا جاری نمی سازد
که جوانی بی جد و پدر و بهمین دنیا و فقیر و بی چیز از میان قومی بر خیزد که همه آن قوم کمر عداوت او را بر میان بسته بودند
حتی عم و عمزاده و خویش و تبار و مصداق نبوت او از قراری که در انجیل از قول عیسی مذکور است که هیچ پیغمبری بی حرمت
نشد مگر اینکه اهانت رسانده میشود در شهر و وطن او و اذیت میکنند او را قوم او بعمل آمده و دعوت کند و شریعت را

بدلی

بخبری که از جمله امور صعب است که ترک خدایان خود و نسخ ادیان آباء و اجداد باشد و بعلاوه فقیر باشد که اکثر شبها
گرسنه خوابیده و آخر او تنها و بی کس از شهر و وطن خود فرار و پنهان وقتی بیرون آید و با وجود این دین او شرق و غرب عالم را
بگیرد و دین سلاطین روم و مصر و شام و یمن و عمان و عجم و هند و سند و ترکستان همه را تبدیل دهد و همه ایشان طوق
اطاعت و جزیه برداری او بر گردن نهند با وجود دشمنان خانگی و بیرونی و وقوع قتل بسیار باین واسطه و اما آنچه
گفته که احکام این دین مثل دین نصاری تمام مخالف هوا و هوس او اولا می گویم که چنانچه از کلام ایشان مفهوم میشود
باین کلام کنایه از موافق هوا و هوس نفسانی بودن احکام دین اسلام اراده کرده و لا نمیدانم کدام حکم او موافق
هواهای نفسانیه است آیا جهاد در راه خدا که معرض تلف جان و ترک خان و مان است موافق خواهش نفس است
یا وجوب حج و زکوة و خمس که در آن اتعاب بدن و اتلاف مال است یا نمازهای پنجگانه یومیه یا روزه سی روز رمضان
خصوص در روزهای تابستان یا بریدن آلت بجهت ختان یا وجوب اجتناب از شراب و حفظ چشم و دست و فرج خود از غیر
حلال خود از زنان و پسران یا لزوم احتراز از لباس حریر و طلا و ظروف طلا و نقره و وجوب ترک اسراف
و فرو بردن خشم و غضب و امر بمعروف و نهی از منکر و در راه خدا نترسیدن از ملامت ملامت کنندگان و وجوب
احتراز از نجاسات و وجوب تطهیر بدن از بول و غایط و غسل کردن از جنابت و حیض و استحاضه و نفاس و تحمل نفقات
عیال و پرستاری اولاد و صله ارحام و وجوب حفظ زبان از لغو و غیبت و فحش و دشنام و دست از اذیت و
دزدی و اعانت ظالمین و چشم از نامحرم و گوش از سرود و غنا و شکم و فرج از محرمات و منهیات و نماز و عبادت و
تضرع در تاریکی شبهای دراز و نگاه داشتن دل از غیر یاد و محبت خداوند یکتای بی نیاز الی غیر ذلک و ثانیا آنچه گفته
که احکام این دین یعنی دین این پادری تمام مخالف هواهای نفسانی می باشد نمیدانم این دینی که می گوید احکام
او موافق و مخالف هواهای نفسانی نیست کدام است و در دست کیست اگر دین را می گوید که عیسی آورده که آن دین و

در نزد کدام طایفه نصاری شایع است و کدام یک از قیاصره آن دین را امروز دارند که تو تبدیل ایشان را معجزه قرار داده
چه در چند موضع از اناجیل اربعه نقل کردیم که عیسی فرموده من نیامدم که حکمی از احکام توریه را بر هم زنم و فرمود که هر که بهشت خواهد باید
تابع احکام توریه باشد و در انجیل متی و غیره از زبان عیسی میگوید که مپندارید من آمده ام که دین پیغمبران و آنچه انبیا فرموده اند
بر طرف سازم و حلال کنم و در فصل چهلم انجیل لوقا است که بعیسی شخصی عرض کرد که چه کنم تا حیات ابدیه از خدا میراث
بگیرم فرمود آنچه در توریه نوشته است عمل کن و تو خود میشی از این که معنی انجیل ناسخ توریه نیست بلکه تکمیل آن کرده است و تکمیل
بزیاد کردن می باشد نه کم کردن حال بیان کن چه چیز از احکام توریه از اصول و فروع آن چه در میان شما است و
کدام یک را مراعات می کنید اگر از اصول گوئی در سفر چهارم توریه خدا تعالی می فرماید آن پروردگاری که آسمان و زمین
را آفرید خدا است و شما است و شکی نیست بلکه در اناجیل شما این تصریح شده چنانچه در انجیل یوحنا است که عیسی گفت خدا
وندا این زندگانی ابدی که من بفرمیده و تعلیم ایشان کردم این می باشد که ترا بتنهائی خداوند بدانند و مرا فرستاده تو بشناسند
و در فصل سی و دویم انجیل مرقس مذکور است که مردی بخدمت عیسی آمد و عرض کرد ای استاد خوب من چه عملی کنم که بواسطه آن
به بهشت روم آنحضرت بر او تند شد و فرمود که چرا مرا خوب گفتی آیا نمی دانی که کسی را خوب نمی توان گفت مگر یک خدا را
و در فصل چهل دویم انجیل مرقس است که کسی از عیسی وصیتی طلبید فرمود اول وصایای من این است که بدانی خدای تو خدای
واحد است و نیز از اصول دین موسی آنست که شبیه ساختن و اعتقاد لزوم تعظیم آن و پرستش جایز نیست چنانکه در باب بیستم
از اسفار خمسه در نزد نصاری است مذکور است که خدا تعالی میفرماید مسازید از برای خود شبیهی و هیچ چیز بشبیه آنچه در آسمان است در زیر
آسمان و بر روی زمین است و بشبیه آنچه در زیر زمین و در دریاها است هیچ شبیه مسازید و پرستش مکنید و نیز از اصول دین موسی
اینکه گناهکاران بجزای معصیت خود گرفتار میگردند و بجز خدا کسی را منصب بخشیدن معصیت بندگان نیست از این اصول کدام
یک را نصاری دارند دست از توحید برداشته باقانیم ثلثه قایل شده اند که پدر و پسر و روح القدس باشد و همه طوایف نصاری

خدا را

خدا را جوهر میدانند و میگویند که جوهر است از اقانیم ثلثه و اقنوم بمعنی اصل و سبب هر چیزی است و عبارت از ذات باری تعالی است
که وجود کل از ذات است و اب و ابن و روح القدس اشاره باو است و اقنوم اب عبارت از وجود است و اقنوم ابن علم
او است و اقنوم روح حیات او است بلکه اهل توحید را خوب می دانند نظر کن بکلام مقلب پادری که یکی از پادریان
نصاری بود که باعتقاد خود تتبع در دین مسلمین نموده و کتابی در رد اسلام نوشته در آنجا میگوید محمد بیش از آنکه سایر پیغمبران
گفته بودند و مرا از بت پرستی بدین عیسای خدا در آورده اند و از بت پرستی به پرستش سه خدا که دروغ است در آورده و در حالتی
که می توانست به پرستش ذات یعنی ثلثه در آورد و تمام طوایف نصاری قایل بثلثه اند که در ثلثه فی الجمله تفاوتی دارند
چه فرقه ملکائیه از ایشان که میگویند خدا باری تعالی و عیسی و مریم است چنانچه بعضی گفته اند اکثر فرنگستان از ... و ... و بلیان
و مصریان و لوتران و نمسه و المان و اسپانیل و پرتکال با نظیر آنها اند و طایفه نسطوریه عیسی را پسر خدا می دانند و بعضی خدا
دانند و بیک ذات و یک تشخص قایلند و بعضی گویند روح او خدا است و تن او پسر انسان است و بعضی گویند معنی پسر خدا
بودن او این است که خلق بوجود او راه یابند و روح القدس است یعنی دنیا بدو زنده شود اگر از انسان پرسند چه عبادت
عیسی واجب است گویند بواسطه آنکه او واسطه است میان ما و لاهوت و یعقوبیه گویند اتحاد بذات بود یکی یعنی لاهوتی
گرفت و دیگری ناسوتی و نیز نسطوریه گویند کلمه ناسوت مسیح را هیکل گردانید پس عیسی علیه السلام دو جوهر است و دو اقنوم و اتحاد ایشان
را از ارامنه اصفهان و گرجستان و طایفه زکیان از حبش و نصارای ارس و بلغار و مسکو و حاجی طرخان و مکان او ... از
و طوایف دیگر نقل نموده اند و بعضی گویند معنی اتحاد است که کلام الله در مسیح تاثیر کند بدون نقل چنانچه بعضی گفته اند
گویا مراد این باشد که بهیکل عیسی چون شجره طور محل صدور کلام الله شد و از آن است عیسویان روم و بیت المقدس و حبش
و داو ناو ر و ایروان و ارزن الروم و ... و مجموع یکمرداده اند و طایفه نصاری گویند که کلمه بر دست عیسی تدبیر ها کرده مثل
از گل نقش ساختن و مرده زنده کردن و گویند آن کلمه اتحاد است و همه چون شروع در کاری کنند گویند بسم الله الاب

والابن وروح القدس الرحمن الرحیم اله واحد و اعتقاد جمیع نصاری انست که انبیا از برای کفاره گناه پدر خود آدم در جهنم بودند
تا عیسی آمد و جهنم را خراب کرد و ایشان را آزاد کردانید و بشبیه ساختن و تعظیم ایشان مراد اظهار همین است چه در کلیساهای
خود صورت عیسی و مریم بلکه غیر ایشان را ساخته آنها را تعظیم می نمایند و اما نزد جزای عاصی پس خلاف آن از آنچه میکویند
که عیسی در روز سیم از قتل او بر حواریین ظاهر شد و گفت ندا کنید بآمرزش گناهان بر جمیع خلق ظاهر و هویداست و آنچه ایشان
دیگران معاصی بنده کان را پس خلاف آن در نزد ایشان مشهور چهارصد ساله زنان و مردان ایشان نزد پادریان آمده اقرار بگناهان
می کنند و ایشان می بخشند چنانکه مذکور خواهد شد و نیز نصاری بهشت جسمانی را انکار می کنند بجز معاد روحانی قایل نیستند
و حال اینکه در سفر اول توریة مذکور است که نشانید پروردگار اشجار باغ بهشت را از ابتدا و نیز می فرماید که از آن بهشت نهری
بیرون می آید و منقسم می شود بچهار قسم یکی فیشون که بجمیع ارض حویلا طالع میرود که عبارت از مصر و بعضی عربستان است و آن
رود نیل است و دویم نهر جیحون است که بهمه زمین دیار حبشه میرود و نهر سیم دجله است که با ثور میرود یعنی عراقین میرود و در بعضی نسخ
بجای اثور زمین سریانست یعنی زمین سریانیان چون زمین عراقین محل سکنای سریانیان بود و نهر چهارم فرات است
و اما فروع پس معظم از فروع دین موسوی ختنه کردن است چنانکه گذشت بلکه حضرت مسیح را نیز ختنه کردند چنانچه در فصل
اول انجیل متی مذکور است که هشت روز که از مولود حضرت عیسی گذشت مادر او ختنه موافق آنچه در دین موسی خدای
تعالی فرموده بود او را بمسجد برده مردی از علمای بنی اسرائیل که شمعون نام داشت او را ختنه کرد و نصاری آن روز را اول سال
می دانند و عید میکنند امروز ملاحظه کنید کدام یک از نصاری ختنه می کنند بلکه نظر کنید بقول پولوس که مؤسس این مذهب
نصاری است که حال در دست دارند با شمعون الصفا که وصی عیسی بود بنای مقابله و مجادله گذاشت و امروز در میان
از او به پولوس تعبیر میکنند و این پولوس حواری کویند در فصل پنجم کتابی که بجماعت غلاطیان نوشته می کوید من که پولوسم
بشما میکویم که اگر خود را ختنه کنید عیسی که خداست بشما نفعی نخواهد بخشید زیرا که من شهادت می دهم بهر کسی که خود را ختنه می نماید از

فصل

فصل قرض دادن باید همه احکام شرع را عمل آورد و اگر آنها را عمل آورد از عیسی که خداست خالی خواهد بود یعنی عیسی که خداست
از شما بیزاری شود و در فصل چهارم کتابی که باهل روم نوشته میکوید استدلال می نماید بر بی فایده بودن ختنه مبعوث علامت آن
از برای ابراهیم در حالت نامختونی و دیگر از معظمات فروع دین موسوی حفظ شنبه است و از آن اثری در نزد نصاری نیست
و دیگر ذبح است که میان نصاری متروک است و دیگر حرمت بعضی حیوانات چنانکه گذشت و حال
نصاری حیواناتی که بنص توریة حرامست مجوز ندو در توریة در سفر چهارم خدای تعالی میفرماید خون هیچ حیوانی را مخورید زیرا
که خون ایشان در عوض روح ایشان میباشد و بدین جهت نشاید که گوشت و روح هر دو را بیاشامید بلکه باید خون را
چون آب در زمین روان سازید و حال نصاری ذبح نمی کنند و خون را روان نمی سازند بلکه چون مهمان عزیزی
بایشان رسید خوک یا گاو یا گوسفند را می آورند و کارد دسته باریک دراز نیشتر مانند را در پهلوی گلوی او
فرو کرده خون او را در ظرفی جمع می کنند و قدری سرکه و نمک را در آن می اندازند که نبندد پس با ادویه بسیار آن
خون را می پزند و می خورند و از الجمله رهبانیت و تنها بودن است که در توریة ممنوع است چنانچه در سفر اول توریة است
که خدای تعالی در وقتی که آدم را آفرید فرمود خوب نیست که آدم تنها باشد پیدا کنیم از برای او رفیقی از جنس خودش و بعد از
عیسی نصاری بدعت تنهایی و رهبانیت را اختراع کردند چنانکه پولوس در فصل هفتم کتاب اول از برای
شخصی تیماتاوس نام نوشته است میکوید انان که کد خدا نشده اند و کسانی که بیوه اند خوبست مثل من باشند یعنی
بدستور من راه روند که عزب باشند زن نگیرند و بی شوهران شوهر نکنند و بعد از آن میکوید در باب بکر یا خواه مرد
خواه زن معلمی ندیده‌ام که بهترش اینست که چنین نمایند و از آن جمله غسل جنابت است که در توریة است و نصاری
آنرا ترک کرده اند و عمده عبادتی که امروز بنی اسرائیل دارند بلکه آنها را قرین اصل دین میشمارند چهار عمل است و
کمال اعتنا بآنها دارند اول عبادت هر روزه که از آغاز تومیه میخوانند دوم آنکه هر گاه علت خاصی در ایشان

ذبیحه باشد از احرام می دانند **سیم** اینکه ذبح را باید عالم بجمیع مسائل دینیه بکند **چهارم** اینکه گوشت حیوانات را با
لبنیات نمیخورند بلکه در یکسفره هم جمع نمی کنند و تا از خوردن یکی چند ساعت نگذرد دیگری را نمیخورند و از بعضی از آنها
در میان نصاری اثری نیست بلکه از احکام توریة و کتب انبیاء سابقین بمطلق پس معلوم شد که این معنی را
که امروز میگویند مخالف هوای نفسانیست و انتشار از آنجهة میدانند دین بنی اسرائیل و احکام توریة نیست و اگر
طریقه را می خواهد که امروز در دست نصاری است معمول به اکثر طوایف ایشان خصوص المان و پرتکال و
فرنسیس و اسپانیول و انگلیز و روس و غیره پس منهدم ارکان مخالف هوای نفس و هوای شهویه و بهیمیه و غضبیه است
پس چه چیز موافق انها خواهد بود بلکه اصول مخترعه متداوله ایشان مخالف عقل و جمیع کتب انبیای سلف و خلف
و فروع ایشان محض متابعت هوا و هوس و مطمح خواهشهای نفسانیه بسته باکل و شرب و جماع و مباشرت و
تن پروری داشته است و ایشان را در مخصوصها معنی معذوری در غلبت نیست و اگر خواهی شمه از اصول
و فروع ایشان را با تو شرح دهم تا بحقیقت آن برسی بدیده انصاف در آن بنگری و اصول و فروع ایشان را
که میدانی ملاحظه کنی و عقل را حاکم سازی به اینکه اصول دین ایشان بنوعی که بعضی از پادریان ایشان ثبت نموده
چهارده است که میگویند هفت از آن تعلق بالوهیت دارد و هفت دیگر بانسانیت خدا تعالی متعلق است اما آن
هفت که بالوهیت تعلق دارد **اول** اینکه خدا تعالی یکیست **دویم** اینکه همان خدای یکی پدر است **سیم** اینکه
همان خدای که یکی است و پدر است پسر است **چهارم** اینکه همان خدائی که یک است و پدر و پسر است روح القدس است
پنجم اینکه آن خدائی که صفات مذکوره عین ذات اوست مربی و پروردگار است **ششم** اینکه آن خدائی که
این صفات خمس را دارد شفاعت کننده است **هفتم** اینکه آن خدائی که صفات مذکوره را دارد تجلی کننده است و اما
آن هفت که تعلق بانسانیت دارد **اول** اینکه آن خدائی که باین صفات متصف است و این صفات عین ذات است

اولست

اولست بتوسط شخص روح المقدس بدنیا آمده داخل رحم مریم شد **دویم** اینکه همان خدائی که داخل رحم مریم شد از آنجا
بدنیا آمد **سیم** اینکه همان خدائی که بدنیا آمد از رحم مادر بدار کشیده شد و بعد از آن مدفون شد **چهارم** اینکه آن خدائی
که از دار مدفون شد داخل جهنم شد از برای خلاص کردن ارواح همه پیغمبران و اولیا و مؤمنان که از اول ابتدای دنیا تا آن زمان
مرده بودند و در آنجا محبوس شیطان گرفتار بودند و انتظار آمدن خدا را می کشیدند **پنجم** اینکه همان خدا که بعد از داخل شدن
داخل جهنم شد از آنجا همراه پیغمبران و اولیا و مؤمنان بدنیا برگشته رجعت نمود **ششم** اینکه همان خدا بعد از رجعت نمودن
بدنیا بعد از انقضای چهل روز ارواح مؤمنان و اولیا و پیغمبران را با خود برداشته باسمان بالا رفت و در دست راست پدر خود
قرار گرفت **هفتم** اینکه همان خدا با آن سیزده صفات مذکوره از آسمان نازل خواهد شد و در صحرای از محاذای شام
دیوان خلایق را خواهد کرد و نیکوکاران را به بهشت و بدکاران را بجهنم خواهد فرستاد اینست اصول دین ایشان و در فصل سیم انجیل که
بمتی نسبت می دهند و در فصل اول انجیل مرقس و همچنین در انجیل لوقا و یوحنا نیز مذکور است که در اول بعثت حضرت عیسی یحیی او را
در آب تعمید و غسل توبه داد و همینکه عیسی از آب بیرون آمد حضرت یحیی دید که آسمان شکافته شد و روح القدس بشکل
کبوتری آمد و در بالای سر عیسی قرار گرفت و در انجیل مرقس میگوید در عیسی ساکن گشت و اعتقاد ایشان در خصوص شیاطین
است که صنفی از ملائکه هستند که بسبب نافرمانی خدا مغضوب گردیده از آسمان بجهنم انداخته شدند میگویند چند روز از
آسمان ملائکه بجهنم میباریدند و میگویند شیاطینی که در زمین مانده اند ملائکه اند که در وقت فرو ریختن در عرض راه بودند که خدا
باریدن ایشان را ختم کرد و بزمین افتادند و سبب نافرمانی را میگویند این بود که بایشان فرمود زمانی خواهد آمد که من انسان
شوم باید آنوقت شما مرا انسان دانید و آن انسانی را که با من است خدا دانید و پرستش کنید آنها که قبول کردند عرش نشین
شدند و آنها که قبول نکردند مغضوب گردیدند و اما فروع دین ایشان هفت است **اول** غسل بدل ختنه و آن چنانست
که هر طفلی را پدر و مادر یا یک کدام بایام هفت روز بعد از ولادت هدیه مناسبی برداشته در شمع بزرگی چسبانیده بکلیسیا

پادری بر بند و ان پادری هدیه را برداشته مولود را اسم کذاشته در میان اب و نمک فرو می برد و در ان وقت میکوید که ترا غسل میدهم
باسم پدر و پسر و روح القدس دوم کرزیمه است و ان اینست که چون طفل بهفت سالکی رسید باید که پدر یا مادر آن طفل
انرا با هدیه نزد ان پادری که خلیفه است برد و ان خلیفه انکشت خود را بان روغن زیتی که در کلیسا ورد چرب کرده بر ان
طفل بشکل صلیب که خوج است خط بکشد و بکوید من ترا نشان میکنم بنشان شفاعت و یک سیلی بان طفل زده او را
روانه کند سیم کمفسیات و ان یعنی اقرار بکناه کردن است و ان چنانست که هر مردی یا زنی همین که از هفت سالکی تجاوز
کرد باید که هر ماه و اقلش هر سال نزد پادری اید و خلوت کند و هر کناه که در ان مدت کرده است با ادب تمام بدو زانو
نشسته اقرار کند بعد از ان پادری کفاره بجهة کناهان او که شنیده قرار می دهد و کناهان او را می بخشد باین نحو که میکوید
من کناهان ترا می بخشم باسم پدر و پسر و روح القدس و باید در ان وقت پادری بدست خود شکل صلیبی بر ان بکشد و اکر
الشخص یک کناه را از پادری پنهان کند ان بخشیدن نفعی با وی نبخشد بلکه البته باید بجهنم رود مکر انکه پیش از مردن ان
کناه را اقرار کند و اقرار به پنهان کردن ان نیز کند چهارم یوثکمونیا و ان چنانست که هر کس که کناه با پادری کفت
باید همان ساعت بکلیسیا رود و ان نانی را که شکل خدا بران نقش کرده اند از دست پادری بخورد و یک پیاله آب بر بالای
ان که دندان او بان نرسد پس در وقتی که انجا عشق که کن خود را الکفته بجهة خوردن نان حاضر می شوند پادری ان نان را
که بنازکی کاغذی بقدر ناخن ابهام است و صورتی بران نقش است برداشته بلند می سازد و ایشان تعظیم می کنند پس میکوید
اینست حضرت عیسی خدای راستی و انسان راستی ای مردمان بکویند که من ان حد را ندارم که تو داخل خانه من شوی
بلکه یک حرف تو کافیست از برای انکه روح ما شفاعت کرده شود پس ان نان را نزدیک دهان ایشان می برد و میکوید
بکیر بدن عیسی را که خداست الشخص دهان باز کرده پادری نان را بحلق او می اندازد و پیاله اب می دهد بخورد که فرو رود و
جاییده نشود پنجم اردنات و ان هفت مرتبه دارد که هر کسی میخواهد پادری شود باید طی ان مراتب بکند اول نایب

رفته مواد و هم رسانند و چون لغت لیتنی را که زبان کتاب ایشانست فی الجمله آموخت نزد خلیفه رود و او با انکشت خود که
در روغن زیت مذکور چرب کرده شکل صلیبی بر ان جوان می کشد و بعضی الفاظ میکوید و موی فرق او را بقدر شست
ناخنی می تراشد دویم انکه بعد از مدتی که کذشت مرتبه دوم پیش خلیفه رود و انچه در مرتبه اول خلیفه کرده بود باز چنان کند
و موی فرق او را در مقابل اول تراشد و همچنین مرتبه سیم و چهارم و باید در هر مرتبه هدیه و تحفه از برای خلیفه برد و چون لغت
لیتنی را خوب دانست مرتبه پنجم نزد خلیفه با هدیه رود و در این مرتبه الفاظ بسیار بر سرش می خوانند و ان شکل اول را بر او
کشد و ان جای تراشیدن را بزرکتر میکنند بقدر کف دست و فیضهای مرتبه پنجم را با وی می بخشد و در این مرتبه ماذون میشود
که نوشته های علما و پادریان و دستورهای ایشان که در کلیساهاست بخواند و چون مدتی از این کذشت و
باید در ان وقت عمر الشخص اقلا بیست و یک سال رسیده باشد مرتبه ششم نزد خلیفه میرود و بدستور سایر مراتب خلیفه
با او رفتار میکند و علامت سر او را بزرکتر می کند و در این درجه ماذون می شود که در کلیسا انجیل را بخواند و چون
مدتی از این کذشت و کمالاتی که مقتدا و ایشانست تحصیل نمود بار هفتم نزد خلیفه رفته و خلیفه او را بروغن زیتی
که مذکور شد و بسیار او را تعظیم می کنند بدن او را چرب می کند و دستهای خود را بر او می کذارد و میکوید بکیر روح
القدس فرع ششم مطرمانیوم است و ان چنانست که چون خواهند دختر و پسری را بزن و شوهری یکدیکر
دهند پدر یا ولی ان دختر دختر را با هدیه و تحفه بکلیسا نزد پادری می اورد و ان پسر نیز حاضر می شود پس پادری از ان دختر
می پرسد که تو راضی هستی که زن این پسر شوی دختر میکوید بلی پس از پسر می پرسد ان نیز کوید بلی پس پادری دست دختر
و پسر را بهم داده و دست هر دو را بدست خود کرفته میکوید من شما را باهم عقد بستم باسم پدر و پسر و روح القدس پس پسر دست
دختر را کرفته بمنزل خود می برد فرع هفتم استرما انکیش است و ان چنانست که هر یک از ایشان که پادری و چه
مادری که زنان صاحب مرتبه ایشانند یعنی پادری مونث و چه غیر این و چه مرد و چه زن چون نزدیک مردن

ایشان رسید پادری را طلبیده هر گناهی که در تمام عمر خود کرده نزد او می شمارد و ان نان بی نمک را می خورد و چون وقت احتضار
او شود پادری پیش امده شیشه روغن زیتی با خود دارد و پر مرغی ان روغن نعمه دستها و پاها و گوشها و سوراخهای بینی ان مریض را
چرب میکنند و چنان اعتقاد دارند که هر گناهی که ان اعضا کرده اند بواسطه ان از عذاب ایمن میشوند پس پادری شمعی از موم
بدست راست او میدهد و صلیبی بصورت مرد چهارمیخ کشیده بدست چپ او میدهد و در گوش او فریاد میزند که این شمع مثل
انجام شده است که یگانه است و هر چه می توانند و این شکل چهارمیخ کشیده و صورت خدای شماست که از برای خاطر شما کشته
کشته شده است این بعضی چیز فروع دین ایشان است و اما سنتهای مؤکده ایشان ختنه نکردن و گوشت خوک و شراب
خوردن چه هر کس اینها را نخورد و ختنه کند از امی الف مذهب خود میدانند و دیگر از قواعد ایشان استنجا نکردن و غسل نکردن
و نوره نکشیدن و شارب نگرفتن و هیچ چیز را حرام ندانستن و مرغ و شب پره و سنگ پشت و مار آبی و سگ آبی را
حلال دانستن و دیگر از سنتهای ایشان شکل صلیب از چوب یا سنگ یا طلا یا نقره یا دندان فیل یا غیر اینها با خود
داشتن و در برابر ان سجده کردن و استخاره نمودن و غیر اینها از جمله سنتهای ایشان که در میان فرنگیان متداول است
و در شهرهای خود بجا می آورند ان است بعضی دختران خود را یا هر دختری که وجیهه تر است نذر ان صورتی می کنند که باسم
حضرت عیسی تراشیده اند و بان می بخشند و چون ان دختر بحد بلوغ رسید مال و اسباب بسیار همراه او می کنند و بنزد
پادریان می فرستند و در پهلوی هر کلیسیائی مکانی وسیعی مدرسه مانند که بسیار زرین است و راه بان کلیسیا دارد ساخته اند
از برای منازل دختران و در هر یک از ان مواضع دختران بسیار جمع شده اند و ان دختر را با مال بان موضع میفرستند
طلب باشد پدر دختر اگر مالدار باشد ملکی نیز وقف میکند که ماه بماه مداخل ان بان دختر برسد و ان بجهة مصرف خود
دختران و الا خرج و لباس و ضروریات ان را از کار خلفا میدهند و ان دختر را چون بان موضع اورند بدست پیره
زنی که متکفل احوال دختران است می سپارند و هر سال یک دفعه اهل ان مدرسه عجوزه را از برای پیشوائی دختران از جماعت

باکرّان

بصورت معین می کنند و چون دختران عجوزه پرده شد متعارف نیست که دیگری از خویشان نزدیک او او را ببیند
یا حرف زند بلی سالی یکبار اذن می دهد که پدر و مادر او با او سخن گویند و اما ان پیره زن ان دختر را یکی از دختران
دیگر می سپارد تا او را آداب عبادت بیاموزد و ان دختر در ان سال هر گونه خدمتی خواهد باو می فرماید و این
سال را سال یافت و آزمایش گویند و بعد از اتمام سال تمام کلیسیا و ان موضع را زینت میکنند و اقسام گلها بر زمین
و همه پادریان و دختران ان سلسله در انجا جمع میشوند و ان دختر را نزد یکی از پادریان که در بالای صندلی نشسته
می آورند ان دختر چون نزد او رسید بسجده می افتد پادری می پرسد چون گذشت بر تو مدت یک سال در زمانی که
بعیسی نذر شده خواسته بخواهی ما باشی در این زندگانی باقی بانی و بعقد عیسی درائی اما بعد از انکه درامدی دیگر
بیرون نمی توانی رفت ان دختر میگوید یا برضا یا از ترس بلی چون گفت بلی ساز نا بنوازش در می آورند و ان
پادری لباس تازه بان دختر می پوشانند بعد از ان اول ان پادری بعد از ان دختران او را در بغل گرفته می بوسند
پس ان دختر امروز مهمانی می کند و همه پادریان و دختران هدیه میدهند و چون از چیزی خوردن فارغ شدند بدست
ان دختر را گرفته با طاق خوابش میبرند و در میان رختخواب که صورت شخصی تراشیده و باب طلا منقش کرده که ان شخص
ان دختر را با ان صورت را پهلوی هم می خوابانند و تا صبح باهم خوابیده اند و در هر هفته یکروز پادری برای ان دختران نماز
میکند و در وقت نماز میاید ان دختران در عقب او ساز میزنند و خوانندگی کنند تا پادری از ان نماز فارغ شود
و بعد از ان نماز پادری حقه بیرون می اورد پر از نانهائی که سابق مذکور شد پس ان حقه را بدست گرفته بر روی کاسه ای
که ان دختران بر سر زانوی خود ایستاده اند و ان حقه را در بالای سفره که برای این کار ساخته اند می گذارد
و در ان سفره چندین شمع از موم کافوری در شمعدانها گذاشته و اقسام گلها پاشیده اند و چون واجب است که هر یک
از ان دختران در ان روز خلوت کرده گناه هفته خود را بان پادری که از برای گناه شنیدن مقرر است بگوید پس چند نفر

ازان دختران که گناه گفته اند دو و بترتیب با دب تمام برابر پادری می نشینند و آن نماز او را تعظیم می کنند بعد ازان گروه فی
پادری با دب می نشینند و پادری یکی ازان نانها را بلند می کند و بدستوری که سابق مذکور شد تعلیق آن دختر می اندازد
و چون یکی ازان دختران بیمار شد باید یکی از پادریان داخل فراش او شود و خلوت کرده گناهان آن دختر را بشنود و پا
و پادری گناهان او ببخشد و باندرون خانه که در آنجا دارند رفته ازان نان بیارد یعنی نیان فلکیکی طلائی که دارد
بیاورد و بدستور مذکور بآن دختر بخوراند و اگر آن دختر ازان مرض مرد ناقوسهای متعدده که دارند می نوازند تا پادریان فی
که آن دختران با نها تعلق دارند مطلع شوند همه یکبار باندرون می آیند و متوجه دفن و نماز طولانی که دارند بجهة آن دختر
میکردند اکثر نصاری که امروز در فرنگ که عمده اجتماع طوایف نصاری است آنست که حجاب درمیان مردان و زنان
ایشان نیست و زنان در بازارها دکان داری می کنند و چون دوستی بخانه دوستی میرود زن و دختر خود را پیش راه او
می فرستند که سلام کنند و سلام مردان ایشان کلاه برداشتن است و سلام زنان بوسه و بعد از ورود دوست شیرینی و شراب
حاضر می سازند و چون کیفیت آن ظاهر شد زنان او خوانندگی و رقاصی بجهة مهمان میکنند و هیچ چیز از کیفیت مضایقه نمی کنند و
اگر دوستی بخانه یکی رود و صاحبخانه حاضر نباشد زنان و دختران او مهمانداری می کنند و لب باشد که اگر مرد زن و دختر صاحب
خانه تکلیف نموده بجای باغ مزرعه یا باغی که دارد ببرد و در آنجا چند روز بعیش و عشرت می گذرانند و چون صاحب خانه ازین
معنی آگاهی یافت بسیار ازان دوست خوشنود و راضی میشود و بعضی از ایشان می گویند حجاب و دوئی و تفرقه کار جسمانیات است
و ما جسمانیت را از خود سلب نموده ایم و مجرد شده ایم پس کسی که مجرد شد با جسم و کار جسم رجوعی ندارد بلکه جسم هرچه بخواهد بکند بجهت
ندارد و میگویند ما همه یکی گشته ایم و باهم صلح کل کرده ایم و این معنی را از یکی از پیران خود که سلوس نام دارد و مخرب دین عیسی بود
اخذ کرده اند چنانچه آن در فصل چهارم کتابی که بجماعت آ د افرنیوس فرستاده نوشته است که پس شما همه باید که با یکدیگر
را بر دارید زیرا که همه یک مجرد می باشید با همه صلح کل کرده یکی گشته اید و بسبب این اعتقادی که من از شما خواسته ام و

ان را

ان را بهم رسانیده اید یک بدن و یک روح شده اید و در فصل نهم کتابی که بجماعت کارنتوس نوشته است میگوید
آنچه خلاصه آن اینست که آیا من درمیان شما مختار و رسول نیستم و عیسی که خدا و صاحب ماست ندیده ام آیا شما عمله من
نیستید و عملیت من که باید اثرا حفظ کنید اینست که چرا اختیار نداریم خوردن و آشامیدن هرچه را که میخواهیم چرا اختیار
نداریم بجز دگر فتن هر خواهر دینیه خود را چنانچه شمون الصفا با برادران دین و برادران حضرت عیسی میکنند و آیا بر آن نی
را که همین ما شده است و خواهرست اختیار نداریم که بهر جا و بهر وضع خواهیم بگردانیم کدام سپاه می باشد که بخرج خود جنگ
کند آیا کسی که باغی را می سازد و درختها میرساند از میوه های آن نمی خورد و کدام چوپانست که گله را چرانیده و از شیر گله
خود نخورد آیا می پندارید که من اینها را میگویم بلکه دین هم همین را میگوید زیرا که در کتاب دین موسی نوشته شده است که
دهن آن گاوی را که گندم خورد میکند مبندید از برای آنکه گاو گندم را بخورد پس هرگاه ما در شما تخم روحانیت خود را کاشته
باشیم عظیم مینماید در نظرهای شما که گوشتهای شما را درو کنیم و چنین همین مطلب را در فصل نهم کتابی که باهل قرنطیان نوشته
ذکر میکند و در اخر آن میگوید که شما مطلع نیستید که خادمان مسجد از مسجد میخورند و ملازمان مذبح در مذبح شریک میکنند پس چرا چنین
نباشیم و همین سلوس است که امروز اکثر کار دین فرنگیان بر پیروی اوست و اختراع رهبانیت را بعد از عیسی کرده چنانکه
گذشت و تا دویست سال بعد از عیسی هم پادریان زن می گرفتند بعد ازان از قرار دستور سلوس منع کردند
بجهة زحمت عیال تصدیع می کشید و اذن باشان داد که هر زنی که از برای اقرار گناه نزد ایشان می آید اگر خواهند با او
مقاربت کنند تا باعث برکت آن زن شود و همین سلوس است که در فصل پنجم کتابی که بجماعت غالتس نوشته میگوید ای
پیروان من محکم باشید در آنچه من شما را تعلیم کردم که بار دیگر گردنهای خود را به بندگی احکام شرع که میکنند و در فصل اول
کتابی که بجماعت کلوسنس نوشته میگوید ای پیروان من با خبر باشید مبادا که کسی شما را فریب دهد از راه حکمت و از ...
فریب بوجهی که موافق حدیثهای مردمانست و از راه عناصر جسمانی بلکه اگر سخن کسی را می شنوید سخن مسیحی که خدا است بشنوید

زیرا که در مسیح تمام خداوندی مجسم گشته مکمن دارد و در او ختنه شده اید به ختنه که بدست میکنند و گوشت بدن را قطع می سازد
تا به از قراقی چند میکوید و چون شما در گناهان و زیادتی گوشت ذکر خود مرده بودید او شما را با وی زنده ساخت و این گناهان و زیادتی ها را بخشیده است
زیرا که احکامی که برای ضرر و دشمنی ما بدست و خط نوشته شده بود او همه آنها را از میان برداشته با خود در آن داری که در آن
چهار میخ کشیده شد نیز چهار میخ کشید بدین سبب هیچکس دیوان شما را بسبب خوردن و آشامیدن هرچه خواهید یا بسبب نگاه
نداشتن عید یا شنبه و روزهای اول هر ماه که در احکام دین موسی فرموده شده بود دیگر نخواهد کرد زیرا که آنها همه سایه او بودند و در
فصل سیم کتابی که بجماعت کالتیس نوشته میگوید که مسیح خدا ما را از لعنت احکام دین بسبب لعنتی کردن خود را
و بدانکه این پولس مدتی بعد از عیسی در دین یهود بود و حواریین حضرت عیسی را زحمت میرسانید بمرتبه که یکی از شاگردان
حواریین را که استفانوس نام داشت شهید کرد و دشمنی شمعون الصفا می نمود چنانچه در فصل اول کتابی که بجماعت کالتیس
نوشته اشاره بان کرده چنانچه گذشت پس همین است اصول ایشان و آن فروع ان اصول را با عقل در میان گذار و این
فروع را با نفس و هوا و هوس بسنج عقل را هیچ موافقتی با آن اصول و نفس را هیچ مخالفتی با این فروع نیست بلکه علمای
اسلام بی باکان و جوانان و اهل هوا و هوس آنچنین را منع از اطلاع بر فروع نصاری می نمایند چه کسانی که پیرو هوا و هوس
وقوه یقین ایشان قوی نیست بجنس فروع مایل میگردند بعلت اینکه آن حکمی را از ملت اسلام که ایشان مطابق هوا و هوس نفس خود نمی
می دانند و در ملت نصاری ممنوع است آن کدام حکم است اگر گوید ترک زن گرفتن است پس ملاحظه کن که در زن گرفتن
آنچه موافق هوا است اتمام امر شهوت فرجیه است ولیکن متضمن مشقت و آلام بسیار در رابطه تربیت عیال و تحمل نفقات و
امثال آنها نیز هست و نصاری این جزو اول را بر وجه کمال تمام بر آورند چه اگر یک زن تا چهار زن را نمیگیرند اما
بعوض هر زنی خواهند بی زحمت انفاق و مشقت تربیت از برای ایشان حاصل است بلی از آن جزو دیگر آن فراغ خواهند
داشت و یکی از احکامی که احتمال میرود نیز موافق هوا و هوس نفس نمی دانند چنانچه از آنچه در حق پیغمبر آخر الزمان گفته بود

مستفاد می شود منع زنان است از مجالست بیگانگان و مباشرت کردن مردان دیگر با ایشان و سخن گفتن زیاده
از قدر ضرورت با آنها مینمائیم آن چه مناسبتی با هوا و هوس دارد و حال آنکه ملاحظه میکنیم اهل هوا و هوس مسلمین را که ایشان
که تدینی ندارند در خصوص ساتر و ستر همه می کنند و بنا بر آنچه گفته باید اهل هوا و هوس بی دینان نصاری بگذارند
زنان خود را که با مردان بیگانه مختلط شوند و مردان با ایشان جمع شوند و حال آنکه می بینیم چنین نیست و باجمله بر هیچ وجه نزد
بود که بیان نماید احکامی مخالفه هوا و هوس دین خود را تا ببینیم راست میگوید یا نه و اگر بظهور واگذارده بل این دین که
ما از ایشان می بینیم و این احکامی که متداول ایشان است مخالفت آن هوا و هوس را یا موافقت بر ظاهر است و مثل
این نیز مثل آن سرشوئی است که کسی از آن پرسید از کجا می آئی گفت از حمام گفت از دست و پایت پیداست
معلوم است و اما آنچه در آخر گفته که از کتاب یهود میتوانم حجت بیاورم بر حقیقت عیسی میگویم راست است ولیکن بدیده
انصاف نظر کن در آنچه تو از کتب ایشان بر حقیقت عیسی گفتی با آنچه ما از آن آوردیم و در آنچه ما از کتب ایشان و کتب شما
بر نبوت محمد بن عبد الله صلی الله علیه و آله ذکر کردیم و ملاحظه نما ببین اگر تصریح است کدام صریحتر و اگر باشاره است
کدام ظاهرترند و اگر بکنایه است کدام ابلغند و اگر در عدد است کدام بیشترند و حال آنکه بجهت ضیق مجال و عدم حضور جمیع کتب متضمنه
این مطلب از کتب انبیاء سلف بذکر بعضی از آنها اکتفا نمودیم و اگر می خواستیم همه آنها را نقل کنیم بسیار بطول می کشید
و باعث ملالت بینندگان می گردید نصرانی گفته و اینکه قوم نصاری او را خاتم می دانند بجهت این است که خود گفته است
شریعت و پیغمبری تا یحیی بود و از زمان او ملکوت خدا می شود و من همیشه با شما هستم تا بانتهای عالم باید که ملکوت در
تمام عالم کرده شود و آنگاه بانجام رسد بانجام رسید رساله جواب اولا اطلاقا و اصلا حضرت عیسی چنین سخنی نفرموده
و ثابت نیست بلکه خلاف این را فرموده چنانچه تفصیل گذشت بلکه بحواریین فرموده که ملکوت خدا نزدیک است و ثانیا آنچه او
نقل کرده دلالت می کند که شریعت و پیغمبری بیحیی ختم شده پس اگر یحیی قبل از عیسی بوده لازم می آید عیسی پیغمبر نباشد و اگر

بعد از ان بوده پس چگونه قوم نصاری عیسی را خاتم می دانند و حاشا اینکه این عبارت معنی صحیحی نتواند داشته باشد چه آنکه نقل شده
که شریعت تا به یحیی بود اگر غرض از شریعت تازه و دین جدید است ساخته نیست که یحیی نداشته بلکه تابع دین موسی بوده
و اگر مراد ترویج شریعت و نشر آن و بیان آنست ساخته نیست که حواریین بعد از حضرت یحیی بوده اند با جمیعهم مروج شریعت
و مبین آن بوده اند پس بحضرت یحیی ختم نخواهد شد ختم الله لنا بالحسنی و حشرنا تحت لواء خاتم الانبیاء و سید الاصفیاء

محمد بن عبد الله علیه صلوات الله رب الارض والسماء در

قرب زوال یوم شنبه نهم شهر ربیع الاول

سنه یکهزار و دویست و چهل و سه بعد از هجرت نبویه

۱۲۴۳